6
41-g
11

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
28 G
28

6-41-g-11

6-41- -11

C. PLINII CAECILII SECVNDI NOVOCOMENSIS EPISTOLARVM LIBRI DECEM.

Nunc quidem ab innumeris mendis uariorum exemplarium collatione repurgati.

*

Reliqua quæ in hoc habentur uolumine, ſequens pagina commonſtrabit.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

LVGDVNI, APVD SEB. GRYPHIVM, 1542.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
BIBL. DOM. PROF. ROM. IHS

CONTENTA IN HOC OPERE.

C.Plinij Secundi Epiſtolarum libri x.
Panegyricus Traiano Cæſari dictus.
De uiris illuſtribus in re militari, & in admi-niſtranda Repub.
SVETONII Tranquilli liber de claris Grammaticis & Rhetoribus.
IVLII Obſequentis Prodigiorum liber.
Latina interpretatio dictionum ac ſententiarum Græcarum, quibus Plinius utitur.
Index rerum memorabilium, propriorumq; nominum, quæ toto opere continentur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SEBASTIANVS GRYPHIVS LECTORI S. P. D.

CAII Plinij Secundi epiſtolæ, quæ bis iam à nobis, non minore, quàm ab alijs diligentia excuſæ ſunt, tertiò demum è noſtra prodeūt officina. Quibus cùm neque magis elaboratum quidquam, neq; terſius, neq; in eo genere acutius, neque uerò temporum iniuria corruptius legeremus, dignas exiſtimaui, in quibus emendandis operæ noſtræ pars aliqua poneretur. Collatis itaq; non oſcitanter codicibus ſatis multis, adhibitoq́; iudicio, non meo ſolùm, ſed eorum quoq;, quorum mihi ad eam rem fidelis ſemper præſto eſt opera, quanta, quàm fœda, quàm multa in eo opere uulnera ſanauerimus, dici non poteſt. Id certè ſtudioſè fecimus, ut ſi qua incideret in lectione eiuſmodi uarietas, ut quid eſſet optimum non facilè iudicaremus, tuum ſemper ijs de rebus uellemus eſſe iudicium. Nobis etenim, qui libris cudendis & caſtigandis damus operam, non minor eſſe cura debet, ut fideliter id, quàm ut ingenioſè à nobis fiat. Non quin facilius multò ſit, fidem hominibus ſuam, quàm ingenium probare: ſed quia earum rerum maximè nobis iucundam laudem eſſe oportet, in quibus nihil, niſi damno multorum, & omnium uituperatione peccatur. Vale. Lugduni ad x. Calend. April.

ALDVS PIVS MANVTIVS ROMANVS ALOISIO Mocenico Equiti, & Senatori Veneto S. P. D.

SOLEBAM ſuperioribus annis Aloiſi, uir clariſsime, quum aut T. Liuij Decades, quæ non extare creduntur, aut Salluſtij, aut Trogi hiſtorias, aut quemuis alium ex antiquis autoribus inuentum eſſe audiebam, nugas dicere, ac fabulas. Sed ex quo tu è Gallia, ubi pro Senatu tuo integerrimè, accuratiſsimeq́; Legatum agens, magnam tibi laudem, & gloriam peperiſti, cùm plurimis, quæ ineſſe optimo oratori oportet, tum eloquentia illa tua ſingulari, qua tibi antè & diuitias & gratiam in hac Rep. excellentiſsima cõparaueras, has Plinij epiſtolas in Italiam reportaſti, in mẽbrana ſcriptas, atque adeò diuerſis à noſtris characteribus, ut niſi quis diu aſſueuerit, non queat legere: cœpi ſperare mirum in modum, fore ætate noſtra, ut plurimi ex bonis autoribus, quos non extare credimus, inueniantur. Eſt enim uolumen ipſum non ſolùm correctiſsimum, ſed etiam ita antiquum, ut putem ſcriptum Plinij temporibus. Quamobrem ſi, ut uidetur, à Plinij ætate ad hæc uſq; tempora hoc epiſtolarum uolumen ſeruatum eſt, fit, ut facilè credam & T. Liuium, & alios, quos tum uetuſtate, tum hominũ negligentia, tum ui aliqua, incurſione'ue exterarum gentium periſſe credimus, alicubi, tanquam in impio concluſos carcere, ſqualidos delitere: ſperemq́; exituros in lucẽ, idq́; temporibus noſtris, ac mea, ſi diu uixero, præcipuè opera, Chriſto IESV annuente δωτῆρος ἐάων. Nunc autem,

tem, quod poſſumus, haſce Secundi epiſtolas damus quàm correctiſſimas, in quibus etiam multæ ſunt, quæ antehac non habebantur. Sed tibi in primis habenda eſt plurima gratia inclyte Aloiſi, qui exemplar ipſum epiſtolarum reportaſti in Italiam, mihiq; dediſti, ut excuſum publicarem. Deinde Iucundo Veronenſi, uiro ſingulari ingenio, ac bonarum literarum ſtudioſiſſimo, quòd & eaſdem Secundi epiſtolas ab eo ipſo exemplari à ſe deſcriptas in Gallia diligenter, ut facit omnia, & ſex alia uolumina epiſtolarum, partim manu ſcripta, partim impreſſa quidem, ſed cum antiquis collata exemplaribus, ad me ipſe ſua ſponte, quæ ipſius eſt erga ſtudioſos omneis beneuolentia, adportauerit: idq; biennio antè, quàm tu ipſum mihi exemplar publicandum tradidiſſes. Exeunt igitur hæ Plinij epiſtolæ in manus literatorum & tua, & Iucundi noſtri in illos beneuolentia emendatiſſimæ. Sed quoniam epiſtolas decimi libri, quæ ſcribuntur ad Traianum imperatorem, ſunt qui nõ eſſe Plinij putãt, tum quia ſtylo, & elegãtia diuerſæ ab alijs uidentur, tum etiam, quia præter doctorum conſuetudinem, Domine dicat Plinius ad Traianum ſcribens, operæpretium fuerit & illas à Secundo ſcriptas fuiſſe oſtẽdere. Non imus inficias ſcripſiſſe Plinium alias epiſtolas, ut ipſe ait, paulò accuratius: ſed & has ad Traianũ, ſi quis diligenter inſpiciat, & doctas eſſe, & eleganteis fatebitur, nec à ſtylo Plinij alienas: id quod cum ex omnibus id genus epiſtolis licet cognoſcere, tum ex ea manifeſtius, quæ de Dione quodam ſcribitur, qui ſuorum reliquias in religioſo loco poſuerat. Recitat enim ibi, quæ in cauſa utrinque dicta fuerant ſe iudice, quemadmodum in alijs quibuſdam facit epiſtolis, cum de cauſis, quas ipſe egerat, ad amicos ſcribit. Domine autem

principibus dicere temporibus Plinij, *iam receptum fuiſſe, illud etiam* Martialis *in epiſtola libri octaui ad* Domitianum, *oſtendit* : Omnes quidem libelli mei Domine. *Item illud:* Edictum domini, Deiq; noſtri. *Eſſe autem* Plinij *epiſtolas ad* Traianum, *multis rationibus probari poteſt, ſed his potiſſimum* : *Primum, quia in antiquiſſimo exemplari unà cum alijs, ut nos imprimendas curauimus, ſub* Plinij Secundi *nomine ſcriptæ ſunt.* Deinde, *quia* Plinij *illud de Chriſtianis ad* Traianum, *& reſcriptum* Traiani *ſuper ea re, habetur in una ex eiſdem epiſtolis ad* Traianum : *cuius rei* Tertullianus, Euſebius, Paulus Oroſius *meminere. Præterea in ijſdem epiſtolis multa habentur, quæ luce clarius oſtendunt ab eodem manaſſe & has ad* Traianum, *& illas familiareis: ut illud de* Voconio Romano *in ſecundo libro ad* Priſcum : Conuertere ad noſtros, *nec hos multos: ſed meæ uerecundiæ ſufficit unus, aut alter, ac potius unus, is erit* Voconius Romanus. Et *paulò pòſt ſubiungit* : Hunc ego, *cum ſimul ſtuderemus, arctè, familiariterq; dilexi.* Ille *meus in urbe, ille in ſeceſſu contubernalis: cum hoc ſeria, cum hoc iocos miſcui: quid enim aut illo fidelius amico, aut ſodale iucundius?* In *eadem epiſtola laudat* Voconium, *quòd patrem habuerit in equeſtri gradu clarum, clariorem uitricum: laudat & à doctrina, à moribus: meminit & matris eius.* Hæc *eadem in quarta epiſtola libri decimi ad* Traianum *de* Voconio *ſcribit his uerbis:* Indulgentia *tua* Imp. Opt. *quam pleniſſimam experior, hortatur me, ut audeam tibi etiam pro amicis obligari, inter quos ſibi uel præcipuum locum uendicat* Voconius Romanus, *ab ineunte ætate condiſcipulus & contubernalis meus.* Et *paulò inferius ait:* Pro *moribus* Romani *mei, quos & liberalia ſtudia*

exornant,

exornant, & eximia pietas, quæ hanc ipſam matris liberalitatem, & ſtatim patris hæreditatem, & adoptionem à uitrico meruit. Auget hæc & natalium, & paternarum facultatum ſplendor. Præterea in ſecundo libro in epiſtolis ad Arrianum de Mario Priſco ſic ſcribit: *Marius Priſcus accuſantibus Afris, quibus proconſul præfuit, amiſſa defenſione iudices petijt: Ego, & Cornelius Tacitus adeſſe prouincialibus iußi, exiſtimauimus fidei noſtræ conuenire, notum Senatui facere, exceßiſſe Priſcum immanitate, & ſæuitia crimina, quibus dari iudices poſſent, cum ob innocenteis condemnandos, interficiendos etiam, pecunias accepiſſet.* Eiuſdem Marij Priſci meminit in tertia epiſtola libri decimi ad Traianum his uerbis: *Qua ex cauſa, cum patronum me prouinciales optaſſent contra Marium Priſcum, & petij ueniam huius muneris, & impetraui.* Suetonio quoque Tranquillo cum ex alijs quibuſdam ad illum literis amicũ ſummum fuiſſe Plinium facile eſt cognoſcere, tum ex his: *Libera tandem Hendecaſyllaborum meorum fidem, qui ſcripta tua communibus amicis ſpoponderunt.* Deinde ſic claudit epiſtolam: *Patere me uidere titulum tuum, patere audire, deſcribi, legi, uenire uolumina Tranquilli mei. Aequum eſt nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te uoluptatem, qua tu perfrueris ex nobis.* De eodem ad Traianum libro decimo ſic ſcribit: *Suetonium Trãquillum, probißimum, honeſtißimum, eruditißimum uirum, & mores eius ſequutus, & ſtudia iampridem Domine in contubernium adſumpſi, tantoq́; magis diligere cœpi, quanto hunc propius inſpexi. Huic ius trium liberorum neceſſarium faciunt duæ cauſæ: Nam & iudicia amicorum promeretur, & parum felix matrimonium expertus eſt, impetrandumq́; à*

dumq́; à bonitate tua per nos habet, quod illi fortunæ malignitas denegauit. Adde quòd omnibus ferè literis, quibus Plinio reſpondet Traianus, ineſt familiariſsima illa appellatio, Secunde chariſsime. His igitur, alijsq́; rationibus colligi poteſt, has ipſas epiſtolas, de quibus agimus, Secundũ ſcripſiſſe. Sed hæ ſint ſatis uel obſtinatioribus, & qui, quod dicitur, nodũ in ſcirpo quærũt. Operæpretiũ etiam uiſum eſt addere huic operi Plinij Panegyricum de laudibus Traiani: primùm, quia quæcunq; ipſius habere potui, conuenientiſsimum exiſtimaui in uno uolumine ſimul edere: deinde, quia adeò illùm elegantem, doctum, acutum, utilem iudico, ut in eo ſeipſum ſuperaſſe Plinius uideatur. Legendus ille quidem aſsiduè omnibus, tum ſententiarum grauitate, tum rerum copia, tum ad bene, beateq́; uiuendum ſanctiſsimis, optimisq́; præceptis: ſed præcipue magnis uiris, & principibus, ijsq́; omnibus qui alijs præſunt, & quibus λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσα μέμηλε. Talem enim fuiſſe Traianum ſcribit, ut quæcunque habere oporteat optimum principem, ᾧ ἔδωκε κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμισας ἵνα σφίσι βασιλεύῃ, Traianus habuerit. Quamobrem non immeritò creandis imperatoribus dicitur, Sis felicior Auguſto, & melior Traiano. Qui quidem ipſo Cyro Xenophontis eò maior, quòd ille non ad hiſtoriæ fidem ſcriptus, ſed ad effigiem iuſti imperij, ut refert Marcus Tullius in epiſtola ad Quintum fratrem: hic autem re uera talis fuit, qualem fuiſſe legimus. Quare, ut Africanus ille Xenophontis libros non ſine cauſa de manibus ponere non ſolebat: quia nullum eſſet prætermiſſum in his officium diligentis, & moderati imperij: ſic nos hunc Secundi noſtri Panegyricum de manibus ponere non debemus, ut optimi uiri, fortiſsimi

Imperato

Imperatoris, iuſtiſſimi Principis exemplo, tales & ipſi efficiamur. Addidimus prætereà duos libros: alterum eiuſdem Plinij de ijs, qui uel in armis, uel in adminiſtranda reſpub. clari extiterunt, alterum Suetonij Tranquilli de claris Grammaticis, & Rhetoribus. Nec me latet à quibuſdam hos libros utroſque Tranquillo potius adſcribi, idq́; diui Hieronymi autoritate, qui in eo libro, quem & ipſe ſcripſit de uiris illuſtribus, Tranquillum ſe imitaturum dixit, his uerbis: Hortaris Dexter, ut Trãquillum ſequens, ecclesiaſticos ſcriptores in ordinem digeram: & quod ille in enumerandis gentilium literarum uiris fecit illuſtribus, id ego in noſtris faciam. Hæc diuus Hieronymus. Sed illi hac eadẽ Hieronymi autoritate redarguuntur. Non enim teſtatur Hieronymus Tranquillum ſcripſiſſe de uiris in re militari, atq; in Repub. adminiſtranda claris, quemadmodum in hoc Secundi libro licet uidere: ſed de ijs tantum, qui in literis fuere illuſtres, quos ipſe gentilium literarum illuſtreis dicit: id uero fecit Tranquillus in eo libro, qui de claris Grammaticis, & Rhetoribus inſcribitur: quem ſequutus diuus Hieronymus Dextri rogatu, de ijs ſcripſit, qui in literis ſacris fuere illuſtres. Eſſe autem Plinij Secundi eum librum, in quo uiri clari in armis, & in repub. adminiſtranda enumerantur, tutatur titulus, qui in omnibus id genus libris, qui manu ſcripti habentur, ſub Plinij nomine, non Suetonij, aut Cornelij Taciti, aut cuiuſuis alius legitur. Hos uerò libellos de uiris illuſtribus, ut correctiores exirent in manus literatorum, Ioannes Baptiſta Egnatius, uir in utraq; lingua eruditiſſimus, & polyhiſtor maximus, mecum accuratè quidem, ſed curſim, quòd parum daretur ocij, recognouit. Addito etiam Iulij Obſequentis libro de prodigijs, quem mihi Iucundus meus iucundiſſimus

mus dono dedit, ut unà cum alijs in hoc uolumine imprimendum curarem: idq; fecimus ſub tuo nomine Aloiſi Mocenice *grauiſſimi Senatus* Veneti *decus: ut quia non ſolũ* Secundi *epiſtolas ad nos ſedulus è* Gallia *reportaſti, ſed publicandas etiam mihi dediſti, tibi præcipuè debeant, te plurimum ament ſtudioſi omnes de hoc munere.* Vale.

C. PLINII CAECILII SE-*cundi uita per* Ioannem Mariam *Cataneum conſcripta.*

SCRIPTORVM *illuſtrium duo in* Vrbe *ſecula in primis feliciſſima fuere,* Auguſti *ſcilicet, &* Veſpaſianorum *fratrum: cùm inter alios duo* Plinij *floruere: è quibus iunior, quo die & anno natus ſit, adhuc quæritur: ſub* Nerone *non ambigitur.* Patria Nouocomenſis, L. Cæcilio *patre, & hiſtorici* Plinij *ex ſorore genitus: à quo per adoptionem familiæ eius inſertus auunculi bonorum & ſtudiorum alio ſcribendi genere ſucceſſor.* Præceptores *habuit* Fabium Quintilianum, *&* Niceam *ſacerdotem.* In Syria Tribunus *militum* Euphratem *philoſophum audiuit: ubertate* Liuiana *plerunq; capiebatur.* Græca *in* Latium, *noſtra in* Græciam *transferens, ſtudium ſuum adoleſcens intendebat, puer admodum comœdiam* Græcam *compoſuit, elegos, & heroicos aliquando pangens, ſuos etiam hendecaſyllabos, quorum libellum emiſit, à* Græcis *probari gloriatur.* Nonnunquam *enim uerſiculos parum ſeueros, ipſe tamen integerrimus uita, luſit non ſine ſummorum uirorum exemplo.* Vndeuiceſimo *ætatis anno dicere in foro cœpit, & in* Senatu *plu-*

res

res grauiſsimas cauſas egit. Prætor ludos dedit, uix Domitiani callidam immanitatem declinans, cùm omnem uirtutem excindere conaretur. Cæſaris Quæſturam, Trib. Ple. Præfecturam ærarij, Aemiliæ uiæ & aluci Tyberis curã, Auguratum, Cõſulatum ſumma fama, & pari integritate adminiſtrans. In Tribunatu militum, & Quæſtura Caleſtrium Tyronem collegam, in Conſulatu & Præfectura Cornutum Tertullum ſortitus: augurali dignitate Iulio Frontino ſucceſsit. Ponti, & Bithyniæ ad ſtatum ordinandum miſſus, proconſulari poteſtate non minorem prudentiæ gloriam, quàm moderationis & diligentiæ ſecum retulit. Traiano gratiſsimus, & ſumma cum autoritate, à quo amicis ſuis honores ſæpius impetrauit, ſibi uerò quot optauerat unquam. In ſigillo quadriga utebatur: diuitias, quas patrimonijs, & honeſtis hæreditatibus largas compauerat, liberaliter diſpenſauit: nam & nutrix eius, & Quintilianus præceptor, ac interdum quamplurimi munificentiam Plinij ſunt experti. In municipio ſuo bibliothecam dedicauit, & annuos ſumptus in alimenta ingenuorũ pollicitus erogauit: tertiamq; ſalarij partem publico præceptori obtulit. Romanum, & Firmum cenſu equeſtri iuuit. Caninium ad bonas artes reuocauit. In agendis cauſis abſtinuit non modò pactione, dono, munere, uerumetiam xenijs. Laurentinum rus, & alterum in Tuſcis, quibus mirè adficiebatur, epiſtolis celebrauit: de multis autem, quas iuxta Lariũ poſſedit uillas, dilexit in primis, quam ferè in plano cõditam Comœdiam, & quam Tragœdiam uocat: quia in edito ſita. Romæ habitauit in Exquilijs. Vxores duas habuit, poſteriorem nomine Calphurniam Calphurnij, & Pompeiæ Celerinæ filiam, cum qua iucundiſsimè, quamuis ſine prole, uixit, & eius ſtudiorum miniſtrã

quidam

quidam teſtantur. Ex *doctiſsimis amicorum refert* Virginium *Rufum, Veſtricium Spurinnam, Silium Italicum, Pompeium Saturninum, Valerium Martialem, Cor. Tacitum, Suetonium Tranquillum, Voconium Romanum, Antonium, Martialem etiam uiatico ſecedentem proſequutus, Tacitum ut rectorem & magiſtrum ſuſpiciens, Tranquillum contubernalem ſuum fouens, & ornans. Fuit illi cum Ariſtone, Corœlio, Frontino, Neratio, Arriano iuriſconſultis amicitia ſumma. Inter libertorum prædilectos habuit Zoſimum & Encolpum. Gloriæ appetens, & immortalitatis ſummus aucupator: quod reliquum temporis dabatur à rebus ciuilibus, & domeſticis, id totum ſtudijs impartiens: quorum uarijs generibus nulli ſatis confiſus experiebatur: nam præter iudiciales, quibus Demoſthenē imitabatur, demonſtratiuas ſcripſit orationes: hiſtorias incertum. hunc potiſsimū crediderim Fabium per iſta demonſtraſſe, Sunt hodie ſumma, quibus illuſtratur forum, ingenia: nanq; & conſummati iam patroni ueteres æmulantur, & eos iuuenum ad optima tendentium imitatur, ac ſequitur induſtria. Nullum emendandi genus omittebat, ac primum quæ ſcripſerat, ſecum ipſe pertractabat: deinde duobus, aut tribus legebat, mox alijs tradebat adnotanda, notasq; eorum, ſi dubitabat, cum uno rurſus aut altero pēſitabat, nouiſsimè pluribus recitabat.*

CAII

CAII PLINII SECVNDI, VIRI CONSVLARIS, ORATORISQ. DISERTISS. EPISTOLARVM LIBER PRIMVS.

C. PLIN. SECVNDVS *SEPTITIO SVO SALVTEM. *SECVNDO

FREQVENTER hortatus es, ut epiſtolas, ſi quas paulò accuratius ſcripſiſſem, colligerem, publicaremq;. Collegi, non ſeruato temporis ordine, neq; enim hiſtoriam componebam, ſed ut quæq; in manus uenerat. Supereſt ut nec te conſilij, nec me pœniteat obſequij. Ita enim fiet, ut eas, quæ adhuc neglectæ iacent, requiram: & ſi quas addidero, non ſupprimam. Vale.

C. PLIN. ARRIANO S.

QVia tardiorem aduentum tuum proſpicio, librum quem prioribus epiſtolis promiſerã, exhibeo. Hunc rogo ex conſuetudine tua & legas, & emendes, eo magis quòd nihil antè peræque *eodẽ ζήλῳ ſcripſiſſe uideor. Tentaui enim imitari Demoſthenem ſemper tuum, Caluum nuper meum figuris duntaxat orationis. Nam uim tantorum uirorum pauci, quos æquus Iupiter amauit, aſſequi poſſunt. Nec materia ipſa huic (uereor ne improbe dicam) æmulationi repugnauit. Erat enim propè tota poſita in

ζήλῳ, id eſt, æmulatione.

*eodemq; ſtylo

conten

contentione dicendi, quod me longæ deſidiæ indormientē excitauit: ſi modò is ſum ego, qui excitari poßim. Non tamen omnino Marci noſtri τὰς ληκύθους fugimus, quoties paululum itinere decedere non intempeſtiuis amœnitatibus admonebamur: acreis enim, nō triſteis eſſe uolebamus. Nec eſt quod putes me ſub hac exceptione ueniam poſtulare. Imò quò magis intendam limam tuam, confiteor & ipſum me, & contubernaleis ab editione non abhorrere, ſi modò tu fortaſſe errori noſtro album calculum adieceris. Eſt enim planè aliquid edendum, atq; utinam hoc potißimum quod paratum eſt. Audis deſidiæ uotum. Edendū autèm ex pluribus cauſis, maximè quòd libelli, quos emiſimus, dicuntur in manibus eſſe, quamuis iam gratiam nouitatis exuerint: niſi tamē auribus noſtris bibliopolæ blandiuntur. Sed ſanè blandiantur, dum per hoc mendacium nobis ſtudia noſtra commendent. Vale.*

Ληκύθους, id eſt, lucernas: figurate lucubrationes. Nō abſimili figura obſeruauimus Fab. Quintil. uti: Et uigilandæ, inquit, noctes, & fuligo lucubrationū bibenda.

C. PLIN. CANINIO RVFO S.

QVid agit Comum, tuæ, meæq; delitiæ? Quid ſuburbanum amœnißimū? Quid illa porticus uerna ſemper? Quid πλατανὼν opacißimus? Quid Euripus uiridis & gemmeus? Quid ſubiectus & ſeruiens lacus? Quid illa mollis & tam ſolida geſtatio? Quid balineum illud, quod plurimus ſol implet, & circuit? Quid triclinia illa uel popularia, uel illa paucorum? Quid popinæ? Quid cubicula diurna, nocturnaq;? Poßident'ne te, & per uices partiuntur? An, ut ſolebas, intentione rei familiaris obeundæ, crebris excurſionibus auocaris? Si te poßidēt, felix, beatusq; es: ſin minus, unus ex multis. Quin tu (tempus eſt enim) humileis & ſordidas curas alijs mandas: & ipſe te in alto iſto, pinguiq; ſeceſſu ſtudijs adſeris? Hoc ſit negociū tuū, hoc otium: hic labor, hæc quies: in his uigilia, in his etiam

Id eſt, Platanetum.

ſomnus

ſomnus reponatur. Effinge aliquid, & excude, quod ſit perpetuò tuum. Nam reliqua rerum tuarum poſt te aliū atq; alium dominum ſortientur: hoc nunquam tuum deſinet eſſe, ſi ſemel cœperit. Scio quem animum, quod horter ingenium. Tu modo enitere, ut tibi ipſe ſis tanti, quanti ui deberis alijs, ſi tibi fueris. Vale.

C. PLIN. POMPEIAE CELERINAE SOCRVI S.

QVantum copiarum in Oriculano, in Narnienſi, in Carſolano, in Peruſino tuo. In Narnienſi uerò etiam balineum, ex epiſtolis meis (nam iam tuis opus non eſt) una illa breuis & uetus ſufficit. Non mehercule tam mea ſunt, quæ mea, quàm quæ tua: hoc tamen differunt, quòd ſolicitius, & intentius tui me quàm mei excipiunt. Idem fortaſſe eueniet tibi, ſi quando in noſtra diuertêris, quod uelim facias: primū, ut perinde noſtris rebus, ac nos tuis perfruaris: deinde, ut mei expergiſcantur aliquando, qui me ſecurè, ac propè negligenter expectant. Nam mitium dominorum apud ſeruos ipſa cōſuetudine metus exoleſcit: nouitatibus excitātur, probariq; dominis per alios potius, quàm per ſeipſos laborant. Vale.

C. PL. VOCONIO ROMANO SVO.

VIdiſti'ne quenquam Marco Regulo timidiorem, humilioremq; poſt Domitiani mortem? ſub quo non minora flagitia commiſerat, quàm ſub Nerone: ſed tectiora. Cœpit uereri ne ſibi iraſcerer: nec fallebatur; iraſcebar. Ruſtici Aruleni periculum fouerat, exultauerat morte, adeò ut librum recitaret, publicaretq;, in quo Ruſticum inſectatur, atque etiam Stoicorum ſimiam appellat. Adijcit Vitelliana cicatrice ſtigmoſum. Agnoſcis eloquentiam Reguli. Lacerat Herennium Senecionem,

nem,tam intemperanter quidem,ut dixerit ei Metius Carus:Quid tibi cum meis mortuis? Nunquid ego aut Craſſo,aut Camerino moleſtus ſum? quos ille ſub Nerone accuſauerat.Hæc me Regulus dolenter tuliſſe credebat:ideoq́; etiam cùm recitaret librum,non adhibuerat. Præterea reminiſcebatur,quàm capitaliter ipſum me apud Centumuiros laceßißet. Aderam Arionillæ Timonis uxori, rogatu Aruleni Ruſtici.Regulus contrà. Nitebamur nos in parte cauſæ ſententia Metij Modeſti optimi uiri:is tunc in exilio erat, relegatus à Domitiano. Ecce tibi Regulus, Quæro,inquit,Secunde,quid de Modeſto ſentias? Vides quod periculum ſi reſpondiſſem,bene: quod flagitium, ſi malè. Non poſſum dicere tum mihi aliud, quàm deos adfuiſſe.Reſpõdebo,inquam,quid ſentiam, ſi de hoc Centũuiri iudicaturi ſunt. Rurſus ille, Quæro quid de Modeſto ſentias? Iterum ego:Solebant teſtes in reos,non in damnatos interrogari. Tertiò ille: Non iam quid de Modeſto, ſed quid de pietate Modeſti ſentias, quæro. Quæris, inquam,quid ſentiam? At ego ne interrogare quidem fas puto,de quo pronunciatum eſt.Conticuit:me laus & gratulatio ſecuta eſt,quòd nec famam meam aliquo reſponſo,utili fortaßе, inhoneſto tamen,læſeram: nec me laqueis tam inſidioſæ interrogationis inuolueram. Nunc ergo cõſcientia exterritus, apprehendit Cæcilium Celerem, mox Fabium Iuſtum,rogat ut me ſibi reconcilient. Nec contentus,peruenit ad Spurinnam. Huic ſuppliciter (ut eſt cum timet,abiectißimus) Rogo,inquit,mane uideas Pliniũ domi, ſed planè mane(neq; enim diutius ferre ſolicitudinem poſſum) & quoquo modo efficias,ne mihi iraſcatur. Euigilaueram. Nuncius à Spurinna: Venio ad te. Imò ego ad te. Coimus in porticum Liuiæ. Cùm alter ad alterum*

tende

*Vectij Modeſti

tenderemus,expoſuit Reguli mãdata, addit preces ſuas,ut decebat optimum uirum pro diſsimilimo, parce inquiens. Cui ego: Diſpicies ipſe quid renuntiãdum Regulo putes. Te decipi à me non oportet.Expecto Mauricum(nondũ enim ab exilio uenerat) ideo nihil alterutram in partem reſpondere tibi poſſum, facturus quicquid ille decreuerit. Illum enim eſſe huius cõſilij ducem,me comitẽ decet. Paucos poſt dies ipſe me Regulus conuenit in Prætoris iudicio,illuc me perſecutus, ſecretum petit. Ait timere ſe, ne animo meo penitus hæreret,quod in Centumuirali iudicio aliquando dixiſſet, cum reſponderet mihi, & Satrio Rufo:Satrius Rufus, cui non eſt cum Cicerone æmulatio,& qui cõtentus nõ eſt eloquẽtia ſeculi noſtri. Reſpondi,nũc me intelligere malignè dictum,quia ipſe confiteretur,cæterum potuiſſe honorificum exiſtimari.Eſt enim,inquam, mihi cum Cicerone æmulatio, nec ſum contentus eloquentia ſeculi noſtri. Nam ſtultiſsimum credo, ad imitandum non optima quæq; proponere. Sed tu qui huius iudicij meminiſti, cur illius oblitus es, in quo me interrogaſti, quid de Metij Modeſti pietate ſentirem? Expalluit notabiliter,quamuis ſemper palleat.Hæſitabundus, inquit,interrogaui,non ut tibi nocerem,ſed ut Modeſto. Vide hominis crudelitatem,qui ſe non diſsimulet exuli nocere uoluiſſe. Subiunxit egregiam cauſam. Scripſit, inquit, in epiſtola quadam,quæ apud Domitianum recitata eſt: Regulus omnium bipedum nequiſsimus. Quod quidem Modeſtus ueriſsimè ſcripſerat. Hic ferè nobis ſermonis terminus. Neq; enim uolui progredi longius, ut mihi omnia libera ſeruarem, dum Mauricus ueniret. Nec me præterit eſſe regulum Δυσκαθαίρετον. Eſt enim locuples, factioſus, curatur à multis, timetur à pluribus, quod plerunque

Id eſt, pertinacem.

amore eſt fortius. Poteſt tamen fieri ut hæc concuſſa labantur. Nam gratia malorũ tam infida eſt quàm ipſi. Verùm, ut idem ſæpius dicam, expecto Mauricum. Vir eſt grauis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura poſſit ex præteritis prouidere. Mihi & tentandi aliquid, & quieſcendi illo autore ratio conſtabit. Hæc tibi ſcripſi, quia æquum erat te pro amore mutuo non ſolum omnia mea facta dictáq;, uerumetiam conſilia cognoſcere. Vale.

C. PLIN. CORNELIO TACITO S.

R*Idebis, & licet rideas. Ego Plinius ille, quem noſti, apros tres, & quidẽ pulcherrimos cepi. Ipſe inquis? Ipſe, non tamen ut omnino ab inertia mea & quiete diſcederem. Ad retia ſedebam: erant in proximo non uenabulum, aut lancea, ſed ſtylus, & pugillaris. Meditabar aliquid, enotabamq́;, ut ſi manus uacuas, plenas tamen ceras*
* *ſcribendi* *reportarem. Non eſt quod contemnas hoc * ſtudendi ge-*
**Iam* *nus. Mirum eſt, ut animus hac agitatione motuq́; corporis excitetur.* Nam undique ſyluæ, & ſolitudo, ipſumq́; illud ſilentium, quod uenationi datur, magna cogitationis incitamenta ſunt. Proinde cùm uenabere, licet autore me, ut panarium & lagunculam, ſic etiam pugillarem feras: Experieris non Dianam magis montibus, quàm Mineruam inerrare. Vale.*

C. PLINIVS OCTAVIO RVFO S.

Id eſt, Huic aliud quidẽ conceſſit pater, aliud autem denegauit. Carmẽ ex 16. Iliados.

V*Ide in quo me faſtigio collocaris, cum mihi idem poteſtatis, idem'que regni dederis, quod Homerus Ioui Opt. Max.* Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. *Nam ego quoq; ſimili nutu ac renutu reſpondere uoto tuo poſſum. Etenim ſicut fas eſt mihi, præſertim te exigente, excuſare Bæticis contra unum hominem*

nem aduocationem: ita nec fidei noſtræ, nec conſtantiæ, quam diligis, conuenit, adeſſe contra prouinciam, quam tot officijs, tot laboribus, tot etiam periculis meis aliquando deuinxerim. Tenebo ergo hoc temperamentum, ut ex duobus, quorum alterum petis, eligã id potius, in quo non ſolum ſtudio tuo, uerumetiã iudicio ſatisfaciã. Neq; enim tantopere mihi conſiderandum eſt, quid uir optimus in præſentia uelis, quàm quid ſemper ſis probaturus. Me circa Idus Octobreis ſpero Romæ futurum, eademq; hæc præſentem quoq; tua meaq; fide Gallo confirmaturum, cui tamen nunc iam licet ſpondeas de animo meo,

ἦ, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε κρονίων.

Cur enim non uſquequaque Homericis uerſibus agam tecum? quatenus tu me tuis agere non pateris: quorum tanta cupiditate ardeo, ut uidear mihi hac ſola mercede corrumpi poſſe, ut uel contra Bæticos adſim. Penè præterij, quod minime prætereundum fuit, accepiſſe me cariotas optimas, quæ nunc cum ficis & boletis certamen habent. Vale.

Id eſt, Dixit & cæruleis ſuper cilijs annuit. Hemiſtichion Homericũ ex 1. & 2. Iliad.

C. PLIN. POMPEIO SATVRNINO S.

P*Eropportune mihi redditæ ſunt literæ tuæ, quibus flagitabas, ut tibi aliquid ex ſcriptis meis mitterem, cum ego idipſum deſtinaſſem. Addidiſti ergo calcaria ſponte currenti: pariterq; & tibi ueniam recuſandi laboris, & mihi exigendi uerecundiam ſuſtuliſti. Nam nec me timide uti decet eo quod oblatum eſt: nec te grauari quod depopoſciſti. Non eſt tamen quòd ab homine deſidioſo aliquid noui operis expectes. Petiturus ſum enim ut rurſus uaces ſermoni, quẽ apud municipes meos habui bibliothecam dedicaturus. Memini quidem te iam quædam adnotaſſe, ſed generaliter. Ideo nunc rogo, ut non tantum*

*uniuerſitati eius attendas, uerumetiam particulas qua ſoles lima perſequaris. Erit enim & poſt emendationem liberum nobis uel publicare, uel continere. Quinimo fortaſſe hanc ipſam cunctationem noſtram in alterutram ſententiam emendationis ratio deducet, quæ aut indignum editione opus, dum ſæpius retractat, inueniet: aut dignũ, dum idipſum experitur, efficiet. Quãquam huius cunctationis meæ cauſæ non tam in ſcriptis, quàm in ipſo materiæ genere conſiſtunt. Eſt enim paulò quaſi glorioſius, & elatius. Onerabit hoc modeſtiam noſtram, etiamſi ſtylus ipſe preſſus demiſſusq; fuerit, propterea quòd cogimur cum de munificentia parentum noſtrorum, tum de noſtra diſputare. Anceps hic & lubricus locus eſt, etiam cum illi neceßitas lenocinetur. Etenim ſi alienæ quoque laudes parum æquis auribus accipi ſolent, quàm difficile eſt obtinere, ne moleſta uideatur oratio de ſe, aut de ſuis diſſerentis? Nam cum ipſi honeſtati, tum aliquando magis gloriæ eius prædicationiq; inuidemus: atq; ea demum rectè facta minus detorquemus & carpimus, quæ in obſcuritate & ſilentio reponũtur. Qua ex cauſa ſæpe ipſe mecum, nobis'ne tantum, quicquid iſtud eſt, compoſuiſſe, an & alijs debeamus ut nobis. Admonet illud quoque, quòd pleraque, quæ ſunt agendæ rei neceſſaria, eadem peracta nec utilitatem parem, nec gratiam retinent. Ac ne longius exempla repetamus, quid fuerit utilius, quàm magnificentiæ rationem etiam ſtylo proſequi? Per hoc enim aſſequebamur, primũ, ut honeſtis cogitationibus immoraremur: deinde, ut pulchritudinem illarũ longiore tractu*produceremus: poſtremo, ut ſubitæ largitionis comitem pœnitentiam caueremus. Naſcebatur ex his exercitatio quædã contemnendæ pecuniæ. Nam cum omneis homines ad cu-*

* *peruideremus*

ſtodiam

ſtodiam eius natura reſtrinxerit, nos contrà multũ ac diu penſitatus amor liberalitatis cõmunibus auaritiæ uinculis eximebat: tantoq; laudabilior munificentia noſtra fore ui debatur, quòd ad illam non impetu quodam, ſed conſilio trahebamur. Accedebat his cauſis, quòd non ludos, aut gladiatores, ſed annuos ſumptus in alimẽta ingenuorum pollicebamur. Oculorũ *porrò & aurium uoluptates adeò non egent cõmendatione, ut nõ tam incitari debeant oratione, quàm reprimi.* Vt *uerò aliquis libenter educationis tædium laboremq; ſuſcipiat, non præmijs modò, uerum etiam exquiſitis adhortationibus impetrandum eſt.* Nã *ſi medici ſalubreis, ſed uoluptate carenteis cibos blandioribus alloquijs proſequuntur: quanto magis decuit publicè cõſulentem utiliſſimum munus, ſed non perinde populare, comitate orationis inducere?* Præſertim *cùm enitendum haberemus, ut quod parentibus dabatur, etiam nobis probaretur, honoremq; paucorum cæteri patienter expectarent, &* * *mererentur. Sed ut tunc communibus magis cõmodis, quàm priuatæ iactantiæ ſtudebamus, cùm intentionem effectumq; muneris noſtri uellemus intelligi: ita nunc in ratione edendi ueremur, ne forte non aliorum utilitati, ſed propriæ laudi ſeruiſſe uideamur.* Præterea *meminimus, quanto maiore animo honeſtatis fructus in conſcientia, quàm in fama reponatur.* Sequi *enim gloria, non appeti debet: nec ſi caſu aliquo non ſequatur, idcirco quòd gloriã nõ meruit, minus pulchrum eſt.* Hi *uerò qui benefacta ſua uerbis adornant, nõ ideo prædicare quia fecerint: ſed ut prædicarent feciſſe credũtur.* Sic *quod magnificum referẽte alio fuiſſet, ipſo qui geſſerat recenſente uaneſcit.* Homines *enim cũ rem deſtruere non poſſunt, iactationem eius inceſſunt.* Ita *ſi ſilẽda feceris, factũ ipſum: ſi laudãda,*

*imitarẽtur

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

quòd non ſileas ipſe,culpatur. Me uerò peculiaris quædã impedit ratio. Etenim *hunc ipſum ſermonẽ nõ apud populum,ſed apud* Decuriones *habui: nec in propatulo, ſed in curia.* Vereor *ergo ut ſit ſatis congruens, cùm in dicendo aſſentationẽ uulgi acclamationẽq; defugerim, nunc eadẽ illa editione ſectari:cũq; plebẽ ipſam,cui cõſulebatur,limine curiæ,parietibusq; diſcreuerim,ne quam in ſpeciẽ ambitionis inciderẽ, nunc eos etiam ad quos ex munere noſtro nihil pertinet,præter exemplum,uelut obuia oſtentatione cõquirere.* Habes *cũctationis meæ cauſas.* Ob*ſequar tamẽ cõſilio tuo,cuius mihi autoritas pro ratione ſufficit.* Vale.

C. PLIN. MINVTIO FVNDANO S.

MIrum *eſt, quàm ſingulis diebus in urbe ratio aut conſtet, aut conſtare uideatur pluribus, cunctisq; non conſtet.* Nam *ſi quem interroges, hodie quid egiſti? reſpondeat:officio togæ uirilis interfui,ſponſalia,aut nuptias frequentaui: ille me ad ſignandum teſtamentum, ille in aduocationem, ille in conſilium rogauit.* Ita *hæc quo die feceris,neceſſaria: eadem ſi quotidie feciſſe te reputes, inania uidentur, multo magis cùm ſeceſſeris.* Tunc *enim ſubit recordatio quot dies quàm frigidis rebus abſumpſi:* Quod *euenit mihi,poſtquàm in* Laurentino *meo aut lego aliquid, aut ſcribo,aut etiam corpori uaco, cuius fulturis animus ſuſtinetur.* Nihil *audio, quod audiſſe : nihil dico, quod dixiſſe pœniteat.* Nemo *me apud quẽquam ſiniſtris ſermonibus carpit:neminẽ ipſe reprehendo,niſi* tum me, cùm parum commode ſcribo:nulla ſpe,nullo timore ſolicitor,nullis rumoribus inquietor.* Mecũ *tantum,& cum libellis loquor.* O' **regiam,ſyncerãq; uitam.* O' *dulce otiũ, honeſtumq;, ac penè omni negotio pulchrius.* O' *mare,ò littus, uerũ,ſecretũq;* μουσεῖον *quàm multa inuenitis, quàm*

multa

**unum me*

* *rectam*

Id eſt, Muſeũ. Locus omnis in uniuerſum, ubi res ad Muſas pertinẽtes tractantur.

multa dicta tis? Proinde tu quoq; ſtrepitum iſtum, inaneq; diſcurſum, & multum ineptos labores, ut primum fuerit occaſio relinque, teq; ſtudijs uel otio trade. Satius eſt enim, ut Attilius noſter eruditiſsime ſimul & facetiſsime dixit, otioſum eſſe, quàm nihil agere. Vale.

C. PLIN. ARRIO CLEMENTI S.

*SI quando urbs noſtra liberalibus ſtudijs floruit, nunc maxime floret. Multa claraq; exempla ſunt, ſuffecerit unũ Euphrates philoſophus. Hunc ego in Syria, cùm adoleſcentulus militarem, penitus & domi inſpexi, amariq; ab eo laboraui, etſi non erat laborãdum. Eſt enim obuius & expoſitus, plenusq; humanitate, quã praecepit. Atq; utinã ſic ipſe, ſpẽ quã de me coucepit, impleuerim, ut ille multũ uirtutibus ſuis addidit. At ego nunc illas miror, quia magis intelligo, quanquàm ne nũc quidem ſatis intelligo. Vt enim de pictore, ſculptore, fictore, niſi artifex iudicare, ita niſi ſapiẽs nõ poteſt perſpicere ſapientẽ. Quantũ mihi tamen cernere datur, multa in Euphrate ſic eminent & elucent, ut mediocriter quoq; doctos uertant, & adficiãt. Diſputat ſubtiliter, grauiter, ornatè: frequẽter etiã *Platonis illam ſublimitatẽ, & latitudinem effingit. Sermo eſt copioſus & uarius: dulcis in primis, & qui repugnãteis quoq; ducat, impellat. Ad haec proceritas corporis, decora facies, demiſſus capillus, ingens & cana barba. Quae licet fortuita & inania putentur, illi tamen plurimũ uenerationis acquirunt. Nullus horror* in uultu, nulla triſtitia, multũ ſeueritatis: reuerearis occurſum, non reformides. Vitae ſanctitas ſumma, par comitas. Inſectatur uitia, non homines: nec caſtigat erranteis, ſed emẽdat. Sequaris monentem attentus, & pendens: & perſuadere tibi etiam cum perſuaſerit cupias. Iam uerò liberi tres, duo mares, quos dili-*

* Platonicã

* al. in cultu

gentiſsime inſtituit. Socer Pompeius Iulianus, *cum etiam reliqua uita, tum uel hoc uno magnus & clarus, quòd ipſe prouinciæ princeps inter altiſsimas conditiones generum non honoribus principem, ſed ſapientia elegit. Quanquam quid ego plura de uiro, quo mihi frui non licet? An ut magis angar, quòd non licet? Nam diſtringor officio ut maximo, ſic moleſtiſsimo. Sedeo pro tribunali, ſubnoto libellos, conficio tabulas: ſcribo plurimas, ſed illiteratiſsimas, literas. Soleo nonnunquam, nam idipſum quandoq; cõtingit, de his occupationibus apud Euphratem queri. Ille me conſolatur. Affirmat etiam eſſe hanc philoſophiæ, & quidẽ pulcherrimam partẽ, agere negocium publicũ, cognoſcere, iudicare, promere, & exercere iuſtitiam, quæq; ipſi doceant, in uſu habere. Mihi tamen hoc unũ non perſuadet, ſatius eſſe iſta facere, quàm cũ illo dies totos audiendo, diſcendoq; cõſumere. Quo magis te, cui uacat, hortor, cùm proxime in urbẽ ueneris, uenias autem ob hoc maturius, illi te expoliendũ, limandũq; permittas. Neq; enim ego, ut multi, inuideo alijs bonũ, quo ipſe careo: ſed cõtrà ſenſum quendã uoluptatemq; percipio, ſi ea quæ mihi denegantur, amicis uideo ſupereſſe. Vale.

* cum cætera uita

C. PLINIVS FABIO IVSTO.

OLim nullas mihi epiſtolas mittis. Nihil eſt, inquis, quod ſcribam. At hoc ipſum ſcribe, nihil eſſe quod ſcribas: uel ſolùm illud, unde incipere priores ſolebant: Si uales, bene eſt, ego ualeo. Hoc mihi ſufficit, *eſtq; mihi maximum. Ludere me putas? Seriò peto. Fac ſciã quid agas, quod ſine ſolicitudine ſumma neſcire nõ poſſum. Vale.

*al. eſt enim

C. PLIN. CALESTRIO TIRONI.

IActuram grauiſsimã feci, ſi iactura dicenda eſt tanti uiri amiſsio. Deceſsit Corellius Rufus, & quidem ſponte,

quod dolorem meum exulcerat. Eſt enim luctuoſiſsimum genus mortis, quæ nõ ex natura, nec fatalis uidetur. Nam utcunq; in illis, qui morbo finiuntur, magnum ex ipſa neceſsitate ſolatiũ eſt: in ijs uerò quos accerſita mors aufert, hinc inſanabilis dolor eſt, quòd credũtur potuiſſe diu uiuere. Corellium quidem ſumma ratio, quæ ſapientibus pro neceſsitate eſt, ad hoc conſilium cõpulit, quanquam plurimas uiuendi cauſas habentem, optimam cõſcientiam, optimam famam, maximam autoritatẽ, præterea filiam, uxorẽ, nepotem, ſorores, interq; tot pignora ueros amicos. Sed tam longa, tam iniqua ualetudine cõflictabatur, ut hæc tanta præcia uiuendi mortis rationibus uincerẽtur. Tertio et triceſimo anno, ut ipſum prædicantem audiebam, pedum dolore correptus eſt. Patrius hic illi: nam plerunq; morbi quoq; per ſucceſsiones quaſdã, ut alia tradũtur. Hunc abſtinentia ſanctitateq; uiridis ætas uicit, & fregit, nouiſsime cũ ſenectute ingraueſcentẽ, uiribus animi ſuſtinebat. Cùm quidem incredibiles cruciatus, & indigniſsima tormenta pateretur (iã enim dolor nõ pedibus ſolis, ut prius inſidebat, ſed omnia membra peruagabatur) ueni ad eum Domitiani *temporibus in ſuburbano iacentem. Serui è cubiculo receſſerunt. Habebat enim hoc moris, quoties intraſſet fidelior amicus, quinetiam uxor, quanquam omnis ſecreti capaciſsima, digrediebatur. Circuntulit oculos, & Cur, inquit, me putas hos tantos dolores tandiu ſuſtinere? ut ſcilicet iſti latroni uel uno die ſuperſim. Dediſſes huic animo par corpus, feciſſet quod optabat. Affuit tamen deus uoto, cuius ille compos, ut iam ſecurus, liberq; moriturus, multa illa uitæ, ſed minora retinacula abrupit. Increuerat ualetudo, quam temperantia mitigare tentauit, perſeuerãtem conſtantia fugit. Iam dies alter,*

tertius, quartus, abſtinebat cibo: miſit ad me uxor eius Hiſpulla, *communem amicum*, C. Geminium *cum triſtiſſimo nuncio, deſtinaſſe Corellium mori, nec aut ſuis, aut filiæ precibus flecti, ſolum ſupereſſe me, à quo reuocari poſſet ad uitam.* Cucurri, *perueneram in proximum, cùm mihi ab eadẽ* Hiſpulla Iulius Atticus *nunciat, nihil iam ne me quidem impetraturũ, tam obſtinate magis ac magis induruiſſe.* Dixerat *ſanè medico admouẽti cibũ* κέκρικα. *Quæ uox quantum admirationis in animo meo, tantum deſiderij reliquit.* Cogito, *quo amico, quo uiro caream.* Impleuit *quidem annum ſeptimum & ſexageſimum, quæ ætas etiam robuſtiſſimis ſatis longa eſt.* Scio *euaſit perpetuam ualetudinẽ.* Scio *deceſſit ſuperſtitibus ſuis, florente* Rep. *quæ illi omnibus ſuis charior erat, & hoc ſcio.* Ego *tamen tanquã iuuenis, & fortiſſimi morte doleo: doleo autem, licet me imbecillũ putes, meo nomine. Amiſi enim, amiſi uitæ meæ teſtem, rectorem, magiſtrum. In ſumma dicam, quod recenti dolore contubernali meo Caluiſio dixi, uereor ne negligentius uiuam.* Proinde *adhibe ſolatia mihi, nõ hæc, ſenex erat, infirmus erat, hæc enim noui: ſed noua aliqua, ſed magna, quæ audierim nunquam, legerim nunquam.* Nam *quæ audiui, quæ legi, ſponte ſuccurrunt, ſed tanto dolore ſuperantur.* Vale.

Id eſt, iudicaui

C. PLIN. SOSIO SENECIONI S.

MAgnum *prouẽtum poëtarum annus hic attulit.* To*to menſe* Aprili *nullus ferè dies, quo non recitaret aliquis.* Iuuat *me quòd uigent ſtudia, proferũt ſe ingenia hominum, & oſtentant.* Tametſi *ad audiendũ pigre coitur.* Pleriq; *in ſtationibus ſedent, tempusq; audiẽdi fabulis cõterunt, ac ſubinde ſibi nunciari iubent, an iam recitator intrauerit, an dixerit præfationem, an ex magna parte*

euolue

euoluerit librum:tum demum,ac tum quoq; lente cunctan terq́; ueniunt,nec tamen permanent,ſed ante finē recedūt, alij diſsimulanter & furtim, alij ſimpliciter & libere. At hercule memoria parentū Claudium Cæſarē ferunt, cùm in palatio ſpatiaretur, audiſſetq́; clamorē, cauſam requi= ſiſſe,cumq; dictum eſſet recitare Nonianum, ſubitū reci= tanti inopinatumq́; ueniſſe. Nūc ocioſiſsimus quiſq; mul= to antè rogatus,et identidē admonitus, aut non uenit:aut ſi uenit,queritur ſe diem,quia non perdiderit, perdidiſſe. Sed tanto magis laudandi probandiq́;, quos à ſcribēdi re citandiq́; ſtudio hæc auditorū deſidia,uel ſuperbia nō re= tardat. Equidem propè nemini defui: erant ſanè pleriq; amici. Neq; enim eſt ferè quiſquam, qui ſtudia, ut non ſi= mul & nos amet. His ex cauſis longius quàm deſtinaue= ram, tempus in urbe conſumpſi. Poſſum iam repetere ſe= ceſſum, & ſcribere aliquid quod non recitem, ne uidear, quorum recitationibus affui,non auditor fuiſſe,ſed credi= tor. Nam ut in cæteris rebus, ita in audiendi officio perit gratia,ſi repoſcatur. Vale.

C. PLIN. IVNIO MAVRICO S.

PEtis,ut fratris tui filiæ proſpiciam maritū,quod meri tò mihi potiſsimū iniungis.Scis enim quātopere ſum= mum illum uirū ſuſpexerim,dilexerimq́;,quibus ille ado= leſcentiā meā exhortatiōibus fouerit,quibus etiā laudibus ut laudandus uiderer,effecerit. Nihil eſt quod à te mādari mihi aut maius,aut gratius: nihil quod honeſtius à me ſu= ſcipi poſsit,q̄ ut eligam iuuenē,ex quo naſci nepotes Aru leno Ruſtico deceat: qui quidē diu quærendus fuiſſet,niſi paratus, & quaſi prouiſus eſſet Minutius*Acilianus,qui *Aemilianus me ut iuuenis iuuenē (eſt enim minor pauculis annis) fami liariſsime diligit,reueretur ut ſenē:nā ita à me formari & inſtit

inſtitui cupit, ut ego à uobis ſolebã. Patria eſt ei Brixia, ex illa noſtra Italia, quæ multũ adhuc uerecundiæ et frugalitatis atq; etiam ruſticitatis antiquæ retinet ac ſeruat. Pater Minutius Macrinus equeſtris ordinis princeps, quia nihil altius uoluit. Adlectus enim à diuo Veſpaſiano inter Prætorios, honeſtam quietẽ huic noſtræ, ambitioni dicã, an dignitati: cõſtantiſsime prætulit. Habet auiam maternã Serranam * procul à me municipio Patauino, noſti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoq; ſeueritatis exemplum eſt. Cõtigit & auunculus ei P. Acilius, grauitate, prudentia, fide propè ſingulari. In ſumma nihil erit in domo tota, quod non tibi tanquam in tua placeat. Aciliano uerò ipſi plurimum uigoris & induſtriæ, quanquam in maxima uerecundia quæſturam, tribunatum, præturam honeſtiſsime percurrit, ac iam pro ſe tibi neceſsitatẽ ambiendi remiſit. Eſt illi facies liberalis, multo ſanguine, multo rubore ſuffuſa: eſt ingenua totius corporis pulchritudo, & quidam Senatorius decor. Quæ ego nequaquam arbitror negligenda: debet enim hoc caſtitati puellarum quaſi præmium dari. Neſcio an adijciam eſſe patri eius amplas facultates. Nam dum imaginor uos, quibus quærimus generum, ſilendũ de facultatibus puto: cum publicos mores, atque etiam leges ciuitatis intueor, quæ uel in primis ſenſus hominum ſpectandos arbitrantur, ne id quidem prætereundum uidetur. Et ſane de poſteris, & his pluribus cogitanti, hic quoq; in conditionibus deligendis ponendus eſt calculus. Tu fortaſſe me putes indulſiſſe amori meo, ſupraq; iſta, quàm res patitur, ſuſtuliſſe. At ego fide mea ſpondeo futurum, ut omnia longe ampliora, quàm à me prædicantur, inuenias. Diligo quidem adoleſcentem ardentiſsime, ſicut meretur. Sed hoc ipſum amantis eſt

*Proculam è municip.

tis eſt,non onerare eum laudibus. Vale.

C. PLINIVS ERVTIO S.

HEus tu, promittis ad cœnam, nec uenis. Dicitur ius, ad aſſem impendiumreddes,nec id modicum.Paratæ erant lactucæ ſingulæ,cochleæ ternæ,oua bina,alica cum mulſo,& *niue. Nam hanc quoq; cõputabis, imò hanc in primis, quæ perit in ferculo,*oliuulæ bæticæ,cucurbitæ, bulbi,alia mille non minus lauta. Audiſſes comœdum,uel lectorem,uel lyriſten,uel quæ mea liberalitas,omneis. At tu apud neſcio quẽ,oſtrea,uuluas,echinos Gaditanos maluiſti.Dabis pœnas,non dico quas.Dure feciſti,inuidiſti, neſcio an tibi,certe mihi,ſed tamẽ & tibi. Quantum nos luſiſſemus,riſiſſemus,ſtuduiſſemus. Potes apparatius cœnare apud multos, nuſquã hilarius,ſimplicius,incautius, in ſumma experire. Et niſi poſtea te alijs potius excuſaueris,mihi ſemper excuſa. Vale. *iure *lebeta

C. PLIN. SEPTITIO CLARO.

AMabam Pompeium Saturninũ, hunc dico noſtrum, laudabamq; eius ingenium, etiam antequam ſcirem quàm uarium,quàm flexibile,quàm multiplex eſſet:nunc uerò totũ me tenet, habet, poßidet.Audiui cauſas agentẽ acriter,& ardenter,nec minus politè,& ornatè,ſiue meditata,ſiue ſubita proferret. Adſunt acutæ crebræq; ſententiæ,grauis & decora cõſtructio,ſonantia uerba & antiqua.Omnia hæc mirè placent,cũ impetu quodam,&*flumine præuehuntur, placent ſi retractentur. Senties quod ego,cum orationes eius in manus ſumpſeris, quas facile cuilibet ueterum,quorũ eſt æmulus,cõparabis.Idem tamẽ in hiſtoria tibi magis ſatisfaciet uel breuitate, uel luce, uel ſuauitate,uel ſplendore etiam, & ſublimitate narrandi. Nam in concionibus eadem qui in orationibus uis eſt, *fulmine per *uehuntur

preßior-

*preßior tamen & circunſcriptior, & adductior. Prætereà facit uerſus, qualeis Catullus meus, aut Caluus. Quantum illis leporis, dulcedinis, amaritudinis, amoris inſerit ſanè, ſed data opera * mollius leniusq́ue duriuſculos quoſdam, & hoc quaſi Catullus meus aut Caluus. Legit mihi nuper epiſtolas, quas uxoris eſſe dicebat, Plautum uel Terentium metro ſolutum legi credidi. Quæ ſiue uxoris ſunt, ut affirmat, ſiue ipſius, ut negat, pari gloria dignus eſt, qui aut illa componat, aut uxorem, quam uirginem accepit, tam doctam, politamq́; reddiderit. Eſt ergo mecum per diem totum, eundem antequam ſcribam, eundem cùm ſcripſi, eundem etiam cùm * remitto, non tanquam eundem lego. Quod te quoque ut facias & hortor, & moneo. Neque debet operibus eius obeſſe, quòd uiuit. An ſi inter eos, quos nunquam uidimus, floruiſſet, non ſolùm libros eius, uerumetiam imagines conquireremus: eiuſdem nunc honor præſentis & * gratia quaſi ſatietate langueſcit? At hoc prauum, malignumq́; eſt, non admirari hominem admiratione digniſsimum: quia uidere, alloqui, adire, complecti, nec laudare tantùm, uerumetiam amare contingit. Vale.*

*molliuſculos, leniuſculosq́;

*remittor

*gloria

C. PLIN. CORN. TITIANO S.

EST adhuc curæ hominibus fides & officium. Sunt qui defunctorũ quoq; amicos agant. Titinius Capito ab Imperatore noſtro impetrauit, ut ſibi liceret ſtatuam L. Syllani in foro ponere. Pulchrum & magna laude dignũ, amicitia principis in hoc uti, quantumq́; gratia ualeas, aliorum honoribus experiri. Eſt omnino Capitoni in uſu, claros uiros colere. Mirum eſt, qua religione, quo ſtudio, imagines Brutorum, Caßiorum, Catonum domi, ubi poteſt, habeat. Idem clariſsimi cuiuſq; uitam egregijs carmi-

nibus

nibus exornat. Scias ipſum plurimis uirtutibus abundare, qui alienas ſic amat. Redditus eſt L. Syllano debitus honor, cultus immortalitati Capito proſpexit, pariter et ſuæ. Neq; enim magis decorũ & inſigne eſt, ſtatuam in foro populi Romani habere, quàm ponere. Vale.

C. PLIN. TRANQVILLO S.

SCribis te perterritũ ſomnio, uereri ne quid aduerſi in actione patiaris. Rogas ut dilationem petam, & pauculos dies. Certe proximum excuſem difficile eſt, ſed experiar, καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν. *Refert tamen, euentura ſoleas, an contraria ſomniare. Mihi reputanti ſomnium meum, iſtud quod times tu, egregiam actionem portẽdere uidetur. Susceperam cauſam Iunij Paſtoris, cùm mihi quieſcenti uiſa eſt ſocrus mea aduoluta genibus, ne agerem obſecrare. Et eram acturus adoleſcentulus adhuc. Eram in quadruplici iudicio. Eram contra potentiſsimos ciuitatis, atq; etiam Cæſaris amicos, quæ ſingula excutere mentem mihi poſt tam triſte ſomnium poterant. Egi tamẽ* λογισάμενος *illud* εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. *Nam mihi patria, & ſi quid charius patria, fides uidebatur: proſpere ceſsit: atq; *adeò illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Proinde diſpice, an tu quoq; ſub hoc exẽplo ſomniũ iſtud in bonũ uertas. Aut ſi tutius putas illud cautiſsimi cuiuſq; præceptum. Quod dubitas, ne feceris: idipſum reſcribe. Ego aliquam ſtropham inueniam, agamq; cauſam tuam, ut ipſam agere, cùm tu uoles, poſsis. Eſt enim ſanè alia ratio tua, alia mea fuit. Nam iudicium Centumuirale differre nullo modo, iſtud ægre quidem, ſed tamen poteſt. Vale.*

Id eſt, Nã ſomniũ ex Ioue eſt. Hemiſtichion Homericũ ex j. Iliados.

λογισάμενος. Id eſt, meditatus.

εἷς οἰωνὸς. Id eſt, unũ augurĩu optimũ defendere patriam.

*ideo

C. PLIN. ROMANO.

MVniceps tu meus, & condiſcipulus, & ab ineunte

ætate

ætate cõtubernalis: Pater tuus & matri, et auunculo meo, mihi etiam, quantum ætatis diuerſitas paſſa eſt, familiaris. Magnæ & graues cauſæ, cur ſuſcipere & augere dignitatem tuam debeam. Eſſe autem tibi centum millium cenſum, ſatis indicat quòd apud nos decurio eſt. Igitur ut te non decurione ſolùm, uerumetiam equite Romano perfruamur, offero tibi ad implẽdas equitis facultates C C C. millia nummûm. Te memorem huius muneris amicitiæ noſtræ diuturnitas ſpondet. Ego ne illud quidem admoneo, quod admonere deberẽ, niſi te ſcirem ſponte facturum, ut dignitate à me data quàm modeſtiſſime, ut à me data utare. Nam ſolicitius cuſtodiẽdus eſt honor, in quo etiam beneficium amici tuendum eſt. Vale.

C. PLIN. CORNELIO TACITO.

FRequens mihi diſputatio eſt cũ quodam docto homine & perito, cui nihil æque in cauſis agendis ut breuitas placet. Quam ego cuſtodiendã eſſe confiteor, ſi cauſa permittat, alioqui præuaricatio eſt trãſire dicẽda: præuaricatio etiam curſim et breuiter attingere, quæ ſint inculcanda, infigẽda, repetenda. Nam pleriſq; longiore tractatu uis quædam & pondus accedit: utq; corpori ferrũ, ſic oratio animo non ictu magis quàm mora imprimitur. Hic ille mecũ autoritatibus agit. Ac mihi ex Græcis orationes Lyſiæ oſtẽtat, ex noſtris Gracchorum, Catoniſq;, quorũ ſanè plurimæ ſunt circunciſæ & breues. Ego Lyſiæ Demoſthenẽ, Aeſchinẽ, Hyperidẽ, multosq; præterea: Gracchis & Catoni Pollionem, Cæſarem, Cælium, in primis M. Tullium oppono, cuius oratio optima fertur eſſe quæ maxima. Et hercule, ut aliæ bonæ res, ita bonus liber melior eſt quiſq;, quo maior. Vides, ut ſtatuas, ſigna, picturas, hominum denique, multorumq; animalium for-

mas, arborũ etiam, ſi modò ſint decoræ, nihil magis quàm amplitudo commendet: idem orationibus euenit. Quinetiã uoluminibus ipſis autoritatem quandam & pulchritudinem adijcit magnitudo. Hæc illa, multaq; alia, quæ à me in eandem ſententiam ſolent dici: ut eſt in diſputando incomprehenſibilis & lubricus, ita eludit, ut cõtendat hos ipſos, quorum orationibus nitar, pauciora dixiſſe, quàm ediderint. Ego contrà puto. Teſtes ſunt multæ multorum orationes, & Ciceronis pro Muræna, pro Vareno, in quibus breuis, & nuda quaſi ſubſcriptio quorundam criminũ ſolis titulis indicatur. Ex his apparet, illum permulta dixiſſe, cùm ederet omiſiſſe. Idem pro Cluentio ait, ſe totã cauſam ueteri inſtituto ſolũ perorаſſe, & pro Cornelio quadriduo egiſſe: ne dubitare poſſimus, quæ per plureis dies, ut neceſſe erat, latius dixerat, poſtea reciſa, ac purgata in unum librum, grandem quidem, unum tamẽ coarctaſſe. At aliud eſt actio bona, aliud oratio. Scio nonnullis ita uideri, Actio bona, & Oratio. *ſed ego forſitan fallar: perſuaſum habeo poſſe fieri, ut ſit actio non bona, quæ ſit bona oratio; non poſſe autem bonam actionem eſſe, quæ non ſit bona oratio. Eſt enim oratio actionis exemplar, & quaſi* ἀρχέτυπον. *Ideo in optima quaque mille figuras extemporaleis inuenimus, in his* Id eſt, primum exemplar. *etiam quas tantum editas ſcimus, ut in Verrem, artificem quem nam? rectè admones, Polycletum eſſe dicebant. Sequitur ergo, ut actio ſit abſolutiſſima, quæ maximè orationis ſimilitudinem expreſſerit, ſi modo iuſtum & debitum tempus accipiat: quod ſi negetur, nulla oratoris, maxima iudicis culpa eſt. Adſunt huic opinioni meæ leges, quæ longiſſima tempora largiuntur, nec breuitatem dicentibus, ſed copiam, hoc eſt, diligentiam ſuadent, quam præſtare niſi in anguſtiſſimis cauſis nõ poteſt breuitas. Adij-*

Vſus. *ciam, quod me docuit uſus magiſter egregius: frequenter egi, frequenter iudicaui, frequenter in conſilio fui.* Aliud *alios mouet, ac plerunq; paruæ res maximas trahunt: uaria ſunt hominum iudicia, uariæ uoluntates.* Inde *qui eandem cauſam ſimul audierunt, ſæpe diuerſum, interdum idem, ſed ex diuerſis animi motibus ſentiunt. Præterea ſuæ quiſq; inuentioni fauet, & quaſi fortiſſimum complectitur, cum ab alio dictum eſt, quod ipſe præuidit.* Omnibus *ergo dandum eſt aliquid, quod teneant, quod agnoſcant.* Dixit *aliquando mihi* Regulus, *cùm ſimul adeſſemus: tu omnia, quæ ſunt in cauſa, putas exequenda.* Ego *iugulum ſtatim uideo, hunc premo (premit ſanè quod eligit, ſed in eligendo frequenter errat)* Reſpondi, *poſſe fieri, ut genu eſſet, aut tibia, aut talus, ubi iugulum putaret.* At ego, *inquam, qui iugulum perſpicere non poſſum, omnia pertento, omnia experior, πάντα deniq; λίθον κινῶ.* Vtq; *in cultura agri non uineas tantùm, uerumetiam arbuſta: nec arbuſta tantùm, uerumetiam campos curo, & exerceo: utq; in ipſis campis non far, aut ſiliginem ſolam, ſed ordeum, fabam, cæteráque legumina ſero: ſic in actione plurima quaſi ſemina latius ſpargo, ut quæ prouenerint colligam.* Neq; *enim minus inperſpicua, incerta, fallaciáq; ſunt iudicum ingenia, quàm tempeſtatum terrarumq;.* Nec *me præterit ſummum oratorem* Periclem *ſic à* Comico *laudari* Eupolide:

Πρὸς δέ γ᾽ αὐτοῦ τῷ τάχει
Πειθώ τις ἐπεκάθητο τοῖσι χείλεσιν·
Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων
Τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις.

Verum *huic ipſi* Pericli *nec illa* πειθὼ, *nec illud* ἐκήλει *breuitate, uel uelocitate, uel*

Id eſt, omnem lapidem agito. Adagiũ apud Grçcos frequẽtiſsimũ. Vide Chil. Eraſmi.

Præter eius celeritatem
Suadela quædam inſidebat labris
Ita demulcebat, & ſolus oratorum
Aculeum relinquebat auditoribus.

Senarioli ex Eupolidos δήμοις, quorum primum hemiſtichion aliter etiam legitur.

ϖειθὼ, Suadela, Flexanima dea, Suada, Lepos, Dea perſuadendi.

Hanc etiam deſignari à Fabio ſuſpicor libro 1. his uerbis: Qui uero imaginē ipſam eloquentiæ diuina quadā mente cōceperit: quiq; illam, ut ait Sophocles non ignobilis tragicus, reginam rerum orationem ponet ante oculos, fructumq; non ex ſtipe aduocationum, ſed ex animo ſuo, & contemplatione, ac ſcientia petet, perpetuū illum nec fortunæ ſubiectum perſuadebit ſibi. Sed lectorem admonere libet, perpendat, an ſit potius legendum Euripides, non Sophocles, ut Fabius ad carmen illud eiuſdem Euripidis alludat,

πειθὼ δὲ τὴν τύραννον ἀνθρώποις μόνην.

uel utraq; (differunt enim) ſine facultate ſumma contigiſſet. Nam delectare, perſuadere, copiam dicendi, ſpatiumq; deſiderant: relinquere uero aculeum in audiētium animis is demū poteſt, qui nō pungit, ſed infigit. Adde quæ æque de eodem Pericle Comicus alter ἤστραπτ᾽, ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. *Non enim amputata oratio & abſciſſa, ſed lata, magnifica, & excelſa tonat, fulgurat, omnia denique perturbat, ac miſcet. Optimus tamē modus eſt. quis negat? Sed *non magis ſeruat modum qui infra rem, quàm qui ſupra: qui adſtrictius, quàm qui effuſius dicit. Itaque, quod audis frequenter, ut illud immodice, & redundanter: ita hoc ieiunè, & infirmè. Alius exceſsiſſe materiam, alius dicitur non impleſſe: æque uterque: ſed ille imbecillitate, hic uiribus peccat: quod certè etſi non limatioris, maioris tamen ingenij * uitium eſt. Nec uero cum hæc dico, illud Homericum,* ἀμετροεπῆ *probo, ſed hunc,* καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν, *non quia non & ille mihi ualidiſsime placeat,* παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως. *Si tamen detur electio, illam orationem ſimilem niuibus hybernis, id eſt, crebram, aſsiduam, & largam: poſtremo diuinam, & cœleſtem uolo. At eſt gratior multis actio breuis. Eſt quidem, ſed inertibus, quorū delitias, deſidiamq; quaſi iudiciū reſpicere, ridiculum eſt. Nā ſi hos in conſilio habeas, nō ſolū ſatius eſt breuiter, ſed omnino non dicere. Hæc eſt adhuc*

ἤστραπτ᾽, ἐβρ. Fulgurabat, tonabat, cōcutiebat Græciam.

**minus non*

**indicium*

Ἀμετροεπῆ. Id eſt, ſine modo uerba effundentem.

Καὶ ἔπεα. Id eſt, Et uerba niuibus ſimilia brumalibus. Carmē ex 1. Iliados.

Παῦρα μὲν. Id eſt, Pauca quidē, ſed admodum arguta.

ſententia mea, quã mutabo, ſi tu diſſenſeris. Sed planè cur diſſentias, explices rogo. Quamuis enim cedere autoritati tuæ debeã, rectius tamẽ arbitror in tanta re, ratione, quàm autoritate ſuperari. Proinde ſi non errare uideor, idipſum quàm uoles breui epiſtola, ſed tamen ſcribe: confirmaris enim iudiciũ meum. Si uerò errare, longiſsimã para. Num corrupi te, qui tibi, ſi mihi accederes, breuis epiſtolæ neceſſitatem: ſi diſſentires, longiſsimæ impoſui? Vale.

C. PLIN. PATERNO S.

VT animi tui iudicio, ſic oculorum plurimum tribuo, non quia multum, ne tibi placeas, ſed quia tantum quantum ego ſapis, quanquàm hoc quoq; multũ eſt. Omiſſis iocis, credo decenteis eſſe ſeruos, qui ſunt empti mihi ex conſilio tuo: ſupereſt ut frugi ſint, quod de uenalibus melius auribus, quàm oculis iudicatur. Vale.

C. PLIN. CATILIO SEVERO S.

T. Ariſto. DIu iam in urbe hæreo, & quidem attonitus. Perturbat me longa, & pertinax ualetudo Titi Ariſtonis, quem ſingulariter & miror, & diligo. Nihil eſt enim illo grauius, ſanctius, doctius, ut mihi non unus homo, ſed literæ ipſæ, omnesq; bonæ artes in uno homine ſummum periculum adire uideantur. Quàm peritus ille & priuati iuris, & publici? quantum rerum? quantum exemplorum? quantum antiquitatis tenet? Nihil eſt quod diſcere uelis, quod ille docere non poßit. Mihi certe quoties aliquid abditum quæro, ille theſaurus eſt. Iam quanta ſermonibus eius fides? quanta autoritas, quàm preſſa & decora cunctatio? quid eſt quod non ſtatim ſciat? & tamen plerunq; hæſitat. Dubitat diuerſitate rationum, quas acri magnoq; iudicio ab origine, cauſisq; primis repetit, diſcernit, expendit. Ad hæc quàm parcus in uictu, quàm modicus in

cultu

cultu? Soleo ipſum cubiculum illius, ipſumq́; lectũ, ut imaginem quandam priſcæ frugalitatis aſpicere. Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad oſtentationem, omnia ad conſcientiã refert: rectéq́; facti nõ ex populi ſermone mercedem, ſed ex facto petit. In ſumma, non facile quis quenquam ex iſtis, qui ſapientiæ ſtudium habitu corporis præ ſe ferunt, huic uiro compararit. Non quidem gymnaſia ſectatur, aut porticus, nec diſputationibus longis aliorum ocium, ſuumq́; delectat: ſed in toga, negocijsq́; uerſatur. Multos aduocatione, plureis conſilio iuuat. Nemini tamen iſtorum caſtitate, pietate, iuſtitia, fortitudine etiam primo loco ceſſerit. Mirareris, ſi intereſſes, qua patientia hanc ipſam ualetudinem toleret, ut dolori reſiſtat, ut ſitim differat, ut incredibilem febrium ardorem immotus opertusq́; tranſmittat. Nuper me, paucosq́; mecum, quos maxime diligit, aduocauit: rogauitq́;, ut medicos conſuleremus de ſumma ualetudinis: ut ſi eſſet inſuperabilis, ſponte exiret è uita: ſin tantum difficilis & longa, reſiſteret, maneretq́;. Dandum enim precibus uxoris, dãdum filiæ lacrymis, dandum etiam nobis amicis, ne ſpes noſtras, ſi modò non eſſent inanes, uoluntaria morte deſereret. Id ergo arduum in primis, & præcipua laude dignum puto. Nam impetu quodã & inſtinctu procurrere ad mortem, cõmune cum multis: deliberare uero, et cauſas eius expendere, utq́; ſuaſerit ratio, uitæ, mortisq́; cõſilium ſuſcipere, uel ponere, ingentis eſt animi. Et medici quidem ſecunda nobis pollicentur. Supereſt, ut promiſsis Deus adnuat, tandemq́; me hac ſolicitudine exoluat: qua liberatus, Laurentinum meum, hoc eſt, libellos & pugillareis, ſtudioſum'que ocium repetam. Nunc enim nihil legere, nihil ſcribere, aut aſsidenti uacat, aut anxio libet. Habes quid timeam,

quid optem, quid etiam in poſterū deſtinem. Tu quid ege=
*lætioribus *ris, quid agis, quid uelis agere, inuicem nobis, ſed*latiori=*
bus epiſtolis ſcribe. Erit confuſioni meæ non mediocre ſo=
latium, ſi tu nihil quereris. Vale.

C. PLIN. POMPEIO FALCONI.

CONſulis, an exiſtimē te in tribunatu cauſas agere de= bere. Plurimum refert, quid eſſe tribunatū putes, ina= nem umbram, & ſine honore nomē, an poteſtatem ſacro= ſanctam, & quam in ordinem cogi ut à nullo, ita ne à ſe quidem deceat. Ipſe cùm tribunus eſſem, errauerim fortaſ= ſe, qui me aliquid putaui, ſed tanquam eſſem, abſtinui cau= ſis agendis. Primum, quòd deforme arbitrabar, cui aſſur= gere, cui loco cedere omneis oporteret, hunc omnibus ſe= dentibus ſtare: & qui iubere poſſet tacere quemcunque, huic ſilentium clepſydra indici: & quem interfari nefas eſſet, hunc etiam conuitia audire: & ſi inulta pateretur, inertem: ſi ulciſceretur, inſolentem uideri. Erat hic quoq; æſtus ante oculos, ſi forte me appellaſſet, uel ille cui adeſ= ſem, uel ille quem contra intercederem, & auxilium ferrē, an quieſcerem, ſileremq́;, & quaſi eiurato magiſtratu pri uatum ipſe me facerem. His rationibus motus, malui me tri bunum exhibere omnibus, quàm paucis aduocatum. Sed tú, iterum dicam, plurimum intereſt, quid eſſe tribunatum *quam *putes.* Tuam perſonā tibi imponas, quæ ſapienti uiro ita aptanda eſt, ut præferatur. Vale.*

C. PLINIVS BEBIO HISPANO.

TRanquillus contubernalis meus uult emere agellum, quem uenditare amicus tuus dicitur. Rogo, cures, quanti æquum eſt, emat. Ita enim delectabit emiſſe. Nam mala emptio ſemper ingrata eſt, eò magis, quòd exprobra re ſtultitiam domino uidetur. In hoc autem agello, ſi mo=

dò

dò arriſerit precium, Tranquilli mei ſtomachum multa ſolicitant, uicinitas urbis, opportunitas uiæ, mediocritas uillæ, modus ruris, qui auocet magis, quàm diſtringat. Scholaſticis porrò *dominis, ut hic eſt, ſufficit abunde tantũ ſoli: ut releuare caput, reficere oculos, reptare per limitem, *una ſemita terras omneisq; uiticulas ſuas noſſe, & numerare arbuſculas poſſint. Hæc tibi expoſui, quò magis ſcires, quantum ille eſſet mihi, quantum ego tibi debiturus, ſi prædiolum iſtud, quod commendatur his dotibus, tam ſalubriter emerit, ut pœnitentiæ locum non relinquat. Vale.

*ſtudioſis

* unâq; ſemitã terere, om.

LIBRI PRIMI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER II.

C. PLINIVS ROMANO S.

POST aliquot annos inſigne ac etiam memorabile populi Romani oculis ſpectaculum exhibuit publicum funus Virginij Rufi maximi, & clariſſimi ciuis, & perinde felicis. Triginta annis gloriæ ſuæ ſuperuixit. Legit ſcripta de ſe carmina, legit hiſtorias, & poſteritati ſuæ interfuit. Perfunctus eſt tertio conſulatu, ut ſummum faſtigium priuati hominis impleret, cùm principis noluiſſet. Cæſares, quibus ſuſpectus, atque etiam inuiſus uirtutibus fuerat, euaſit. Reliquit ſe incolumem, optimum, atque amiciſſimum, tanquam ad hunc ipſum honorem publici funeris reſeruatum. Annum tertium & octogeſimum exceſſit in altiſſima tranquillitate,

Virginius Rufus.

pari ueneratione. Vſus eſt firma ualetudine, niſi quòd ſolebant ei manus tremere, citra dolorem tamen. Aditus tantum mortis durior, longiorq́; , ſed hic ipſe laudabilis. Nam cùm uocē præpararet, acturus in conſulatu Principi gratias, liber, quem fortè acceperat grandiorem, & ſeni, & ſtanti ipſo pondere elapſus eſt. Hunc dum ſequitur, colligitq́; , per leue & lubricum pauimentum fallente ueſtigio, cecidit, coxamq́; fregit: quæ parum apte collocata, reluctante ætate male coijt. Huius uiri exequiæ magnum ornamentum Principi, magnum ſeculo, magnum etiam foro, & roſtris attulerunt. Laudatus eſt à conſule Cornelio Tacito. Nam hic ſupremus felicitati eius cumulus acceſſit, laudator eloquentiſſimus: & ille quidem plenus annis abijt, plenus honoribus: illis etiam, quos recuſauit. Nobis tamen quærendus ac deſiderandus eſt, ut exemplar æui prioris, mihi uerò præcipue, qui illum non ſolùm publice, ſed etiam priuatim quantum admirabar, tantum diligebam. Primum quòd utrique eadem regio, municipia finitima, agri etiam, poſſeſſionesq́; coniunctæ. Præterea, quòd ille tutor mihi relictus, affectum parentis exhibuit. Sic candidatum me ſuffragio ornauit. Sic ad omneis honores meos ex ſeceſſibus adcurrit, cùm iam pridem eiuſmodi officijs renunciaſſet. Sic illa die, qua ſacerdotes ſolent nominare, quos digniſſimos ſacerdotio iudicant, me ſemper nominabat. Quinetiam in hac nouiſſima ualetudine ueritus, ne forte inter quinqueuiros crearetur, qui minuendis publicis ſumptibus iudicio Senatus conſtituebantur: cùm illi tot amici ſenes, conſulares'que ſupereſſent, me huius ætatis, per quem excuſaretur, elegit, his quidem uerbis, Etiam ſi filium haberem, tibi mandarem. Quibus ex cauſis neceſſe eſt tanquam immatu-*

*illo

ram

ram mortem eius in ſinu tuo defleam, ſi tamen fas eſt aut flere, aut omnino mortem uocare, qua tanti uiri mortalitas magis finita, quàm uita eſt. Viuit enim, uiuetq; ſemper, atq; etiam latius in memoria hominum, et ſermone uerſabitur, poſtquàm ab oculis receßit. Volo tibi multa alia ſcribere, ſed totus animus in hac una contemplatione defixus eſt. Virginium cogito. Virginiũ uideo. Virginiũ iam uanis imaginibus, recẽtibus tamen audio, alloquor, teneo, cui fortaſſe ciues alios uirtutibus pares & habemus, & habebimus, gloria neminem. Vale.* *uocari

C. PLINIVS PAVLINO S.

I*Raſcor, nec liquet mihi, an debeam, ſed iraſcor. Scis quàm ſit amor iniquus interdum, impotẽs ſæpe, μικραίτιος ſemper. Hæc tamen cauſa magna eſt, an iuſta neſcio: ſed ego tanquam non minus iuſta, quàm magna ſit, grauiter iraſcor, quòd à te tandiu literæ nullæ. Exorare me potes uno modo, ſi nunc ſaltem plurimas, & longißimas miſeris. Hæc mihi ſola excuſatio uera, cæteræ falſæ uidebuntur. Non ſum auditurus, non eram Romæ, uel occupatior eram. Illud enim nec dij ſinant, ut infirmior. Ipſe ad uillam partim ſtudijs, partim deſidia fruor, quorum utrunque ex ocio naſcitur. Vale.* Id eſt, parua cauſans.

C. PLINIVS NEPOTI S.

M*Agna Iſæum fama præceſſerat, maior inuentus eſt. Summa eſt facultas, copia, ubertas. Dicit ſemper ex tempore, ſed tanquam diu ſcripſerit. Sermo Græcus, imò Atticus, præfationes terſæ, graciles, dulces, graues interdum, & erectæ. Poſcit controuerſias plureis, electionem auditoribus permittit, ſæpe etiam paratus ſurgit. Iam igitur incipit, ſtatim omnia, ac penè pariter ad manum. Senſus reconditi, occurſant uerba: ſed qualia* Iſæus.

*quæſita & exculta. Multa lectio in ſubitis, multa ſcriptio elucet. Procœmiatur aptè, narrat apertè, pugnat acriter, colligit fortiter, ornat excelſe: poſtremò docet, delectat, adficit. Quid maxime, dubites: Crebra ἐνθυμήματα, ſyllogiſmi circumſcripti, & effecti, quod ſtylo quoque aſſequi magnum eſt. Incredibilis memoria, repetit altius quæ dixit ex tempore, ne uerbo quidē labitur, ad tantam ἕξιν ſtudio, & exercitatione peruenit. Nam diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. Annum ſexageſimū exceſſit, & adhuc ſcholaſticus tantum eſt. Quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſyncerius, aut melius. Nos enim, qui in foro, uerisq; litibus *terimur, multum malitiæ, quamuis *nolentes addiſcimus. Schola, & auditorium, & ficta cauſa, res inermis, innoxia eſt, nec minus felix, ſenibus præſertim. Nam quid in ſenectute felicius, quam quod dulciſſimum eſt in iuuenta? Quare ego Iſæum non diſertiſſimum tantum, uerumetiam beatiſſimum iudico: quem tu niſi cognoſcere concupiſcis, ſaxeus, ferreusq; es. Proinde ſi non ob alia, nosq; ipſos, at certe ut hūc audias, ueni. Nunquam'ne legiſti Gaditanum quendam Titi Liuij nomine, gloriaq; commotum, ad uiſendum eum ab ultimo terrarū orbe ueniſſe, ſtatimq; ut uiderat, abiiſſe ἀφιλόκαλον, illiteratum, iners, ac penè etiam turpe eſt non putare tanti cognitionem, qua nulla eſt iucundior, nulla pulchrior, nulla deniq; humanior. Dices, habeo hic quos legam, non minus diſertos. Etiam: Sed legendi ſemper occaſio eſt, audiendi non ſemper. Præterea multo magis, ut uulgò dicitur, uiua uox adficit. Nam licet acriora ſint quæ legas, altius tamen in animo ſedent, quæ pronunciatio, uultus, habitus, geſtus etiam dicentis adfigit. Niſi uero falſum putamus illud Aeſchinis, qui cum legiſſet Rhodijs orationem Demoſthenis, admi*

Ενθυμήματα. Id eſt, cōmentationes. Nam Rhetores commentatione & exemplo utuntur: Dialectici autem ratiocinatione, & inductiōe, ut ſcribit Ariſtoteles, & Themiſtius repetit.

Ἕξιν. Id eſt, habitū.

**terimus ætatem*

**nolimus*

Id eſt, inelegans. In quibuſdam codicibus ſcribitur ἀπειρόκαλον, hoc eſt, in friuolis iactatorem.

admirãtibus cunctis, adieciſſe fertur, τί δ᾽ εἰ αὐτοῦ τοῦ θηρίου τ᾽ αὐτὰ ῥήματα βοῶντος ἀκηκόετε; Et erat Aſchines, ſi Demoſtheni credimus, μεγαλοφωνότατος. Fatebatur tamen longe melius eadem illa pronunciaſſe ipſum, qui pepererat. Quæ omnia huc tendũt, ut audias Iſæum, uel ideo tantum, ut audieris. Vale.

τί δ᾽ εἰ. Id eſt, Quid ſi eam ipſam beſtiam hæc uerba tonantẽ audiſſetis?

μεγαλ. ωφ. Id eſt, maxime uocalis. Epithetõ, quod Lucianus etiã Homero tribuit in muſicæ laudatione.

C. PLINIVS CALVINAE S.

*SI pluribus pater tuus, uel uni cuilibet alij plus quàm mihi debuiſſet, fuiſſet fortaſſe dubitãdum, an adires hæreditatem etiã uiro grauem: cum uerò ego adductus adfinitatis officio, dimiſsis omnibus, qui, nõ dico moleſtiores, ſed diligentiores erant, creditor ſolus extiterim: cumq́; uiuente eo nubenti tibi in dotem cẽtum millia contulerim, præter eam ſummã, quam pater tuus quaſi de meo dixit (erat enim ſoluenda de meo) magnum habes facilitatis meæ pignus, cuius fiducia debes famam defuncti, pudoremq́; ſuſcipere: ad quod ne te uerbis magis quàm rebus horter, quicquid mihi pater tuus debuit, acceptũ tibi ferri iubeo. Nec eſt quod uerearis, ne ſit *mihi iſta oneroſa donatio. Sunt quidẽ omnino nobis modicæ facultates, dignitas ſumptuoſa, reditus propter conditionem agellorum, neſcio minor, an incertior: ſed quod ceſſat ex reditu, frugalitate ſuppletur, ex qua uelut ex fonte liberalitas noſtra decurrit. Quæ tamen ita temperanda eſt, ne nimia profuſione inareſcat: ſed temperanda in alijs, in te uerò facile ratio conſtabit, etiam ſi modum exceſſerit. Vale.*

*tibi

C. PLINIVS LVPERCO SVO S.

ACtionem à te frequenter efflagitatam, & à me ſæpe promiſſam exhibui tibi, non tamen totam: adhuc enim pars eius perpolitur. Interim quæ abſolutiora mihi uidebantur, non fuit alienum iudicio tuo tradi.

His

*His tu rogo intentionẽ ſcribentis accommodes: nihil enim adhuc inter manus habui, cui maiorẽ ſolicitudinem præſtare deberem. Nam in cæteris actionibus exiſtimationi hominum diligentia tantum, & fides noſtra, in hac etiam pietas ſubijcitur. Inde & liber creuit, dum ornare patriã & amplificare gaudemus, paritérq; & defenſioni eius ſeruimus, & gloriæ. Tu tamen hæc ipſa, quantum ratio exegerit, reſeca. Quoties enim ad faſtidium legẽtium, deliciasq; reſpicio, intelligo nobis cõmendationẽ etiam ex ipſa libri mediocritate petendam. Idem tamen qui à te hanc auſteritatẽ exigo, cogor id, quod diuerſum eſt poſtulare, ut in pleriſq; frontem remittas. Sunt enim quædam adoleſcentiũ auribus danda, præſertim ſi materia non refragetur. Nã deſcriptiones locorum, quæ in hoc libro frequentiores erũt, non hiſtorice tantùm, ſed propè poëtice proſequi fas eſt. Quod tamen, ſi quis extiterit, qui putet nos latius fecisſe, quàm orationis ſeueritas exigat, huius, ut ita dixerim, triſtitiam reliquæ partes actionis*exorare debebunt. Adnixi certe ſumus, ut quamlibet diuerſa genera lectorum per plureis dicendi ſpecies teneremus. Ac ſicut ueremur, ne quibuſdam pars aliqua ſecundum ſuam cuiuſq; naturam non probetur, ita uidemur poſſe confidere, ut uniuerſitatem omnibus uarietas ipſa commendet. Nam & in ratione conuiuiorum, quamuis à pleriſq; cibis ſinguli temperemus, totam tamen cœnam laudare omnes ſolemus: nec ea, quæ ſtomachus noſter recuſat, adimunt gratiam illis, quibus capitur. Atque hoc ego ſic accipi uolo, non tanquam adſecutum eſſe me credam: ſed tanquam adſequi laborauerim, fortaſſe non fruſtra, ſi modò tu curam tuam admoueris, interim iſtis, mox ijs, quæ ſequuntur. Dices, te non poſſe ſatis diligenter id facere, niſi prius totam actionem*

*exonerare

cogno

cognoueris. Fateor, in præſentia tamen & iſta tibi fami-liariora fient,& quædam ex his talia erunt,ut per parteis emendari poßint. Etenim ſi auulſum ſtatuæ caput, aut mē brum aliquod inſpiceres,non tu quidem ex illo poſſes con gruentiam,æqualitatemq; deprehendere, poſſes tamen iudicare, an idipſum ſatis elegans eſſet. Nec alia ex cauſa principia librorum circunferuntur, quàm quia exiſtimatur pars aliqua etiam ſine cæteris eſſe perfecta. Longius me prouexit dulcedo quædam tecum loquendi. Sed iam finem faciam,ne modum,quem etiam orationi adhibendum puto,in epiſtola excedam. Vale. Symmetriā intelligit.

C. PLINIVS AVITO S.

Longum eſt altius repetere,nec refert, quemadmodum acciderit, ut homo minime familiaris, cœnarem apud quendam,ut ſibi uidebatur,lautum & diligentem: ut mihi,ſordidum,ſimul & ſumptuoſum. Nam ſibi, & paucis opima quædam,cæteris uilia, & minuta ponebat. Vinum etiam paruulis lagunculis in tria genera deſcripſerat,non ut poteſtas eligendi,ſed ne ius eſſet recuſandi. Et aliud ſibi,& nobis,aliud minoribus amicis:nam gradatim amicos habet:aliud ſuis, noſtriſq; libertis. Animaduertit qui mihi proximus recumbebat,& an probarem interrogauit. Negaui. Tu ergo,inquit,quam conſuetudinem ſequeris? Eadem omnibus pono: ad cœnam enim non ad notam inuito, cunctiſq; rebus exæquo, quos menſa, & thoro æquaui. Etiam'ne libertos? etiam:conuictores enim tunc,nō libertos puto. Et ille,magno tibi conſtat? Minime. Quî fieri poteſt? Poteſt,quia ſcilicet liberti mei non idem quod ego bibunt,ſed idem ego quod liberti, Et hercule, ſi gulæ temperes,nō eſt oneroſum,quo utaris ipſe, communicare cum pluribus. Illa ergo reprimenda,illa quaſi in ordinem redigen

digenda eſt, ſi ſumptibus parcas, quibus aliquanto rectius tua continentia, quàm aliena contumelia conſulas. Quorſum hæc? ne tibi optimæ indolis iuueni quorundam immẽſa luxuria ſpecie frugalitatis imponat. Conuenit autẽ amori in te meo, quoties tale aliquid inciderit, ſub exẽplo præmonere, quid debeas fugere. Igitur memento, nihil magis eſſe uitandum, quàm iſtam luxuriæ & ſordium nouam ſocietatẽ: quæ cùm ſint turpiſsima diſcreta, ac ſeparata, turpius iunguntur. Vale.

C. PLINIVS MACRINO S.

HEri à Senatu Veſtricio principe autore, Spurinnæ triumphalis ſtatua decreta eſt: non ita ut multis, qui nunquam in acie ſteterunt, nunquam caſtra uiderunt, nunquam denique tubarum ſonum, niſi in ſpectaculis audierunt: uerum ut illis, qui decus iſtud ſudore, & ſanguine, & factis aſſequebantur. Nam Spurinna Bructerum regẽ ui & armis induxit in regnum, oſtentatoq́; bello, ferociſsimam gentem, quod eſt pulcherrimum uictoriæ genus, terrore perdomuit: & hoc quidẽ uirtutis præmium. Illud ſolatium doloris accepit, quòd filio eius Coctio, quem amiſit abſens, habitus eſt honor ſtatuæ. Rarũ id in iuuene, ſed pater hoc quoq; merebatur, cuius grauiſsimo uulneri magno aliquo fomẽto medendum fuit. Præterea Coctius ipſe tam clarum ſpecimen indolis dederat, ut uita eius breuis et anguſta debuerit hac ueluti immortalitate proferri. Nam tanta ei ſanctitas, grauitas, autoritas etiã, ut poſſet ſenes illos prouocare uirtute, quibus nunc honore adæquatus eſt. Quo quidem honore, quantum ego interpretor, non modò defuncti memoriæ & dolori patris, uerumetiam exemplo proſpectum eſt. Acuent ad bonas arteis iuuentutem, adoleſcentibus quoque (ut digni ſint) modo tanta

præmia conſtituta: acuent principes uiros ad liberos ſuſcipiendos, & gaudia ex ſuperſtitibus, & ex amiſsis tam glorioſa ſolatia. His ex cauſis *ſtatua Coctij publice lætor, nec priuatim minus. Amaui conſummatiſsimum iuuenem tam ardenter, quàm nunc impatienter requiro. Erit ergo pergratum mihi hanc effigiem eius ſubinde intueri, ſubinde reſpicere, ſub hac cõſiſtere, præter hanc cõmeare. Etenim ſi defunctorum imagines domi poſitæ dolorem noſtrum leuant: quanto magis hæ, quibus in celeberrimo loco non modò ſpecies, & uultus illorum, ſed honor etiam & gloria refertur? Vale.*

C. PLINIVS CANINIO S.

S*Tudes? an piſcaris? an uenaris? an ſimul omnia? Poſſunt enim omnia ſimul fieri ad Larium noſtrum. Nam lacus piſcem, feras ſyluæ, quibus lacus cingitur, ſtudia altiſsimus iſte ſeceſſus adfatim ſuggerit. Sed ſiue omnia ſimul, ſiue aliquid facias, nõ poſſum dicere, inuideo: angor tamen non & mihi licere, quæ ſic concupiſco, ut ægri uinum, balnea, fonteis. Nũquam'ne hos arctiſsimos laqueos, ſi ſoluere*non datur, abrumpam? nunquam puto. Nã ueteribus negotijs noua adcreſcunt, nec tamen priora peraguntur: tot nexibus, tot quaſi catenis maius in dies occupationum agmen extenditur. Vale.* *negatur

C. PLINIVS APOLLINARI S.

A*Nxium me & inquietum habet petitio Sexti Ericij mei, adficior cura: & quam pro me ſolicitudinem nõ adij, quaſi pro me in altero patior: & alioqui meus pudor, mea exiſtimatio, mea dignitas in diſcrimen adducitur. Ego Sexto latum clauum à Cæſare noſtro, ego quæſturam impetraui, meo ſuffragio peruenit ad ius tribunatus petendi, quem niſi obtinet in ſenatu, uereor*

ut

ut decepiſſe Cæſarem uidear. Proinde adnitendum eſt mihi,ut talem eum iudicent omneis,qualem eſſe Princeps mihi credidit:quæ cauſa,ſi ſtudium meum non incitaret, adiutum tamen cuperem iuuenem probißimum, grauißimũ, eruditißimum,omni deniq; laude dignißimum,& quidem cum tota domo. Nã pater eius Erucius clarus uir,ſanctus, antiquus,diſertus,in agendis cauſis exercitatus:quas ſumma fide,pari conſtantia, nec uerecundia minore defendit. Habet auunculum C.Septitium,quo nihil uerius,nihil ſimplicius,nihil candidius,nihil fidelius noui. Omnes me certatim,et tamen æqualiter amant:omnibus nunc ego in uno referre gratiã poſſum.Itaq; prændo amicos,ſupplico,ambio,domos,ſtationesq́; circum eo, quantumq́; uel autoritate,uel gratia ualeam,precibus experior. Teq; obſecro, ut aliquam oneris mei partem ſuſcipere tanti putes.Reddam uicem,ſi repoſces:reddam, & ſi non repoſces. Diligeris, coleris,frequentaris. Oſtende modò uelle te, nec deerunt, qui quod uelis,cupiant. Vale.

C. PLINIVS OCTAVIO.

*Nominem *H*Ominem te patientem,uel potius durũ,ac penè crudelem, qui tam inſigneis libros tandiu teneas. Quouſque & tibi,& nobis inuidebis,tibi maximam laudem,nobis uoluptatem? Sine per ora hominum ferantur:iiſdemq́;, quibus lingua Romana,ſpatijs peruagẽtur. Magna etiã, longaq; expectatio eſt, quam fruſtrari adhuc, & differre non debes. Enotuerunt quidam tui uerſus, & inuito te clauſtra tua refregerunt : hos niſi retrahes in corpus quandoque, ut errones, aliquem, cuius dicantur, inuenient. Habe ante oculos mortalitatem, à qua adſerere te hoc uno monimento potes : nam cætera,fragilia, & caduca non minus quàm ipſi homines, occidunt,deſinuntq́;.*

Dic

Dices,ut ſoles,amici mei uiderint. Opto equidem amicos tibi tam fideleis,tam eruditos, tam laborioſos, ut tantum curæ,intentioniſq; ſuſcipere & poßint,& uelint.Sed diſpice,ne ſit parum prouidum, ſperare ex alijs, quod tibi ipſe non præſtes. Et de editione quidem interim,ut uoles, recita ſaltem,quo magis libeat emittere,utq; tandem perci pias gaudium, quod ego olim non pro te temere præſumo. Imaginor enim qui concurſus, quæ admiratio te, qui clamor,quod etiam ſilentium maneat,quo ego, cùm dico, uel recito, non minus quàm clamore delector. Sit modo ſilentium acre,& intentum, & cupidum ulteriora audiẽdi. Hoc fructu tanto,tam parato deſine ſtudia tua infinita iſta cunctatione fraudare: quæ cùm modum excedit, uerendum eſt,ne inertiæ,& deſidiæ,uel etiam timiditatis nomen accipiat. Vale.

C. PLIN. ARRIANO SVO S.

SOlet eſſe gaudio tibi, ſi quid actum eſt in Senatu dignum ordine illo:quamuis enim quietis amore ſeceſſeris,inſidet tamen animo tuo maieſtatis publicæ cura. Acci pe ergo,quod per hos dies actum eſt, perſonæ claritate famoſum,ſeueritate exempli ſalubre, rei magnitudine æternum. Marius Priſcus accuſantibus Afris,quibus*proconſul præfuit,omiſſa defenſione iudices petiit. Ego & Cornelius Tacitus adeſſe prouincialibus iußi, exiſtimauimus fidei noſtræ conuenire,notũ ſenatui facere,exceßiſſe Priſcum immanitate & ſæuitia crimina, quibus dari iudices poſſent,cùm ob innocenteis condemnandos,interficiẽdos etiã pecunias accepiſſet. Reſpondit Fronto Catius, deprecatuſq; eſt,ne quid ultra repetũdarum legem quæreretur, omniaq; actionis ſuæ uela, uir mouendarũ lacrymarũ peritißimus,quodam uelut uẽto miſerationis impleuit. Ma-

*pro Cõſule

*gna contentio, magni utrinque clamores, alijs cognitionem ſenatus lege concluſam, alijs liberam, ſolutamq; dicẽtibus, quantumq; admiſiſſet reus, tantum uindicandum. Nouiſsime conſul deſignatus Iulius Ferox, uir rectus, & ſanctus: Mario quidem iudices interim cenſuit dandos, euocandos autem, quibus diceretur innocentium pœnas uendidiſse. Quæ ſententia non præualuit modò, ſed omnino poſt tantas diſſenſiones fuit ſola frequens, adnotatumq; eſt experimentis, quòd fauor & miſericordia acreis & uehementeis primos impetus habent, paulatim conſilio & ratione, quaſi reſtincta conſidunt. Vnde euenit, ut quod multi clamore permixto tuentur, nemo tacentibus cæteris dicere uelit. Pateſcit enim, cum ſepararis à turba, contemplatio rerum, quæ turba teguntur. Venerunt qui adeſſe erant iuſsi, Vitellius Honoratus, & Flauius Martianus: ex quibus Honoratus trecentis milibus exilium equitis Romani, ſeptemq; amicorum eius ultimam pœnam: Martianus unius equitis Romani ſeptingentis milibus plura ſupplicia arguebatur emiſſe. Erat enim fuſtibus cæſus, damnatus in metallum, ſtrangulatus in carcere. Sed Honoratum cognitioni ſenatus mors opportuna ſubtraxit. Martianus*inductus eſt abſente Priſco. Itaque Tutius Cerealis conſularis iure ſenatorio poſtulauit, ut Priſcus certior fieret, ſiue quia miſerabiliorẽ, ſiue quia inuidioſiorem fore arbitrabatur, ſi præſens fuiſſet, ſiue (quod maxime credo) quia æquiſsimum erat, commune crimen ab utroq; defendi, & ſi dilui non potuiſſet, in utroq; puniri. Dilata res eſt in proximum ſenatum, cuius ipſe conſpectus auguſtiſsimus fuit. Princeps præſidebat (erat enim conſul) ad hoc Ianuarius menſis cum propter cætera, tum præcipue ſenatorum frequentia celeberrimus*

*introductus

rimus: præterea cauſæ amplitudo, auctaq; dilatione expectatio, & fama, inſitumq; mortalibus ſtudium magna & inuſitata noſcendi, omneis undique exciuerat. Imaginare quæ ſolicitudo nobis, qui metus, quibus ſuper tanta re, in illo cœtu, præſente Cæſare dicendum erat. Equidem in ſenatu non ſemel egi, quinimo nuſquam audiri benignius ſoleo: tūc me tamen, ut noua omnia, nouo metu permouebant. Obuerſabatur præter illa quæ ſuprà dixi, cauſæ difficultas, ſtabat modò conſularis, modò ſeptēuir epulonum, iam neutrum. Erat igitur perquàm oneroſum accuſare damnatum, quem ut premebat atrocitas criminis, ita quaſi peractæ damnationis miſeratio tuebatur. Vtcunq; tamen animum cogitationemq; collegi. Cœpi dicere nō minore audientium aſſenſu, quàm ſolicitudine mea: Dixi horis penè quinq;. Nam duodecim clepſydris, quas ſpatioſiſsime acceperam, ſunt additæ quatuor. Adeò illa ipſa, quæ dura & aduerſa dicturo uidebantur, ſecunda dicenti fuerunt. Cæſar quidem mihi tantum ſtudium, tantam etiam curam (nimium eſt enim dicere ſolicitudinem) præſtitit, ut libertum meum poſt me ſtantem ſæpius admoneret, uoci, lateriq; conſulerem, cùm me uehementius putaret incendi, quàm gracilitas mea perpeti poſſet. Reſpondit mihi pro Martiano Claudius Marcellinus. Miſſus deinde ſenatus, & reuocatus in poſterum diem: neq; enim iam inchoari poterat actio, niſi ut noctis interuentu ſcinderetur. Poſtero die dixit pro Mario Saluius Liberalis, uir ſubtilis, diſpoſitus, acer, diſertus, in illa uero cauſa omneis arteis ſuas protulit. Reſpondit Cornelius Tacitus eloquentiſsime, & quod eximiū orationi eius ineſt, σεμνῶς. Dixit pro Mario rurſus Fronto Catius inſigniter, ut quæ iam locus ille poſcebat, plus in precibus Id eſt, grauiter

temporis, quàm in defenſione cõſumpſit. Huius *actionem ueſpera incluſit, non tamẽ ſic, ut abrumperet. Itaq; in tertium diem probationes exierunt. Iam hoc ipſum pulchrũ & antiquum, ſenatũ nocte dimitti, triduo uocari, triduo contineri. Cornutus Tertullus conſul deſignatus, uir egregius, & pro ueritate firmiſsimus, cenſuit ſeptingẽta milia, quæ acceperat Marius, ærario inferenda, Mario urbe, Italiaq́; interdicendum: Martiano hoc amplius, Africa. In fine ſententiæ adiecit, quòd ego & Tacitus iniuncta aduocatione diligenter, fortiterq́; functi eſſemus, arbitrari ſenatum, ita nos feciſſe, ut dignum mandatis partibus fuerit. Aſſenſerunt conſules deſignati, omnes etiam conſulares uſque ad Pompeium collegam. ille & ſeptingenta milia, quæ acceperat Marius, ærario inferenda, & Martianum in quinquennium relegandum. Marium repetundarum pœnæ, quam iam paſſus eſſet, cenſuit relinquendum. Erant in utraque ſententia multi, fortaſſe etiam plures in hac uel ſolutiore, uel molliore. Nam quidam ex illis quoq; qui Cornuto uidebantur aſſenſi, hunc qui poſt ipſos cenſuerat, ſequebantur. Sed cum fieret diſceßio, qui ſellis conſulum adſtiterant, in Cornuti ſententiam ire cœperunt. Tum illi, qui ſe collegæ adnumerari patiebantur, in diuerſum tranſierunt, collega cũ paucis relictus. Multum poſtea de impulſoribus ſuis, præcipue de Regulo queſtus eſt, qui ſe in ſententia, quam ipſe dictauerat, deſeruiſſet. Eſt alioqui Regulo tam mobile ingenium, ut plurimum audeat, plurimum timeat. Hic finis cognitionis ampliſsimæ, ſupereſt tamen* λειτούργιον *non leue. Hoſtilius Firminus legatus Marij Priſci, qui permiſtus cauſæ, grauiter uehementerq́; uexatus eſt. Nam & rationibus Martiani, & ſermone, quem ille habuerat in ordine Lepticanorum*

Id eſt, miniſterium.

*eanorum, operam ſuam Priſco ad turpiſſimum miniſte= rium commodaſſe, ſtipulatuſq́; de Martiano quinqua= ginta mulia*denariorum probabatur:ipſe præterea acce= pisse *ſeſtertia decem millia,fœdiſſimo quidem titulo,no= mine unguentarij, qui titulus à uita hominis compti ſem= per & pumicati non abhorrebat. Placuit cenſente Cor= nuto referri de eo proximo ſenatu: tunc enim,caſu incer= tum an conſcientia abfuerat.Habes res urbanas,inuicem ruſticas ſcribe,quid arbuſculæ tuæ,quid uineæ, quid ſege tes agunt, quid oues delicatiſſimæ. In ſumma,niſi æque longam epiſtolam reddis,non eſt quod poſtea niſi breuiſ= ſimam expectes. Vale.*

*denariûm
*ſeſtertiûm

C. PLIN. ARRIANO SVO S.

*ΛΕιτούργιον illud, quod ſupereſſe Marij priſci cauſæ proximè ſcripſeram,neſcio an ſatis, circunciſum ta= men,&*adraſum eſt.Firmunus inductus in ſenatum,reſpõ dit crimini noto.Secutæ ſunt diuerſæ ſententiæ conſulum deſignatorum. Cornutus Tertullus cenſuit ordine mouen dum.Acutius Nerua,in ſortitione prouinciæ rationẽ eius non habendam: quæ ſententia tanquam mitior, uicit, cùm ſit alioqui durior triſtiorq́;. Quid enim miſerius, quàm*exectum, & exemptum honoribus ſenatorijs labo re & moleſtia nõ carere? Quid grauius,quàm tanta igno= minia adfectum,non in ſolitudine latere,ſed in hac altiſſi= ma ſpecula conſpiciendum ſe, monſtrandumq́; præbere? Præterea quid publice minus aut*congruum,aut decorũ, quàm notatũ à ſenatu in ſenatu ſedere, ipſiſq́; illis, à qui bus ſit notatus,æquari? ſummotum à proconſulatu, quia ſe in legatione turpiter geſſerat,de proconſulibus iudica= re? damnatumq́; ſordium,uel damnare alios, uel abſolue= re? Sed hoc pluribus leuius uiſum eſt: numerantur enim*

*abraſum
*exactum
*congruens

 ſenten

ſententiæ, non ponderantur. Nec aliud in publico conſilio fieri poteſt, in quo nihil eſt tam inæquale, quàm æquálitas ipſa. Nam cùm ſit impar prudentia, par omnium ius eſt. Impleui promiſſum, priorisq; epiſtolæ fidem exolui, quam ex ſpatio tẽporis iam recepiſſe te colligo. Nam & feſtinanti & diligenti tabellario dedi, niſi quid impedimẽti in uia paſſus eſt. Tuæ nunc partes, ut primum illam, deinde hanc remunereris literis, quales iſtinc redire uberrimæ poſſunt. Vale.

C. PLINIVS PRISCO SVO S.

ET tu occaſiones obligandi me auidiſsime amplecteris, & ego nemini libentius debeo. Duabus ergo de cauſis à te potiſsimum petere conſtitui, quod impetratum maxime cupio. Regis exercitum ampliſsimum, hinc tibi beneficiorum larga materia, longum præterea tempus, quo amicos tuos exornare potuiſti. Conuertere ad noſtros, nec hos quidem multos. Malles tu quidem multos, ſed meæ uerecũdiæ ſufficit unus, aut alter, ac potius unus. Is erit Voconius Ro. pater Plinij, in equeſtri gradu clarus, clarior uitricus, imò pater alius. Nam huic quoq; nomine & pietate ſucceſsit mater. E' primis ipſe citerioris Hiſpaniæ: ſcis quod iudicium prouinciæ illius, ſcis quanta ſit grauitas: ipſe Flamen proxime fuit. Hunc ego, cùm ſimul ſtuderemus, arcte familiariterq; dilexi. Ille meus in urbe, ille in ſeceſſu contubernalis. Cum hoc ſeria, cum hoc iocos miſcui. Quid enim aut illo fidelius amico, aut ſodale iucundius? Mira in ſermone, mira etiã in ore ipſo, uultuq; ſuauitas. Ad hoc ingenium excelſum, ſubtile, dulce, fácile, eruditum in cauſis agẽdis. Epiſtolas quidem ſcribit, ut Muſas ipſas Latinè loqui credas. Amatur à me plurimũ, nec tamen uincitur. Equidem iuuenis ſtatim iuueni, quantum potui pe

ætatem auidiſsime contuli, & nuper ab optimo principe trium liberorum ei ius impetraui: quod quanquam parce, & cum delectu daret, mihi tamē tanquam eligeret, indulſit. Hæc beneficia mea tueri nullo modo melius, quàm ut augeā, poſſum: præſertim cùm ipſe illa tam grate interpretetur, ut dum priora accipit, poſteriora mereatur. Habes qualis, quàm probatus, charusq; ſit nobis. Quē rogo pro ingenio, pro fortuna tua exornes. In primis ama hominē. Nam licet tribuas ei quantum ampliſsimum potes, nihil tamen amplius potes amicitia tua: cuius eſſe eum uſq; in intimam familiaritatem capacem, quò magis ſcires, breuiter tibi ſtudia, mores, omnem deniq; uitam eius expreſsi. Extenderem preces, niſi & tu rogari diu nolles, & ego tota hac epiſtola feciſſem. Rogat enim, & quidē efficaciſsime, qui reddit cauſas rogandi. Vale.

C. PLINIVS MAXIMO SVO S.

VErum opinaris, diſtringor Centumuiralibus cauſis, quæ me exercent magis, quàm delectant. Sunt enim pleræq; paruæ, & exiles. Raro incidit uel perſonarum claritate, uel negotij magnitudine inſignis. Ad hoc perpauci, cum quibus iuuet dicere: cæteri audaces, atque etiam magna ex parte adoleſcentuli obſcuri ad declamandum huc tranſeunt, tam irreuerenter & temere, ut mihi Attilius noſter expreſſe dixiſſe uideatur, ſic in foro pueros à Centumuiralibus cauſis auſpicari, ut ab Homero in ſcholis. Nam hic quoque, ut illic, primum cœpit eſſe, quod maximum eſt. At hercule, ante memoriam meam, ita maiores natu ſolebant dicere, ne nobiliſsimis quidem adoleſcentibus locus erat, niſi aliquo conſulari producente, tanta ueneratione pulcherrimum opus * colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerentiæ clauſtris, tur * celebrabatur

omnia patent omnibus. Nec inducuntur,ſed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus ſimiles, conducti & re=
*à cōductis & redemptis, nō habet uet.cod.
dempti mancipes. Conuenitur *à conductis & redemptis in media Baſilica,ubi tam palàm ſportulæ,quàm in tricli= nio dantur.* Ex *iudicio in iudiciū pari mercede tranſitur.*
Ἀπὸ τοῦ Has uoces Græcas nō habet uet.cod.
Inde *iam non inurbane* σοφοκλεῖς *uocantur,* ἀπὸ τοῦ σοφὸς καὶ καλεῖσθαι, *iiſdem* Latinum *nomen impoſitum eſt* Laudicœni, *& tamen creſcit in dies fœditas utraq; lin= gua notata. Heri duo nomenclatores mei: habent ſanè ætatem eorum, qui nuper togas ſumpſerunt: ternis dena= rijs ad laudandum trahebantur, tanti conſtat ut ſis diſer= tiſsimus.* Hoc *precio quamlibet numeroſa ſubſellia implen tur, hoc ingens corona colligitur, hoc infiniti clamores commouentur, cum* μισόχορος *dedit ſignum. Opus eſt enim ſigno apud non intelligenteis, ne audienteis qui= dem.* Nam *plerique non audiunt,nec ulli magis laudant. Siquando tranſibis per* Baſilicam, *& uoles ſcire, quo modo quiſque dicat,nihil eſt quod tribunal aſcendas, ni=*
**aurem*
*hil quod præbeas *aures,facilis diuinatio.Scito cum peſ= ſime dicere,qui laudabitur maxime.Primus hunc audien=*
**Titus*
di morem induxit * Largius Licinius, *hactenus tamen,ut auditores conrogaret, ita certe ex* Quintiliano *præce= ptore meo audiſſe memini:* Narrabat *ille:Aſſectabar* Do= *mitium Afrum, cùm apud Centumuiros diceret grauiter & lente: hoc enim illi actionis genus erat: audit ex pro= ximo immodicum,inſolitumq; clamorem, admiratus reti= cuit:ubi ſibi ſilentiū factum eſt, repetit quod abruperat.* Iterum *clamor,iterum reticuit: & poſt ſilentium, cœpit idem tertiò.* Nouiſsime *quis diceret quæſiuit: reſponſum eſt,* Licinius. Tum *intermiſſa cauſa,* Centumuiri,*inquit, hoc artificiū perijt.* Quod *alioqui perire incipiebat,cùm*

periſſe

periſſe Afro uideretur: nunc uero propè funditus extinctum, & euerſum eſt. Pudet referre, quæ quàm fracta pronunciatione dicãtur, quibus quàm teneris clamoribus excipiantur. Plauſus tantũ, ac potius ſola cymbala, & tympana illis* cãtibus deſunt. Vlulatus quidem: neq; enim alio uocabulo poteſt exprimi, theatris quoq; indecora laudatio large ſuperſunt. Nos tamen adhuc & utilitas amicorum, & ratio ætatis moratur, ac retinet. Veremur enim, ne forte non has indignitates reliquiſſe, ſed laborem refugiſſe uideamur. Sumus tamẽ ſolito rariores, quod initium eſt gradatim deſinendi. Vale. * canticis

C. PLINIVS VALERIANO SVO S.

QVo modo te ueteres Marſi tui? Quo modo emptio noua? Placent agri, poſtquam tui facti ſunt? Rarum id quidem: nihil enim æque gratum eſt adeptis, quàm concupiſcentibus. Me prædia* materna parum commode tractant, delectant tamen, ut materna. Alioqui longa patientia obcalui. Habent hũc finem aſsiduæ querelæ, quòd queri pudet. Vale. *paterna

C. PLINIVS ANNIANO SVO.

TV quidem pro* certa tua diligentia admones me, codicillos Aciliani, qui me ex parte inſtituit hæredem, pro non ſcriptis habendos, quia non ſint confirmati teſtamento. Quod ius ne mihi quidem ignotum eſt, cùm ſit ijs etiam notum, qui nihil aliud ſciunt. Sed ego propriam quandam legem mihi dixi, ut defunctorum uoluntates etiam ſi* iura deficerent, quaſi perfectas tuerer. Conſtat autem codicillos iſtos Aciliani manu ſcriptos. Licet ergo non ſint confirmati teſtamento, à me tamen ut confirmati obſeruabuntur, præſertim cùm delatori locus non ſit. Nam ſi uerendum eſſet, ne quod ego dediſſem, *cætera *iure deficerentur

 populus

populus eriperet, cunctatior fortaſſe, & cautior eſſe debe rem. Cùm uerò liceat hæredi donare, quod in hæreditate ſubſedit, nihil eſt quod obſtet illi meæ legi, cui publicæ leges non repugnant. Vale.

C. PLINIVS GALLO SVO.

MIraris, cur me Laurentinum, uel (ſi ita mauis) Laurens meum tantopere delectet? Deſines mirari, cùm cognoueris gratiam uillæ, opportunitatē loci, littoris ſpatium. Decem & ſeptem milibus paſſuum ab urbe ſeceſſit, ut peractis quæ agenda fuerint, ſaluo iam & cōpoſito die poſſis ibi manere. Aditur nō una uia, nam & Laurentina & Oſtienſis eòdem ferunt: ſed Laurentina à quartodecimo lapide, Oſtienſis ab undecimo relinquēda. Vtraq; excipit iter aliqua ex parte arenoſum, iumentis paulò grauius & longius, equo breue, & molle. Varia hinc atq; inde facies: nam modò occurrentibus ſyluis uia coarctatur, modò latiſſimis pratis diffunditur, & pateſcit. Multi greges ouium, multa ibi equorum, boumq; armenta, quæ mōtibus hyeme depulſa, herbis, & tepore uerno niteſcunt. Villa uſibus capax, non ſumptuoſa tutela. Cuius in prima parte atrium frugi, nec tamen ſordidum, deinde porticus in O literæ ſimilitudinem circumactæ, quibus paruula, ſed feſtiua area includitur, egregium hæc aduerſus tempeſtates receptaculum. Nam ſpecularibus, ac multo magis imminentibus tectis muniuntur. Eſt contra medias cauædium hilare, mox triclinium ſatis pulchrum, quod in littus excurrit: ac ſi quando Africo mare impulſum eſt, fractis iam, & nouiſſimis fluctibus leuiter adluitur. Vndique ualuas, aut feneſtras non minores ualuis habet, atque ita à lateribus, & à fronte quaſi tria maria proſpectat. A tergo cauædium, porticum, aream, porticū rurſus, mox atrium,

ſyluas

ſyluas,& longinquos reſpicit monteis. Huius *à læua re=*
*tractius paulò cubiculum eſt amplum : deinde**aliud non *aliud mi=
minus,quod altera feneſtra admittit orientem , occidētem nus
altera retinet.Hæc & ſubiacens mare longius quidem,ſed
ſecurius intuetur. Huius *cubiculi , & triclinij illius obie=*
ctu includitur angulus , qui puriſſimum ſolem continet,
& accendit. Hoc *hybernaculum,hoc etiam gymnaſium*
meorum eſt . Ibi omnes ſilent uenti , exceptis qui nubi=
lum inducunt, & ſerenum antequam uſum loci eripiunt.
Adnectitur angulo cubiculum in apſida curuatum , quod
ambitum ſolis feneſtris omnibus ſequitur . Parieti eius in
bibliothecæ ſpeciem armarium inſertum eſt , quod non
legendos libros , ſed lectitandos capit . Adhæret dormi=
*torium membrum tranſitu interiacente , qui * ſuſpenſus* *al's , ſuſpen
ſublicis conceptum uaporem ſalubri temperamento huc ſus & tabu=
illuc digerit & miniſtrat . Reliqua *pars lateris huius* latus cōcept.
ſeruorum , libertorumq; uſibus detinetur , pleriſque tam &c.
mundis , ut accipere hoſpites poſſint . Ex *alio latere cu=*
biculum eſt politiſſimum , deinde uel cubiculum grande,
uel modica cœnatio , quæ plurimo ſole, plurimo mari lu=
cet : poſt hanc cubiculum cum procœtone , altitudine æ=
ſtiuum , munimentis hybernum . Eſt *enim ſubductum o=*
mnibus uentis . Huic *cubiculo aliud , & procœton com=*
muni pariete iunguntur: inde balinei cella frigidaria ſpa
tioſa & effuſa , cuius in contrarijs parietibus duo bapti=
ſteria uelut eiecta ſinuantur , abunde capacia , ſi innare* *nare
in proximo cogites . Adiacet *unctorium hypocauſtū , ad=*
iacet prognigeon balinei : mox duæ cellæ magis elegan=
tes quàm ſumptuoſæ , cohæret calida piſcina mirifice, ex
qua natantes mare aſpiciunt : nec procul ſphæriſterium,
quod calidiſſimo ſoli , inclinato iam die , occurrit . Hinc
turris

zetæ turris erigitur,ſub qua diætæ duæ,totidem in ipſa : præ-
terea cœnatio, quæ latißimum mare, longißimum littus,
amœnißimas uillas proſpicit.Eſt & alia turris,in hac cu-
biculum,in quo ſol naſcitur, conditurq́;. Lata poſt apo-
theca,& horreum : ſub hoc triclinium,quod turbati ma-
ris non niſi fragorem & ſonum patitur, eumq́; iam lan-
guidum ac deſinentem, hortum & geſtationē uidet,qua
hortus includitur: geſtatio buxo,aut roremarino,ubi de-
ficit buxus,ambitur. Nam buxus qua parte defenditur te
ctis,abunde uiret: aperto cœlo,apertoq́; uento,& quan-
quàm longinqua aſpergine maris,inareſcit. Adiacet geſta
tioni interiore circuitu uinea tenera,& umbroſa,nudiſq́;
etiam pedibus mollis,& cedens. Hortum morus, & ficus
frequēs ueſtit, quarum arborum illa uel maxime ferax eſt
terra,malignior cæteris,hac non deteriore,quàm maris fa
zetis cie cœnatio remota à mari fruitur. Cingitur diætis dua-
bus à tergo, quarum feneſtris ſubiacet ueſtibulum uillæ,
& hortus alius pinguior & ruſticus. Hinc cryptoporti-
cus propè publici operis inſtar extenditur. Vtrinque fe-
* altius neſtræ,à mari plures,ab horto ſingulæ,& *alternis pau-
ciores. Hæ cùm ſerenus dies & immotus, omnes : cū hinc
uel inde uentis inquietus, quà uenti quieſcunt, ſiue iniu-
ria patent. Ante cryptoporticum xyſtus uiolis odoratus,
teporē ſolis infuſi repercuſſu cryptoporticus auget : quæ
ut tenet ſolem,ſic Aquilonem inhibet,ſubmouetq́;, quan-
tumq́; caloris antè,tantum retro frigoris. Similiter Afri-
cum ſiſtit,atque ita diuerſißimos uentos, alium alio à la-
tere frangit, & finit.Hæc iucunditas eius hyeme minor,
maior æſtate. Nam ante meridiem xyſtum,poſt meridiem
geſtationis hortiq́; proximam partem umbra ſua tempe-
rat : quæ ut dies creuit decreuitq́;, modò breuior, modò

longior

*longior, hâc uel illâc cadit. Ipſa uero cryptoporticus tūc maxime caret ſole, cùm ardentiſsimus culmini eius inſiſtit. Ad hoc patentibus feneſtris Fauonios accipit, tranſmittitq́;, nec unq̄ aëre pigro, & manente ingraueſcit. In capite xyſti deinceps cryptoporticus, horti*diæta eſt: amores mei, reuera amores, ipſe poſui. In hac heliocaminus quidem alia xyſtum, alia mare, utraque ſolem: cubiculum autem ualuis, cryptoporticum feneſtra proſpicit, qua mare contra parietem medium*diæta per quam eleganter recedit. Quæ ſpecularibus, & uelis obductis, reductis'ue modò adijcitur cubiculo meo, modò auffertur. Lectū, & duas cathedras capit, à pedibus mare, à tergo * uilla, à capite ſyluæ, tot facies locorum totidem feneſtris & diſtinguit, & miſcet. Iunctum eſt cubiculum noctis & ſomni: non illud uoces ſeruulorum, non maris*murmur, non tempeſtatum motus, non fulgurum lumen, ac ne diem quidem ſentit, niſi feneſtris apertis. Tam alti, abditiq́; ſecreti illa ratio, quod interiacens andron parietem cubiculi hortiq́; diſtinguit, atque ita omnem ſonum media inanitate conſumit. Applicitum eſt cubiculo hypocauſtum perexiguum, quod anguſta feneſtra ſuppoſitum calorem, ut ratio exigit, aut effundit, aut retinet. Procœton inde & cubiculum porrigitur in ſolem, quem orientem ſtatim exceptū, ultra meridiem, obliquum quidem, ſed tamen ſeruat. In hanc ego * diætam cum me recipio, abeſſe mihi etiam à uilla mea uideor: magnamq́; eius uoluptatem*ecce præcipue Saturnalibus capio, cùm uel reliqua pars tecti licentia dierum, feſtisq́; clamoribus perſonat. Nam nec ipſe meorum luſibus, nec illi ſtudijs meis obſtrepunt. Hæc utilitas, hæc amœnitas deficitur aqua ſalienti, ſed puteos, ac potius fonteis habet: ſunt enim in ſummo. Et omnino litoris*

Marginal notes: *zeta · *zeta · *uillæ · *fremitum · *zetam · *ecce, non habet uet.cod.

toris illius mira natura, quocunque loco moueris humum, obuius & paratus humor occurrit, isq; ſyncerus, ac ne leuiter quidem tanta maris uicinitate corruptus. Suggerunt affatim ligna proximæ ſyluæ: cæteras copias Oſtiēſis colonia miniſtrat. Frugi quidem homini ſufficit etiam uicus,
*balinea quem una uilla diſcernit. In hoc * balnea meritoria tria. Magna commoditas, ſi forte balineum domi, ni uel ſubitus aduentus, uel breuior mora calefacere diſſuadeat. Littus ornant uarietate grauiſſima, nunc continua, nūc intermiſſa tecta uillarum, quæ præſtant multarum urbium faciem, ſiue ipſo mari, ſiue ipſo littore utare: quod nonnunquam longa tranquillitas mollit, ſæpius frequens & contrarius fluctus indurat. Mare nō ſanè precioſis piſcibus abūdat:*
*ſuggerit ſoleas tamē & ſquillas optimas *egerit. Villa uero noſtra etiam mediterraneas copias præſtat, lac in primis. Nam illuc è paſcuis pecora conueniunt, ſi quando aquam umbram'ue ſectātur. Iuſtis'ne de cauſis cum tibi uideor incolere, inhabitare, diligere ſeceſſum? quem tu nimis urbanus es, niſi concupiſcis, atq; utinam concupiſcas, ut tot, tātisq; dotibus uillulæ noſtræ maxima commendatio ex tuo contubernio accedat. Vale.*

C. PLIN. MAVRICO SVO.

QVid à te iucundius mihi potuit iniugi, quàm ut præceptorem fratris tui liberis quærerem? Nam beneficio tuo in ſcholam redeo. Et illam dulciſſimam ætatem quaſi reſumo. Sedeo inter iuuenes, ut ſolebam. Atque etiam experior, quantum apud illos autoritatis ex ſtudijs habeam. Nam proxime frequenti auditorio inter ſe
*multi coram * multis ordinis noſtri clare * iocabantur: intraui, conticuerunt. Quod non referrem, niſi ad illorum*
loquebantur magis laudem, quàm ad meam pertineret: ac niſi ſperare te

re te uellem, poſſe fratris tui filios probe diſcere. Quod ſupereſt, cum omneis qui profitentur, audiero, quid de quoque ſentiam, ſcribam efficiamq́; quantum tamen epiſtola conſequi potero, ut ipſe omneis audiſſe uidearis. De*beo enim tibi, debeo memoriæ fratris tui hanc fidem, hoc ſtudium, præſertim ſuper tanta re. Nam quid magis intereſt * noſtra, quàm ut liberi, dicerem tui, niſi nunc illos magis amares, digni illo patre, & te patruo reperiãtur? quam curam mihi etiam ſi non mandaſſes, uendicaſſem.* Nec ignoro *ſuſcipiendas offenſas in eligendo præceptore. Sed oportet me non modò offenſas, uerumetiam ſimultates pro fratris tui filijs tam æquo animo ſubire, quàm parentes pro ſuis.* Vale. *ueſtra

C. PLIN. CEREALI SVO S.

HOrtaris, *ut orationem amicis pluribus recitem. Faciã * quod hortaris, quamuis uehemẽter addubitẽ.* Neq; *quia *enim me præterit, actiones, quæ recitãtur, impetum omnẽ, caloremq́;, ac propè nomen ſuum perdere, ut quas *ſolet commendare ſimul, & accendere iudicum conſeſſus, celebritas aduocatorum, expectatio euentus, fama non unius actoris, diductumq́; in parteis audiẽtium ſtudium. Ad hæc dicentis geſtus, inceſſus, diſcurſus etiam, omnibusq́; motibus animi conſentaneus uigor corporis.* Vnde *accidit, ut hi qui ſedentes agunt, quamuis illis maxima ex parte ſuperſint eadem illa quæ ſtantibus, tamen hoc quòd ſedent, quaſi debilitentur, & deprimãtur.* Recitantiũ *uero præcipua pronuntiationis adiumenta oculi, manus præpediuntur: quo minus mirum eſt, ſi auditorum intentio relangueſcit, nullis extrinſecus aut blandimentis capta, aut aculeis excitata.* His *accedit, quòd oratio de qua loquor, pugnax, & contentioſa eſt.* Porrò *ita natura comparatum eſt,* *ſoleant

ut ea

ut ea quæ ſcripſimus cum labore, etiam cum labore audiri putemus. Et ſanè quotuſquiſq; tam rectus auditor quẽ non potius dulcia hæc, & ſonantia, quàm auſtera & preſſa delectent? Eſt quidem omnino turpis iſta diſcordia: eſt
* quia *tamen,* quod plerunq; euenit, ut aliud auditores, aliud iudices exigant, cùm alioqui præcipue auditor adfici debeat, quibus idẽ ſi foret iudex, maxime permoueretur. Poteſt tamen fieri, ut quanquã in his difficultatibus libro iſti nouitas lenocinetur, nouitas apud noſtros: apud Græcos enim eſt quiddam, quãuis ex diuerſo, nõ tamen omnino diſſimile. Nã ut illis erat moris, leges, quas ut cõtrarias prioribus legibus arguebant, aliarum collatione conuincere: ita nobis ineſſe repetũdarum legi quod poſtularemus, cùm hac ipſa lege, tum alijs colligẽdum fuit. Quod nequaquã blandum auribus imperitorum, tanto maiorem apud doctos habere gratiam debet, quanto minorem apud indoctos habet. Nos autem, ſi placuerit recitare, adhibituri ſumus eruditiſſimum quenq;. Sed planè adhuc an ſit recitãdũ, examina tecũ, omnesq;, quos ego noui in utraq; parte calculos, pone, idq; elige, in quo uicerit ratio: à te enim ratio exigetur, nos excuſabit obſequium. Vale.*

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

ASſem para, & accipe aureã fabulam, fabulas imò, nã me priorum noua admonuit. Nec refert à qua potiſſimum incipiam. Verania Piſonis grauiter iacebat, huius dico Piſonis, quem Galba adoptauit: Ad hanc Regulus uenit. Primum impudẽtiam hominis, qui uenerit ad ægram, cuius marito inimiciſſimus, ipſi inuiſiſſimus fuerat. Eſto, ſi uenit tantum: at ille etiam proximus thoro ſedit, quo die, qua hora nata eſſet interrogauit. Vbi audiuit, componit uultum, intendit oculos, mouet labra, agitat digitos, computat

putat

putat nihil, niſi ut diu miſeram expectatione ſuſpendat. Habes, inquit, climatericum tempus, ſed euades. Quod ut tibi magis liqueat, aruſpicẽ conſulam, quem ſum frequenter expertus. Nec mora, ſacrificium facit, affirmat exta cum ſyderum ſignificatione congruere. Illa ut in periculo credula, poſcit codicillos, legatum Regulo ſcribit, mox ingraueſcit, clamat moriens: ô hominem nequam, perfidũ, ac plus etiam quàm periurum, qui ſibi per ſalutem filij ſui peieraſſet. Facit hoc Regulus non minus ſcelerate, quàm frequenter, quòd iram deorum, quos ipſe quotidie fallit, in caput infelicis pueri deteſtatur. Velleius Blæſus ille locuples conſularis, nouiſſima ualetudine conflictabatur, cupiebat mutare teſtamentum. Regulus qui ſperaret aliquid ex nouis tabulis, quia nuper captare eum cœperat, medicos hortari, rogare, quoquomodo ſpiritum homini prorogarent. Poſtquam ſignatum eſt teſtamentũ, mutat perſonam, uertit allocutionem, iiſdemq́; medicis, quouſq; miſerum cruciatis? quid inuidetis bona mortis, cui dare uitam non poteſtis? Moritur Blæſus, & tanquam omnia audiſſet, Regulo ne tantulum quidem. Sufficiunt duæ fabulæ? an ſcholaſtica lege tertiam poſcis? eſt unde fiat. Aurelia ornata fœmina, ſignatura teſtamentum, ſumpſerat pulcherrimas tunicas. Regulus cùm ueniſſet ad ſignandum, Rogo, inquit, has mihi leges. Aurelia ludere hominem putabat, ille ſerio inſtabat. Ne multa, coëgit mulierem aperire tabulas, ac ſibi tunicas, quas erat induta, legare. Obſeruauit ſcribentem, inſpexit an ſcripſiſſet: & Aurelia quidem uiuit, ille tamen iſtud tanquam morituram coëgit: & hic hæreditates, hic legata, quaſi mercatur, accipit. ἀλλὰ τί διατείνομαι in ea ciuitate, in qua iam pridem non minora præmia, imò maiora nequitia & improbitas, quàm Id eſt, ſed prouehor.

pudor & uirtus habent. Aſpice Regulum, qui ex paupere, & tenui, ad tantas opes per flagitia proceßit, ut ipſe mihi dixerit cum conſuleret, quàm cito ſeſtertium ſexcenties impleturus eſſet, inueniſſe ſe exta duplicata, quibus portendi millies & ducenties habiturum: & habebit, ſi modò, ut cœpit, aliena teſtamẽta, quod eſt improbißimum genus falſi, ipſis quorum ſunt illa, dictauerit. Vale.

LIBRI SECVNDI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER III.

C. PLINIVS CALVISIO SVO.

N ESCIO *an ullum iucundius tempus exegerim, quàm quo nuper apud Spurinnam fui, adeò quidem, ut neminem magis in ſenectute (ſi modò ſeneſcere datũ eſt) æmulari uelim. Nihil eſt etenim illo uitæ*
*dierum *genere diſtinctius: me autem certus ut *ſyderum curſus, ita uita hominum diſpoſita delectat, ſenum præſertim. Nam iuuenes adhuc confuſa quædam, & quaſi turbata non indecent, ſenibus placida omnia, & ordinata conueniunt: quibus induſtria ſera, turpis ambitio eſt. Hanc regulã Spu*
*quin *rinna conſtantißime ſeruat, *qui etiam parua hæc, ſi non quotidie fiant, ordine quodam, & uelut orbe circumagit. Mane lectulo continetur, hora ſecunda calceos poſcit, ambulat milia paſſuum tria: nec minus animum, quàm cor*
*conſtrũtur *pus exercet. Si adſunt amici, honeſtißimi ſermones *explicantur*

cantur: ſi non, liber legitur, interdum etiam præſentibus amicis, ſi tamen illi non grauantur. Deinde conſidet, & liber rurſus, aut ſermo libro potior: mox uehiculum aſcendit, adſumit uxorem ſingularis exempli, uel aliquem amicorum, ut me proxime. Quàm pulchrũ illud, quàm dulce ſecretum, quantum ibi antiquitatis, quæ facta, quos uiros audias, quibus præceptis imbuare? quãuis ille hoc temperamentum modeſtiæ ſuæ indixerit, ne præcipere uideatur. Peractis ſeptem milibus paſſuum, iterũ ambulat mille, iterum reſidet, uel ſe cubiculo, aut ſtylo reddit. Scribit enim, & quidẽ utraq; lingua lyrica doctiſsima. Mira illis dulcedo, mira ſuauitas, mira hilaritas, cuius gratiã cumulat ſanctitas ſcribẽtis. Vbi hora balinei nunciata eſt: eſt autẽ hyeme nona, æſtate octaua: in ſole, ſi caret uento, ambulat nudus: deinde mouetur pila uehementer & diu. Nam hoc quoq; exercitationis genere pugnat cum ſenectute. Lotus accubat, & pauliſper cibũ differt: interim audit legentẽ remiſsius aliquid, & dulcius. Per hoc omne tempus liberũ eſt amicis uel eadẽ agere, uel alia, ſi malint. Apponitur cœna non minus nitida, quàm frugi, in argẽto puro, & antiquo. Sunt in uſu & Corinthia, quibus delectatur, & adficitur. Freq̃uẽter comœdis cœna diſtinguitur, ut uoluptates quoq; ſtudijs cõdiãtur. Sumit aliquid de nocte etiã æſtate. Nemini hoc longũ eſt, tanta comitate conuiuium trahitur. Inde illi poſt ſeptimũ & ſeptuageſimum annũ auriũ, oculorumq; uigor integer, inde agile, & uiuidum corpus, ſolaq; ex ſenectute prudẽtia. Hanc ego uitam uoto & cogitatione præſumo, ingreſſurus auidiſsime, ut primum ratio ætatis receptui canere permiſerit. Interim mille laboribus conteror, quorũ mihi & ſolatium, & exemplum eſt idem Spurinna. Nã ille quoq;, quoad honeſtũ fuit, obijt officia,

geſsit magiſtratus, prouincias rexit, multoq; labore hoc ocium meruit. Igitur eundem mihi curſum, eundem terminum ſtatuo, idq; iam nunc apud te ſubſigno, ut ſi me longius euehi uideris, in ius uoces ad hanc epiſtolam meam, & quieſcere iubeas, cum inertiæ crimen effugero. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

QVod ipſe amicis tuis obtuliſſem, ſi mihi eadem materia ſuppeteret, id nunc iure uideor à te meis petiturus. *Arrianus Maturus Altinatium eſt princeps. Cùm dico princeps, non de facultatibus loquor, quæ illi large ſuperſunt: ſed de caſtitate, iuſtitia, grauitate, prudentia. Huius ego cōſilio in negotijs, iudicio in ſtudijs utor. Nam plurimum fide, plurimum ueritate, plurimum intelligentia præſtat. Amat me: nihil poſſum ardentius dicere, ut tu. Caret ambitu, ideo ſe in equeſtri gradu tenuit, cum facile poſſet aſcendere altiſsimum. Mihi tamen ornandus, excolendusq́; eſt. Itaq; magni æſtimo dignitati eius aliquid adſtruere inopinantis, neſcientis, imò etiam fortaſſe nolentis: adſtruere autem quod ſit ſplendidum, nec moleſtum, cuius generis quæ prima occaſio tibi, conferas in eum rogo, habebis me, habebis ipſum gratiſsimum debitorem. Quamuis enim iſta non adpetat, tam grate tamen accipit, quàm ſi concupiſcat.* Vale.

C. PL. CORELLIAE HISPVLLAE S.

CVm patrem tuum grauiſsimum & ſanctiſsimum uirum ſuſpexerim magis, an amauerim, dubitem, teq́; in memoriam eius, & in honorem tuum unice diligam, cupiam, neceſſe eſt, atq; etiam, quantum in me fuerit, enitar, ut filius tuus auo ſimilis exiſtat: equidem malo materno, quanquam illi paternus etiam clarus, ſpectatusq́; contigerit, pater quoq;, & patruus illuſtri laude conſpicui: qui-

bus

bus omnibus ita demum ſimilis adoleſcet, ſi imbutus honeſtis artibus fuerit, quas plurimum refert, à quo potiſsimum accipiat. Adhuc illum pueritiæ ratio intra contubernium tuum tenuit. Præceptores domi habuit, ubi eſt uel erroribus modica, uel etiam nulla materia: iam ſtudia eius extra limen proferenda ſunt. Iam circunſpiciendus rhetor Latinus, cuius ſcholæ ſeueritas, pudor in primis, caſtitas conſtet. Adeſt enim adoleſcenti noſtro cum cæteris naturæ, fortunæq; dotibus eximia corporis pulchritudo, cui in hoc lubrico ætatis non præceptor modò, ſed cuſtos etiam rectorq; quærendus eſt. Videor ergo demonſtrare tibi poſſe Iulium genitorem, amatur à me, iudicio tamen meo non obſtat charitas hominis, quæ ex iudicio nata eſt. Vir eſt emendatus & grauis, paulò etiam horridior & durior, ut in hac licentia temporum: quantũ eloquentia ualeat, pluribus credere potes. Nam dicendi facultas aperta, & expoſita ſtatim cernitur. Vita hominum altos receſſus, magnaſq; latebras habet, cuius pro genitore me ſponſorem accipe. Nihil ex hoc uiro filius tuus audiet, niſi profuturum: nihil diſcet, quod neſciſſe rectius fuerit: nec minus ſæpe ab illo, quàm à te, meq; admonebitur, quibus imaginibus oneretur, quæ nomina, et quãta ſuſtineat. Proinde fauẽtibus dijs, trade eum præceptori, à quo mores primũ, mox eloquentiam diſcat, quæ male ſine moribus diſcitur. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S.

QVamuis & amici, quos præſentes habebam, & ſermones hominum factum meum comprobaſſe uidentur, magni tamen æſtimo ſcire quid ſentias tu. Nam cuius integra re conſilium exquirere optaſſem, huius etiam peracta iudicium noſſe mire concupiſco. Cùm publicum opus mea pecunia inchoaturus, in Thuſcos excurriſſem,

*accepto, ut præfectus ærarij, cõmeatu, Legati prouinciæ Bæticæ queſturi de proconſulatu Cæcilij Claßici, aduocatum me à ſenatu petierunt. Collegæ optimi, meiq́; amantißimi de communis officij neceßitatibus prælocuti, excuſare me, & eximere tentarunt. Factum eſt ſenatuſconſultum perquàm honorificũ, ut darer prouincialibus patronus, ſi ab ipſo me impetraſſent. Legati rurſus inducti, iterum me iam præſentem poſtulauerunt aduocatum, implorantes fidem meam, quam eſſent contra Maſſam Bæbium experti, adlegantes patrocinij fœdus. Secuta eſt clarißima ſenatus adſenſio, quæ ſolet decreta præcurrere. Tum ego, deſino inquam P. C. putare me iuſtas excuſationis cauſas attuliſſe. Placuit & modeſtia ſermonis, & ratio. Compulit autem me ad hoc conſilium non ſolum conſenſus ſenatus, quanquam hic maxime, uerum & alij quidem minores, ſed tamen*innumeri. Veniebat in mentem priores noſtros etiam ſingulorum hoſpitum iniurias accuſationibus uolũtarijs executos, quo deformius arbitrabar publici hoſpitij iura negligere. Præterea cùm recordarer, quãta pro ijſdem Bæticis priore aduocatione etiã pericula ſubiſſem, conſeruandum ueteris officij meritum nouo uidebatur. Eſt enim ita natura comparatũ, ut antiquiora beneficia ſubuertas, niſi illa poſterioribus cumules. Nam quãlibet ſæpe obligati, ſi quid unum neges, hoc ſolum meminerũt, quod negatum eſt. Ducebar etiam quòd deceſſerat Claßicus, amotumq́; erat, quod in eiuſmodi cauſis ſolet eſſe triſtißimum periculũ ſenatoris. Videbam ergo aduocationi meæ non minorem gratiam, quàm ſi uiueret ille, propoſitam, inuidiam nullam. In ſumma computabam, ſi munere hoc tertio fungerer, faciliorem mihi excuſationem fore, ſi quis incidiſſet, quem non deberem accuſare. Nam cùm eſt*

*numeri

omnium officiorum finis aliquis,tum optime libertati ue=nia obſequio præparatur. Audiſti conſilij mei motus, ſu=pereſt alterutra ex parte iudicium tuũ. In quo mihi æque iucunda erit ſimplicitas diſſentientis,quàm comprobantis autoritas. Vale.

C. PLINIVS MACRO SVO S.

PErgratum eſt mihi,quòd tam diligenter libros auun=culi mei lectitas,ut habere omneis uelis, quæraſq́; qui ſint omnes.Fungar indicis partibus,atque etiam quo ſint ordine ſcripti,notum tibi faciam. Eſt enim hæc quoq; ſtu dioſis non iniucunda cognitio. De iaculatione equeſtri u=nus, hunc cum præfectus alæ militaret, pari ingenio, cu=raq́; compoſuit.De uita Pomponij Secundi duo,à quo ſin=gulariter amatus,hoc memoriæ amici,quaſi debitum mu=nus exoluit. Bellorum Germaniæ uiginti, quibus omnia, quæ cum Germanis geßimus bella,collegit. Inchoauit,cũ in Germania militaret, ſomnio monitus: adſtitit enim ei quieſcenti Druſi Neronis effigies, qui Germaniæ latißi=mæ uictor ibi perijt.Commendabat memoriam ſuam,ora=batq́;,ut ſe ab iniuria obliuionis adſereret. Studioſi tres, in ſex uolumina propter amplitudinem diuiſi, quibus ora torem ab incunabulis inſtituit,& perficit. Dubij ſermo=nis octo ſcripſit ſub Nerone, nouißimis annis, cum omne ſtudiorũ genus paulò liberius,& erectius periculoſum ſer uitus feciſſet. A fine Aufidij Baßi triginta unus, Natura=lium hiſtoriarũ trigintaſeptem, opus diffuſum, eruditum, nec minus uariũ,quàm ipſa natura. Miraris,quòd tot uo=lumina,multaq́; in his tã ſcrupuloſa homo occupatus .:b=ſoluerit:magis miraberis, ſi ſcieris, illum aliquandiu cau=ſas actitaſſe,deceßiſſe anno ſexto & quinquageſimo. Me=dium tempus diſtentũ,impeditumq́;,quà officijs maximis,*

C. Plinij lucubrationes.

*Naturæ

qua amicitia principum egiſſe pernoſcitur. Sed erat acre ingenium, incredibile ſtudium, ſumma uigilantia. Lucubrare à Vulcanalibus incipiebat, non auſpicãdi cauſa, ſed ſtudendi: æſtate, ſtatim à nocte multa: hyeme uerò, ab hora ſeptima, uel cùm tardißime, octaua, ſæpe ſexta: erat ſanè ſomni parcißimi, nonnunquam etiam inter ipſa ſtudia inſtantis, & deſerentis. Ante lucem ibat ad Veſpaſianum Imperatorem: nam ille quoq; noctibus utebatur: inde ad delegatum ſibi officium: reuerſus domum, quod reliquum erat temporis ſtudijs reddebat. Poſt cibum ſæpe, quem interdiu leuem, & facilem ueterum more ſumebat. Aeſtate ſi quid otij, iacebat in ſole, liber legebatur, adnotabat, excerpebatq;. Nihil enim legit, quod non excerperet. Dicere etiam ſolebat, nullum eſſe librũ tam malum, qui non aliqua parte prodeſſet. Poſt ſolem plerunq; frigida lauabatur, deinde guſtabat, dormiebatq; minimum. Mox quaſi alio die ſtudebat in cœnæ tempus. Super hanc liber legebatur, adnotabatur, & quidem curſim. Memini quendam ex amicis, cum lector quædã perperã pronunciaſſet, reuocaſſe, & repeti coëgiſſe: huic auunculũ meum dixiſſe, intellexeras nẽpe? cùm ille adnuiſſet: cur ergo reuocabas? decẽ amplius uerſus hac tua interpellatione perdidimus. Tãta erat parſimonia temporis. Surgebat æſtate à cœna, luce: hyeme intra primã noctis, & tanquã aliqua lege cogente hæc inter medios labores, urbisq; fremitũ. In ſeceſſu ſolũ balinei tempus ſtudijs eximebatur. Cùm dico balinei, de interioribus loquor. Nam dũ deſtringitur, tergiturq;, audiebat aliquid, aut dictabat. In itinere quaſi ſolutus cæteris curis huic uni uacabat. Ad latus notarius cũ libro & pugillaribus, cuius manus hyeme manicis muniebãtur, ut ne cœli quidẽ aſperitas ullũ ſtudij tempus eriperet: qua ex*

*ut

cauſa

cauſa Romæ quoque ſella uehebatur. Repeto me correptum ab eo, cur ambularem: poteras, inquit, has horas non perdere. Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod ſtudijs non impertiretur. Hac intentione tot iſta uolumina peregit. Electorumq́; commentarios centum ſexaginta mihi reliquit, opiſtographos quidem, & minutißimis ſcriptos, qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipſe potuiſſe ſe, cùm procuraret in Hiſpania, uendere hos cõmentarios Laërtio Licinio quadringentis milibus numûm, & tunc aliquanto pauciores erant. Non'ne uidetur tibi recordanti quantum legerit, quantum ſcripſerit, nec in officijs ullis, nec in amicitia Principis fuiſſe? rurſus cùm audis quid ſtudijs laboris impenderit, nec ſcripſiſſe ſatis, nec legiſſe? Quid eſt enim, quod non aut illæ occupationes impedire, aut hæc inſtantia non poßit efficere? Itaque ſoleo ridere, cùm me quidam ſtudioſum uocant, qui ſi comparer illi, ſum deſidioſißimus. Ego autem tantum, quantum partim publica, partim amicorum officia non diſtringunt, uaco. Quis ex iſtis, qui tota uita literis adſident, collatus illi, non quaſi ſomno, & inertiæ deditus erubeſcat? Extendi epiſtolam, cùm hoc ſolum, quod requirebas ſcribere deſtinaſſem, quos libros reliquiſſet. Confido tamen hæc quoq; tibi non minus grata, quàm ipſos libros futura, quæ te non tantum ad legendos eos, uerumetiam ad ſimile aliquid elaborandum poſſunt æmulationis ſtimulis excitare. Vale.*

*Principũ

C. PLINIVS SEVERO SVO S.

Ex hæreditate quæ mihi obuenit, emi proxime Corinthium ſignum, modicum quidem, ſed feſtiuum & expreſſum, quantum ego ſapio, qui fortaſſe in omni re, in hac certè perquàm exiguum ſapio. Hoc tamen ſignum

ego quoq; intelligo. Eſt enim nudum, nec aut uitia, ſi quæ ſunt, celat, aut laudes parum oſtentat. Effingit ſenem ſtantem, oſſa, muſculi, nerui, uenæ, rugæ etiam ut ſpirãtis apparent, rari & cedentes capilli, lata frons, contracta facies, exile collũ, pendent lacerti, papillæ iacẽt, receſsit uenter. À tergo quoq; eadẽ ætas, ut à tergo æs ipſum, quantũ uerus color indicat, uetus & antiquum. Talia deniq; omnia, ut poßint artificum etiam oculos tenere, delectare imperitorum, quod me, quanquã tyrunculũ, ſolicitauit ad emendum. Emi autem, non ut haberem domi: neq; enim ullum æs adhuc Corinthiũ domi habeo: uerum ut in patria noſtra celebri loco ponerem, ac potiſsimum in Iouis templo. Videtur enim dignum templo, dignum deo donum. Tu ergo, ut ſoles omnia, quæ à me tibi iniungũtur, ſuſcipe hanc curam, & iam nunc iube baſim fieri, ex quo uoles marmore, quæ nomẽ meum, honoresq; capiat, ſi hos quoque putabis addendos. Ego ſignum ipſum, ut primum inuenero aliquem, qui non grauetur, mittam tibi: uel ipſe, quod mauis, adferam mecum. Deſtino enim, ſi tamẽ officij ratio permiſerit, excurrere iſtò. Gaudes quòd me uenturum eſſe polliceor, ſed contrahes frontem, cùm adiecero, ad paucos dies: neq; enim diutius abeſſe me ſinunt eadem hæc, quæ nondum exire patiuntur. Vale.

C. PLINIVS CANINIO RVFO.

Silij Italici mors.

*Modo nunciatus eſt Silius Italicus in Neapolitano ſuo inedia uitam finiſſe. Cauſſa mortis, ualetudo. Erat illi natus inſanabilis clauus, cuius tædio ad mortem irreuocabili conſtantia decurrit, uſque ad ſupremũ diem beatus & felix, niſi quòd minorem è liberis duobus amiſit: ſed *maiorem & meliorem, florentem atq; etiam conſularem reliquit. Læſerat famam ſuam ſub Nerone: credebatur*

**maiorẽ meli oremq;*

debatur ſponte accuſaſſe: ſed in Vitellij amicitia ſapienter ſe, & comiter geſſerat. Ex proconſulatu Aſiæ gloriam reportauerat, maculam ueteris induſtriæ laudabili ocio abluerat. Fuit inter principes ciuitatis ſine potẽtia, ſine inuidia. Salutabatur, colebatur, multumq; in lectulo iacẽs, cubiculo ſemper, *eius ex fortuna, frequenti. Doctiſsimis ſermonibus dies tranſigebat, cùm à ſcribẽdo uacaret: ſcribebat carmina maiori cura, quàm ingenio. Nonnunquam iudicia hominum recitationibus experiebatur. Nouiſsime ita ſuadentibus annis ab urbe ſeceſsit, ſeq; in Campania tenuit, ac ne aduentu quidem noui principis inde commotus eſt. Magna Cæſaris laus, ſub quo hoc liberũ fuit: magna illius, qui hac libertate auſus eſt uti. Erat φιλόκαλος uſq; ad emacitatis reprehenſionem. Plureis iiſdem in locis uillas poſsidebat, adamatisq; nouis, priores negligebat, multum ubiq; librorum, multum ſtatuarum, multum imaginum, quas non habebat modò, uerũetiam uenerabatur. Vergilij ante omneis, cuius natalẽ religioſius, quàm ſuum celebrabat: Neapoli maxime, ubi monimentũ eius adire, ut templum, ſolebat. In hac tranquillitate annum quintum & ſeptuageſimũ exceſsit, delicato magis corpore, quàm infirmo. Vtq; nouiſsimus à Nerone factus eſt conſul, ita poſtremus ex omnibus, quos Nero conſules fecerat, deceſſit. Illud etiam notabile, ultimus ex Neronianis conſularibus obijt, quo conſule Nero perijt. Quod me recordantem, fragilitatis humanæ miſeratio ſubit. Quid enim tam circumciſum, tam breue, quàm hominis uita longiſsima? An nõ uidetur tibi Nero modò fuiſſe, cùm interim ex ijs, qui ſub illo geſſerant conſulatum, nemo iam ſupereſt? quanquàm quid hoc miror? Nuper Lucius Piſo, pater Piſonis illius, qui à Valerio Feſto per ſummum facinus in

*non

Id eſt, elegans.

Africa

Africa occiſus eſt, dicere ſolebat, neminem ſe uidere in ſenatu, quem conſul ipſe ſententiam rogauiſſet. Tam anguſtis terminis tantæ multitudinis uiuacitas ipſa concluditur, ut mihi non uenia ſolum dignæ, uerumetiam laude uideantur illæ regiæ lacrymæ. Nam ferunt Xerxem, cùm immenſum exercitum oculis obiſſet, illacrymaſſe, quòd tot milibus tam breuis immineret occaſus. Sed tanto magis hoc quicquid eſt temporis futilis & caduci, ſi non datur factis, nam horum materia in aliena manu, nos certe ſtudijs proferamus. Et quatenus nobis denegatur diu uiuere, relinquamus aliquid, quo nos uixiſſe teſtemur. Scio te ſtimulis non egere, me tamen tui charitas euocat, ut currentem quoq; inſtigē, ſicut tu ſoles me, ἀγαθὴ δ᾽ ἔρις, cum inuicem ſe mutuis exhortationibus amici ad amorem immortalitatis exacuunt. Vale.

Id eſt, honeſta autem contentio.

C. PLIN. TRANQVILLO SVO S.

F*Acis pro certa reuerentia, quam mihi præſtas, quòd tam ſolicite petis, ut tribunatum, quem à Neratio Marcello clariſſimo uiro impetraui tibi, in Cæſennium Syluanum propinquum tuum transferam. Mihi autem, ſicut iucundiſſimum, ipſum te Tribunum, ita non minus gratum, alium per te uidere. Neque enim eſſe congruens arbitror, quē augere honoribus cupias, huic pietatis titulis inuidere, qui ſunt omnibus honoribus pulchriores. Video etiam, cum ſit egregium & mereri beneficia, et dare: utranq; te laudem ſimul aſſecuturum, ſi quod ipſe meruiſti, * alijs tribuas. Præterea intellego mihi quoq; gloriæ fore, ſi ex hoc tuo facto non fuerit ignotum, amicos meos non gerere tantum tribunatus poſſe, uerūetiam dare: quare ego uerè honeſtiſſimæ uoluntati tuæ pareo. Neq; enim adhuc nomen in numeros relatum eſt. Ideoq; liberum eſt*

*alij

nobis

nobis Syluanũ in locum tuum ſubdere, cui cupio tam gratum eſſe munus tuum, quàm tibi meum eſt. Vale.

C. PLINIVS CORNEL. MINVTIANO SVO S.

POſſum iam perſcribere tibi quantum in publica prouinciæ Bæticæ cauſa laboris exhauſerim: nam fuit multiplex, actaq; eſt ſæpius cum magna uarietate. Vnde uarietas? unde plures actiones? Cæcilius Claßicus homo fœdus, & apertè malus, proconſulatũ in ea nõ minus uiolenter, quàm ſordide geſſerat, eodem anno, quo in Africa Marius Priſcus. Erat autem Priſcus ex Bætica, ex Africa Claßicus. Inde dictũ Bæticorũ, ut plerunq; dolor etiã uenuſtos facit, non illepidũ ferebatur, Dedi malũ, & accepi. Sed Mariũ una ciuitas publicè, multiq; priuati reũ peregerunt: in Claßicũ tota prouincia incubuit. Ille accuſationem uel fortuita, uel uolũtaria morte præuertit. Nam fuit mors eius infamis, ambigua tamen. Vt enim credibile uidebatur uoluiſſe exire de uita, cum defendi non poſſet: ita mirum pudorẽ damnationis morte fugiſſe, quẽ non puduiſſet dãnanda cõmittere. Nihilominus Bætica etiam in defuncti accuſatione præſtabat: prouiſum hoc legibus, intermiſſum tamen, & poſt longã intercapedinẽ tunc reductum. Addiderũt Bætici, quot ſimul ſocios, miniſtrosq; Claßici detulerunt, nominatimq; in eos inquiſitionẽ poſtulauerũt. Aderam Bæticis, mecumq; Lucius Albinus, uir in dicendo copioſus, ornatus: quem ego cum olim mutuò diligerem, ex hac officij ſocietate amare ardentius cœpi. Habet quidem gloria, in ſtudijs præſertim, quiddam ἀκοινώνητον, nobis tamen nullum certamen, nulla contentio, cùm uterque pari iugo nõ pro ſe, ſed pro cauſa niteretur. Cuius et magnitudo, & utilitas uiſa eſt poſtulare, ne tantum oneris ſingulis*

*Albius

Id eſt, inſociabile.

ſingulis actionibus ſubiremus. Verebamur ne nos dies, ne uox, ne latera deficerent, ſi tot crimina, tot reos uno uelut faſce complecteremur. Deinde, ne iudicum intẽtio multis nominibus, multisq; cauſis non laſſaretur modò, uerumetiam cõfunderetur. Mox ne gratia ſingulorũ collata, atq; permiſta, pro ſingulis quoq; uires omnium acciperet. Poſtremò, ne potentiſſimi, uiliſſimo quoq; quaſi piaculari dato, alienis pœnis elaberentur. Etenim tum maxime fauor & ambitio dominatur, cum ſub aliqua ſpecie ſeueritatis deliteſcere poteſt. Erat in conſilio Sertorianum illud exemplum, qui robuſtiſſimum, & infirmiſſimum militem iuſſit caudam equi, reliqua noſti. Nam nos quoq; tam numeroſum agmen reorum ita demum uidebamus poſſe ſuperari, ſi per ſingulos carperetur. Placuit in primis ipſum

*Hinc aptiſ. Claſſicum oſtendere nocentem. *Is aptiſſimus ad ſocios eius, & miniſtros tranſitus erat: quia ſocij miniſtriq; probari, niſi illo nocente, non poterant. Ex quibus duos ſtatim Claſſico iunximus, Bæbium Probum, & Fabium Hiſpanum, utrunq; gratia, Hiſpanum etiam facundia ualidum. Et circa Claſſicum quidem breuis & expeditus labor. Sua manu reliquerat ſcriptum, quid ex quaque re, quid ex quaq; cauſa accepiſſet. Miſerat etiam epiſtolas Romam ad amiculam quandam iactanteis & glorioſas,

" his quidem uerbis, Io io, liber ad te uenio, iam ſeſtertium

" quadragies redegi, parte uendita Bæticorum. Circa Hiſpanum, & Probum multum ſudoris. Horum antequàm crimina ingrederer, neceſſarium credidi elaborare, ut conſtaret miniſterium crimen eſſe: quod niſi effeciſſem, fruſtra miniſtros probaſſem. Neq; enim ita defendebantur, ut negarent, ſed ut neceſſitati ueniam precarentur. Eſſe enim ſe prouincialeis, & ad omne proconſulum im-

perium

perium metu cogi. Solet dicere Claudius Reſtitutus, qui mihi reſpondit, uir exercitatus, & uigilans, & quamlibet ſubitis paratus, nunquàm ſibi tantũ caliginis, tantum perturbationis offuſum, quantũ cum ea prærepta, & extorta defenſioni ſuæ cerneret, in quibus omnem fiduciam reponebat. Cõſilij noſtri exitus fuit, bona Claßici, quæ habuiſſet ante prouinciam, placuit ſenatui, à reliquis ſeparari: illa filiæ, hæc ſpoliatis relinqui. Additum eſt, ut pecuniæ, quas creditoribus ſoluerat, reuocarentur. Hiſpanus, & Probus in quinquennium relegati. Adeò graue uiſum eſt, quod initio dubitabatur, an omnino crimen eſſet. Poſt paucos dies Claudium Fuſcum Claßici generum, & Stillonium Priſcum, qui tribunus cohortis ſub Claßico fuerat, accuſauimus, diſpari euentu: Priſco in biennium Italia interdictum, abſolutus eſt Fuſcus. Actione tertia commodißimum putauimus plureis congregare: ne ſi longius eſſet extracta cognitio, ſatietate, & tædio quodam iuſtitia cognoſcentium, ſeueritasq́; langueſceret, alioqui ſupererant minores rei, data opera hunc in locum reſeruati, *recepta tamen Claßici uxore, quæ ſicut implicita ſuſpitionibus, ita non ſatis conuinci probationibus uiſa eſt. Nam Claßici filia, quæ & ipſa inter reos erat, ne ſuſpitionibus quidem hærebat. Itaque cum ad nomen eius in extrema actione ueniſſem (neque enim ut initio, ſic etiam in fine uerendum erat, ne per hoc totius accuſationis autoritas minueretur) honeſtißimum credidi non premere immerentem, id'que ipſum dixi & libere, & uarie. Nam modò legatos interrogabam, docuiſſent'ne me aliquid, quod reprobari poſſe confiderent: modò conſilium à ſenatu petebam, putaret'ne debere me, ſi quam haberem in dicendo facultatem, in*

*Clauium

*excepta

iugulum

iugulum innocentis, quaſi telum aliquod intendere. Po*ſtremo totum locum hoc fine concluſi:* Dicet *aliquis, iudicas ergo?* Ego *uero non iudico.* Memini *tamen me aduocatum ex iudicibus datum.* Hic *numeroſiſsimæ cauſæ terminus fuit, quibuſdã abſolutis, pluribus dãnatis, atq; etiã relegatis, alijs in tempus, alijs in perpetuũ.* Eodẽ *ſenatuſconſulto induſtria, fides, conſtantia noſtra pleniſsimo teſtimonio comprobata eſt, dignum, ſolumq́; par precium tanti laboris.* Concipere *animo potes quàm ſimus fatigati, quibus toties agendum, toties altercandum, tam multi teſtes interrogandi, ſubleuandi, refutandi.* Iam *illa quàm ardua, quàm moleſta, tot reorum amicis ſecreto rogantibus negare, aduerſantibus palàm obſiſtere?* Referam *unum aliquod ex omnibus ijs quæ dixi.* Cum *mihi quidam è iudicibus ipſis pro reo gratioſiſsimo reclamarent, non minus inquam hic innocens erit, ſi ego omnia dixero.* Coniectabis *ex hoc, quantas contentiones, quantas etiam offenſas ſubierimus, duntaxat ad breue tempus.* Nam *fides in præſentia eos quibus reſiſtit, offendit: deinde illis ipſis ſuſpicitur, laudaturq́;.* Non *potui magis te in rem præſentem perducere.* Dices*, non fuit tanti: quid enim mihi cum tam longa epiſtola?* Nolito *ergo identidem quærere, quid* Romæ *geratur.* Et *tamen memento etiam non eſſe epiſtolam longam, quæ tot dies, tot cognitiones, tot deniq; reos, cauſasq́; complexa eſt.* Quæ *omnia uideor mihi non minus breuiter, quàm diligenter perſecutus.* Temere *dixi diligenter, ſuccurrit quod prætericram, & quidem ſero, ſed quanquàm præpoſtere, reddetur.* Facit *hoc* Homerus, *multiq; illius exemplo.* Eſt *alioqui perdecorum, à me tamen non ideo fiet.* E *teſtibus quidam, ſiue iratus quòd euocatus eſſet inuitus, ſiue ſubor-*

natus

natus ab aliquo reorũ ut accuſationem exarmaret, Norbanum Licinianum legatũ, & inquiſitorẽ reum poſtulauit, tanquam in cauſa Caſtæ uxoris Claßici hic præuaricaretur. Eſt lege cautũ, ut reus antè peragatur, dehinc de præuaricatore quæratur, uidelicet quia optime ex accuſatione ipſa accuſatoris fides æſtimatur. Norbano tamẽ non ordo legis, non* legationũ, non inquiſitionis officiũ præſidio fuit, tanta cõflagrauit inuidia, homo alioqui flagitioſus, & Domitiani tẽporibus uſus, ut multi, electusq; tunc à prouincia ad inquirendũ non tanquam bonus & fidelis, ſed tanquam Claßici inimicus. Erat ab illo relegatus, dari ſibi diem ad diluenda crimina poſtulauit. neutrum impetrauit, coactus eſt ſtatim reſpondere, reſpondit, malum, prauumq; ingenium hominis facit ut dubitem, confidẽter, an conſtanter, certe paratißime. Obiecta ſunt multa, quæ magis, quàm præuaricatio nocuerunt. Quinetiam duo cõſulares, Põponius Rufus, & Libo Frugi læſerunt eum teſtimonio, tanquam apud iudicẽ ſub Domitiano Saluij Liberalis accuſatoribus adfuiſſet, damnatus, & in inſulam relegatus eſt. Itaq; cum Caſtam accuſarẽ, nihil magis preſſi, quàm quòd accuſator eius, præuaricationis crimine corruiſſet. Preßi tamen fruſtra. Accidit enim res contraria, & noua, ut accuſatore præuaricationis damnato, rea abſolueretur. Quæris quid nos, dum hæc aguntur? indicauimus ſenatui ex Norbano didiciſſe nos publicam cauſam, rurſusq; debere ex integro diſcere, ſi ille præuaricator probaretur. Atq; ita dum ille peragitur reus, ſedimus: poſtea Norbanus omnibus diebus cognitionis interfuit, eandemq; uſq; ad extremum, uel conſtantiam, uel audaciam pertulit. Interrogo ipſe me, an aliquid omiſerim rurſus: & rurſus penè omiſi. Summo die Saluius Liberalis reli=

*legati nomẽ

quos legatos grauiter increpuit, tanquam non omneis, quos mandaſſet prouincia, reos peregiſſent. Atque ut eſt uehemens, & diſertus, in diſcrimen adduxit. Protexi uiros optimos, eoſdēq; gratiſſimos, mihi certe debere ſe prædicant, quòd illum turbinem euaſerint. Hic erit epiſtolæ finis, re uera finis, literam non addam, etiam ſi adhuc aliquid præteriſſe me ſenſero. Vale.

C. PL. SPVRINNAE ET COTTIAE S.

*de eo ſcripſeram

COmpoſuiſſe me quædā de filio ueſtro non dixi uobis, cum proxime apud uos fui: primū quia nō ideo *deſcripſeram, ut dicerem, ſed ut meo amori, meo dolori ſatisfacerē: deinde, quia te Spurinna, cū audiſſes recitaſſe me, ut mihi ipſe dixiſti, quid recitaſſem, ſimul audiſſe credebā. Præterea ueritus ſum ne uos feſtis diebus confunderem, ſi in memoriam grauiſſimū luctus reduxiſſem. Nunc quoque paulisper hæſitaui, id ſolū quod recitaui, mitterem exigentibus uobis, an adijcerem, quæ in aliud uolumen cogito reſeruare. Neq; enim affectibus meis uno libello chariſſimā mihi, & ſanctiſſimam memoriam proſequi ſatis eſt, cuius famæ latius conſuletur, ſi diſpenſata & digeſta fuerit. Verum hæſitanti mihi, omnia quæ iam compoſui, uobis exhiberem, an adhuc aliqua differrem: ſimplicius & amicius mihi uiſum eſt, omnia, præcipue cū affirmetis intra uos futura, donec placeat, emittere. Quod ſupereſt, rogo, ut pari ſimplicitate, ſi qua exiſtimabitis addenda, commutanda, omittenda indicetis. Mihi difficile eſt hucuſq; intendere animum in dolore, difficile & uobis: ſed tamen ut ſculptorem, ut pictorē, qui filij ueſtri imaginē faceret, admoneretis, quid exprimere, quid emendare deberet: ita me quoq; formate, regite, qui non fragilem & caducā, ſed immortalem, ut uos putatis, effigiē conor efficere: quæ hòc diuturnior

nior erit, quò uerior, melior, abſolutior fuerit. Vale.

C. PL. IVLIO GENITORI SVO.

EST omnino Artemidori noſtri tam benigna natura, ut officia amicorum in maius extollat: inde etiam meum meritum, ut uera, ita ſupra meritum prædicatione circũfert. Equidem cum eſſent philoſophi ab urbe ſummoti, fui apud illum in ſuburbano, & quo notabilius hoc eſſet periculoſiusq́;, fui prætor. Pecuniam etiam qua tunc illi ampliore opus erat, ut æs alienum exolueret, contractum ex pulcherrimis cauſis, muſſantibus magnis quibuſdam & locupletibus amicis, mutuatus ipſe, gratuitam dedi. Atque hæc feci tum ſeptem amicis meis, aut occiſis, aut relegatis: occiſis Senecione, Ruſtico, Heluidio: relegatis Maurico, Gratilla, Arriano, Phania. Tot circa me iactis fulminibus, quaſi ambuſtus, mihi quoque impendere idem exitium certis quibuſdam notis augurarer. Non ideo tamen eximiam gloriam meruiſſe me, ut ille prædicat, credo: ſed tantum effugiſſe flagitium. Nam & *C. Muſonium ſocerum eius, quantum licitum eſt per ætatem, cum admiratione dilexi, & Artemidorum ipſum, iam tum cum in Syria tribunus militarem, arcta familiaritate complexus ſum: idq́; primum nonnullius indolis dedi ſpecimen, quòd uirum aut ſapientem, aut proximum, ſimilimũq́; ſapienti intellegere ſum uiſus. Nam ex omnibus, qui nunc ſe philoſophos uocant, uix unum, aut alterum inuenies tãta ſynceritate, tanta uirtute: Mitto qua patientia corporis, hyemes iuxtà & æſtates ferat, ut nullis laboribus cedat, ut nihil in cibo aut potu uoluptatibus tribuat: ut oculos, animumq́; contineat. Sunt hæc magna, ſed in alio, in hoc uero minima, ſi cæteris uirtutibus comparentur, quibus meruit, ut à C. Muſonio ex omnibus

*Q.

omnium ordinum aſſectatoribus gener aſſumeretur. Quæ mihi recordanti eſt quidem iucundum, quod me cum apud alios, tum apud te tantis laudibus cumulat. Vereor tamen ne modum excedat, quem benignitas eius (illuc enim unde cœpi reuertor) ſolet tenere. Nam in hoc uno interdum, uir alioqui prudentißimus, honeſto quidem, ſed tamen errore uerſatur, quòd plureis amicos ſuos, quàm ſunt, arbitratur. Vale.

C. PL. CATILIO SEVERO SVO S.

VEniam ad cœnam, ſed iam nunc paciſcor, expedita ſit, parca: Socraticis tantum ſermonibus abundet. In his quoq; teneat modum. Erunt officia antelucana, in quæ incidere impune ne Catoni quidem licuit. Quem tamen C. Cæſar ita reprehendit, ut laudet. Deſcribit enim eos, quibus obuius fuerit, cum caput ebrij retexiſſent, erubuiſſe. Deinde adijcit, putares non ab illis Catonem, ſed illos à Catone deprehenſos. Potuit'ne plus autoritatis tribui Catoni, quàm ſi ebrius quoque tam uenerabilis erat? Noſtræ tamen cœnæ, ut apparatus & impendij, ſic temporis modus conſtet. Neq; enim ij ſumus, quos uituperare ne inimici quidem poßint, niſi ut ſimul laudent. Vale.

C. PL. VOCONIO ROMANO SVO S.

LIbrum, quo nuper optimo principi Conſul gratias egi, miſi exigenti tibi, miſſurus & ſi non exegiſſes. In hoc conſideres uelim, ut pulchritudinem materiæ, ita difficultatem. In cæteris enim lectorem nouitas ipſa intentum habet, in hac nota, uulgata dicta ſunt omnia: quo fit, ut quaſi ocioſius, ſecuruſq; lector tantum elocutioni uacet, in qua ſatisfacere difficilius eſt, cùm ſola æſtimatur. Atq; utinam ordo ſaltem, & tranſitus & figuræ ſimul ſpectarentur. Nam inuenire præclare, enunciare magnificè inter-

dum etiam barbari ſolent: diſponere aptè, figurare uariè, niſi eruditis negatum eſt. Nec uerò affectāda ſunt ſemper elata, & excelſa. Nam ut in pictura lumen nō alia res magis, quàm umbra commendat: ita orationem tam ſummittere, quàm attollere decet. Sed quid ego hæc doctiſſimo uiro? Quin potius illud, adnota quæ putaueris corrigenda. Ita enim magis credam cætera tibi placere, ſi quædam diſplicuiſſe cognouero. Vale.

C. PL. ACILIO SVO S.

REm atrocem, nec tantum epiſtola dignam, Largius Macedo uir prætorius à ſeruis ſuis paſſus eſt, ſuperbus alioqui donunus, & ſæuus, & qui ſeruiſſe patrem ſuum parum, imò minimum meminiſſet. Lauabatur in uilla Formiana: repente eum ſerui circunſiſtunt, alius fauces inuadit, alius os uerberat, alius pectus & uentrem, atq; etiam (fœdum dictu) uerenda contundit: & cum exanimem putarent, abijciunt in feruens pauimentum, ut experirentur an uiueret. Ille, ſiue quia non ſentiebat, ſiue quia ſe non ſentire ſimulabat, immobilis & extentus fidē peractæ mortis impleuit: tum demum quaſi æſtu ſolutus effertur, excipiunt ſerui fideliores: concubinæ cum ululatu & clamore concurrunt. Ita & uocibus excitatus, & recreatus loci frigore, ſublatis oculis, agitatoq; corpore, uiuere ſe, & iam tutum erat, confitetur. Diffugiunt ſerui, quorum magna pars comprehenſa eſt, cæteri requiruntur. Ipſe paucis diebus ægre refocillatus, non ſine ultionis ſolatio deceſſit, ita uiuus uindicatus, ut occiſi ſolent. Vides quot periculis, quot contumelijs, quot ludibrijs ſimus obnoxij, nec eſt quod quiſquam poſſit eſſe ſecurus, quia ſit remiſſus, & mitis: Non enim iudicio domini, ſed ſcelere perimuntur. Verum hæc hactenus. Quid præterea

noui, quid? nihil, alioqui ſubiũgerem. Nam & charta adhuc ſupereſt, & dies feriatus patitur plura contexi. Addam quod opportune de eodẽ Macedone ſuccurrit. Cũ in publico Romæ lauaretur, notabilis, atq; etiã, ut exitus docuit, ominoſa res accidit. Eques Romanus à ſeruo eius, ut tranſitum daret, manu leuiter admonitus, cõuertit ſe, nec ſeruum à quo erat tactus, ſed ipſum Macedonem tam grauiter palma percuſſit, ut penè concideret. Ita balneum illi, quaſi per gradus quoſdam, primum contumeliæ locus, deinde exitij fuit. Vale.

C. PLINIVS PROCVLO SVO S.

PEtis ut libellos tuos in ſeceſſu legam, examunemq; an editione ſint digni. Adhibes preces, allegas exemplũ. Rogas etiã, ut aliquid ſuccisiui temporis ſtudijs meis ſubtraham, impertiam tuis. Adijcis M. Tullium mira benignitate poëtarum * ingenia fouiſſe. Sed ego nec rogãdus ſum, nec hortandus. Nam poëticen ipſam religioſiſſime ueneror, & te ualidiſſime diligo. Faciam ergo, quod deſideras tam diligenter, quàm libenter. Videor autẽ iam nũc poſſe reſcribere, eſſe opus pulchrum, nec ſupprimendum affirmare, quantum æſtimare licuit ex iis, quæ me præſente recitaſti, ſi modò mihi non impoſuit recitatio tua: legis enim ſuauiſſime & peritiſſime. Confido tamen, me non ſic auribus duci, ut omnes aculei iudicij mei illarum delinimentis refringantur: hebetentur fortaſſe, & paulmum retundantur, reuelli quidem, extorqueriq; non poſſunt. Igitur non temere iam nunc de uniuerſitate pronuncio, de partibus experiar legendo. Vale.

*ſtudia

C. PL. NEPOTI SVO S.

ADnotaſſe uideor facta, dictaq; uirorum, fœminarumq; illuſtrium, alia clariora eſſe, alia maiora, con=

firmata

firmata eſt opinio mea heſterno Fanniæ ſermone. Neptis hæc Arriæ illius, quæ marito & ſolatiũ mortis, & exemplum fuit. Multa referebat auiæ ſuæ, non minora hoc, ſed obſcuriora, quæ tibi exiſtimo tam mirabilia legenti fore, quàm mihi audienti fuerunt. Aegrotabat Cæcinna Pætus maritus eius, ægrotabat & filius, uterque mortiferè, ut uidebatur: filius deceſsit eximia pulchritudine, pari uerecundia, & parentibus non minus ob alia charus, quàm quòd filius erat. Huic illa ita funus parauit, ita duxit exequias, ut ignoraret maritus: quinimò quoties cubiculum eius intraret, uiuere filium, atq; etiam commodiorem eſſe ſimulabat. Ac perſæpe interrogãti, quid ageret puer: reſpondebat, bene quieuit, libenter cibum ſumpſit. Deinde cum diu cohibitæ lacrymæ uincerent, prorumperentq́;, egrediebatur, tum ſe dolori dabat. Satiata, ſiccis oculis, compoſito uultu redibat, tanquã orbitatem foris reliquiſſet. Præclarum quidem illud eiuſdem, ferrum ſtringere, perfodere pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere uocem immortalem, ac penè diuinam: Pæte non dolet. Sed tamẽ iſta facienti, dicentiq́; gloria & æternitas ante oculos erant, quo maius eſt ſine præmio æternitatis, ſine præmio gloriæ abdere lacrymas, operire luctum, amiſsoq́; filio matrem adhuc agere. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium mouerat. Fuerat Pætus in partibus, & occiſo Scriboniano Romam trahebatur. Erat aſcenſurus nauem, Arria milites orabat, ut ſimul imponeretur. Nempe enim, inquit, daturi eſtis conſulari uiro ſeruulos aliquos, quorum è manu cibum capiat, à quibus ueſtiatur, à quibus calcietur, omnia ſola præſtabo: non impetrauit. Conduxit piſcatoriam nauiculam, ingenſq́; nauigiũ minimo ſecuta eſt. Eadem apud Claudium

uxori Scriboniani, cùm illa profiteretur indicium, Ego, inquit, te audiam, cuius in gremio Scribonianus occiſus eſt, & uiuis? Ex quo manifeſtum eſt, ei conſilium pulcherrimæ mortis non ſubitum fuiſſe. Quinetiam cum Thraſea gener eius deprecaretur, ne mori pergeret, interq́; alia dixiſſet: Tu uis ergo filiam tuam, ſi mihi pereundum fuerit, mori mecum? Reſpondit: Si tandiu tantaq́; concordia uixerit tecum, quàm ego cum Pæto, uolo. Auxerat hoc reſponſo curam ſuorum. Attentius cuſtodiebatur, ſenſit, & nihil agitis, inquit: Poteſtis enim efficere, ut male moriar, ne moriar nõ poteſtis. Dum hæc dicit, exiluit cathedram, aduerſoq́; parieti caput ingenti impetu impegit, & corruit: focillata, dixeram, inquit, uobis inuenturam me quãlibet duram ad mortem uiam, ſi uos facilẽ negaſſetis. Videntur'ne hæc tibi maiora illo? Pæte nõ dolet, ad quod per hæc peruentum eſt. Cum interim illud quidẽ ingens fama, hæc nulla circũfert. Vnde colligitur, quod initio dixi, alia eſſe clariora, alia maiora. Vale.

C. PL. SERVIANO SVO S.

R*Ecte'ne omnia, quòd iam pridẽ epiſtolæ tuæ ceſſant? an non omnia recte, ſed occupatus es tu? An tu non occupatus, ſed occaſio ſcribẽdi uel rara, uel nulla? Exime hunc mihi ſcrupulum, cui par eſſe nõ poſſum. Exime autẽ uel data opera tabellario miſſo, ego uiaticũ, ego etiã præmium dabo, nunciet mihi modò quod opto. Ipſe ualeo, ſi ualere eſt ſuſpenſum & anxiũ uiuere, expectantem in horas, timentemq́; pro capite amiciſſimo, quicquid accidere homini poteſt. Vale.*

C. PL. CVRIO SEVERO.

O*Fficium conſulatus iniuxit mihi, ut reipub. nomine Principi gratias agerem, quod ego in Senatu cum*

ad rationem & loci, & temporis ex more feciſſem, bono
ciui conuenientiſsimum credidi, eadem illa ſpatioſius, &
uberius uolumine amplecti: primum, ut imperatori no=
ſtro uirtutes ſuæ ueris laudibus commendarentur: deinde
ut futuri principes, non quaſi à magiſtro, ſed tamen ſub
exemplo præmonerentur, qua potiſsimum uia poſſent ad
eandem gloriam niti. Nam præcipere qualis eſſe debeat
princeps, pulchrum quidem, ſed oneroſum, ac propè ſu=
perbum eſt: Laudare uero optimum principẽ, ac per hoc
poſteris, uelut è ſpecula, lumen quod ſequantur oſtende=
re, idem utilitatis habet, adrogantiæ nihil. Cepi autẽ non
mediocrem uoluptatem, quòd hunc librum cùm amicis re=
citare uoluiſſem, non per codicillos, non per libellos, ſed ſi
cõmodũ eſſet, & ſi ualde uacaret, admoniti (nunquã por=
rò, aut ualde raro uacat Romæ, aut commodum eſt audire
recitantem) fœdiſsimis inſuper tempeſtatibus per biduum
conuenerunt. Cumq́; modeſtia mea finem recitationi fa=
cere uoluiſſet, ut adijcerem tertium diem exegerunt. Mi=
hi hunc honorem habitum putem, an ſtudijs? ſtudijs malo,
quæ propè extincta refouentur. At cui materiæ hanc ſe=
dulitatem præſtiterunt? Nempe quam in ſenatu quoque
ubi perpeti neceſſe erat, grauari tamen uel puncto tem=
poris ſolebamus, eandem nunc & qui recitare, & qui au=
dire triduo uelint, inueniuntur: non quia eloquentius
quàm prius, ſed quia liberius, ideoq́; etiam libentius, ſcri=
bitur. Accedet ergo hoc quoque laudibus principis no=
ſtri, quòd res antea tam inuiſa, quàm falſa: nunc ut ue=
ra, ita amabilis facta eſt. Sed ego cum ſtudium audiẽtium,
tum iudicium mire probaui. Animaduerti enim ſeueriſsi=
ma quæque uel maxime ſatisfacere. Memini quidem me
non multis recitaſſe, quod omnibus ſcripſi, nihilominus

tamen tanquam ſit eadem omnium futura ſententia, hac ſeueritate aurium lætor. Ac ſicut olim theatra male muſicos canere docuerunt, ita nunc in ſpem adducor, poſſe fieri, ut eadem theatra bene canere muſicos doceãt. Omnes enim qui placendi cauſa ſcribũt, qualia placere uiderint, ſcribent. At mihi quidem confido in hoc genere materiæ *lætioris *latioris ſtyli conſtare rationẽ, cũ ea potius, quæ preſſius & adſtrictius, quam illa quæ hilarius, & quaſi exultãtius ſcripſi, poßint uideri accerſita, & inducta. Nõ ideo tamẽ ſegnius precor, ut quandoq; ueniat dies, utinãq; iam uenerit, quo auſteris illis, ſeuerisq; dulcia hæc, blãdaq; *ut *uel iuſta poßeßione decedant.* Habes *acta mea tridui, quibus cognitis uolui tantũ te uoluptatis abſentẽ, & ſtudiorũ nomine, & meo capere, quãtũ præſens pcipere potuiſſes.* Vale.

C. PL. CALVISIO RVFO SVO S.

A*Dſumo te in conſilium rei familiaris, ut ſoleo.* Prædia *agris meis uicina, atq; etiã inſerta uenalia ſunt: in his me multa ſolicitant, aliqua nec minora deterrent. Solicitat primum ipſa pulchritudo iungẽdi: deinde, quod non minus utile, quàm uoluptuoſum, poſſe utraq; eadem opera, eodem uiatico inuiſere, ſub eodem procuratore, ac penè iiſdem actoribus habere: unam uillam colere, & ornare, alteram tantum tueri.* Ineſt *huic computationi ſumptus ſupellectilis, ſumptus atrienſium, topiariorum, fabrorum, atque etiam uenatorij inſtrumenti, quæ plurimum refert, unum in locum conferas, an in diuerſa diſpergas. Contrà uereor ne ſit incautum rem tam magnam iiſdem tempeſtatibus, iiſdem caſibus ſubdere.* Tutius *uidetur incerta fortunæ poſſeßionum uarietatibus experiri.* Habet *etiam multum iucunditatis ſ̃li, cœliq; mutatio, ipſaq; illa peregrinatio interſita.* Iam *quod deliberatio-*

nis

*nis noſtræ caput eſt, agri ſunt fertiles, pingues, aquoſi: conſtant campis, uineis, ſyluis, quæ materiam,& ex ea reditum, ſicut modicum, ita ſtatum præſtant. Sed hæc felicitas terræ imbecillis cultoribus fatigatur. Nam poſſeſſor prior ſæpius uendidit pignora, & dum reliqua colonorum minuit ad tempus, uires in poſterum exhauſit, quarum defectione rurſus reliqua creuerunt. Sunt ergo inſtruendi *eò plures, quòd frugi mancipijs colitur, nam* * complures
nec ipſe uſquam uinctos habeo, nec ibi quiſquam ſupereſt. Vt ſcias quanti uideantur poſſe emi, ſeſtertio tricies:non quia non aliquando quinquagies fuerint:uerum ex hac penuria colonorum,& communi temporis iniquitate, ut reditus agrorum, ſic etiam precium retro abijt. Quæris an hoc ipſum tricies facile colligere poßimus? Sum quidem propè totus in prædijs,aliquid tamen fœnore,nec moleſtum erit mutuari,accipiam à ſocru, cuius arca non ſecus ac mea utor. Proinde hoc te non moueat, ſi cætera non refragantur, quæ uelim quàm diligentißime examines. Nam cum omnibus in rebus, tum in diſponendis facultatibus plurimum tibi & uſus & prouidentiæ ſupereſt. Vale. frugi manci pes:nam

C. PL. MESIO MAXIMO SVO S.

M*Eminiſti'ne te ſæpe legiſſe, quãtas cõtentiones excitarit lex tabellaria, quantumq; ipſi latori uel gloriæ, uel reprehenſionis attulerit? At nunc in ſenatu ſine ulla diſſenſione hoc idem ut optimum placuit. Omnes comitiorum die *tabulas poſtulauerunt. Exceſſeramus ſanè* *tabellas
manifeſtis illis,apertisq; ſuffragijs licentiã concionũ. Nõ tẽpus loquendi,non tacendi modeſtia,non deniq; ſedẽdi dignitas cuſtodiebatur. Magni undiq;,diſſoniq; clamores.

Procur

Procurrebant omnes cum ſuis candidatis, multa agmina in medio, multiq́; circuli, & indecora confuſio: adeò deſciueramus à conſuetudine parentum, apud quos omnia diſpoſita, moderata, tranquilla, maieſtatem loci, pudoremq́; retinebant. Superſunt ſenes, ex quibus audire ſoleo, hunc ordinem comitiorum, Citato nomine Candidati, ſilẽtium ſummum. Dicebat ipſe pro ſe, uitam ſuam explicabat, teſtes & laudatores dabat, uel eum ſub quo militauerat, uel eum cui quæſtor fuerat, uel utrunq; ſi poterat. Addebat quoſdam ex ſuffragatoribus: illi grauiter & paucis loquebantur. Plus hoc quàm preces proderat. Nonnunquã Candidatus, aut nataleis competitoris, aut annos, aut etiã mores arguebat. Audiebat ſenatus grauitate cenſoria, ita ſæpius digni, quàm gratioſi præualebant. Quæ nunc immodico fauore corrupta, ad tacita ſuffragia, quaſi ad remedium decurrerũt, quod interim planè remedium fuit: erat enim nouũ, & ſubitum. Sed uereor, ne procedente tempore ex ipſo remedio uitia naſcantur. Eſt enim periculũ, ne tacitis ſuffragijs impudentia irrepat. Nam quoto cuique eadem honeſtatis cura ſecretò, quæ palàm? Multi famam, conſcientiam pauci uerentur. Sed nimis citò de futuris, interim beneficio tabellarũ habebimus magiſtratus, qui maxime fieri debuerunt. Nam ut in recuperatorijs iudicijs, ſic nos in his comitijs quaſi repente apprehẽſi ſynceri iudices fuimus. Hæc tibi ſcripſi, primũ ut aliquid noui ſcriberem: deinde, ut nonnunquam de Repub. loquerer, cuius materiæ nobis quanto rarior quàm ueteribus occaſio, tanto minus omittenda eſt. Et hercule quouſq; illa uulgaria? Eho quid agis? ecquid commode uales? Habeant noſtræ quoq; literæ aliquid non humile, nec ſordidum, nec priuatis rebus incluſum: ſunt quidem cũcta ſub unius arbitrio,

qui

qui pro utilitate communi ſolus omnium curas, laboresq́; ſuſcepit. Quidam tamen ſalubri quodam temperamento ad nos quoq; uelut riui ex illo benigniſſimo fonte decurrunt, quos & haurire ipſi, & abſentibus amicis quaſi miniſtrare epiſtolis poſſumus. Vale.

C. PL. CORNELIO PRISCO SVO S.

AVdio Valerium Martialem deceſſiſſe, & moleſte fero. Erat homo ingenioſus, acutus, acer, & qui plurimum in ſcribendo & ſalis haberet, & fellis, nec candoris minus. Proſecutus eram uiatico ſecedentem, dederam hoc amicitiæ, dederam etiam uerſiculis, quos de me compoſuit. Fuit moris antiqui, eos qui uel ſingulorũ laudes, uel urbium ſcripſerant, aut honoribus, aut pecunia ornare: noſtris uero tẽporibus, ut alia ſpecioſa & egregia, ita hoc in primis exoleuit. Nam poſtquàm deſijmus facere laudãda, laudari quoq; ineptum putamus. Quæris qui ſint uerſiculi, quibus gratiam retulerim? Remitterem te ad ipſum uolumen, niſi quoſdam tenerem. Tu ſi placuerint hi, cæteros in libro requires. Alloquitur Muſam, mandat ut domum meam in Exquilijs quærat, adeat reuerenter: Martialis laus.

Sed ne tempore non tuo diſertam
Pulſes ebria ianuam uideto.
Totos dat tetricæ dies Mineruæ,
Dum centum ſtudet auribus uirorum,
Hoc, quod ſecula, poſteriq́; poſſint
Arpinis quoq; comparare chartis.
Seras tutior ibis ad lucernas,
Hæc hora eſt tua cum furit Lyæus,
Cum regnat roſa, cum madent capilli,
Tunc me uel rigidi legant Catones.

Merito'ne eum, qui hæc de me ſcripſit, & tunc dimiſi

amiciſſimè

amiciſsimè, & nunc ut amiciſsimum defunctum eſſe do=
*maximum leo? Dedit enim mihi quantum * maximè potuit, daturus amplius, ſi potuiſſet. Tametſi quid homini poteſt dari ma=ius, quàm gloria, laus, & æternitas? At non erunt æterna quæ ſcripſit. Non erunt fortaſſe, ille tamen ſcripſit, tanquã eſſent futura. Vale.

TERTII LIBRI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER IIII.

C. PLIN. FABATO PROSOSERO S.

CVPIS poſt longum tempus neptem tuam, meq́; unà uidere: gratum eſt utriq; noſtrum quod cupis, mutuò mehercule. Nam inuicem nos incredibili quodam deſiderio ueſtri tenemur, quod non ultrà differemus. Atque adeò, iam ſarcinulas alligamus feſtinaturi, quantum itineris ratio permiſerit. Erit una, ſed breuis mora, deflectemus in Thuſcos, non ut agros, remq́; familiarem oculis ſubijciamus: id enim poſtponi poteſt: ſed ut fungamur neceſſario officio. Oppidum eſt prædijs noſtris uicinum, nomen Tifernium Tiberinũ, quod me penè adhuc puerum patronum cooptauit, tanto maiore ſtudio, quanto minore iudicio aduentus meos celebrat, profectionibus angitur, honoribus gaudet. In hoc ego, ut referrem gratiã, nam uinci in amore turpiſsimum eſt, templũ pecunia mea extruxi, cuius dedicationem, cum ſit paratũ, differre

ferre

ferre longius, irreligioſum eſt. Erimus ergo ibi dedicationis die, quem epulo celebrare conſtitui. Subſiſtemus fortaſſe & ſequenti die, ſed tanto magis uiam ipſam corripiemus, contingat modò te, filiamq́; tuã forteis inuenire: nam hilareis certum eſt, ſi nos incolumeis receperitis. Vale.

C. PLINIVS CLEMENTI SVO S.

*REgulus filium amiſit, hoc uno malo indignus, quod neſcio an malum putet. Erat puer acris ingenij, ſed ambigui, qui tamen poſſet recta ſectari, ſi patrem non referret. Hunc Regulus emãcipauit, ut hæres matris existeret. Mancipatum (ita uulgò ex moribus hominis loquebãtur) fœda, & inſolita parentibus indulgentiæ ſimulatiõe captabat. Incredibile eſt, ſed Regulum cogita. Amiſſum tamẽ luget inſane. Habebat puer mannulos multos, & *uinctos & ſolutos: habebat canes maiores minoresq́;: habebat luſcinias, pſitacos, merulas, omneis Regulus circa rogũ trucidauit: nec dolor erat ille, ſed oſtẽtatio doloris. Cõuenitur ad eum mira celebritate. Cuncti deteſtantur, oderunt: & quaſi probent, quaſi diligant, curſant, frequentant. Vtq́; breuiter quod ſentio enunciem, in Regulo demerendo, Regulum imitantur. Tenet ſe trans Tiberim in hortis, in quibus latiſſimum ſolum porticibus immenſis, ripam ſtatuis ſuis occupauit, ut eſt in ſumma auaritia ſumptuoſus, in ſumma infamia glorioſus. Vexat ergo ciuitatẽ in ſaluberrimo tempore, & quod uexat ſolatium putat. Dicit ſe uelle ducere uxorem, hoc quoq́;, ſicut alia peruerſe. Audies breui nuptias lugẽtis, nuptias ſenis, quorum alterum immaturum, alterum ſerum eſt. Vnde hoc augurer quæris? non quia adfirmat ipſe, quo mendacius nihil eſt: ſed quia certum eſt Regulum eſſe facturum, quicquid fieri non oportet. Vale.*

*iunctos

C.Plin.

C. PLINIVS HADRIANO SVO S.

QVòd ſemel atque iterum conſul fuiſti, ſimilis antiquis: quòd proconſul Aſiæ, qualis ante te, qualis poſt te uix unus aut alter: non ſinit enim me uerecundia tua dicere, qualis nemo: quòd ſanctitate, quòd autoritate, ætate quoque princeps ciuitatis, eſt quidem uenerabile & pulchrum, ego tamen te uel magis in remiſsionibus miror. Nam ſeueritatem iſtam pari iucunditate condire, ſummæq; grauitati tantum comitatis adiungere non minus difficile, quàm magnũ eſt: id tu cùm incredibili quadam ſuauitate ſermonum, tum uel præcipue ſtylo aſſequeris. Nam & loquenti tibi illa Homerici ſenis mella profluere, & quæ ſcribis complere apes floribus, & *nectare uidentur. Ita certe ſum refectus ipſe, cum Græca epigrammata tua, cum iambos proxime legerem. Quantum ibi humanitatis, uenuſtatis? quàm dulcia illa? quàm amantia? quàm antiqua, quàm arguta, quàm recta? Callimachum me, uel Herodem, uel ſi quid his melius, tenere credebam. Quorum tamen neuter utrunq; aut abſoluit, aut attigit. Hominem'ne Romanum tam Græce loqui? Non mediusfidius ipſas Athenas tam Atticas dixerim. Quid multa? inuideo Græcis, quòd illorum lingua ſcribere maluiſti: neque enim coniectura eget, quid ſermone patrio exprimere poſſis, cùm hoc inſititio, & inducto, tam præclara opera perfeceris. Vale.

*innectere

C. PLIN. SOSSIO SVO S.

CAluiſium nepotem ualidiſsime diligo, uirum induſtrium, rectum, diſertum, quod apud me uel * potentiſsimum eſt. Idem C. Caluiſium cõtubernalem meum, amicum tuum arcta propinquitate complectitur: eſt enim filius ſororis. Hunc rogo ſemeſtri tribunatu ſplendidiorem

*al's: potiſsimum

rem & ſibi,& auunculo ſuo facias. Obligabis me, obliga*bis* Caluiſium *noſtrum, obligabis ipſum non minus idoneum debitorem, quàm nos putas.* Multa *beneficia in multos contuliſti: auſim contendere nullum te melius, æque bene uix unum, aut alterum conlocaſſe.* Vale.

C. PLIN. SPARSO SVO S.

AEſchinem *aiunt petentibus* Rhodijs *legiſſe orationem ſuam, deinde* Demoſthenis, *ſummis utranq; clamoribus eſſe probatam.* Quod *tantorum uirorum contigiſſe ſcriptis non miror, cum orationem meam proxime doctiſſimi homines hoc ſtudio, hoc adſenſu, hoc etiam labore per biduum audierint.* Quanuis *hanc intentionem eorum nulla hinc & inde collatio, nullum quaſi certamen accenderet.* Nam Rhodij *cùm ipſis orationũ uirtutibus, tum etiam comparationis aculeis excitabantur.* Noſtra *oratio ſine æmulationis gratia probabatur.* An *merito, ſcies cum legeris librum, cuius amplitudo non ſinit me longiore epiſtola præloqui.* Oportet *enim nos in hac certe, in qua poſſumus, breueis eſſe, quo ſit excuſatius, quòd librum ipſum, non tamen ultra cauſæ amplitudinem extendimus.* Vale.

Eſſe probatã, uetus codex nõ habet.

C. PLIN. NASONI SVO S.

THuſci *grandine excußi, in regione trãſpadana ſumma abundantia, ſed par uilitas nunciatur.* Solum *mihi* Laurentinum *meum in reditu, nihil quidem ibi poſſideo, præter tectum & hortum, ſiccaſq; arenas: ſolum tamen mihi in reditu: ibi enim plurimũ ſcribo: nec agrum, quem non habeo, ſed ipſum me ſtudijs excolo.* Ac *iam poſſum tibi, ut alijs in locis horreum plenum, ſic ibi ſcrinium oſtendere.* Igitur *tu quoque ſi certa & fructuoſa prædia concupiſcis, aliquid in hoc littore para.* Vale.

C. PLIN. AVLO LEPIDO S.

*SAepe tibi dico ineſſe uim Regulo: mirum eſt, quàm efficiat, in quod incubuit. Placuit ei lugere filium: luget *eius ut nemo. Placuit ſtatuas*ei, & imagines quàmplurimas facere: hoc omnibus officinis agit. Illum coloribus, illum cera, illum ære, illum argento, illum auro, ebore, marmore effingit. Ipſe etiam nuper adhibito ingenti auditorio librum de uita pueri recitauit: tum eundem librum in exemplaria tranſcriptum mille per totam Italiam, prouinciasq́; demiſit. Scripſit publicè, ut à decurionibus eligeretur uocaliſsimus aliquis ex ipſis, qui legeret in populo: factum eſt. Hanc ille uim, ſeu quo alio nomine uocanda eſt intentio, quicquid uelis obtinendi, ſi ad potiora uertiſſet, quantum boni efficere potuiſſet? quanquam minor uis bonis, quàm malis ineſt, ac ſicut* ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, *ita recta ingenia debilitat uerecundia, peruerſa confirmat audacia. Exemplo eſt Regulus, imbecillum latus, os confuſum, hæſitans lingua, tardiſsima inuentio, memoria nulla, nihil denique præter ingenium inſanum, & tamen eò impudentia, ipſoq́; illo furore peruenit, ut à plurimis orator habeatur. Itaque Herennius Senecio mirifice Catonis illud de Oratore in hunc è contrario uertit: Orator eſt uir malus, dicendi imperitus. Non mehercule Cato ipſe tam bene uerum oratorem, quàm hic Regulum expreſsit. Habes'ne, quo tali epiſtolæ parem gratiam referas? habes ſi reſcripſeris. Num aliquis in municipio ueſtro ex ſodalibus meis? num etiam ipſe tu hunc luctuoſum Reguli librum, ut circulator in foro legeris: ſcilicet ut ait Demoſthenes,* ἐπάρας τὴν φωνὴν γεγωνῶς, καὶ λαρυγγίζων. *Eſt enim tam ineptus, ut riſum magis poſsit exprimere, quàm gemitum. Credas non de puero ſcriptum,*

Id eſt, Imperia quidem audaciam, ſed conſideratio tarditatem adfert. Sentētia Thucydidis, qua itē Lucianus utitur ad Nigrinū ſcribēs.

Elata uoce gauiſus, ex faucibusq́; obſeptis loquēs. Verba ex oratiōe Demoſthenis pro Cteſiphonte.

ptum,ſed à puero. Vale.

C. PLIN. ARIANO S.

GRatularis mihi,quòd acceperim auguratũ: iure gratularis, primum quòd grauiſsimi Principis iudicium in minoribus etiam rebus conſequi pulchrum eſt: deinde, quòd ſacerdotium ipſum cum priſcum & religioſum,tum hoc quoq; ſacrum planè, & inſigne eſt, quòd non adimitur uiuenti. Nam cætera, quanquam dignitate propemodum paria, ut tribuuntur, ſic auferuntur: in hoc fortunæ hactenus licet,ut dari poſsit. Mihi uerò etiam illud gratulatione dignũ uidetur,quòd ſucceſsi Iulio Frontino principi uiro, qui me nominationis die per hos continuos annos inter ſacerdotes nominabat, tanquam in locum ſuum cooptaret,quod nunc euentus ita comprobauit, ut non fortuitum uideretur. Te quidem, ut ſcribis, ob hoc maxime delectat auguratus meus,quòd M. Tullius augur fuit. Lætaris enim quòd honoribus eius inſiſtam,quem æmulari in ſtudijs cupio:ſed utinam ut ſacerdotium, idem & conſulatum,multo etiam iunior, quàm ille ſum conſecutus:ita ſenex ſaltem ingenium eius aliqua ex parte aſſequi poſsim. Sed nimirum,quæ ſunt in manu hominũ,& mihi,& multis contigerunt. Illud uero,ut adipiſci arduũ,ſic etiam ſperare nimium eſt, quod dari non niſi à dijs poteſt. Vale.

C. PLIN. VRSO SVO S.

*CAuſam per hos dies dixit Iulius Baſſus, * homo laborioſus, & aduerſis ſuis clarus. Accuſatus eſt ſub Veſpaſiano à priuatis duobus,ad ſenatũ remiſſus, diu pependit,tandemq; abſolutus,uindicatusq; eſt. Titũ timuit, ut Domitiani amicus à Domitiano relegatus eſt, reuocatus à Nerua, ſortitusq; Bithyniam redit reus: accuſatus non minus acriter,quàm fideliter defenſus: ſententias ha-* *uir magnus

*buit uarias, plureis tamen quaſi nitioreis. Egit cõtra eum Pomponius Rufus, uir paratus, & uehemens. Ruſo ſucceſſit Theophanes, unus ex legatis, princeps & fax accuſationis, & origo. reſpondi ego, nam mihi Baſſus iniunxerat, ut totius defenſionis fundamenta iacerem, dicerem de ornamentis ſuis, quæ illi & ex generis claritate, & ex periculis ipſis magna erant: dicerem de conſpiratione delatorum, quam in quæſtu habebant: dicerem cauſas, quibus factioſiſſimum quenq;, ut illum ipſum Theophanem offendiſſet: eundem me uoluerat occurrere crimini, quo maxime premebatur. In alijs enim quãuis auditu grauioribus, non abſolutionem modò, uerumetiam laudem merebatur. Hoc illum aliàs onerabat, quòd homo ſimplex & incautus quædam à prouincialibus ut*amicis acceperat. Nam fuerat in prouincia eadem quæſtor. Hæc accuſatores furta, ac rapinas, ipſe munera uocabat. Sed lex munera quoque accipi uetat. Hîc ego quid agerem? quod iter defenſionis ingrederer? negarem? uerebar, ne planè furtum uideretur, quod confiteri timerem. Præterea rem manifeſtam inficiari, augentis erat crimen, non diluentis, præſertim cum reus ipſe nihil integrũ aduocatis reliquiſſet. Multis enim atque etiam principi dixerat ſola ſe munuſcula duntaxat natali ſuo, aut Saturnalibus accepiſſe, & pleriſq; miſiſſe. Veniam ergo peterem? iugulaſſem ergo reum, quẽ ita deliquiſſe concederem, ut ſeruari niſi uenia non poſſet. Tanquam rectè factum tuerer? non illi profuiſſem, ſed ipſe impudens extitiſſem. In hac difficultate placuit mediũ*quiddam tenere. Videor tenuiſſe: actionem meam, ut prælia ſolet, nox diremit. Egeram horis tribus, & dimidia, ſupererat ſeſquihora. Nam cum ex lege accuſator ſex horas, nouem reus accepiſſet: ita diuiſerat tẽpora reus inter me & eum,*

*amicus

*quidem

*eũ, qui dicturus poſt me erat, ut ego quinq; horis, ille reliquis uteretur: mihi ſucceſſus actionis ſilentiũ, finemq; ſuadebat. Temerarium eſt enim ſecundis non eſſe contentum. Ad hoc uerebar, ne me corporis uires iterato labore*deſererent, quem difficilius eſt repetere, quàm iungere. Erat etiam periculum, ne reliqua actio mea, & frigus ut depoſita, & tædium ut reſumpta pateretur. Vt enim faces ignẽ adſidua concuſſione cuſtodiunt, dimiſſum ægerrime reparant: ſic & dicentis calor, & audientis intentio, continuatione ſeruatur, intercapedine, & quaſi remiſſione langueſcit. Sed Baſſus multis precibus, pene etiam lacrymis obſecrabat, implerem meum tempus: parui, utilitatemq; eius prætuli meæ. Bene ceſſit: inueni ita erectos animos ſenatus, ita recenteis, ut priore actione incitati magis, quàm ſatiati uiderentur. Succeſſit mihi Lucius Albinus, tam apte, ut orationes noſtræ uarietatem duarum, contextum unius habuiſſe credantur. Reſpondit Herennius Pollio inſtanter, & grauiter: deinde Theophanes rurſus. Fecit enim hoc quoq;, ut cætera impudentiſſime, quòd poſt duos & conſulareis, & diſertos, tempus ſibi, & quidẽ laxius uindicauit. Dixit in noctem, atque etiam inlatis lucernis. Poſtero die egerunt pro Baſſo Titius Homullus & Fronto mirifice: quartum diem probationes occupauerunt. Cenſuit Bæbius Macer conſul deſignatus lege repetundarum Baſſum teneri, Cepio Hiſpo ſalua dignitate iudices dandos: uterque recte. Quî fieri poteſt, inquis, cum tam diuerſa cẽſuerint? quia ſcilicet & Macro legem intuenti, conſentaneum fuit damnare eum, qui cõtra legem munera acceperat: & Cepio cum putaret licere ſenatui, ſicut licet, & mitigare leges, & intendere, non ſine ratione ueniam dedit facto, uetito quidem, non tamen inuſitato. Præualuit*

*deficerent

ſententia Cepionis. Quinimo conſurgenti ad cenſendum adclamatum eſt, quod ſolet reſidentibus. Ex quo potes æſtimare, quanto conſenſu ſit exceptum, cum diceret, quod tam fauorabile fuit, cum dicturus uideretur. Sunt tamen ut in ſenatu, ita in ciuitate in duas partes hominum iudicia diuiſa. Nam quibus ſententia Cepionis placuit, ſententiã Macri ut duram rigidamq́; reprehendunt: quibus Macri, illam alteram diſſolutam, atq; etiam incongruentẽ uocant. Negant enim congruens eſſe, retinere in ſenatu, cui iudices dederis. Fuit & tertia ſententia: Valerius Paulinus adſenſus Cepioni, hoc amplius cenſuit, referendum de Theophane, cùm *legationi renunciaſſet. Arguebatur enim multa in accuſatione feciſſe, quæ illa ipſa lege, qua Baſſum accuſauerat, tenerentur. Sed hanc ſententiam conſules, quanquam maximæ parti ſenatus mire probabatur, non ſunt proſecuti. Paulinus tamen & iuſtitiæ famam, & conſtantiæ tulit. Miſſo ſenatu, Baſſus magna hominũ frequentia, magno clamore, magno gaudio exceptus eſt. Fecerat eum fauorabilem renouata diſcriminum uetus fama, notumq́; periculis nomen, & in procero corpore mœſta, & ſqualida ſenectus. Habebis hanc interim epiſtolam ut πρόδρομον, expectabis orationem plenam, onuſtamq́;, & expectabis diu: neq; enim leuiter & curſim, ut de re tanta, retractanda eſt. Vale.

*legationem

Id eſt, præcurſorem.

C. PLIN. SABINO SVO S.

SCribis mihi Sabinam, quæ nos reliquit hæredes, Modeſtum ſeruum ſuum nuſquam liberum eſſe iuſſiſſe: idem tamen ſic adſcripſiſſe legatum: Modeſto, quem liberum eſſe iuſſi. Quæris quid ſentiam? contuli cum prudentibus, conuenit inter omneis nec libertatem deberi, quia non ſit data: nec legatum, quia ſeruo ſuo dederit. Sed mihi

mani

manifeſtus error uidetur: ideoq́; puto nobis quaſi ſcripſerit Sabina faciendũ, quod ipſa ſcripſiſſe ſe credidit. Confido acceſſurum te ſententiæ meæ, cum religioſißime ſoleas cuſtodire defunctorum uoluntatem, quam bonis hæredibus intellexiſſe pro iure eſt. Neque enim minus apud nos honeſtas, quam apud alios neceßitas ualet. Meretur ergo libertatem ſinentibus nobis, fruatur legato, quaſi omnia diligentißime cauerit. Cauit enim, quæ hæredes te bene elegit. Vale.* *Moretur ergo in liberta

C. PLINIVS CORNELIO MINVTIANO.

AVdiſti'ne Valerium Licinianum in Sicilia profiteri? Nondum te puto audiſſe. Eſt enim recens nuncius. Prætorius hic modò inter eloquentißimos cauſarum actores habebatur. Nunc eo décidit, ut exul de ſenatore, rhetor de oratore fieret. Itaq; ipſe in præfatione dixit dolenter, & grauiter: Quos tibi fortuna ludos facis? Facis enim ex profeſſoribus ſenatores, ex ſenatoribus profeſſores. Cui ſententiæ quantum bilis, tantum amaritudinis ineſt, ut mihi uidear ideo profeſſus, ut hoc diceret. Idem cùm Græco pallio amictus intraſſet (carent enim togæ iure, quibus aqua & igni interdictum eſt) poſtquam ſe compoſuit, circunſpexitq́; habitum ſuum: Latine, inquit, declamaturus ſum,* dicens triſtia & miſeranda.* Dignum tamen illum qui hæc ipſa ſtudia inceſti ſcelere macularit. Confeſſus eſt quidem inceſtum: ſed incertum, utrum quia uerum erat, an quia grauiora metuebat, ſi negaſſet. Fremebat enim Domitianus, æſtuabatq́; ingenti inuidia deſtitutus. Nam cum Corneliam Maximillam Veſtalem defodere uiuam concupiſſet, ut qui illuſtrari ſeculum ſuum eiuſmodi exemplo arbitraretur, pontificis maximi iure, *dices. *Indignum

*ſeu potius immanitate tyranni, licentia domini, reliquos pontifices non in regiam, ſed in Albanam uillam conuocauit: nec minore ſcelere, quàm quod ulciſci uidebatur, abſentem, inauditamq́; damnauit inceſti, cum ipſe fratris filiam inceſto non polluiſſet ſolum, uerumetiam occidiſſet. Nam uidua abortu perijt. Miſi ſtatim pontifices, qui deſodiendam, necandamq́; curarent. Illa nunc ad Veſtam, nunc ad cæteros deos manus tendens, multa, ſed hæc frequentiſſime clamitabat: Me Cæſar inceſtam putat, qua ſacra faciente uicit, triumphauit. Blandiens hæc, an irridẽs ex fiducia ſui, an ex contemptu principis dixerit, dubium eſt. Dixit donec ad ſupplicium, neſcio an innocens, certe tanquam nocens ducta eſt. Quinetiam cum in illud ſubterraneum cubiculum demitteretur, hæſiſſetq́; deſcendenti ſtola, uertit ſe, ac recollegit. Cumq́; ei carnifex manũ daret, auerſata eſt, & reſiluit, fœdumq́; * contactum quaſi planè à caſto puroq́; corpore nouiſſima ſanctitate reiecit, omnibusq́; numeris pudoris πολλὴν πρόνοιαν ἔχεν εὐσχήμως πεσεῖν. Præterea Celer eques Romanus, cui Cornelia obijciebàtur, cum in comitio uirgis cæderetur, in hac uoce perſtiterat, Quid feci? nihil feci. Ardebat ergo Domitianus & crudelitatis, & iniquitatis infamia, arripit Licinianum, quòd in agris ſuis occultaſſet Corneliæ libertam. Ille ab iis, quibus erat curæ, præmonetur, ſi comitium & uirgas pati nollet, ad confeſſionem confugeret, quaſi ad ueniam: fecit, loquutus eſt pro abſente Herennius Senecio tale quiddam, quale eſt illud, κεῖται Πάτροκλος. Ait enim, ex aduocato nuncius factus ſum. Receſſit Licinianus, gratum hoc Domitiano, adeò quidem, ut gaudio proderetur, diceretq́;, abſoluit nos Licinianus. Adiecit etiam, non eſſe uerecundiæ eius inſtandum: ipſi uerò permiſit, ſi qua poſ-*

* contagium

Id eſt, Multũ prouidus fuit inhoneſte cadẽdo. Verba Homeri ex 22. Iliad.

Id eſt, iacet Patroclus.

ſet

ſet ex rebus ſuis raperet, antequam bona publicarentur, exiliumq́; molle uelut præmium dedit. Ex quo tamen poſtea clementia diui Neruæ translatus eſt in Siciliam, ubi nunc profitetur, ſeq́; de fortuna præfationibus uindicat. Vides quàm obſequenter paream tibi? qui non ſolum res urbanas, uerumetiam peregrinas tam ſedulo ſcribo, ut altius repetam: & ſanè putabam te, quia tunc abſuiſti, nihil aliud de Liciniano audiſſe, quàm relegatum ob inceſtum. Summam enim rerum nunciat fama, non ordinem. Mereor, ut uiciſſim quid in oppido tuo, quid in finitimis agatur (ſolent enim notabilia quædam incidere) perſcribas. Deniq; quicquid uoles, dũmodo non minus longa epiſtola nuncies. Ego non paginas tantum, ſed etiam uerſus, ſyllabasq́; numerabo. Vale.

C. PLINIVS ARRIANO SVO S.

AMas Egnatium Marcellinum, atque etiam mihi ſæpe commendas, amabis magis commendabisq́;, ſi cognoueris recens eius factum. Cum in prouinciam quæſtor exiſſet, ſcribamq́;, qui ſorte obtigerat, ante legitimum ſalarij tẽpus amiſiſſet, quod acceperat ſcribæ daturus, intellexit, & ſtatuit ſubſidere apud ſe non oportere. Itaq; reuerſus, Cæſarem, deinde Cæſare autore, ſenatum conſuluit, quid fieri de ſalario uellet. Parua quæſtio, ſed tamen quæſtio. Hæredes ſcribæ ſibi, præfecti ærario, populoq́; uindicabant. Acta cauſa eſt. Dixit hæredum aduocatus, deinde populi, uterque percommode. Cælius Strabo ærario cenſuit inferendum, Bæbius Macer hæredibus dandum, obtinuit Strabo. Tu lauda Marcellinum, ut ego ſtatim feci: quãuis enim abunde ſufficiat illi, quòd eſt à principe, & à ſenatu probatus, gaudebit tamen teſtimonio tuo. Omneis enim qui gloria, famaq́; ducuntur, mirum in

*modum adſenſio & laus, à minoribus etiam profecta, delectat. Te uero Marcellinus ita ueretur, ut iudicio tuo plurimum tribuat. Accedit his, quòd ſi cognouerit factum ſuum *iſtuc uſque penetraſſe, neceſſe eſt laudis ſuæ ſpatio & curſu, & peregrinatione lætetur. Etenim neſcio quo pacto uel magis homines iuuat gloria lata, quàm magna. Vale.*

*iſtò uſque

C. PLIN. CORNELIO TACITO.

*SAluum te in urbem ueniſſe gaudio. Veniſti autem ſi quando aliâs, nunc maxime mihi deſideratus. Ipſe paucułis adhuc diebus in Tuſculano commorabor, ut opuſculum, quod eſt in manibus, abſoluã. Vereor enim ne ſi hanc intentionem iam in fine laxauero, ægre reſumam. Interim ne quid feſtinationi meæ pereat, quod ſum præſens petiturus, hac quaſi *præceptoria epiſtola rogo: ſed prius accipe cauſas rogandi, deinde ipſum quod peto. Proxime cum in patria mea fui, uenit ad me ſalutandum municipis mei filius prætextatus: huic ego, Studes inquam: reſpõdit, etiam. Vbi? Mediolani. Cur non hic? & pater eius (erat enim unà, atq; etiã ipſe adduxerat puerũ) quia nullos hic præceptores habemus. Quare nullos? nam uehementer intereat ueſtra, qui patres eſtis, & opportune complures patres audiebant, liberos ueſtros hic potiſsimum diſcere. Vbi enim aut iucundius morarentur, quàm in patria? aut pudicitius continerentur, quàm ſub oculis parentum? aut minore ſumptu, quàm domi? Quantulum eſt ergo collata pecunia conducere præceptores? quodq; nunc in habitationes, in uiatica, in ea, quæ peregre emuntur (omnia autem peregrè emuntur) impenditis, adijcere mercedibus: atq; adeò ego, qui nõdum liberos habeo, paratus ſum pro repub. noſtra quaſi pro filia, uel parente tertiam partem*

*præcurſoria

tem

tem eius,quod cõferre uobis placebit,dare. Totum etiam pollicerer,niſi timerẽ, ne hoc munus meum quãdoq; ambitu corrũperetur,ut accidere multis in locis uideo, in quibus præceptores publice conducuntur. Huic uitio uno remedio occurri poteſt,ſi parẽtibus ſolis ius conducendi relinquatur,iiſdemq; religio recte iudicandi neceßitate collationis addatur. Nam qui fortaſſe de alieno negligentes, certe de ſuo diligẽtes erunt:dabuntq; operam,ne eam pecuniam non niſi dignus accipiat,ſi accepturus & ab ipſis erit. Proinde conſentite, conſpirate, maioremq; animum ex meo ſumite,qui cupio eſſe quàmplurimum,quod debeam conferre. Nihil honeſtius præſtare liberis ueſtris, nihil gratius patriæ poteſtis. Educantur hìc, qui hìc naſcuntur, ſtatimq; ab infantia natale ſolum amare,frequentare conſueſcant. Atq; utinam tam claros præceptores inducatis, ut à finitimis oppidis ſtudia hinc petantur. Vtq; nunc liberi ueſtri aliena in loca,ita mox alieni in hunc locum confluant. Hæc putaui altius, & quaſi à fonte repetenda,quo magis ſcires,quàm gratum mihi foret, ſi ſuſciperes quod iniungo. Iniungo autem,& pro rei magnitudine rogo,ut ex copia ſtudiorum, quæ ad te ex admiratione ingenij tui conuenit, circunſpicias præceptores, quos ſolicitare poßimus, ſub ea tamen conditione, ne cui fidem meam obſtringam. Omnia enim libera parentibus ſeruo. Illi iudicent,illi eligant. Ego mihi curam tantum, & impendium uindico. Proinde ſi quis fuerit repertus, qui ingenio ſuo fidat,eat illuc,ea lege,ut hinc nihil aliud certũ, quàm fiduciam ſuam ferat. Vale.

C. PLIN. PATERNO SVO S.

TV fortaſſe orationem, ut ſoles, & flagitas, & exſpectas: at ego quaſi ex aliqua peregrina, delica-

tàq;

taq; merce luſus meos tibi prodo. Accipies *cum hac epiſtola hendecaſyllabos noſtros, quibus nos in uehiculo, in balineo, inter cœnam oblectamus ocium temporis.* His *iocamur, ludimus, amamus, dolemus, querimur, iraſcimur,* *elatius *deſcribimus aliquid modo preßius, modo* *altius, atq; ipſa uarietate tētamus efficere, ut alia alijs, quædam fortaſſe omnibus placeant.* Ex *quibus tamen ſi nonnulla tibi paulò petulantiora uidebuntur, erit eruditionis tuæ cogitare ſummos illos, & grauißimos uiros, qui talia ſcripſcrunt, non modò laſciuia rerum, ſed ne uerbis quidē nudis abſtinuiſſe: quæ nos refugimus, non quia ſeueriores: unde enim? ſed quia timidiores ſumus.* S*cimus alioqui huius opuſculi illam eſſe uerißimam legem, quam* Catullus *expreßit:*

N*am caſtum eſſe decet pium poëtam*
I*pſum, uerſiculos nihil neceſſe eſt,*
Q*ui tunc deniq; habent ſalem, & leporem,*
S*i ſunt molliculi, & parum pudici.*

E*go quanti faciam iudicium tuum, uel ex hoc potes æſtimare, quòd malui omnia à te penſitari, quàm electa laudari.* Et *ſanè quæ ſunt commodißima, deſinunt uideri, cum paria eſſe cœperunt.* P*ræterea ſapiens, ſubtilisq; lector debet non diuerſis conferre diuerſa, ſed ſingula expendere: nec deterius id alio putare, quod eſt in ſuo genere perfectum.* S*ed quid ego plura?* N*am longiore præfatione uel excuſare, uel commendare ineptias ineptißimū eſt.* V*num illud prædicendum uidetur: cogitare me has nugas inſcribere* Hendecaſyllabi, *qui titulus ſola metri lege* *conſtringitur.* *cōſcribitur P*roinde ſiue epigrāmata, ſiue edyllia, ſiue eclogas, ſiue (ut multi) poëmata, ſeu quid aliud uocare malueris, licebit uoces.* E*go tantum* H*endecaſyllabos præſto.* A*ſimplicitate tua peto, quod de libello meo dicturus es. alijs,*

lijs, mihi dicas. Neque eſt difficile quod poſtulo. Nam ſi hoc opuſculum noſtrum aut potiſsimum eſſet, aut ſolum, fortaſſe poſſet durum uideri dicere. Quære quod agas, molle & humanum eſt, habes quod agas. Vale.

C. PLINIVS FVNDANO S.

S*I quid omnino, hoc certe iudicio facio, quòd Aſinium Rufum ſingulariter amo. Eſt homo eximius, & bonorum amantiſsimus. Cur enim non me quoque inter bonos numerem? Idem Corneliũ Tacitum, ſcis quem uirum, arcta familiaritate complexus eſt. Proinde ſi utrunq; noſtrũ probas, de Rufo quoq; neceſſe eſt idem ſentias, cum ſit ad connectendas amicitias uel tenaciſsimum uinculum morum ſimilitudo. Sunt ei liberi plures. Nam in hoc quoq; functus eſt optimi ciuis officio, quòd fœcunditate uxoris large frui uoluit eo ſeculo, quo pleriſq; etiam ſingulos filios orbitatis præmia graueis faciunt, quibus ille deſpectis aui quoque nomen adſumpſit. Eſt enim auus, & quidem ex Saturio Firmo, quem diliges ut ego, ſi ut ego propius inſpexeris. Hæc eò pertinent, ut ſcias quàm copioſam, quàm numeroſam domum uno beneficio ſis obligaturus, ad quod petendum, uoto primum, deinde bono quodam omine adducimur. Optamus enim tibi, ominamurq; in proximum annum conſulatum. Ita nos uirtutes tuæ, ita iudicia Principis augurari uolunt. Concurrit autem, ut ſit eodem anno quæſtor maximus ex liberis Rufi Aſinius Baſſus, iuuenis: neſcio an dicam, quod me pater & ſentire, & dicere cupit, adoleſcentis uerecundia uetat, ipſo patre melior. Difficile eſt, ut mihi de abſente credas, quãquàm credere ſoles omnia. Tantum in illo induſtriæ, probitatis, eruditionis, ingenij, ſtudij, memoriæ denique eſſe, quantum expertus inuenies. Vellem tam ferax ſeculum*

bonis

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

bonis artibus haberemus, ut aliquos Baſſo præferre debe=res. Tum ego te primus hortarer, moneremq́;, circunferres oculos, ac diu penſitares, quem potiſſimum eligeres. Nũc uero, ſed nihil uolo de amico meo adrogantius dicere, hoc ſolum dico, dignum eſſe iuuenem, quem more maiorum in filij locum adſumas. Debent autem ſapientes uiri, ut tu, ta=leis quaſi à Repub. liberos accipere, qualeis à natura ſo=lemus optare. Decorus erit tibi conſuli quæſtor patre præ torio, propinquis conſularibus, quibus iudicio ipſorum, quanquam adoleſcentulus adhuc, iam tamen inuicem or=namento eſt. Proinde indulge precibus meis, obſequere conſilio, & ante omnia, ſi feſtinare uideor, ignoſce: pri=mũ, quia uotis ſuis amor plerunq; præcurrit: deinde, quòd in ea ciuitate, in qua omnia quaſi ab occupantibus agun=tur, quæ legitimum tempus expectant, non matura, ſed ſera ſunt. In ſumma, quòd rerũ quas adſequi cupias, præ=ſumptio ipſa iucunda eſt. Reuereatur iam te Baſſus ut conſulem: tu dilige illum ut quæſtorem. Nos deniq; utri=uſq; ueſtrum amantiſſimi, duplici lætitia perfruamur. Et=enim cum ſic te, ſic Baſſum diligamus, ut & illum cuiuſ=cunq;, & tuum quemcunq; quæſtorem in petendis honori bus omni opera, omni labore, gratia ſimus iuuaturi, per=quàm iucundum nobis erit, ſi in eundem iuuenem ſtudium noſtrum, & amicitiæ meæ, & conſulatus tui ratio contu lerit. Si deniq; precibus meis tu potiſſimus adiutor acceſ=ſeris, cuius ſenatus & ſuffragio libentiſſime indulgeat, & teſtimonio plurimum credat. Vale.

C. PL. VALERIO PAVLINO SVO S.

G*Aude meo, gaude tuo, gaude etiam publico nomi=ne. Adhuc honor ſtudijs durat, proxime cum di=cturus apud centumuiros eſſem, adeundi mihi locus, niſi à tribu*

à tribunali, niſi per ipſos iudices non fuit, tanta ſtipatione cætera tenebantur. Ad hoc quidam ornatus adoleſcens, ſciſsis tunicis, ut in frequẽtia ſolet, ſola uelatus toga, perſtitit, & quidem horis ſeptem. Nam tandiu dixi, magno cum labore, ſed maiore cum fructu. Studeamus ergo, nec deſidiæ noſtræ prætendamus alienam. Sunt qui audiant, ſunt qui legant, nos modo dignum aliquid auribus, dignũ chartis elaboremus. Vale.

C. PLINIVS GALLO SVO S.

ET admones, & rogas, ut ſuſcipiam abſentis Corelliæ cauſam contra C. *Cæcilium conſulem deſignatum. *Cælium Quòd admones, gratias ago: quòd rogas, queror: admoneri enim debeo, ut ſciam: rogari non debeo, ut faciam, quod mihi non facere turpiſſimũ eſt. An ego tueri Corellij filiã dubitem? Eſt mihi quidẽ cum iſto, contra quem me aduocas, non planè familiaritas, ſed tamẽ amicitia. Accedit huc dignitas hominis, atq; hic ipſe, cui deſtinatus eſt honor. Cuius nobis hoc maior agenda reuerẽtia eſt, quòd iam illo functi ſumus. Naturale eſt enim, ut ea, quæ quis adeptus eſt, ipſa quàm ampliſſima æſtimari uelit. Sed mihi cogitãti adfuturum me Corellij filiæ, omnia iſta frigida & inania uidentur. Obuerſatur oculis ille uir, quo neminem ætas noſtra grauiorem, ſanctiorem, ſubtiliorem deniq; tulit: quem ego cum ex admiratione diligere cœpiſſem, quod euenire cõtrà ſolet, magis admiratus ſum, poſtquam penitus inſpexi (inſpexi enim penitus) nihil à me ille ſecretum, non ioculare, non ſerium, non triſte, non lætum. Adoleſcẽtulus eram, & iam mihi ab illo honor, atq; etiam (audebo dicere) reuerentia ut æquali habebatur. Ille meus in petendis honoribus ſuffragator, & teſtis: ille in inchoandis deductor & comes: ille in gerendis cõſiliator & rector: ille deniq;

nique in omnibus officijs noſtris, quanquam & imbecillus, & ſenior, quaſi iuuenis & ualidus conſpiciebatur. Quantum ille famæ meæ domi, quantum in publico, quãtum etiam apud Principem *adſtruxit? Nam cum forte de bonis iuuenibus apud Neruam imperatorem ſermo inci=diſſet, & plerique me laudibus ferrent, pauliſper ſe intra ſilentium tenuit, quod illi plurimum autoritatis addebat, deinde grauitate, quam noras: neceſſe eſt, inquit, parcius laudem* Secundum, *quia nihil niſi ex conſilio meo facit. Qua uoce tribuit mihi, quantũ petere uoto immodicum erat, nihil me facere non ſapientiſſime, cum omnia ex cõ=ſilio ſapientiſſimi uiri facerem. Quinetiam moriens, filiæ ſuæ, ut ipſa ſolet prædicare, multos quidem amicos, in=quit, tibi in longiore uita paraui, præcipuos tamen* Secundum & Cornutum. *Quod dum recordor, intellego mihi laborandũ, ne qua parte uidear hanc de me fiduciam pro=*

**fefelliſſe* *uidentiſſimi uiri*deſtituiſſe. Quare ego uero* Correliæ *ad=ero promptiſſime, nec ſubire offenſas recuſabo: quan=quàm non ſolum ueniam me, uerũetiam laudem apud iſtũ ipſum, à quo, ut ais, noua lis fortaſſe ut fœminæ intẽditur, arbitror conſecuturum, ſi hæc eadem in actione latius ſcilicet & uberius, quàm epiſtolarum anguſtiæ ſinunt, contigerit mihi uel in excuſationem, uel etiam in com=mendationem meam dicere.* Vale.

C. PLIN. ANTONIO SVO S.

QVemadmodũ magis approbare tibi poſſum, quan=topere mirer Epigrãmata tua Græca, quàm quòd quædam æmulari Latine, & exprimere tentaui? In de=terius tamen accidit hoc, primum imbecillitate ingenij mei, deinde inopia, ac potius (ut Lucretius ait) hac ege=ſtate patrij ſermonis. Quòd ſi hæc quæ ſunt Latina, & mea,

mea, habere tibi aliquid uenuſtatis uidebuntur: quantum putas ineſſe eis gratiæ, quæ mihi & à te, & Græcè proferuntur? Vale.

C. PLIN. HISPVLLAE SVAE S.

CVm ſis pietatis exemplum, fratremq́; optimum, & amantiſsimum tui pari charitate dilexeris, filiam'que eius ut tuam diligas: nec tantum amitæ eius, uerumetiam patris amiſsi affectum repræſentes, non dubito maximo tibi gaudio fore, cum cognoueris dignam patre, dignam te, dignam auo euadere. Summum eſt acumen, ſumma frugalitas, amat me, quod caſtitatis indicium eſt. Accedit his ſtudium literarum, quod ex mei charitate concepit. Meos libellos habet, lectitat, ediſcit etiam. Qua illa ſolicitudine, cum uideor acturus? quanto cum egi gaudio afficitur? Diſponit, qui nuncient ſibi, quem ad ſenſum, quos clamores excitarim, quem euentum iudicij tulerim. Eadem ſi quando recito, in proximū diſcreta uelo ſedet, laudesq́; noſtras auidiſsimis auribus excipit. Verſus quidem meos cantat, formatq́; cithara, non artifice aliquo docente, ſed amore, qui magiſter eſt optimus. His ex cauſis in ſpem certiſsimā adducor, perpetuam nobis, maioremq́; in dies futuram eſſe concordiam. Non enim ætatem meam, aut corpus, quæ paulatim occidunt ac ſeneſcunt, ſed gloriam diligit. Nec aliud decet tuis manibus educatam, tuis præceptis inſtitutam, quæ nihil in contubernio tuo uiderit, niſi ſanctū, honeſtumq́;. Quæ deniq; amare me ex tua prædicatione conſueuit. Nam cum matrem meam parentis loco uenerere, meq́; à puero ſtatim formare, laudare, talemq́;, qualis nunc uxori meæ uideor, ominari ſolebas. Certatim ergo tibi gratias agimus. Ego, quòd illam mihi: illa, quòd me ſibi dederis, quaſi inuicem delegeris. Vale.

C. PLIN. NONIO MAXIMO S.

QVid ſenſerim de ſingulis libris tuis, notum tibi, ut quenq; perlegeram, feci. Accipe nunc quid de uniuerſis generaliter iudicem. Eſt opus pulchrum, ualidum, acre, ſublime, uarium, elegans, purum, figuratum, ſpatioſum etiam, & cum magna tua laude diffuſum. In quo tu ingenij ſimul, dolorisq; uelis latiſsime uectus es, & horum utrunq; inuicem adiumento fuit. Nam dolori ſublimitatẽ, & magnificentiam ingenium: ingenio uim, & amaritudinem dolor addidit. Vale.

C. PL. VELIO CEREALI SVO S.

TRiſtem & acerbum caſum Heluidiarum ſororum, utraque à partu, utraq; filiam enixa deceſsit. Afficior dolore, nec tamen ſupra modum doleo, ita mihi luctuoſum uidetur, quòd puellas honeſtiſsimas in flore primo fœcunditas abſtulit. Angor infantium ſorte, quæ ſunt parẽtibus ſtatim & dum naſcuntur, orbatæ. Angor optimorum maritorum, angor etiam meo nomine. Nam patrem illarum defunctum quoq; perſeuerantiſsime diligo, ut actione mea, librisq; teſtatum eſt. Cui nunc unus ex tribus liberis ſupereſt, domumq; pluribus adminiculis paulò antè fundatam deſolatus fulcit, ac ſuſtinet. Magno tamen fomento dolor meus acquieſcet, ſi hunc ſaltem fortem & incolumem, paremq; illi patri, illi auo fortuna ſeruauerit. Cuius ego pro ſalute, pro moribus hoc ſum magis anxius, quòd unicus factus eſt. Noſti in amore mollitiẽ animi mei, noſti metus. Quo minus te mirari oportebit, quòd plurimum timeam, de quo plurimum ſpero. Vale.

C. PL. SEMPRONIO RVFO.

INterfui Principis optimi cognitioni in conſilium adſumptus. Gymnicus agon apud Viennenſeis ex cuiuſdã

teſtamento celebrabatur. Hunc Trebonius Rufinus, uir egregius, nobisq́; amicus in duumuiratu tollendum, abolendumq́; curauit. *Negabatur ex autoritate publica fe= *Negauit ciſſe. Egit ipſe cauſam non minus feliciter, quàm diſerte. Commendabat actionem, quòd tanquam homo Romanus, & bonus ciuis in negocio ſuo mature, & grauiter loquebatur. Cum ſententiæ rogarentur, dixit Iunius Mauricus (quo uiro nihil firmius, nihil uerius) non eſſe reſtituendũ Viennenſibus agona: adiecit, uellem etiã Romæ tolli*poſ= *poſſet ſe. Conſtanter, inquis, & fortiter. Quid ni? Sed hoc Maurico nouum non eſt. Idem apud Neruam imperatorẽ non minus fortiter. Cœnabat Nerua cum paucis. Veiento proximus, atq; etiam in ſinu recumbebat. Dixi omnia, cum hominem nominaui. Incidit ſermo de Catulo Meſſalino, qui luminibus orbatus, ingenio ſæuo mala cæcitatis addiderat. Non uerebatur, non erubeſcebat, non miſerebatur. Sæpius à Domitiano non ſecus ac tela, quæ & ipſa cæca & improuida feruntur, in optimum quenq; contorquebatur. De huius nequitia, ſanguinarijsq́; ſententijs in commune omnes ſuper cœnam loquebantur. Tum ipſe imperator: Quid putamus paſſurum fuiſſe, ſi uiueret, & Mauricus nobiſcum cœnaret? Longius abij, libens tamen. Placuit agona tolli, qui mores Viennenſium infecerat, ut noſter hic omnium. Nam Viennenſium uitia intra ipſos reſidunt, noſtra late uagantur. Vtq; in corporibus, ſic in imperio grauiſſimus eſt morbus, qui à capite diffunditur. Vale.*

C. PLINIVS POMPONIO BASSO SVO S.

MAgnam cepi uoluptatem, cum ex communibus amicis cognoui te, ut ſapientia tua dignum eſt, & diſponere ocium, & ferre, habitare amœniſſime, & nunc

terra, nunc mari corpus agitare: multum diſputare, multum audire, multum lectitare, cumq́; plurimum ſcias, quotidie tamen aliquid addiſcere. Ita ſeneſcere oportet uirũ, qui magiſtratus ampliſſimos geſſerit, exercitus rexerit, totumq́; ſe reipub. quandiu decebat, obtulerit. Nam & prima uitæ tempora, & media patriæ, extrema nobis impertire debemus, ut ipſæ leges monent, quæ maiorem annis L X. otio reddunt. Quando mihi licebit? quando per ætatem honeſtum erit imitari iſtud pulcherrimæ quietis exẽplum? quando ſeceſſus mei non deſidiæ nomen, ſed tranquillitatis accipient? Vale.

C. PL. FABIO VALENTI S.

PRoxime cùm apud centumuiros in quadruplici iudicio dixiſſem, ſubijt recordatio, egiſſe me iuuenem æque in quadruplici. Proceſſit animus, ut ſolet, longius: cœpi reputare, quos in hoc iudicio, quos in illo ſocios laboris habuiſſem. Solus eram, qui in utroq; dixiſſem: tantas conuerſiones aut fragilitas mortalitatis, aut fortunæ mobilitas facit. Quidam ex ijs, qui tunc egerant deceſſerunt, exulant alij, huic ætas, & ualetudo ſilentium ſuaſit: hic ſponte beatiſſimo ocio fruitur, alius exercitum regit, illum ciuilibus officijs Principis amicitia exemit. Circa noſipſos quàm multa mutata ſunt: ſtudijs proceſſimus, ſtudijs periclitati ſumus, rurſusq́; proceſſimus. Profuerunt nobis bonorum amicitiæ, bonorum obfuerunt, iterumq́; proſunt. Si computes annos, exiguum tempus: ſi uices rerum, æuum putes. Quod poteſt eſſe documento, nihil deſperare, nulli rei fidere, cum uideamus tot uarietates tam uolubili orbe circumagi. Mihi autem familiare eſt, omneis cogitationes meas tecum communicare, iiſdemq́; te uel præceptis, uel exemplis monere, quibus ipſe me moneo, quæ ratio

tio huius epiſtolæ fuit. Vale.

C. PLIN. MESIO MAXIMO.

SCripſeram tibi uerendum eſſe, ne*extractis ſuffragijs uitium aliquod exiſteret: factum eſt proximis comitijs in quibuſdam tabellis multa iocularia, atq; etiam fœda dictu: in una uero pro candidatorum nominibus ſuffragatorum nomina inuenta ſunt. Excãduit ſenatus, magnoq́; clamore ei qui ſcripſiſſet iratum Principem eſt comprecatus: Ille tamen fefellit, & latuit, fortaſſe etiam inter indignanteis fuit. Quid hunc putamus domi facere, qui in tanta re, tam ſerio tempore, tam ſcurriliter ludat? Qui deniq; omnino in ſenatu dicax, & urbanus, & bellus eſt? Tantum licentiæ prauis ingenijs adijcit illa fiducia. Quis enim ſciet? popoſcit tabellas, ſtylum accepit, demiſit caput, neminem ueretur, ſe contemnit. Inde iſta ludibria, ſcena & pulpito digna. Quò te uertas? quæ remedia conquiras? ubiq; uitia remedijs fortiora, ἀλλὰ ταῦτα τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἄλλῳ μελήσει. Cui multum quotidie uigiliarum, multum laboris adijcit hæc noſtra iners, ſed tamen effrænata petulantia. Vale.

*ex tacitis

Id eſt, Sed hæc alij curæ fuerint, ex ijs qui ſupra nos ſunt.

C. PL. NEPOTI SVO S.

PEtis ut libellos meos, quos ſtudioſiſſime comparaſti, recognoſcendos, emendandosq́; curem: faciam. Quid enim ſuſcipere libentius debeo, te præſertim exigente? Nam cum uir grauiſſimus, doctiſſimus, diſertiſſimus, ſuper hæc occupatiſſimus, maximæ prouinciæ præfuturus tanti putes ſcripta noſtra circunferre tecum, quantopere mihi prouidendum eſt, ne te hæc pars ſarcinarum, tanquã ſuperuacua offendat? Adnitar ergo primum, ut comites iſtos quàm commodiſſimos habeas: deinde, ut reuerſus inuenias, quos iſtis addere uelis. Neq; enim mediocriter me

ad noua opera tu lector hortaris. Vale.

C. PLIN. FALCONI SVO S.

Tertius dies eſt, quod audiui recitantem Sentium Augurinum cum ſumma mea uoluptate, imò etiam admiratione, poëmatia appellat, multa tenuiter, multa ſubliminter, multa uenuſtè, multa tenerè, multa dulciter, multa cum bile. Aliquot annis puto nihil generis eiuſdem abſolutius ſcriptū, niſi forte me fallit aut amor eius, aut quòd meipſum laudibus euexit. Nam lemma ſibi ſumpſit, quod ego interdum uerſibus ludo. Atq; adeò iudicij mei te iudicem faciam, ſi mihi ex hoc ipſo lemmate ſecundus uerſus occurrerit: nam cæteros teneo, & iam explicaui.

Canto carmina uerſibus minutis
His olim quibus & meus Catullus,
Et Caluus, ueteresq́;. Sed quid ad me?
Vnus Plinius eſt mihi priores:
Mauult uerſiculos foro relicto,
Et quærit quod amet, putatq́; amare
Ille Plinius ille. Quid Catones?
**Nunc quiſquis ſapias, amare noli.*

** I nunc qui ſap.*

Vides quàm acuta omnia, quàm apta, quàm expreſſa? Ad hunc guſtum totum librum repromitto, quem tibi, ut primum publicauerit, exhibebo. Interim ama iuuenem, & temporibus noſtris gratulare pro ingenio tali, quod ille moribus adornat. Viuit cum Spurinna, uiuit cum Antonino, quorum alteri adfinis, utriq; contubernalis eſt. Poßis ex hoc facere coniecturā, quàm ſit emendatus adoleſcens, qui à grauißimis ſenibus ſic amatur. Eſt enim illud uerißimum: γιγνώσκων ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ἕκαστος, οἷς περ ἥδεται ξυνῶν. Vale.

Id eſt, Intelligens talem eſſe quēcunq;, quales ij ſunt, quorum conſuetudine delectat. Hemiſtichion, & carmen integrum.

C. PL

C. PLIN. IVLIO SEVERO S.

HErennius Seuerus uir doctiſsimus, magni æſtimat in bibliotheca ſua ponere imagines municipum tuorũ, Cornelij Nepotis, & Titi* Caſsij: petitq́; ſi ſunt iſtic, ut eſſe credibile eſt, excribẽdas, pingendasq́; delegẽ. Quam curam tibi potiſsimum iniungo: primum, quia deſiderijs meis amiciſsime obſequeris: deinde, quia tibi ſtudiorũ ſum ma reuerẽtia, ſummus amor ſtudioſorum: poſtremo, quòd patriam tuam, omneisq́; qui nomen eius auxerunt, ut patriam ipſam uenereris, & diligis. Peto autem, ut pictorẽ quàmdiligentiſsimum aſſumas. Nam cum eſt arduum ſimilitudinem effingere ex uero, tum longe difficilima eſt imitationis imitatio. A' qua rogo, ut artificem, quem elegeris, ne in melius quidem ſinas aberrare. Vale.

*Attici

C. PLIN. ROMANO SVO S.

EIa tu cum proximè res agentur, quoquo modo ad iudicandum ueni. Nihil eſt, quod in dextram aurem fiducia mei dormias, non impune ceſſatur. Ecce Licinius Nepos prætor, acer & fortis uir mulctam dixit etiã ſenatori. Egit ille in ſenatu cauſam ſuam, egit autem ſic, ut deprecaretur: remiſſa eſt mulcta, ſed timuit, ſed rogauit, ſed opus uenia fuit. Dices, non omnes prætores tam ſeueri. Falleris: nam uel inſtituere, uel reducere eiuſmodi exemplum, non niſi ſeueri, inſtitutum, reductum'ue exercere etiam leuiſsimi poſſunt. Vale.

C. PLIN. LICINIO SVRAE.

AT tuli ex patria pro munuſculo quæſtionem, altiſsima iſta eruditione digniſsimam. Fons oritur in monte, per ſaxa decurrit, excipitur cœnatiuncula manu facta. Ibi paululum retentus, in Larium lacum decidit. Huius mira natura. Ter in die ſtatis auctibus, ac diminutionibus

creſcit, decreſcitq́;. Cernitur id palàm, & cum ſumma uo luptate deprehenditur. Iuxtà recumbis & ueſceris. Atque etiam ex ipſo fonte (nam eſt frigidiſsimus) potas. Interim ille certis dimenſisq́; momentis uel ſubtrahitur, uel adſurgit. Anulum, ſeu quid aliud ponis in ſicco, alluitur ſenſim, ac nouiſsime operitur, detegitur rurſus, paulatimq́; deſeritur. Si diutius obſerues, utrunq; iterum, ac tertiò uideas. Spiritus'ne aliquis occultior os fontis, & fauces modò laxat, modò includit, prout illatus incurrit, aut deceſsit expulſus? Quod in ampullis, cæteriſq́; generis eiuſdem uidemus accidere, quibus non hians, nec ſtatim patens exitus. Nam illa quoq;, quanquam prona & uergentia, per quaſdam obluctantis animæ moras crebris quaſi ſingultibus ſiſtunt, quod effundũt. An quæ Oceano natura, fonti quoque? quáq; ille ratione aut impellitur, aut reſorbetur, hac modicus hic humor uicibus alternis ſupprimitur, uel egeritur? An ut flumina, quæ in mare deferuntur, aduerſantibus uentis, obuioq́; æſtu retorquentur: ita eſt aliquid, quod huius fontis excurſum per momenta repercutiat? An latentibus uenis certa menſura, quæ dum colligit quod exhauſerat, minor riuus eſt, & pigrior: cum collegit, agilior, maiorq́; profertur? An neſcio quod libramentũ abditum, & cæcum, quod cum exinanitum eſt, ſuſcitat & elicit fontẽ: cum impletur, moratur, & ſtrangulat? Scrutare tu cauſas, potes enim, quæ tantum miraculum efficiunt. Mihi abunde eſt, ſi ſatis expreſsi, quod efficitur.

Vale.

LIBRI QVARTI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER V.

C. PLINIVS SEVERO SVO S.

LEGATVM *mihi obuenit modicum, ſed ampliſsimo gratius. Cur ampliſsimo gratius? Pomponia Gratilla exhæredato filio Aſſudio Curiano, hæredē reliquerat me. Dederat cohæredes Sertoriū Seuerū prætorium uirum, aliosq; equites Romanos ſplendidos. Curianus orabat, ut ſibi donarem portionem meam, ſeq; præiudicio iuuarē: eandem tacita cōuentione ſaluam mihi pollicebatur. Reſpondebam, non conuenire moribus meis, aliud palàm, aliud agere ſecretò. Præterea nō eſſe ſatis honeſtum donare & locupleti, & orbo. In ſumma non profuturum ei, ſi donaſſē: profuturū, ſi ceſsiſſem. Eſſe autē me paratū cedere, ſi inique exhæredatū mihi liqueret. Ad hoc ille, rogo cognoſcas. Cūctatus paulū, faciam inquā. Neq; enim uideo, cur ipſe me minorē putem, q̄ tibi uideor. Sed iam nunc memento, non defuturam mihi cōſtantiam, ſi ita fides duxerit ſecundū matrem tuā pronunciādi. Vt uoles ait: uoles enim quod æquiſsimū. Adhibui in conſiliū duos, quos tunc ciuitas noſtra ſpectatiſsimos habuit, Corelliū, & Frontinū: His circundatus, in cubiculo meo ſedi. Dixit Curianus, quæ pro ſe putabat. Reſpondi paucis ego: neq; enim aderat alius, qui defunctæ pudorē tueretur. Deinde ſeceſsi, & ex cōſilij ſententia, uidetur inquā Curiane mater tua iuſtas habuiſſe cauſas iraſcendi tibi. Poſthæc ille*

*cũ cæteris ſubſcripſit cẽtumuirale iudicium, mecũ nõ ſubſcripſit. Appetebat iudicij dies. Cohæredes mei cõponere, & tranſigere cupiebant, non diffidẽtia cauſæ, ſed metu temporum. Verebantur, quod uidebant multis accidiſſe, ne ex centumuirali iudicio capitis rei exirent. Et erant quidam in illis, quibus obijci et Gratillæ amicitia, & Ruſtici poſſet. Rogant me, ut cum Curiano loquar. Conuenimus in ædem Cõcordiæ: Ibi ego, ſi mater inquã te ex parte quarta ſcripſiſſet hæredem, num queri poſſes? Quid ſi hæredẽ quidem inſtituiſſet ex aſſe, ſed legatis ita exhauſiſſet, ut nõ amplius apud te, quàm quarta remaneret? Igitur ſufficere tibi debet, ſi exhæredatus à matre, quartã partem ab hæredibus eius accipias, quam tamen ego augebo. Scis te non ſubſcripſiſſe mecum, & iam bienniũ tranſiſſe, omniaq́; me uſucepiſſe. Sed ut te cohæredes mei tractabiliorem experiantur, utq́; tibi nihil abſtulerit reuerentia mei, offero pro mea parte tantundẽ. Tuli fructum non cõſcientiæ modò, uerũ etiam famæ. Ille ergo Curianus legatum mihi reliquit, & factum meum (niſi forte blandior mihi) antiquorum*notabili honore ſignauit. Hæc tibi ſcripſi, quia de omnibus quæ me uel delectant, uel angũt, non aliter tecum, quàm mecum loqui ſoleo. Deinde, quòd durum exiſtimabam, te amantiſsimum mei fraudare uoluptate, quam ipſe capiebam. Neq; enim ſum tam ſapiẽs, ut nihil mea interſit, an ijs, quæ honeſtè feciſſe me credo, teſtificatio quædam, & quaſi præmium accedat. Vale.*

*notabilium

C. PLIN. FLACCO SVO S.

*plurimos *ullis

*ACcepi*pulcherrimos turdos, cum quibus parem calculum ponere nec *urbis copijs ex Laurentino, nec maris tam turbidis tempeſtatibus poſſum. Recipies ergo epiſtolas ſterileis, et ſimpliciter ingratas, ac ne illam quidem*

dem ſolertiam Diomedis in permutando munere imitantis. Sed, quæ facilitas tua, hoc magis dabis ueniam, quòd ſe non mereri fatentur. Vale.

C. PLINIVS ARISTONI SVO S.

CVm plurima officia tua mihi grata & iucunda ſunt, tum uel maximè quòd me celandum non putaſti, fuiſſe apud te de uerſiculis meis multum, copioſumq́; ſermonē eumq́; diuerſitate iudiciorum longius proceßiſſe: extitiſſe etiam quoſdam, qui ſcripta quidem ipſa non improbarēt, me tamen amice, ſimpliciterq́; reprehenderent, quòd hæc ſcriberem recitaremq́;. Quibus ego, ut augeam meam culpam, ita reſpondeo: Facio nonnunquam uerſiculos ſeueros parū, facio comœdias, & audio, & ſpecto mimos, & lyricos lego, & Satyricos intelligo: aliquando præterea rideo, iocor, ludo, utq́; omnia innoxiæ remißionis genera breuiter amplectar, homo ſum. Nec uerò moleſtè fero hāc eſſe de moribus meis exiſtimationē. Vt qui neſciunt talia doctißimos, grauißimos, ſāctißimos homines ſcriptitaſſe, me ſcribere mirentur. Ab illis autem, quibus notū eſt, quos quātosq́; autores ſequar, facilè impetrari poſſe cōfido, ut errare me, ſed cum illis ſinant, quorū nō ſeria modò, uerū etiam luſus exprimere laudabile eſt. An ego uerear (neminem uiuentiū, ne quā in ſpeciē adulationis incidā, nominabo) Sed ego uerear, ne me non ſatis deceat, quod decuit M. Tullium, C. Caluum, Aſinium Pollionē, M. Meſſalam, Q. Hortenſiū, M. Brutū, L. Syllam, Q. Catulū, Q. Scæuolā, Ser. Sulpitiū, Varronē, Torquatū, imò Torquatos, C. Memmiū, Lentulū, Getulicū, Anneū Senecā, Luceium, & proximè Verginiū Rufum, & ſi non ſufficiunt exempla priuata, diuum Iulium, diuum Auguſtū, diuum Neruam, Tib. Cæſarem: Neronē enim tranſeo, quamuis ſciam

non

non corrumpi in deterius, quæ aliquando etiam à malis, ſed honeſta manere, quæ ſæpius à bonis fiunt, inter quos uel præcipuè numerandus eſt P. Vergilius, *Cornelius nepos, & prius* Ennius, *Acciuſq;.* Non *quidem hi ſenatores, ſed ſanctitas morum non diſtat ordinibus.* Recito *tamen, quod illi an fecerint, neſcio etiã: ſed illi iudicio ſuo poterant eſſe cõtenti: mihi modeſtior cõſtantia eſt, quàm ut ſatis abſolutum putem, quòd à me probetur.* Itaq; *has recitandi cauſas ſequor: primũ quòd ipſe qui recitat, aliquanto acrius ſcriptis ſuis auditorum reuerentia intendit: deinde quòd de quibus dubitat, quaſi ex conſilij ſententia ſtatuit. Multa etiam à multis admonetur: & ſi non admoneatur, quid quiſq; ſentiat perſpicit ex uultu, oculis, nutu, manuum motu, murmure, ſilentio: quæ ſatis apertis notis iudicium ab humanitate diſcernunt. Atq; adeò, ſi cui fortè eorum qui interfuerunt, curæ fuerit eadem illa legere, intelleget me quædam aut commutaſſe, aut præteriſſe, fortaſſe etiam ex ſuo iudicio, quamuis ipſe nihil dixerit mihi. Atq; hæc ita diſputo, quaſi populum in auditorium, non in cubiculum amicos aduocarim: quos plures habere glorioſum multis, reprehenſioni nemini fuit.* Vale.

C. PLIN. VALERIANO S.

RES *parua, ſed initium non paruum.* Vir *prætorius ſolers, à ſenatu petijt, ut ſibi inſtituere in agris ſuis nũdinas permitteretur.* Contradixerunt Veicetinorum *legati, adfuit* Tuſcilius Nominatus: *dilata cauſa eſt.* Alio *ſenatu* Veicetini *ſinè aduocato intrauerunt, dixerunt ſe deceptos, lapſi'ne uerbo, an quia ita ſentiebant.* Interrogati *à* Nepote *prætore, quem docuiſſent? reſponderunt, quem prius.* Interrogati, *an tunc gratis adfuiſſet? reſponderunt,* Sex *millibus nummûm.* An *rurſus aliquid dediſſent? dixerunt,*

runt, mille denarios. Nepos poſtulauit, ut Nominatus induceretur. Hactenus illo die. Sed quantum auguror, longius res procedet. Nam pleraq; tacita tantum, ex minimo commota latiſsime ſerpunt. Erexi aureis tuas, quandiu nūc oportet? Scio quàm blande roges, ut reliqua cognoſcas, ſi tamen non antè ob hæc ipſa ueneris Romã, ſpectatorq; malueris eſſe quàm lector. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

NVntiatum mihi eſt, C. Fannium deceſsiſſe: qui nuntius graui me dolore confudit: primum, quòd amaui hominem elegantem, & diſertū: deinde quòd iudicio eius uti ſolebã. Erat enim natura acutus, uſu exercitatus, *ueritate promptiſsimus. Angit me ſuper iſta, caſus ipſius. Deceſsit ueteri teſtamento, omiſit quos maxime diligebat: proſecutus eſt quibus offenſior erat. Sed hoc utcunq; tolerabile, grauius illud, quòd pulcherrimū opus imperfectum reliquit. Quamuis enim agēdis cauſis diſtringeretur, ſcribebat tamen exitus occiſorum, aut relegatorū à Nerone, & iam treis libros abſoluerat ſubtileis, & diligenteis, & Latinos, atq; inter ſermonem hiſtoriamq; medios. Ac tanto magis reliquos perficere cupiebat, quanto frequentius hi lectitabantur. Mihi autē uidetur acerba ſemper, et immatura mors eorum, qui immortale aliquid parant. Nam qui uoluptatibus dediti, quaſi in diem uiuunt, uiuēdi cauſas quotidie finiunt: qui uerò poſteros cogitant, & memoriam ſui operibus extendunt, his nulla mors non repentina eſt, ut quæ ſemper inchoatum aliquid abrumpat. Caius quidem Fannius quod accidit, multo antè præſenſit. Viſus eſt ſibi per nocturnã quietem iacere in lectulo ſuo cōpoſitus in habitum ſtudentis, habere ante ſe ſcrinium, ita ſolebat. Mox imaginatus eſt ueniſſe Neronē, in thoro reſediſſe,

*uarietate

ſediſſe, prōpſiſſe primum librum, quem de ſceleribus eius ediderat, eumq́; ad extremū reuoluiſſe: idem in ſecundo, ac tertio fециſſe, tūc abiſſe. Expauit, & ſic interpretatus eſt, tanquam idem ſibi futurus eſſet ſcribendi finis, qui fuiſſet illi legendi: & fuit idem. Quod me recordātem miſeratio ſubit, quantum uigiliarum, quātum laboris exhauſerit fru ſtra, occurſant animo mea mortalitas, mea ſcripta. Nec du bito te quoq; eadē cogitatione terreri pro iſtis, quæ inter manus habes. Proinde dū ſuppetit uita enitamur, ut mors quàm pauciſsima, quæ abolere poßit, inueniat. Vale.

C. PLIN. APOLLINARI SVO S.

*qui cùm AMaui curam & ſolicitudinem tuam, *quòd cùm audiſſes me æſtate Thuſcos meos petiturū, ne facerem ſuaſiſti, dum putas inſalubreis. Eſt ſanè grauis & peſtilens ora Thuſcorum, quæ per littus extenditur. Sed hi procul à mari receſſerunt, quinetiam Appennino ſaluberrimo montium ſubiacent. Atque adeò ut omnem pro me metum ponas, accipe temperiem cœli, regionis ſitum, uillæ amœnitatem, quæ & tibi auditu, & mihi relatu iucunda erunt. Cœlum eſt hyeme frigidum, & gelidum, myrtos, oleas, quæq́; alia æſtiuo tempore lætantur, aſpernatur

* uiridißimā ac reſpuit. Laurum tamen patitur, atque etiam *nitidißimam profert interdum, ſed non ſæpius, quàm ſub urbe noſtra necat. Aeſtatis mira clementia, ſemper aër ſpiritu aliquo mouetur, frequentius tamen auras, quàm uentos ha-

*multos uid. bet. Hinc ſenes *multi. Videas auos, proauosq́; iam iuuenum. Audias fabulas ueteres, ſermonesq́; maiorum. Cumq́; ueneris illò, putes alio te ſeculo notum. Regionis forma pulcherrima. Imaginare amphitheatrum aliquod immenſum, & quale ſola rerum natura poßit effingere. Lata, & diffuſa planicies montibus cingitur. Montes ſumma ſui

parte

*parte procera nemora, & antiqua habent. Frequens ibi & uaria uenatio. Inde cæduæ ſyluæ cum ipſo monte deſcẽdunt. Has inter pingues terrenisq; colles (neq; enim facile uſquam ſaxum, etiã ſi quæratur, occurrit) planiſſimis campis fertilitate non cedunt, opimamq; meſſem ſerius tantũ, ſed non minus percoquunt. Sub his per latus omne uineæ porriguntur, unamq; faciẽ longe lateq; contexunt. Quarum à fine, imoq; quaſi margine arbuſta naſcuntur: prata inde, campiq;. Campi, quos non niſi ingentes boues, & fortiſſima aratra perfringunt: tantis glebis tenaciſſimũ ſolum, cum primum proſecatur, aſſurgit, ut*nouo demum ſulco perdometur. Prata florida, & *gemmea, trifolium, aliasq; herbas teneras ſemper & molleis, & quaſi nouas alunt. Cuncta enim perennibus riuis nutriuntur. Ibi aquæ plurimum, palus nulla: quia deuexa terra quicquid liquoris accepit, nec abſorbuit, effundit in Tyberim. Medios ille agros ſecat, nauiũ patiens, omneisq; fruges deuehit in urbẽ, hyeme dũtaxat, & uere. Aeſtate ſummittitur, immẽſisq; fluminis nomẽ arenti alueo deſerit, autumno reſumit. Magnam capies uoluptatẽ, ſi hunc regionis ſitum è monte proſpexeris. Neq; enim terras tibi, ſed formam aliquã ad eximiam pulchritudinem pictam uideberis cernere, ea uarietate, ea deſcriptione, quocunque inciderint oculi, reficiuntur. Villa in colle imo ſita proſpicit quaſi è ſummo, ita leuiter, & ſenſim cliuo fallente cõſurgit, ut cum aſcendere te nõ putes, ſentias aſcendiſſe. A' tergo Appẽninum, ſed longius habet. Accipit ab hoc auras quamlibet ſereno & placido die, non tamẽ acreis & immodicas, ſed ſpatio ipſo laſſas, & infractas. Magna ſui parte meridiem ſpectat, æſtiuumq; ſolem ab hora ſexta: hybernum aliquãto maturius, quaſi inuitat in porticũ latã, & pro modo longam.*

*nono
*gramen

gant. Multa in hac membra, atriũ etiam ex more ueterum.
Ante porticum xyſtus conciſus in plurimas ſpecies, diſtin=
ctusq́; buxo, demiſſus inde, pronusq́; puluinus, cui beſtiarũ
effigies inuicem aduerſas buxus inſcripſit: acãthus in pla
no mollis, & penè dixerim liquidus. Ambit hunc ambula=
tio preſſis, uariæq́; tonſis uiridibus incluſa. Ab his geſta=
tio in modum circi, quæ buxũ multiformẽ, humileisq́;, &
*retentas *retunſas manu arbuſculas circuit. Omnia maceria muni=
untur, hanc gradata buxus operit, & ſubtrahit. Pratum
inde non minus natura, quàm ſuperiora illa, arte uiſendũ.
Campi deinde, porrò multa alia prata, & arbuſta. À ca=
pite porticus triclinium excurrit, ualuis xyſtum deſinen=
tem, & protinus pratum, multumq́; ruris uidet feneſtris.
Hac latus xyſti, & quod proſilit uillæ, hac adiacẽtis hip=
podromi nemus, comasq́; proſpectat. Contrà mediam ferè
*zeta porticum *diæta paulum recedit, cingit areolã, quæ qua=
tuor platanis inumbratur. Inter has marmoreo labro aqua
exundat, circũiectasq́; platanos, & ſubiecta platanis gra=
*zeta mina leni aſpergine fouet. Eſt in hac *diæta dormitoriũ cu
biculum, quod diem, clamorẽ, ſonumq́; excludit, iunctaq́;
ei quotidiana, amicorumq́; cœnatio. Areolam illam porti=
cus alia, eademq́; omnia, quæ porticus, aſpicit. Eſt et aliud
cubiculum à proxima platano, uiride & umbroſum, mar=
* exculptum more *excultum podiotenus, nec cedit gratiæ marmoris,
ramos, inſidentesq́; ramis aueis imitata pictura, cui ſubeſt
fonticulus. In hoc fonte crater, circà ſiphunculi plures, qui
miſcent iucundiſſimũ murmur. In cornu porticus ampliſ=
ſimum cubiculum à triclinio occurrit, alijs feneſtris xy=
ſtum, alijs deſpicit pratum. Sed antè piſcina, quæ feneſtris
ſeruit, ac ſubiacet, ſtrepitu, uiſuq́; iucunda. Nam ex edito
deſiliẽs aqua, ſuſcepta marmore albeſcit. Idem cubiculum
hyeme

*hyeme tepidiſsimum, quia plurimo ſole perfunditur. Co-
hæret hypocauſton, & ſi dies nubilus, immiſſo uapore ſo
lis uicem ſupplet. Inde apodyterium balinei laxum, & hi
lare, excipit cella frigidaria, in qua baptiſterium amplũ,
atq; opacum. Si natare latius, aut tepidius uelis, in area pi
ſcina eſt, in proximo puteus, ex quo poſsis rurſus* abſter- *aſtringi
gi, ſi pœniteat teporis: frigidariæ cellæ cõnectitur media,
cui ſol benigniſsime præſtò eſt, caldariæ magis, prominet
enim. In hac tres deſcenſiones, duæ in ſole, tertia à ſole lõ
gius, non longius à luce apodyterio ſuperpoſitũ eſt ſphæ-
riſterium, quod plura genera exercitationis, pluresq; cir-
culos capit. Nec procul à balineo ſcalæ, quæ in crypto-
porticum ferũt prius ad *diætas tres. Harũ alia areolæ il *zetas
li, in qua platani quatuor, alia prato, alia uineis imminet,
diuerſas'que cœli parteis* ac proſpectus habet. In ſumma *ut
cryptoporticu cubiculũ, ex ipſa cryptoporticu exciſum,
quod hippodromum, uineas, monteis intuetur. Iungitur
cubiculum obuiũ ſoli maxime hyberno: hinc oritur* diæta, *zeta
quæ uillæ hippodromum adnectit: hæc facies, hic uiſus à
frõte. A'latere æſtiua cryptoporticus in edito poſita, quæ
non aſpicere uineas, ſed tangere uidetur: in media tricli- *recipit
nium, ſaluberrimũ afflatum ex Appenninis uallibus* acci-
pit. Pòſt latiſsimis feneſtris uineas, ualuis æque uineas, ſed
per cryptoporticũ quaſi admittit. A'latere triclinij, quod
feneſtris caret, ſcalæ cõuiuio utilia ſecretiore ambitu ſug-
gerunt. In fine cubiculum, cui non minus iucundum pro-
ſpectum cryptoporticus ipſa, quàm uineæ præbẽt. Subeſt
cryptoporticus ſubterraneæ ſimilis, æſtate incluſo frigo-
re riget, contentáq; aëre ſuo, nec deſiderat auras, nec ad-
mittit. Poſt utranque cryptoporticum, unde triclinium
deſinit, incipit porticus, ante medium diem hyberna, in-*

*zetæ clinato die, æſtiua. Hac adeuntur*diætæ duæ,quarum in
altera cubicula quatuor,altera tria, ut circuit ſol,aut ſole
utuntur,aut umbra. Hãc diſpoſitionem amœnitatemq́; te-
ctorum longè lateq́; præcedit hippodromus, medius pa-
teſcit, ſtatimq́; intrantium oculis totus offertur, platanis
circuitur. Illæ hedera ueſtiuntur:utq́; ſummæ ſuis, ita imæ
alienis frondibus uirent. Hedera truncum & ramos per-
errat,uicinasq́; platanos tranſitu ſuo copulat. Has buxus
interiacet:exteriores buxos circunuenit laurus, umbræq́;
platanorum ſuam cõfert. Rectus hic hippodromi limes in
extrema parte hemicyclo frangitur, mutatq́; faciem, cu-
preſsis ambitur & tegitur, denſiore umbra opacior ni-
griorq́;:interioribus circulis(ſunt enim plures) puriſsimũ
diem recipit. Inde etiam roſas effert, umbrarumq́; frigus
non ingrato ſole diſtinguit. Finito uario illo multipli-
ciq́; curuamine, recto limiti redditur,nec huic uni. Nam
uiæ plures intercedentibus buxis diuiduntur,alibi pratu-
lum, alibi ipſa buxus interuenit in formas mille deſcripta,
literis interdum, quæ modò nomen domini dicunt, modò
*metulæ artificis. Alternis * uiticulæ ſurgunt,alternis inſerta ſunt
poma,& in opere urbaniſsimo ſubita uelut illati ruris imi
tatio. Medium in ſpatium breuioribus utrinque platanis
adornatur. Poſt has acãthus hinc inde lubricus & flexuo
ſus,deinde plures figuræ,pluraq́; nomina. In capite ſtiba
dium candido marmore, uite protegitur. Vitem quatuor
columellæ caryſtiæ ſubeũt. E' ſtibadio aqua uelut expreſ-
ſa cubantium pondere,ſipunculis effluit,cauato lapide ſu
*occultè tẽ- ſcipitur,gracili marmore cõtinetur,atq; ita *occultè per-
peratur,ut forato,ut impleat,nec redundet. Guſtatorium,grauiorq́;
cœnatio margini imponitur,leuior nauicularum,& auiũ
figuris innatans circuit:contrà fons egerit aquã,& reci-
pit:nam

pit: nam expulſa in altum in ſe cadit,iūctiſq; hiatibus &
abſorbetur,& tollitur. E regione ſtibadij aduerſum cubi
culum tantum ſtibadio reddit ornatus, quãtum accipit ab
illo: à marmore ſplendet,ualuis in uiridia*promunet. De= *prominet et
hinc alia uiridia ſuperioribus atq; inferioribus feneſtris ſu exit; alia ui=
ſpicit,deſpicitq;. Mox*diætula refugit quaſi in cubiculũ ridia &c.
idem atque aliud. Lectulus hic,& undiq; feneſtræ, & ta= *zetecula
men lumen obſcurum umbra premente. Nam lætiſſima ui
tis per omne tectum in culmen nititur,& aſcendit. Nõ ſe
cus ibi,quàm in nemore iaceas, imbrem tantum, tanquam
in nemore non ſentias. Hic quoque fons naſcitur,ſimulq;
ſubducitur. Sunt locis pluribus diſpoſita ſedilia è marmo=
re,quæ ambulatione feſſos ut cubiculũ ipſum iuuant. Fon
ticuli ſedilibus adiacent, per totum hippodromum indu=
ctis fiſtulis ſtrepunt riui,& quà manus duxit, ſequuntur.
His nunc illa uiridia, nunc hæc, interdum ſimul omnia
*iuuantur. Vitaſſem iandudum,ne uiderer argutior, niſi *lætantur
propoſuiſſem omneis angulos tecum epiſtola circuire.
Neq; enim uerebar,ne laborioſum eſſet legenti tibi,quod
*uiſenti non fuiſſet, præſertim cum interquieſcere, ſi li= *ſcribenti:
beret, depoſitaq; epiſtola, quaſi reſidere ſæpius poſſes. uel,præſenti
Prætereà indulſi amori meo: amo enim, quæ maxima ex
parte ipſe inchoaui,aut inchoata percolui. In ſumma,cur
enim non aperiam tibi uel iudicium meum, uel errorem?
primum ego officium ſcriptoris exiſtimo,ut titulum ſuum
legat,atque identidem interroget ſe,quid cœperit ſcribe=
re: ſciat que ſi materiæ immoratur, non eſſe longum:
longiſſimum, ſi aliquid accerſit, atque attrahit. Vides
quot uerſibus Homerus,quot Vergilius arma,hic Aeneæ,
Achillis ille deſcribat: breuis tamen uterque eſt, quia fa=

cit quod inſtituit. Vides ut Aratus minutiſsima etiã ſydera conſectetur, & colligat, modum tamen ſeruat. Nõ enim excurſus hic eius, ſed opus ipſum eſt. Similiter nos, ut parua magis cõferamus, cum totam uillã oculis tuis ſubijcere conamur, ſi nihil inductum, & quaſi deuium loquimur, non epiſtola quæ deſcribit, ſed uilla quæ deſcribitur, magna eſt. Verum illuc unde cœpi, ne ſecundum legẽ meam iure reprehendar, ſi longior fuero in hoc in quod exceſsi. Habes cauſas cur ego Tuſcos meos Tuſculanis, Tyburtinis, Præneſtinisq; meis præponã: Nã ſuper illa quæ retuli, altius ibi otiũ, et pinguius, eoq; ſecurius, nulla neceſsitas togæ, nemo accerſit è proximo, placida omnia & quieſcẽtia. Quod ipſum ſalubritati regionis, ut purius cœlum, ut aër liquidior accedit: ibi animo, ibi corpore maxime ualeo. Nã ſtudijs animũ, uenatu corpus exerceo. Mei quoq; nuſquã ſalubrius degunt. Vſq; adhuc certe nemirẽ ex ijs, quos eduxerã mecũ, uenia ſit dicto, ibi amiſi. Dij modo in poſterũ hoc mihi gaudium, hanc gloriã loco ſeruẽt. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

*NEc hæredem inſtitui, nec præcipere poſſe rem publicam conſtat. Saturninus autem, qui nos reliquit hæredes, quadrantem reipublicæ noſtræ, deinde pro quadrãte præceptionem quadringentorum milium dedit. Hoc, ſi ius aſpicias, irritum: ſi defuncti uoluntatem, ratum & firmum eſt. Mihi autem defuncti uoluntas, uereor quam in partem iuriſconſulti, quod ſum dicturus, accipiant: antiquior iure eſt, utiq; in eo, quod ad communem patriã uoluit peruenire, an cui de meo ſeſtertium*ſedecies contuli, huic quadringẽta milia paulò amplius tertiã partẽ ex aduentitio denegem? Scio te quoq; à iudicio meo non abhorrere, cum eandem rempublicam ut ciuis optimus diligas.*

**undecies*

Velim

*Velim ergo, cum proxime decuriones contrahentur, quid ſit iuris, indices, parcè tamen, & modeſtè: deinde ſubiungas nos quadringenta milia offerre, ſicut præceperit Saturninus. Illius hoc munus, illius liberalitas, noſtrum tantum obſequium uocetur. Hæc ego ſcribere publicè ſuperſedi: primum, quòd memineram pro neceßitudine amicitiæ noſtræ, pro facultate prudentiæ tuæ & debere te, & poſſe * perinde meis ac tuis partibus fungi: deinde, quia uerebar, ne modum, quem tibi in ſermone cuſtodire facile eſt, tenuiſſe in epiſtola non uiderer. Nam ſermonem uultus, geſtus, uox ipſa moderatur: epiſtola omnibus commendationibus deſtituta malignitati interpretantium exponitur. Vale.* *ferè

C. PLIN. CAPITONI SVO S.

SVades ut hiſtoriā ſcribam, & ſuades non ſolus: multi hoc me ſæpe monuerunt: & ego uolo, non quia cōmode facturum eſſe cōfido: id enim temere credas, niſi expertus: ſed quia mihi pulchrum in primis uidetur, non pati occidere, quibus æternitas debeatur, aliorumq; famā cū ſua extendere. Me autē nihil æque ac diuturnitatis amor, & cupido ſolicitat, res homine digniſsima, præſertim qui nullius ſibi conſcius culpæ, poſteritatis memoriā non reformidet. Itaq; diebus ac noctibus cogito, ſi quâ me quo pcßim tollere humo: Id enim uoto meo ſufficit: Illud ſupra uotum, Victorq; uirûm uolitare per ora: quanquam ô. Sed hoc ſatis eſt, quod propè ſola hiſtoria polliceri uidetur. Orationi enim, & carmini eſt parua gratia, niſi eloquentia ſit ſumma: hiſtoria quoquo modo ſcripta delectat. Sūt enim homines natura curioſi, & quamlibet nuda rerum cognitione capiuntur, ut qui ſermunculis etiam, fabelliſq; ducantur. Me uero ad hoc ſtudium impellit domeſticum

*quoq; exemplum. Auunculus meus, idemq; per adoptionẽ pater, hiſtorias, & quidẽ religioſiſſime ſcripſit. Inuenio autem apud ſapientes, honeſtiſſimum eſſe, maiorum ueſtigia ſequi, ſi modò recto itinere præceſſerint. * Cur enim cùm tot egi magnas & graueis cauſas, has, etiam ſi mihi tenuis ex eis ſpes, deſtino retractare, ne tantus ille labor meus, niſi hoc, quod reliquum eſt ſtudij, addidero, mecum pariter interſidat? Nam ſi rationem poſteritatis habeas, quicquid non eſt peractum, pro non inchoato duces. Dices, potes ſimul & reſcribere actiones, & componere hiſtoriam. Vtinam: ſed utrunq; tam magnum eſt, ut abunde ſit alterum efficere. Vndeuigeſimo ætatis anno dicere in foro cœpi, & nunc demum quid præſtare debeat orator, adhuc tamen per caliginem uideo. Quid ſi huic oneri nouum acceſſerit? Habet quidem oratio, & hiſtoria multa communia, *ſed plura diuerſa in his ipſis, quæ communia uidentur. Narrat ſanè illa, narrat hæc, ſed aliter. Huic pleraq; humilia, & ſordida, & ex medio petita: illi omnia recondita, ſplendida, excelſa conueniunt. Hanc ſæpius oſſa, muſculi, nerui: illam tori quidam, & quaſi tubæ decent. Hæc uel maxime ui, amaritudine, inſtantia: illa tractu, & ſuauitate, atq; etiam dulcedine placet. Poſtremo alia uerba, alius ſonus, alia conſtructio. Nam plurimum referet, ut Thucydides ait, κτῆμα ſit, an ἀγώνισμα, quorum alterum oratio, alterum hiſtoria eſt. His ex cauſis non adducor, ut duo diſſimilia, & hoc ipſo diuerſa, quòd maxima, cõfundã miſceamq;, ne tanta quaſi colluuione turbatus ibi faciam, quod hic debeo. Ideoq; interim ueniam (ut ne à forẽſibus uerbis recedam) aduocandi peto. Tu tamen iam nunc cogita, quæ potiſſimum tempora adgrediamur: Vetera, & ſcripta alijs, parata inquiſitio, ſed oneroſa collatio: intacta, &*

* Cur ergo cũctor? egi &c.

*ſunt

Id eſt, poſſeſſio, ſit an certamen & exercitatio.

cta, & noua, graues offenſæ, leuis gratia. Nam præterij, quòd in tantis uitijs hominum plura culpanda ſunt, quàm laudanda: tum ſi laudaueris, parcus: ſi culpaueris, nimius fuiſſe dicaris: quamuis illud pleniſſime, hoc reſtrictiſſime feceris. Sed hæc me non retardant: eſt enim mihi pro fide ſatis animi. Illud peto * præſternas, ad quod hortaris, eligasq; materiam, ne mihi iam ſcribere parato, alia rurſus cunctationis & moræ iuſta ratio naſcatur. Vale. *præſtruas

C. PLINIVS SATVRNINO SVO S.

VArie me adfecerunt literæ tuæ, nam partim læta, partim triſtia continebant. Læta, quòd te in urbe teneri nunciabant. Nollem, inquis: ſed ego uolo, propterea quòd recitaturum ſtatim, ut ueniſſem, pollicebantur. Ago gratias, quòd expector. Triſte illud, quòd Iulius Valens grauiter iacet: quanquam ne hoc quidem triſte, ſi illius utilitatibus æſtimetur, cuius intereſt quàm maturiſſime inexplicabili morbo liberari. Illud planè non triſte ſolum, uerũ etiam luctuoſum, quòd Iulius Auitus deceſſit, dum ex quæſtura redit. Deceſſit autem in naui, procul à fratre amantiſſimo, procul à matre, à ſororibus. Nihil iſta ad mortuum pertinent, ſed pertinuerunt, cum moreretur. Pertinent ad hos qui ſuperſunt. Iam *quòd in flore primo tantæ indolis iuuenis extinctus eſt, ſumma conſequuturus, ſi uirtutes eius maturuiſſent. Quo ille ſtudiorum amore flagrabat? quantum legit? quãtum etiam ſcripſit? quæ nunc omnia cum ipſo ſine fructu poſteritatis * aruerunt. Sed quid ego indulgeo dolori? cui ſi frænos remittas, nulla materia non maxima eſt. Finem epiſtolæ faciam, ut facere poſſim etiam lacrymis, quas epiſtola expreſſit. Vale. *quidem *abierunt

C. PLIN. ANTONINO SVO S.

CVm uerſus tuos æmulor, tum maxime quàm ſint boni experior. Vt enim pictores pulchrã, abſolutamq; faciem raro, niſi in peius effingunt: ita ego ab hoc archetypo labor ac decido. Quo magis hortor, ut quamplurima proferas, quæ imitari omnes concupiſcant, nemo aut pauciſſimi poſſint. Vale.

C. PLIN. TRANQVILLO SVO S.

LIbera tandem hendecaſyllaborum meorum fidẽ, qui ſcripta tua communibus amicis ſpoponderũt. Appellãtur quotidie, & flagitantur, ac iam periculũ eſt, ne cogantur, ad exhibendum, formulam accipere. Sum ipſe in edẽdo hæſitator, tu tua mora tamen meam quoq; cunctationẽ tarditatemq; uiciſti. Proinde aut iam rumpe moras, aut caue, ne eoſdem illos libellos, quos tibi hendecaſyllabi noſtri blanditijs elicere non poſſunt, cõuitio ſcazontes extorqueant. Perfectum opus abſolutumq; eſt, nec iam ſplendeſcit lima, ſed atteritur. Patere me uidere titulum tuũ, patere audire, deſcribi, legi, uenire uolumina Trãquilli mei. Aequum eſt, nos in amore tam mutuo eandem percipere ex te uoluptatem, qua tu perfrueris ex nobis. Vale.

C. PLIN. FABATO PROSOCERO.

ACcepi literas tuas, ex quibus cognoui ſpecioſiſſimã te porticum ſub tuo, filijq; tui nomine dedicaſſe, ſequenti die in portarũ ornatum pecuniã promiſiſſe, ut initiũ *nouæ liberalitatis eſſet cõſummatio prioris. Gaudeo, primum tua gloria, cuius ad me pars aliqua pro neceſſitudine redundat: deinde, quòd memoriã ſoceri mei pulcherrimis operibus uideo proferri: poſtremo quòd patria noſtra floreſcit, quam mihi à quocunq; excoli iucundũ, à te uero lætiſſimũ eſt. Quod ſupereſt, deos precor, ut ani-

*ſequentis

mum

*mum iſtum tibi, animo iſti tēpus quàm longiſſimum tribuant. Nam liquet mihi futurum, ut peracto quod*proxi me promiſiſti, inchoës aliud. Neſcit enim ſemel incitata liberalitas ſtare, cuius pulchritudinem uſus ipſe commendat. Vale.* * al's, maxime

C. PLIN. SCAVRO SVO S.

*RE citaturus oratiunculam, quā publicare cogito, aduocaui aliquos, ut uererer, paucos, ut uerū audirem. Nam*mihi duplex ratio recitandi: una, ut ſolicitudine incendar: altera, ut admonear, ſi quid forte me ut meū fallit. Tuli, quod petebam: inueni, qui mihi copiā conſilij ſui facerent. Ipſe prætere a quædam emendanda adnotaui. Emēdaui librum, quem miſi tibi. Materiam ex titulo cognoſces, cætera liber explicabit, quē iam nunc oportet ita cōſueſcere, ut ſine præfatione intelligatur. Tu uelim, quid de uniuerſo, quid de partibus ſentias, ſcribas mihi. Ero enim uel cautior in continendo, uel cōſtantior in edendo, ſi huc uel illuc autoritas tua acceſſerit. Vale.* *hæc

C. PLINIVS VALERIANO SVO S.

ET tu rogas, & ego promiſi: ſi rogaſſes, ſcripturū me tibi, quem habuiſſet euentū poſtulatio Nepotis circa Tuſcilium Nominatū. Inductus eſt Nominatus, egit ipſe pro ſe nullo accuſante. Etenim legati Veicetinorū nō modò nō preſſerunt eum, uerumetiā ſubleuauerunt. Summa defenſionis, nō fidem ſibi in aduocatione, ſed conſtantiam defuiſſe: deſcendiſſe ut acturum, atq; etiā in curia uiſum: deinde ſermonibus amicorū perterritū, receſſiſſe. Monitū enim ne deſiderio ſenatoris nō iam quaſi de nundinis, ſed quaſi de gratia, fama, dignitate certantis tam pertinaciter, præſertim in ſenatu, repugnaret: alioqui maiorē inuidiam quàm proxime paſſurus erat. Sunt prius tamen à paucis

acclamatum exeunti. ſubiunxit preces, multumq́; lacry-
marum: quinetiam tota actione homo in dicendo exercita-
tus operam dedit, ut deprecari magis (id enim & fauora-
bilius, & tutius) quàm defendi uideretur. Abſolutus eſt ſen-
tentia deſignati cōſulis Afranij Dextri, cuius hæc ſumma:
Melius quidem Nominatum fuiſſe facturum, ſi cauſam
Veicetinorum eodem animo, quo ſuſceperat, pertuliſſet:
quia tamen in hoc genus culpæ non fraude incidiſſet, ni-
hilq́; dignum animaduerſione admiſiſſe conuinceretur, li-
berandum ita, ut Veicetinis quod acceperat redderet. Ad-
*L. Acrem *ſenſerunt omnes, præter * Flauium Aprum. Is interdi-*
cendum ei aduocationibus in quinquennium cenſuit: &
quamuis neminem autoritate traxiſſet, conſtanter in ſen-
tentia manſit. Quinetiam Dextrum, qui primus diuerſum
*prolata *cenſuerat, *perlata lege de ſenatu habēdo, iurare coëgit,*
è repub. eſſe quod cenſuiſſet: cui, quanquam legitimæ po-
*ne expro- *ſtulationi, à quibuſdā reclamatum eſt: *exprobrare enim*
*brare ei ſen- *cenſenti ambitionem uidebatur. Sed priuſquam ſententiæ*
*tentiam dice- *dicerentur, Nigrinus tribunus plebis recitauit libellum di-*
*rentur *ſertum & grauem, quo queſtus eſt uænire aduocationes,*
uænire etiam præuaricationes, in lites coiri, & gloriæ lo-
co poni ex ſpolijs ciuium magnos, & ſtatos reditus. Reci-
tauit capita legūm, admonuit ſenatuſconſulta. In fine di-
xit petendum ab optimo Principe, ut quia leges, quia ſe-
natuſconſulta contēnerentur, ipſe tantis uitijs mederetur.
Pauci dies, & liber Principis ſeuerus, & tamen modera-
tus: leges ipſum, eſt in publicis actis. Quàm me iuuat, qđ
in cauſis agendis nō modò pactione, dono, munere, uerū-
etiam xenijs ſemper abſtinui. Oportet quidē quæ ſunt in-
*prohibēda *honeſta, non quaſi illicita, ſed quaſi *pudenda uitare. Iucū-*
dum tamē ſi prohiberi publicè uideas, quod nunquam tibi

ipſe

ipſe permiſeris. Erit fortaſſe, imò non dubie huius propoſiti mei & minor laus, & obſcurior fama, cùm omnes ex neceßitate facient, quod ego ſponte faciebã. Interim fruor uoluptate, cum alij diuinum me, alij meis rapinis, meæ auaritiæ occurſum per ludum, ac iocum dictitant. Vale.

C. PLIN. PONTIO SVO S.

*SEceſſeram in municipium, cùm mihi nunciatũ eſt Cornutum Tertullum accepiſſe Aemiliæ uiæ curã. Exprimere nõ poſſum, quanto ſim gaudio adfectus, & ipſius, & meo nomine. Ipſius, quòd ſit licet, ſicut eſt, ab omni ambitione longe remotus, debet tamen ei iucũdus eſſe honor ultrò datus. Meo, quòd aliquãto magis me delectat mandatum mihi officiũ, poſtquam par Cornuto datũ uideo: neq; enim augeri dignitate, quàm æquari bonis gratius. Cornuto autem quid melius? quid ſanctius? quid in omni genere laudis ad exemplar antiquitatis expreßius? quod mihi cognitum eſt non fama, qua alioqui optima & meritißima fruitur: ſed longis, magnisq́; experimẽtis. Vnà diligimus, unà dileximus omneis ferè, quos ætas noſtra in utroq; ſexu æmulandos tulit, quæ ſocietas amicitiarum arctißima nos familiaritate cõiunxit. Acceßit uinculũ neceßitudinis publicæ. Idem enim mihi, ut *ſcis, collega, quaſi uoto petitus, in præfectura ærarij fuit, idẽ & in cõſulatu. Tum ego qui uir, & quãtus eſſet, altißimè inſpexi, cùm ſequerer ut magiſtrum, ut parentẽ uererer, quod non tam ætatis maturitate, quàm uitæ merebatur. His ex cauſis ut illi, ſic mihi gratulor, nec priuatim magis, quàm publice: quòd tandem homines non ad pericula, ut prius, uerum ad honores uirtute perueniunt. In infinitum epiſtolam extendam, ſi gaudio meo indulgeam. Præuertor ad ea, quæ me agentem hic nuncius deprehendit. Eram cum proſocero meo, eram*

Cornuti Tertulli laus.

*ſis

cum

cum amita uxoris, eram cum amicis diu deſideratis, circumibam agellos, audiebam multum querelarum ruſticarum, rationes legebā inuitus, & *curſim (alijs enim chartis, alijs ſum literis initiatus) cœperam etiā itineri me præparare. Nam includor anguſtijs commeatus, eoq; ipſo, quòd delegatum Cornuto audio officium, mei admoneor. Cupio te quoque ſub idem tempus Campania *noſtra remittat, ne quis, cùm in urbem rediero, contubernio noſtro dies pereat. Vale.

*iratus: malis enim chartis ſum uelut literis initiatus

*tua

C. PLIN. MARCELLINO SVO S.

TRiſtiſsimus hæc tibi ſcribo. Fundani noſtri filia minor defuncta: qua puella nihil unquam feſtiuius, amabilius, nec modò longiore uita, ſed propè immortalitate dignius uidi. Nondum annos quatuordecim impleuerat, & iam illi *anilis prudentia, matronalis grauitas erat, & tamen ſuauitas puellaris cum uirginali uerecundia. Vt illa patris ceruicibus inhærebat? ut nos amicos paternos & amanter, & modeſtè complectebatur? ut nutrices, ut pædagogos, ut præceptores pro ſuo quenque officio diligebat? quàm ſtudioſè, quàm intellegenter lectitabat? Vt parce, cuſtoditeq; ludebat? qua illa temperantia, qua patientia, qua etiam conſtantia nouiſsimam ualetudinem tulit? Medicis obſequebatur, ſororem, patremq; adhortabatur, ipſamq; ſe deſtitutam corporis ſui uiribus uigore animi ſuſtinebat. durauit hic illi uſq; ad extremum, nec aut ſpatio ualetudinis, aut metu mortis infractus eſt, quò pluris, grauioresq; nobis cauſas relinqueret, & deſiderij & doloris. O triſte planè acerbumq; funus, O morte ipſa mortis tempus indignius. Iam deſtinata erat egregio iuueni, iam electus nuptiarum dies, iam nos aduocati. Quod gaudium, quo mœrore mutatum eſt? Non poſſum

*ſenilis

exprimere

exprimere uerbis,quantum animo uulnus acceperim,cum audiui Fundanū ipſum, ut multa luctuoſa dolor inuenit, præcipientem,quod in ueſteis,margaritas,gemmas fuerat erogaturus,hoc in thura,& unguenta,& odores impenderetur. Et quidem ille eruditus, & ſapiens,ut qui ſe ab ineūte ætate altioribus ſtudijs artibusq; dediderit: ſed nūc omnia,quæ audijt,ſæpeq; dixit,aſpernatur:expulſisq; uirtutibus,totū ſe permiſit dolori:Et talis eſt pietas,cui ignoſcas,laudabis etiam, ſi cogitaueris quid amiſerit. Amiſit enim filiam, quæ non minus mores eius,quàm os uultūq; referebat,totumq; patrem mira ſimulitudine exſcripſerat. Proinde ſi quas ad eum de dolore tam iuſto literas mittes, memento adhibere ſolatium, non quaſi caſtigaturum & nimis forte,ſed molle & humanum. Quod ut facilius admittat,multū faciet medij temporis ſpatium. Vt enim crudum adhuc uulnus medentium manus reformidat, deinde patitur,atq; ultro requirit: ſic recens animi dolor conſolationes reijcit ac refugit,mox deſiderat, & * clementer admotis adquieſcit. Vale. *uehemēter

C. PL. SPVRINNAE SVO S.

SCio quātopere bonis artibus faueas, quantū gaudij capias,ſi nobiles iuuenes dignum aliquid maioribus ſuis faciant,quo feſtinantius nuncio tibi fuiſſe me hodie in auditorio Calphurnij Piſonis. Recitabat καταστερισμῶν,eruditam ſanè luculentamq; materiam,ſcripta elegis erat fluentibus & teneris, & enodibus: ſublimibus etiam uerbis ut popoſcerat locus. Alte enim & uarie nunc attollebatur, nūc reſidebat,excelſa depreſſis,exilia plenis, ſeueris iucūda mutabat,omnia ingenio pari. Commēdabat hæc uoce ſuauiſſima, uocē uerecundia, multū ſanguinis,multū ſolicitudinis in ore,magna ornamenta recitantis. Etenim neſcio,

Id eſt,priuationum. Aliàs, ἐρωτοπαίγνιον id eſt, opus de ludo amoris.

ſcio,quo pacto magis in ſtudijs homines timor,quàm fiducia decet. Ne plura,quanquam libet plura,quo ſunt pulchriora de iuuene,*rariora de nobili. Recitatione finita, multum ac diu exoſculatus adoleſcentē, qui eſt acerrimus ſtimulus monendi,laudibus incitaui, pergeret quà cœpiſſet: lumenq́;,quod ſibi maiores ſui prætuliſſent, poſteris ipſe præferret. Gratulatus ſum optimæ matri, gratulatus & fratri,qui in auditorio illo non minorē pietatis gloriā, quàm ille alter eloquētiæ retulit. Tā notabiliter pro fratre recitante primum metus eius,mox gaudiū eminuit. Dij faciant,ut talia tibi ſæpius nunciē. Faueo enim ſeculo, ne ſit ſterile & effœtū: mireq́; cupio, ne nobiles noſtri nihil in domibus ſuis pulchrū,niſi imagines habeant:quæ nunc mihi hos adoleſcenteis tacite laudare,adhortari, & quod amborū gloriæ ſatis magnū eſt,agnoſcere uidētur. Vale.

*gratiora

C. PLIN. MACRO SVO S.

BEne eſt mihi, quia tibi bene eſt. Habes uxorem tecū, habes filium: frueris mari,fontibus,*amnibus,agro, uilla amœniſſima. Neq; enim dubito eſſe amœniſſimam, in qua ſe compoſuerat homo felicior, antequam feliciſſimus fieret. Ego in Tuſcis & uenor,& ſtudeo,quæ interdum alternis, & interdum ſimul facio: nec tamen adhuc poſſum pronunciare,utrum ſit difficilius, capere aliquid, an ſcribere. Vale.

*uiridibus

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

VIdeo quàm molliter tuos habeas, quo ſimplicius tibi confitebor,qua indulgentia meos tractem. Eſt mihi ſemper in animo Homericum illud, πατὴρ δ' ὣς ἤπιος ἦεν, & hoc noſtrum, paterfamilias. Quòd ſi eſſem natura aſperior,& durior, frangeret me tamen infirmitas liberti mei Zoſimi: cui tanto maior humanitas exhibenda eſt,

Id eſt, Pater q mitis erat. Hemiſtichion frequentiſsimum apudHomerū.

*quanto

*quanto nunc utilior humanitas ægroto. Eſt homo pro- *quãto nũc
bus,officioſus,literatus,& ars quidẽ eius, & quaſi inſcri illa magis
ptio comœdus, in qua plurimum facit. Nam pronunciat eget. Eſt
acriter,ſapienter,aptè,decenter, etiam utitur & cithara
perite,ultrà quàm comœdo neceſſe eſt. Idem tam commo-
de & orationes,& hiſtorias,& carmina legit,ut hoc ſo-
lum didiciſſe uideatur. Hæc tibi ſedulò expoſui,quo ma-
gis ſcires,quàm multa unus mihi, & quàm iucunda mini-
ſteria præſtaret. Accedit huc longa iam charitas hominis,
quam ipſa pericula auxerunt. Eſt enim à natura compa-
ratum, ut nihil æque amorem incitet,& accendat, quàm
carendi metus,quem ego pro hoc ſemel patior. Nam ante
aliquot annos, dum intente inſtanterq́; pronunciat,ſan-
guinem reiecit, atq; ob hoc in Aegyptũ miſſus à me,poſt
longã peregrinationem confirmatus,rediјt nuper, dein-
de dum per continuos dies nimis imperat uoci, ueteris in-
firmitatis tuſsicula admonitus,rurſus ſanguinem reddidit.
Qua ex cauſa deſtinaui eũ mittere in prædia tua,quæ Fo
roiuliј poſsides. Audiui enim te ſæpe referentẽ,eſſe ibi &
aërẽ ſalubrẽ,& lac huiuſmodi curationibus accõmodatiſ-
ſimũ. Rogo ergo ſcribas tuis,ut illi uilla,ut domus pateat.
Offerent etiam ſumptibus eius, ſi quid opus erit. erit autẽ
opus modico. Eſt enim tam parcus & continens,ut nõ ſo-
lum delicias,uerumetiam neceſsitates ualetudinis frugali-
tate reſtringat. Ego proficiſcenti tantũ uiatici dabo,quã-
tum ſufficit & moderato,& eunti in tua. Vale.

C. PLIN. VRSO SVO S.

ITerum Bithyni (poſt breue tempus à Iulio Baſſo) etiã
Rufum Varenum proconſulem detulerunt: Varenum,
quem nuper aduerſus Baſſum aduocatum & poſtularãt,
& acceperant. Inducti in ſenatum,inquiſitionẽ poſtula-
uerunt

uerunt. Tum Varenus petit, ut ſibi quoq; defenſionis cau ſa euocare teſtes liceret. Recuſantibus Bithynis, cognitio ſuſcepta eſt. Egi ego pro Vareno non ſine euentu: nã bene an male, liber indicabit. In Actionibus enim utranq; in partem fortuna dominatur, multum commendationis & detrahit, & adfert memoria, uox, geſtus, tempus ipſum, poſtremo uel amor, uel odium rei. Liber offenſis, liber gratia, liber & ſecundis caſibus, & aduerſis caret. Reſpondit mihi Fonteius Magnus unus ex Bithynis,

*paucißimis

*plurimis uerbis,*arctißimis rebus. Mos eſt pleriſq; Græcorum ut illis ſit pro copia uolubilitas, tam longas, tamq; rigidas periodos uno ſpiritu quaſi torrente contorquent. Itaque Iulius Candidus non inuenuſte ſolet dicere, aliud eſſe eloquentiam, aliud loquentiam. Nam eloquentia uix uni aut alteri, imò ſi Marco Antonio credimus, nemini: hæc uero, quam Candidus loquentiam appellat, multis, atque etiam impudentißimo cuique maxime contingit. Poſtero die dixit pro Vareno Homullus callide, acriter, culte: contrà Nigrinus preſſe, grauiter, ornate. Cenſuit Acilius Rufus conſul deſignatus inquiſitionem Bithynis dandam: poſtulationem Vareni ſilentio præterijt. Hæc forma negandi fuit. Cornelius Priſcus Conſularis, & *actoribus quæ petebant, & reo tribuit, uicitq; numero. Impetrauimus rem, nec lege comprehenſam, nec ſatis uſitatam, iuſtam tamen. Quare iuſtam? non ſum epiſtola executurus, ut deſideres actionem. Nam ſi uerum eſt Homericum illud: τλῶ γὰρ ἀοιδλὼ μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι, ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη. ἀμφιπέληται: prouidendum eſt mihi, ne gratiam nouitatis, & florem illũ, quæ oratiunculam meam uel maxime commendat, epiſtolæ loquacitate præcerpam. Vale.*

*accuſatoribus

Id eſt, Cantum potius audiũt mortales, Qui audiẽtibus nouiſsim' eſt. Ex Hom. Odyſ. 1.

C. Plin.

Ç. PLIN. RVFO SVO S.

DEſcenderam in Baſilicam Iuliam, auditurus, quibus proxima comperendinatione reſpōdere debebā. Sedebant iudices,* Centumuiri uenerant, obſeruabātur aduocati, ſilentium longum, tandem à prætore nuncius. Demittuntur Centumuiri, eximitur dies, me gaudente, qui nūquam ita paratus ſum, ut non mora læter. Cauſa dilationis Nepos prætor, qui legibus quærit. Propoſuerat breue edictum, admonebat accuſatores, admonebat reos, executurū ſe, quæ ſenatuſconſulto continerentur. Suberat edicto ſenatuſconſultum hoc. Omnes qui quid negotij haberent, iurare prius, quàm agerent iubebantur, nihil ſe ob aduocationem cuiquam dediſſe, promiſiſſe, cauiſſe. His enim uerbis, ac mille preterea et uænire aduocationes, & emi uetabantur. Peractis tamē negocijs, permittebantur pecuniam duntaxat decem milium dare. Hoc facto Nepotis commotus prætor, qui centumuiralibus præſidet, deliberaturus, an ſequeretur exemplum, inopinatum nobis ocium dedit. Interim tota ciuitate Nepotis edictum carpitur, laudatur. multi inuenimus, qui curua corrigeret. Quid? ante hunc prætores non fuerunt? quis autem hic eſt, qui emendet publicos mores? Alij contrà: Rectiſſime fecit, initurus magiſtratum iura cognouit, ſenatuſconſulta legit, reprimit fœdiſſimas pactiones, rem pulcherrimam turpiſſime uenire non patitur. Tales ubiq; ſermones, qui tamen alterutram in partem ex euentu præualebunt. Eſt omnino iniquum, ſed uſu receptum, quòd honeſta conſilia, uel turpia, prout male, aut proſpere cedunt, ita uel probantur, uel reprehendūtur. Inde plerūq; eadē facta modò diligētiæ, modò uanitatis, modò libertatis, modò furoris nomē accipiunt. Vale.

*Decemuiri

LIBRI QVINTI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER VI.

C. PLINIVS TYRONI SVO S.

QVANDIV ego trans Padum, tu in Piceno, munus te requirebam. Poſtquàm ego in urbe, tu adhuc in Piceno, multò magis: Seu quòd ipſa loca, in quibus
me tui com eſſe unà ſolemus, acrius mentem commo
mouent uent: ſeu quòd deſideriũ abſentium nihil perinde ac uicinitas acuit. Quoq; propius acceſſeris ad ſpem fruendi, hoc
cupias impatiẽtius careas. Quicquid in cauſa, eripe me huic tormento. Veni, aut ego illuc, unde inconſulte properaui reuertar, uel ob hoc ſolum, ut experiar, an mihi, cùm ſine me Romæ cœperis eſſe, ſimileis his epiſtolas mittas. Vale.

C. PLIN. ARRIANO SVO S.

SOleo nonnunquam in iudicijs quærere Marcum Regulum, nolo enim dicere deſiderare. Cur ergo quæro? Habebat ſtudijs honorem, timebat, pallebat, ſcribebat, quamuis non poſſet dediſcere illud ipſum, quod oculum modò dextrum, modò ſiniſtrum circumlinebat: dextrum, ſi à petitore: alterum, ſi à poſſeſſore eſſet acturus: quòd candidum ſplenium in hoc aut illud ſupercilium transferebat, quòd ſemper aruſpices conſulebat de actionis euentu, animi ſuperſtitione, ſed tamen & à magno ſtudiorum
Tum honore ueniebat. Iam illa perquàm iucunda unà dicentibus, quòd libera tẽpora petebat, quòd audituros cõroga-
*deniq; bat. Quid *enim iucũdius, quàm ſub alterius inuidia, quandiu

diu uelis, & in alieno auditorio, quaſi deprehenſum, com mode dicere? Sed utcunq; ſe habent iſta, bene fecit Regulus, quòd eſt mortuus, melius ſi antè. Nunc enim ſanè poterat ſine malo publico uiuere ſub eo Principe, ſub quo nocere non poterat. Ideo fas eſt nonnunquam eum quærere. Nam poſtquã obijt ille, increbruit paſſim, & inualuit cõſuetudo, binas uel ſingulas clepſydras, interdum & dimidias & dandi, & petendi. Nam & qui dicunt, egiſſe malunt, quàm agere: & qui audiunt, finire, quàm iudicare. Tanta negligentia, tanta deſidia, tanta deniq; inreuerentia ſtudiorum, periculorumq́; eſt. An nos ſapiẽtiores maioribus noſtris? Nos legibus ipſis iuſtiores? quæ tot horas, tot dies, tot comperendinationes largiuntur? Hebetes illi, & ſupra modum tardi? Nos apertius dicimus, celerius intelligimus, religioſius iudicamus, qui paucioribus clepſydris præcipitamus cauſas, quàm diebus explicari ſolebant. O' Regule, qui ambitione ab omnibus obtinebas, quod fidei pauciſſimi præſtant. Equidem quoties iudico, quod uel ſæpius facio, quàm dico, quantum quis plurimum poſtulat aquæ do. Etenim temerarium exiſtimo diuinare, quàm ſpatioſa ſit cauſa inaudita, tempusq́; negocio finire, cuius modum ignores, præſertim cùm primũ religioni ſuæ iudex patientiam debeat: quæ pars magna iuſtitiæ eſt. At quædam ſuperuacua dicuntur: Etiã, ſed ſatius eſt & hæc dici, quàm non dici neceſſaria. Præterea, an ſint ſuperuacua, niſi cùm audieris, ſcire nõ poſſis. Sed de his melius coràm, ut de pluribus uitijs ciuitatis. Nam tu quoq; amore cõmunium ſoles emẽdari cupere, quæ iam corrigere difficile eſt. Nunc *reſpiciamus domos noſtras. Ecquid omnia in tua rectè? in mea noui nihil. Mihi autem & gratiora ſunt bona, quòd perſeuerant: & leuiora incõmoda, quòd aſſueui. Vale.

*reſpiciamus noſtra

C. PLIN. VERO SVO S.

GRatias ago, quòd agellum, quem nutrici meæ donaueram, colendum ſuſcepiſti. Erat, cum donarem centummilium nummûm, poſtea decreſcente reditu, etiã precium minuit, quod nunc te curante reparabit. Tu modò memineris, commendari tibi à me non arbores, & terram, quanquam hæc quoque, ſed munuſculum meum, quod eſſe quàm fructuoſiſſimum non illius magis intereſt, quæ accepit, quàm mea, qui dedi. Vale.

C. PL. CALPHVRNIAE SVAE S.

NVnquam ſum magis de occupationibus meis queſtus, quæ me non ſunt paſſæ aut proficiſcentem te ualetudinis cauſa in Campaniam proſequi, aut profectam è ueſtigio ſubſequi. Nunc enim præcipue ſimul eſſe cupiebam, ut oculis meis crederem, quid uiribus, quid corpuſculo acquireres, & qui denique ſeceſſus, uoluptates, regionis'que abundantiam* inoffenſa tranſmitteres. Equidem etiam fortem te, & non ſine cura deſiderarem. Eſt enim ſuſpenſum & anxium, de eo quem ardentiſſime diligas, interdum nihil ſcire. Nũc uero me cum abſentiæ, tum infirmitatis tuæ ratio, incerta et uaria ſolicitudine exterret. Vereor omnia, imaginor omnia, quæq; natura metuentium eſt, ea maxime mihi, quæ maximè abominor fingo. Quo impenſius rogo, ut timori meo quotidie ſingulis, uel etiam binis epiſtolis conſulas: ero enim ſecurior, dum lego, ſtatimq; timebo, cum legero. Vale.

*inoffenſa ualetudine

C. PLINIVS VRSO SVO S.

SCripſeram tenuiſſe Varenum, ut ſibi euocare teſteis liceret: quod pluribus æquum, quibuſdam iniquum, & quidem pertinaciter uiſum, maxime Licinio Nepoti, qui ſequẽti Senatu, cum de rebus alijs referretur, de proximo

mo Senatuſconſulto diſſeruit, finitamq́; cauſam retracta=uit. Addidit etiam petendum à conſulibus, ut referrent ſub exemplo legis ambitus, de lege repetundarum, an placeret in futurum ad eam legem adijci: ut ſicut accuſatoribus in=quirendi, teſtibusq́; denunciandi poteſtas ex ea lege eſſet, ita reis quoq; fieret. Fuerunt quibus hæc eius oratio, ut ſe=ra, & intempeſtiua, & præpoſtera diſpliceret: quæ omiſſo contradicendi tempore, caſtigaret peractum, cui potuiſſet occurrere. Iubentius quidem Celſus prætor, tanquam emẽ datorem Senatus, & multis, et uehementer increpuit. Re=ſpondit Nepos, rurſusq́; Celſus, neuter contumelijs tẽpe=rauit. Nolo referre, quæ dici ab ipſis moleſte tuli, quo ma gis quoſdã è numero noſtro improbaui, qui modo ad Cel=ſum, modo ad Nepotem, prout hic, uel ille diceret, cupidi=tate audiendi curſitabant: & nunc, quaſi ſtimularent, & accederent, nunc quaſi reconciliarent componerentq́;, fre quentius ſingulis, ambobus interdum propitium Cæſarẽ, ut in ludicro aliquo precabãtur. Mihi quidem illud etiam peracerbum fuit, quod ſunt alter alteri, quid pararent, in=dicati. Nam & Celſus Nepoti ex libello reſpõdit, & Cel=ſo Nepos ex pugillaribus. Tanta loquacitas amicorũ fuit, ut homines iurgaturi, idipſum inuicẽ ſcirent, tanquã con=ueniſſent. Vale.

C. PLIN. FVNDANO SVO S.

SI quando, nunc præcipue cuperem eſſe te Romæ: & ſis rogo. Opus eſt mihi uoti, laboris, ſolicitudinis ſocio. Petit honores Iulius Naſo, petit cum multis, cum bonis, quos ut glorioſum, ſic eſt difficile ſuperare. Pendeo ergo, & exerceor ſpe, adficior metu, & me conſularem eſſe non ſentio. Nam rurſus mihi uideor omnium, quæ decucurri, candidatus. Meretur hanc curam longa mei charitate.

Eſt mihi cum illo non ſanè paterna amicitia, neque enim eſſe potuit per meam ætatem. Solebat tamen uixdum adoleſcentulo mihi pater eius cũ magna laude monſtrari. Erat *non ſtudiorum tantum, uerumetiam ſtudioſorum amantiſſimus, ac propè quotidie ad audiendos, quos tunc ego frequentabam, Quintilianum, & Niceten ſacerdotem uētitabat.* Vir *alioqui clarus, & grauis, & qui prodeſſe filio memoria ſui debeat. Sed multi nũc in ſenatu, quibus ignotus ille: multi, quibus notus: ſed non niſi uiuenteis reuerentur. Quo magis huic omiſſa gloria patris, in qua magnum ornamentum, gratia infirma, ipſi enitendum, & laborandum eſt. Quod quidem ſemper, quaſi prouideret hoc tempus, ſedulò fecit, parauit amicos, quos parauerat, coluit: me certe, ut primum ſibi iudicare permiſit, ad amorem imitationemq́; delegit. Dicenti mihi ſolicite adſiſtit, adſidet recitanti, primus etiam, & tum maxime naſcentibus opuſculis meis intereſt, nũc ſolus, antè cum fratre, cuius nuper amiſſi ego ſuſcipere parteis, ego uicem debeo implere.* Do*leo enim & illum immatura morte indigniſſime raptum, & hunc optimũ fratris adiumento deſtitutum, ſolisq́; amicis relictum. Quibus ex cauſis exigo, ut uenias, & ſuffragio meo tuum iungas.* Permultum *intereſt mea, te oſtentare, & mecum circuire: ea eſt autoritas tua, ut putem me efficacius tecum etiam meos amicos rogaturum.* Abrumpe, *ſi qua te retinent.* Hoc tempus *meum, hoc fides, hoc etiam dignitas poſtulat. Suſcepi candidatũ, & ſuſcepiſſe me notũ eſt: ego ambio, ego periclitor.* In *ſumma, ſi datur* Naſo*ni qđ petit, illius honor: ſi negatur, mea repulſa eſt.* Vale.

C. PL. CALPHVRNIAE SVAE S.

SCribis *te abſentia mea non mediocriter adfici, unumq́; habere ſolatium, quòd pro me libellos meos teneas, ipſosq́;*

ipſoſq; in ueſtigio meo colloces. Gratum *eſt,quòd nos requiris,quòd his fomentis meis acquieſcis.* Inuicem *ego epiſtolas tuas lectito,atq; idētidem in manus quaſi nouas ſumo,ſed eo magis ad deſiderium tui accendor.* Nam *cuius literæ tantum habent ſuauitatis,huius ſermonibus quantū dulcedinis ineſt?* Tu *tamen frequentiſsime ſcribe, licet hoc ita me delectet,ut torqueat.* Vale.

C. PLIN. PRISCO SVO S.

ATtilium *Creſcentem & noſti,& amas.* Quis *enim illum ſpectatior paulò aut non nouit,aut non amat?* Hunc *ego non ut multi,ſed arctiſsime diligo.* Oppida *noſtra unius diei itinere dirimuntur.* Ipſi *amare inuicē, qui eſt flagrantiſsimus amor,adoleſcētuli cœpimus:manſit hic poſtea,nec refrixit iudicio,ſed inualuit.* Sciunt *qui alterutrum noſtrum familiarius intuentur.* Nam *& ille amicitiā meam latiſsima prædicatione circumfert, & ego præ me fero, quàm ſit mihi curæ modeſtia, quies, ſecuritas eius.* Quinetiam, *cum inſolentiam cuiuſdam tribunatum plebis inituri,uereretur, idq; indicaſſet mihi, reſpondi:* οὔτις ἐμεῦ ζῶντος, καὶ ἐπὶ χθονὶ δερκομένοιο, Σοὶ κοίλης παρὰ νηυσὶ βαρείας χεῖρας ἐποίσει. Quorſum *hæc? ut ſcias non poſſe* Attilium *me incolumi iniuriam accipere.* Iterum *dices,quorſum hæc?* Debuit *ei pecuniā* Valerius Varus, *huius eſt hæres* Maximus *noſter, quem & ipſe amo, ſed coniunctius tu.* Rogo *ergo,exigo etiā pro iure amicitiæ,cures ut* Attilio *meo ſalua ſit non ſors modò, ſed etiam uſura plurium annorum.* Homo *eſt alieni abſtinentiſsimus,ſui diligēs,nullis quæſtibus ſuſtinetur,nullus illi,niſi ex frugalitate, reditus.* Nam *ſtudia,quibus plurimum præſtat, ad uoluptatem tantum, & gloriam exercet: & grauis eſt ei uel minima iactura, quia reparare quod amiſeris grauius eſt.* Exime

Id eſt, null' me uiuente, & in terra uidēte Tibi cauas apud naues: grauis manus inferet. Carmina ex Iliados 1.

*hunc illi, exime hunc mihi ſcrupulum, ſine me ſuauitate eius, ſine leporibus perfrui. Neque enim poſſum triſtem ui dere, cuius hilaritas me triſtem eſſe nõ patitur. In ſumma, *eius noſti facetias *hominis, quas uelim attẽdas, ne in bilem, aut amaritudinem uertat iniuria: quam uim habeat offenſus, crede ei, quam in amore habet. Non feret magnum & libe rum ingenium cum contumelia damnum. Verum ut ferat ille, ego meum damnum, meam contumeliam iudicabo, ſed non tanquam pro mea, hoc eſt, grauius iraſcar. Quãquam quid denuntiationibus, & quaſi minis ago? quin potius, ut cœperam, rogo, oro, des operam, ne ille ſe, quod ualidiſſime uereor, à me, ego me neglectum à te pu- tem. dabis autem, ſi hoc perinde curæ eſt tibi, quàm il- lud mihi. Vale.*

C. PLIN. TACITO SVO S.

COmmendas mihi Iulium Naſonem candidatum. Na ſonem mihi? quid ſi meipſum? fero tamẽ, & ignoſco. Eundem enim commendaſſem tibi, ſi te Romæ morãte ipſe abfuiſſem. Habet hoc ſolicitudo, quòd omnia neceſſaria pu tat. Tu tamen, cenſeo, alios roges, ego precum tuarum mi niſter, adiutor, particeps ero. Vale.

C. PLINIVS ALBINO SVO S.

CVm ueniſſem in ſocrus meæ uillam Alſienſem, quæ aliquando Rufi Verginij fuit, ipſe mihi locus opti- mi illius, & maximi uiri deſiderium non ſine dolore reno- uauit. Hunc enim incolere ſeceſſum, atque etiam ſenectu- tis ſuæ nidulum uocare conſueuerat. Quocunque me contuliſſem, illum animus, illum oculi requirebant. Libuit etiam monimentum eius uidere, & uidiſſe pœnituit. Eſt enim adhuc imperfectum, nec difficultas operis in cauſa modici, ac potius exigui, ſed inertia eius, cui cura mandata

eſt.

eſt. Subit indignatio cũ miſeratione, poſt decimum mortis annum reliquias, neglectumq; cinerem ſine titulo, ſine nomine iacere, cuius memoria orbem terrarum gloria peruagetur. At ille mandauerat, cauerat q;, ut diuinum illud, & immortale factum uerſibus inſcriberetur:

Hic ſitus eſt Rufus, pulſo qui Vindice, quondam
Imperium aſſeruit non ſibi, ſed patriæ.

Tam rara in amicitijs fides, tam parata obliuio mortuorum, ut ipſi nobis debeamus etiam conditoria extruere, omniaq; hæredũ officia præſumere. Nã cui nõ eſt uerendũ, quod uidemus accidiſſe Verginio? cuius iniuriam ut indigniorem, ſic etiam notiorem ipſius claritas facit. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

O*Diem lætum, adhibitus in conſilium à præfecto urbis, audiui ex diuerſo agenteis ſummæ ſpei, ſummæ indolis iuuenes duos Fuſcum Salinatorem, & Numidium Quadratum, egregium par, nec modò tẽporibus noſtris, ſed literis ipſis ornamento futurum. Mira utrique probitas, cõſtantia ſalua, decorus habitus,* *os planũ, uox uirilis, tenax memoria, magnum ingenium, iudiciũ æquale; quæ ſingula mihi uoluptati fuerunt, atq; inter hæc illud, quod & ipſi me, ut rectorẽ, ut magiſtrum intuebãtur, etiam qui audiebant, me æmulari, meis inſtare ueſtigijs uidebantur. O diem (repetam enim) lætum, notandumq; mihi candidiſſimo calculo. Quid enim aut publicè lætius, quàm clariſſimos iuuenes, nomen, & famam ex ſtudijs petere? aut mihi optatius, quàm me ad recta tendentibus quaſi exemplar eſſe propoſitum? Quod gaudium ut perpetuò capiã, Deos oro* ac eoſdem teſtes peto, ut omneis, qui me imitari tanti putabũt, meliores eſſe quàm me uelint.* Vale.

*os Latinũ

*ab eiſdẽ, teſte te, peto

C. PL. FABATO PROSOCERO,

TV uero non debes ſuſpenſa manu commendare mihi, quos tuendos putas. Nam & te decet multis prodeſſe, & me ſuſcipere quicquid ad curam tuam pertinet. Itaque *Bettio Priſco quātum plurimum potuero, præſtabo, præſertim in arena mea, hoc eſt, apud centumuiros. Epiſtolarum, quas mihi, ut ais, aperto pectore ſcripſiſti, obliuiſci me iubes: at ego nullarum libentius memini. Ex illis enim uel præcipue ſentio, quantopere me diligas, cum ſic exegeris mecum, ut ſolebas cum tuo filio. Nec diſsimulo, hoc mihi iucūdiores eas fuiſſe, quòd habebam bonam cauſam, cū ſummo ſtudio curaſſem, quod tu curari uolebas. Proinde etiam atq; etiam rogo, ut mihi ſemper eadem ſimplicitate, quoties ceſſare uidebor (nunquam enim ceſſabo) conuicium facias. Quod & ego intellegā à ſummo amore proficiſci, & tu non meruiſſe me gaudeas. Vale.

*Vectio

C. PLIN. VRSO SVO S.

NVnquam'ne uidiſti quēquā tam laborioſum & exercitum, quàm Varenum meum? cui, quod ſumma contentione impetrauerat, defendendum, & quaſi rurſus petendum fuit. Bithyni ſenatuſconſultum apud conſules carpere, ac labefactare ſunt auſi, atq; etiam abſenti Principi criminari: Ab illo ad ſenatum remiſsi, nō deſtiterunt. Egit Claudius Capito irreuerenter magis, quàm conſtanter, ut qui ipſum ſenatuſcōſultum apud ſenatum accuſaret. Reſpondit Fronto Catius grauiter magis, & firmè. Senatus ipſe mirificus. Nam illi quoq; qui prius negarant, Vareno quæ petebat, eadē danda, poſtquàm erant data, cēſuerunt. Singulos enim integra re diſſentire fas eſſe: peracta, quod pluribus placuiſſet, cunctis tuēdum. Acilius* tantum Rufus, & cum eo ſeptē, an octo? ſeptem imò in priore ſententia perſeuerarunt. Erant in hac paucitate nōnulli, quorum

*tamen rurſus

rum

rum temporaria grauitas, uel potius grauitatis imitatio ridebatur. Tu tamen æſtima, quantũ nos in ipſa pugna prælij et certaminis maneat, cuius quaſi præluſio, atq; præcurſio has contentiones excitauit. Vale.

C. PLIN. MAVRICO SVO S.

SOlicitas me, in Formianum ueniam, ea conditione, ne quid contra cõmodum tuum facias. qua pactione inuicem mihi caueo. Neq; enim mare & littus, ſed te, ocium et libertatẽ ſequor: alioqui ſatius eſt in urbe remanere. Oportet enim omnia aut ad alienum arbitrium, aut ad ſuum facere. Mei certe ſtomachi hæc natura eſt, ut nihil, niſi totũ & merum uelit. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S.

MIrificæ rei non interfuiſti, ne ego quidẽ, ſed me recẽs fabula excepit. Paßienus Paulus ſplẽdidus eques Romanus, & in primis eruditus, ſcribit elegos: gẽtilitium hoc illi. eſt enim municeps Propertij, atq; etiam inter maiores ſuos Propertium numerat. Is cum recitaret, ita cœpit dicere, Priſce iubes? Ad hoc Iabolenus Priſcus (aderat enim ut Paulo amiciſſimus) Ego uero non iubeo. Cogita qui riſus hominum, qui ioci, quòd eſt omnino Priſcus dubiæ ſanitatis. Intereſt tamen officijs, adhibetur cõſilijs, atque etiã ius ciuile publice reſpondet: quo magis, quod tũc fecit, & ridiculum, & notabile fuit. Interim Paulo aliena deliratio aliquantum frigoris attulit. Tam ſolicite recitaturis prouidendum eſt, non ſolum ut ſint ipſi ſani, uerumetiam ut ſanos adhibeant. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S.

PEtis, ut tibi auunculi mei exitum ſcribam, quo uerius tradere poſteris poßis. Gratias ago: nam uideo morti eius, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propo

propoſitam. Quamuis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes memorabili caſu, quaſi ſemper uicturus occiderit, quamuis ipſe plurima opera, & manſura condiderit, multum tamē perpetuitati eius ſcriptorū tuorum æternitas addet. Equidem beatos puto, quibus deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda: beatiſsimos uero quibus utrunq;. Horum in numero auunculus meus & ſuis libris, & tuis erit. Quo libentius ſuſcipio, depoſco etiā quod iniūgis. Erat Miſeni, claſſemq; imperio præſens regebat nono Kalēd. Septemb. hora diei ferè ſeptima. Mater mea indicat ei, apparere nubē inuſitata & magnitudine, & ſpecie. Vſus ille ſole, mox frigidā guſtauerat iacens, ſtudebatq;. Popoſcit ſoleas, aſcendit locum, ex quo maxime miraculum illud conſpici poterat. Nubes, incertū procul intuētibus ex quo monte (Veſuuium fuiſſe poſtea cognitum eſt) oriebatur: cuius ſimilitudinem, & formam nō alia magis arbor, quàm pinus expreſſerit. Nam longiſsimo uelut trunco efflata in altū, quibuſdam ramis diffundebatur. Credo quia recenti ſpiritu euecta, deinde ſeneſcente eo deſtituta, aut etiā pondere ſuo uicta in* latitudinem uaneſcebat: candida interdū, interdū ſordida & maculoſa, prout terram, cinerem'ue ſuſtulerat. Magnum, propiusq; noſcendum, ut eruditiſsimo uiro uiſum. Iubet liburnicam aptari, mihi ſi uenire unà uellem, facit copiam. Reſpondi ſtudere me malle, & forte ipſe, quod ſcriberem, dederat. Egrediebatur domo, accipit codicillos: Retinæ* amici imminenti periculo exterriti (nam uilla ea ſubiacebat, nec ulla niſi nauibus fuga) ut ſe tanto diſcrimini eriperet, orabant. Non uertit ille conſilium, ſed quod ſtudioſo animo inchoauerat, obit maximo. Deducit quadriremeis, aſcendit ipſe non Retinæ modò, ſed multis

*altitudinē

*claßiarij

(erat

(erat enim frequens amœnitas oræ) laturus auxiliũ. Properat illuc, unde alij fugiunt, rectumq́; curſum, recta gubernacula in periculũ tenet, adeò ſolutus metu, ut omneis illius mali motus, omneis figuras, ut deprehenderat oculis, dictaret, enotaretq́;. Iam nauibus cinis incidebat, quò propius acceſſerat, calidior & denſior, iam pumices etiam, nigriq́; ambuſti & fracti igne lapides. Iam uadum ſubitum, ruinaq́; montis littora obſtantia, cunctatusq́; paulum, an retro flecteret, mox gubernatori, ut ita faceret monenti: Forteis, inquit, fortuna iuuat. Pomponianum pete,* Stabijs erat, direptus ſinu medio. Nã ſenſim circumactis curuatisq́; littoribus mare infunditur. Ibi, quanquam nondũ periculo appropinquante, conſpicuo tamen, & cum creſceret proximo, ſarcinas contulerat in naueis, certus fugæ, ſi contrarius uentus reſediſſet, quo tunc auunculus meus ſecundiſsimo inuectus complectitur trepidantem, conſolatur, hortatur, utq́; timorem eius ſua ſecuritate leniret, deferri ſe in balineum iubet, lotus accubat, cœnatq́; hilaris, aut quod eſt æquè magnum, ſimilis hilari. Interim è Veſuuio monte pluribus locis latiſsimæ flammæ, atque incendia relucebant, quorum fulgor, & claritas tenebris noctis excitabatur. Ille agreſtium trepidatione ignis relictas, deſertas'que uillas, per ſolitudinem ardere, in remedium formidinis dictitabat, tum ſe quieti dedit, & quieuit uериſsimo equidem ſomno. Nam meatus animæ, qui illi propter amplitudinem corporis grauior, & ſonantior erat, ab ijs, qui limini obuerſabantur, audiebatur. Sed area, ex qua diæta adibatur, ita iam cinere, mixtisq́; pumicibus oppleta ſurrexerat, ut ſi longior in cubiculo mora eſſet, exitus negaretur. Excitatus procedit, ſeq́; Põponiano, cæterisq́; qui peruigilarant, reddit. In commune con

*iuxta hic erat

conſultant, intra tecta ſubſiſtant, an in aperto uagentur. Nam crebris, uaſtisq; tremoribus tecta nutabant, & quaſi emota ſedibus ſuis nunc huc, nũc illuc abire, aut referri uidebantur. Sub dio rurſus, quanquam leuium exeſorumq; pumicum caſus metuebatur. Quod tamen periculorũ collatio elegit, & apud illum quidem ratio rationem, apud alios timorẽ timor uicit: ceruicalia capitibus impoſita linteis conſtringunt. Id monumentũ aduerſus incidentia fuit. Iã dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior, dẽſiorq;, quam tamẽ faces multæ, uariaq; lumina ſoluebant. Placuit egredi in littus, & è proximo aſpicere, ecquid iam mare admitteret, quod adhuc uaſtũ, & aduerſum permanebat. Ibi ſuper abiectum linteum recubans, ſemel atq; iterũ frigidam popoſcit, hauſitq;: deinde flãmæ, flammarũq; prænuncius odor ſulphuris, alios in fugam uertũt, excitant illum, innixus ſeruis duobus adſurrexit, & ſtatim concidit, ut ego coniecto, craßiore caligine ſpiritu obſtructo, clauſoq; ſtomacho, qui illi natura inualidus, & anguſtus, et frequenter interæſtuãs erat. Vbi dies redditus is, ab eo quem nouißime uiderat, tertius, corpus inuentum eſt integrum, illæſum, opertum'que, ut fuerat indutus: habitus corporis quieſcenti, quàm defuncto ſimilior. Interim Miſeni ego et mater. Sed nihil ad hiſtoriam, nec tu aliud, quàm de exitu eius ſcire uoluiſti. Finem ergo faciam, unũ adijciam, omnia me quibus interfueram, quæq; ſtatim, cũ maxime uera memorantur, audiueram, uerè perſecutum: tu potißima excerpes. Aliud eſt enim epiſtolam, aliud hiſtoriam: aliud amico, aliud omnibus ſcribere. Vale.

C. PLIN. RESTITVTO SVO S.

INdignatiunculam, quam in cuiuſdam amici auditorio cepi, non poſſum mihi temperare, quo minus apud te,

quia

quia non contingit corãm,per epiſtolam effundam. Reci*tabatur liber abſolutiſſimus:hunc duo, aut tres, ut ſibi & paucis uidentur, diſerti, ſurdis mutisq́; ſimiles audiebant: non labra diduxerunt,non mouerunt manum, non deniq; adſurrexerunt ſaltem laßitudine ſedendi.* Q*uæ tanta grauitas? quæ tanta ſapientia? quæ imò pigritia, arrogantia, ſiniſteritas,ac potius amentia?* In *hoc totum diem impendere,ut offendas,ut inimicum relinquas, ad quem tãquam amiciſſimus ueneris?* D*iſertior ipſe es? tantò magis ne inuideris.* N*am qui inuidet,minor eſt.* D*eniq; ſiue plus,ſiue minus,ſiue idem præſtas,lauda uel inferiorem,uel ſuperiorẽ, uel parem.* S*uperiorem,quia niſi laudandus ille eſt, nõ potes ipſe laudari.* I*nferiorem,aut parem, quia pertinet ad tuam gloriam quàmmaximum uideri, quem præcedis, uel exæquas.* E*quidem omneis,qui aliquid in ſtudijs faciũt, uenerari etiam mirariq; ſoleo.* E*ſt enim res difficilis, ardua, faſtidioſa, & quæ eos, à quibus contemnitur, inuicem contemnat.* N*iſi forte aliud iudicas tu.* Q*uanquam quis uno te reuerentior huius operis? quis benignior æſtimator?* Q*ua ratione ductus, tibi potiſſimum indignationem meam prodidi, quem habere ſocium maxime poteram.* V*ale.*

C. PLIN. SABINO SVO S.

R*Ogas,ut agam* F*irmanorum publicam cauſam: quod ego, quanquam plurimis occupationibus diſtentus, adnitar: cupio enim & ornatiſſimam* C*oloniam aduocationis officio, & te gratiſſimo tibi munere obſtringere.* N*am cum familiaritatem noſtram, ut ſoles prædicare, ad præſidium, ornamentumq́; tibi ſumpſeris, nihil eſt quod negare debeam, præſertim pro patria petenti.* Q*uid enim precibus, aut honeſtius pijs, aut efficacius amantis?* P*roinde*

inde

inde Firmanis tuis, ac iã potius noſtris, obliga fidem meã, quos labore & ſtudio meo dignos, cum ſplendor ipſorũ, tum hoc maxime pollicetur, quòd credibile eſt optimos eſſe, inter quos tu talis extiteris. Vale.

C. PLINIVS NEPOTI SVO S.

SCis tu acceßiſſe pretium agris, præcipue ſuburbanis, cauſa ſubitæ charitatis. Res multis agitata ſermonibus proximis comitijs honeſtißimas uoces ſenatui expreßit: Candidati ne cõuiuentur, ne mittant munera, ne pecunias deponãt. Ex quibus duo priora tam aperte, quàm immodice fiebant: hoc tertium, quanquam occultaretur, pro cõperto habebatur. Homulus deinde noſter uſus uigilanter hoc* Rurſus hoc conſenſu *conſenſu ſenatus, ſententiæ loco poſtulauit, ut cõſules deſiderium uniuerſorum notum Principi facerẽt: peterentq́;, ſicut alijs uitijs, huic quoq; prouidentia ſua occurreret. Occurrit: ſumptus candidatorũ fœdos, & infameis ambitus lege reſtrinxit. Eoſdem patrimonij tertiã partẽ conferre iußit in ea, quæ ſolo continerentur, deforme arbitratus (ut erat) honorem petituros, urbẽ, Italiamq́; non pro patria, ſed pro hoſpitio, aut ſtabulo quaſi peregrinãteis habere. Cõcurſant ergo candidati, certatim quicquid uenale audiunt, emptitant, ut ſint quoq; plura uenalia, efficiunt. Proinde, ſi pœnitet te Italicorũ prædiorum, hoc uendundi tẽpus tam hercule, quàm in prouincijs comparandi, dum ijdem candidati illic uendunt, ut hic emant. Vale.*

*uigilat.

C. PLINIVS CORN. TACITO SVO S.

AIs te adductum literis, quas exigenti tibi de morte auunculi mei ſcripſi, cupere cognoſcere, quos ego Miſeni relictus (id enim ingreſſus abruperam) non ſolum metus, uerumetiam caſus pertulerim: quanquam animus

memi

meminiſſe horret, incipiam. Profectò auunculo, ipſe reliquum tēpus ſtudijs (ideo enim remāſerā) impendi, mox balineū, cœna, ſomnus inquietus & breuis. Præceſſerat per multos dies tremor terræ, minus formidoloſus, qui Cāpaniæ non ſolum caſtella, uerumetiā oppida uexare ſolitus: illa uerò nocte ita inualuit, ut non moueri omnia, ſed uerti crederentur. Irrumpit cubiculum meum mater, ſurgebam inuicem, ſi quieſceret, excitaturus: reſedimus in area domus, quæ mare à tectis modico ſpatio diuidebat, dubito conſtantiam uocare, an imprudētiam debeam: agebā enim duodeuiceſimum annum. Poſco librū Titi Liuij, & quaſi per otium lego, atque etiam ut cœperam, excerpo. Ecce amicus auunculi, qui nuper ad eum ex Hiſpania uenerat, ut me, & matrē ſedenteis, me uero etiam legentem uidet: illius patientiam, ſecuritatem meā corripit, nihilo ſegnius ego intentus in librum. Iam hora diei prima, & adhuc dubius & quaſi languidus dies, iam quaſſatis circumiacentibus tectis, quanquam in aperto loco, anguſto tamen, magnus & certus ruinæ metus. Tum demum excedere oppido uiſum. Sequitur uulgus attonitum, quodq; in pauore ſimile prudentiæ, alienum conſilium ſuo præfert, ingentiq; agmine abeunteis premit, & impellit. Egreßi tecta conſiſtimus, multa ibi miranda, multas formidines patimur. Nam uehicula, quæ produci iuſſeramus, quanquàm in planißimo campo in contrarias parteis agebantur, ac ne lapidibus quidem fulta, in eodem ueſtigio quieſcebant. Præterea mare in ſe reſorberi, & tremore terræ quaſi repelli uidebamus. Certè proceſſerat littus, multaq; animalia maris in ſiccis arenis detinebat. Ab altero latere nubes atra & horrenda, ignei ſpiritus, tortis uibratiſq; diſcurſibus rupta, in longas flammarum figuras

dehiſcebat, fulgoribus illæ & ſimiles, & maiores erant. Tum uero ille idē ex Hiſpania amicus, acrius & inſtantius: ſi frater, inquit, tuus, tuus auũculus uiuit, uult eſſe uos ſaluos: ſi perijt, ſuperſtites uoluit. Proinde quid ceſſatis euadere? Reſpondimus, non commiſſuros nos, ut de ſalute illius incerti, noſtræ cōſuleremus. Nō moratus ultrà proripit ſe, effuſoq; curſu periculo aufertur. Nec multò pòſt, illa nubes deſcēdere in terras, operire maria, cinxerat Capreas & abſconderat, Miſeni quod procurrit, abſtulerat. Tum mater orare, hortari, iubere quoquo modo fugerem: poſſe enim iuuenem, ſe & annis, & corpore grauem bene morituram, ſi mihi cauſa mortis non fuiſſet. Ego contrà, ſaluum me, niſi unà, non futurũ. Dein manum eius amplexus, addere gradum cogo: paret ægrè, incuſatq; ſe, quòd me moretur. Iam cinis adhuc, tamen rarus, reſpicio, denſa caligo tergis imminebat, quæ nos torrentis modo infuſa terræ ſequebatur. Deflectamus inquam, dũ uidemus, ne in uia ſtrati, comitantium turba in tenebris obteramur. Vix conſideramus, & nox non qualis illunis, aut nubila, ſed qualis in locis clauſis lumine extincto. Audires ululatus fœminarum, infantium quiritatus, clamores uirorum. Alij parenteis, alij liberos, alij coniuges uocibus requirebant, uocibus noſcitabāt: hi ſuum caſum, illi ſuorum miſerabantur. Erant qui metu mortis mortem precarentur. Multi ad deos manus tollere. Plures nuſquam iam deos ullos, æternamq; illam, & nouiſſimã noctem mundo interpretabantur. Nec defuerunt, qui fictis, mētitiſq; terroribus uera pericula augerent. Aderāt qui Miſeni illud ruiſſe, illud ardere falſò, ſed credētibus nunciabāt. Paulùlum reluxit, quod non dies nobis, ſed aduētantis ignis indiciũ uidebatur, & ignis quidē longius ſubſtitit, tenebræ rurſus, cinis rurſus

multus

*multus, & grauis, hunc identidem aſſurgentes excutiebamus, operit alioquin, atque etiam obliſi pondere eſſemus. Poſſem gloriari, non gemitum mihi, non uocem paru fortem in tantis periculis excidiſſe, niſi me cum omnibus, omnia mecum perire miſero, magno tamen mortalitatis ſolatio, credidiſſem. Tandem illa caligo tenuata quaſi in fumum, nebulam'ue deceſſit. Mox dies uere, ſol etiam effulſit, luridus tamen, qualis eſſe, cum deficit, ſolet. Occurſabant trepidantibus adhuc oculis mutata omnia, altoq; cinere tanquam niue obducta. Regreſſi Miſenum, curatis utcunque corporibus, ſuſpenſam dubiamq; noctem ſpe, ac metu exegimus, metus præualebat. Nam & tremor terræ perſeuerabat, & pleriq; lymphati terrificis uaticinationibus & ſua, & aliena mala ludificabantur. Nobis tamen ne tunc quidem, quanquam & expertis periculum, & * expectantibus, abeundi conſilium, donec de auunculo nuntius ueniret. Hæc nequaquam hiſtoria digna, nō ſcripturus leges, & tibi ſcilicet, qui requiſiſti, imputabis, ſi digna ne epiſtola quidem uidebuntur. Vale.*

* *inſpectantibus*

C. PLIN. CANINIO SVO S.

SVm ex iis, qui miror antiquos, non tamen, ut quidam, temporum noſtrorum ingenia deſpicio. Neque enim quaſi laſſa & effœta natura, nihil iā laudabile parit. Atq; adeo nuper audij Verginiū Romanum paucis legentē comœdiam, ad exemplar ueteris comœdiæ ſcriptam, tam bene, ut eſſe quandoq; poſſit exemplar. Neſcio an noris hominem, quanquàm noſſe debes: eſt enim probitate morum, ingenij elegantia, operum uarietate monſtrabilis. Scripſit mimiambos tenuiter, argute, uenuſte, atque hoc in genere eloquētiſſime. Nullū eſt enim genus, quod abſolutum non poſſit eloquētiſſimū dici. Scripſit comœdias, Menādrum,

aliosq́; ætatis eiuſdem æmulatus, licet has inter Plautinas, Terentianasq́; numeres. Nunc primũ ſe in uetere comœdia, ſed non tanquam inciperet, oſtendit: non illi uis, non granditas, non ſubtilitas, non amaritudo, non dulcedo, nõ lepos defuit. Ornauit uirtutes, inſectatus eſt uitia, fictis nominibus decenter, ueris uſus eſt apte. Circa me tantum benignitate nimia modum exceßit, niſi quòd tamen poëtis mentiri licet. In ſumma, extorquebo ei librum, legendũq́;, imò ediſcendum mittam tibi: neq; enim dubito futurum, ut non deponas, ſi ſemel ſumpſeris. Vale.

C. PLIN. TYRONI SVO S.

MAgna res acta eſt omniũ, qui ſunt prouincijs præfuturi, magna omnium, qui ſe ſimpliciter credunt amicis. Luſtricus Bructianus *cum Montanum Atticinum comitem ſuum in multis flagitijs deprehendiſſet, Cæſari ſcripſit. Atticinus flagitijs addidit, ut quẽ deceperat, accuſaret.* Recepta *cognitio eſt. fui in conſilio. egit uterq; pro ſe, egit autem carptim, & κατὰ κεφάλεων. quo genere ueritas ſtatim oſtẽditur. Protulit* Bructianus *teſtamentũ ſuũ, quod* Atticini manu *ſcriptum eſſe dicebat.* Hoc enim *& arcana familiaritas, & quærẽdi de eo, quẽ ſic amaſſet, neceßitas indicabatur.* Enumerauit *crimina fœda, manifeſtáq́;. Ille cùm dluere nõ poſſet, *ita receßit, ut dum defenditur, turpis: dũ accuſat, ſceleratus probaretur. Corrupto enim ſcribæ ſeruo, interceperat commentarios, interciderat q́;, ac per ſummũ nefas utebatur aduerſus amicũ crimine ſuo. Fecit pulcherrime Cæſar, non enim de* Bructiano, *ſed ſtatim de* Atticino **perrogauit: Dãnatus, & in inſulã relegatus.* Bructiano *iuſtißimum integritatis teſtimonium redditũ, quẽ quidẽ etiã cõſtantiæ gloria ſecuta eſt. Nã defenſus expeditißime, accuſauit uehemẽter: nec minus acer, quàm*

Id eſt, ſumma tim. Plinius auunculus, capi tulatim.

**ita ſe geßit*

** pronuntiauit*

quàm bonus & ſyncerus apparuit. Quod tibi ſcripſi, ut te ſortitum prouinciam, præmonerem. Plurimum tibi credas, nec cuiquam ſatis fidas: deinde ſcias, ſi quis forte te, quod abominor, feſellerit, paratam ultionē, qua tamen ne ſit* opus, etiam atq; etiam attende. Neq; enim tam iucundum eſt uindicari, quàm decipi miſerum. Vale. * uſus

C. PLIN. TRIARIO SVO S.

IMpenſe petis, ut agam cauſam pertinentem ad curam tuam, pulchram alioqui, & famoſam: faciā, ſed non gratis. Quî fieri poteſt, inquis, ut non gratis tu? Poteſt: exigā enim mercedem honeſtiorem gratuito patrocinio. peto, atq; etiam paciſcor, ut ſimul agat Cremutius Ruſo. ſolitum hoc mihi, & iam in pluribus claris adoleſcentibus factitatum. Nam mire concupiſco bonos iuuenes oſtendere foro, aßignare famæ. Quod ſi cui, præſtare Ruſoni meo debeo, uel propter nataleis ipſius, uel propter eximiā mei charitatem, quem magni æſtimo in iiſdē iudicijs, ex iiſdē etiam partibus conſpici, audiri. Obliga me, obliga antè, quàm dicat: nam cum dixerit, gratias ages. Spondeo ſollicitudini tuæ, ſpei meæ, magnitudini cauſæ ſuffecturum. Eſt indolis optimæ, breui * producturus alios, ſi interim prouectus fuerit à nobis. Neq; enim cuiquam tam clarum ſtatim ingenium eſt, ut poßit emergere, niſi illi materia, occaſio, fautor etiam, commendatorq; contingat. Vale. * prouecturus

C. PLIN. MARCO SVO S.

QVàm multum intereſt, quid à quoque fiat. Eadem enim facta claritate, uel obſcuritate facientium aut tolluntur altißimè, aut humilime deprimuntur. Nauigabam per Larium noſtrum, cum ſenior amicus oſtendit mihi uillam, atq; etiam cubiculum, quod in lacum prominet. Ex hoc, inquit, aliquādo municeps noſtra cum mari-

to ſe præcipitauit. Cauſam requiſij. Maritus ex diutino morbo circa uelāda corporis ulceribus putreſcebat. Vxor ut inſpiceret, exegit. Neq; enim quenquam fidelius iudicaturum poſſet'ne ſanari. Vidit, deſperauit. Hortata eſt ut moreretur, comesq; ipſa mortis, dux imò & exemplum, & neceßitas fuit. Nam ſe cum marito ligauit, abiecitq; in lacum. Quod factum, ne mihi quidem, qui municeps, niſi proximè auditum eſt, non quia minus illo clarißimo Arriæ facto, ſed quia minor ipſa. Vale.

C. PLIN. HISPANO SVO S.

SCribis Robuſtum ſplendidum equitem Romanū cum Attilio *Scauro *Caro amico meo Ocriculum uſque commune iter* *peregiſſe *feciſſe, deinde nuſquam comparuiſſe. Petis, ut Carus ueniat, nosq;, ſi poteſt, in aliqua inquiſitionis ueſtigia inducat. Veniet, uereor ne fruſtra. Suſpicor enim tale, neſcio quid, Robuſto accidiſſe, quale aliquandò Metilio Criſpo municipi meo. Huic ego ordines impetraueram, atq; etiā proficiſcenti* *quadraginta *quadringenta milia numûm ad inſtruendum ſe, ornandumq; donaueram: nec poſtea aut epiſtola eius, aut aliquem de exitu nuncium accepi. Interceptus'ne ſit à ſuis, an cū ſuis, dubium. Certe non ipſe, nō quiſquā ex ſeruis eius apparuit. Vtinā ne in Robuſto idē experiamur: tamen arceſſamus Carū, demus hoc tuis, demus optimi adoleſcentis honeſtißimis precibus, qui pietate ſumma, mira etiā ſagacitate patrem quærit. Dij faueant ut ſic inueniat ipſum, quemadmodū iam cum quo fuiſſet, inuenit. Vale.*

C. PLIN. SERVIANO SVO S.

GAudeo & gratulor, quòd Fuſco Salinatori filiam tuā deſtinaſti. Domus patritia, pater honeſtißimus, mater pari laude. Ipſe eſt ſtudioſus, literatus, diſertus etiam, puer ſimplicitate, comitate iuuenis, ſenex grauitate. Neq; enim

enim amore decipior. Amo quidem effuſe, ita officijs, ita re
uerētia meruit: iudicio tamen, & quidē tanto acrius, quan
to magis amo. *Tibi quidem (ut qui explorauerim) ſpon *Tibiq;
deo, habiturū te generum, quo melior fingi ne uoto quidē
potuit. Supereſt, ut auum te quàm maturiſſime ſimilimum
ſui faciat. Quàm felix tēpus illud, quo mihi liberos illius,
nepotes tuos, ut meos uel liberos, uel nepotes ex ueſtro
ſinu ſumere, & quaſi pari iure tenere continget. Vale.

C. PLIN. SEVERO SVO S.

Rogas ut cogitem, quid deſignatus conſul in honorem
Principis cenſeas. Facilis inuentio, nō facilis electio.
Eſt enim ex uirtutibus eius larga materia, * tamen quod * tamē quod
ſentiam, indicabo, ſi prius hæſitationem meam oſtendero: malo quidē,
dubito num idem tibi ſuadere, quod mihi debeam. Deſi= indicabo
gnatus ego conſul omni hac, etſi non adulatione, ſpecie
tamen adulationis abſtinui, non tanquam liber & con=
ſtans, ſed tanquam intelligens Principis noſtri: cuius uide
bam hanc eſſe præcipuam laudem, ſi nihil quaſi ex neceſſi
tate decernerem. Recordabar etiā plurimos honores peſſi
mo cuiq; delatos, à quibus hic optimus ſeparari non alio
modo magis poterat, quàm diuerſitate cenſendi: quod
ipſum diſſimulatione & ſilentio non præterij, ne forte nō
iudicium illud meum, ſed obliuio uideretur. Hoc tunc ego,
ſed non omnibus eadem placent, nec conueniunt quidem.
Prætereà faciendi aliquid, uel non faciendi uera ratio, cū
hominum ipſorum, tum rerum etiam, ac temporum cōdi=
tione * initur. Nam recentia opera maximi Principis *mutatur
præbent facultatem, noua, magna, uera cenſendi. Quibus
ex cauſis (ut ſuprà ſcripſi) dubito an idem nunc tibi, quod
tunc mihi ſuadeam. Illud non dubito, debuiſſe me in parte
conſilij tui ponere, quod ipſe feciſſem. Vale.

C. PLIN. PONTIO SVO S.

SCio, quæ tibi cauſa fuerit impedimento, quo minus præcurrere aduentum meum in Campaniam poſſes. Sed quanquam abſens totus huc migraſti, tantum mihi copiarum tam urbanarum, quàm ruſticarũ nomine tuo oblatum eſt, quas omneis improbe quidem, accepi tamen. Nã me tui, ut ita facerẽ, rogabant: ac uerebar ne et mihi, et illis iraſcereris, ſi nõ feciſſem. In poſterũ niſi adhibueris modũ, ego adhibebo. Etiã tuis denunciaui, ſi rurſus tam multa attuliſſent, omnia relaturos. Dices, oportere me tuis rebus ut meis uti: etiã, ſed perinde illis ac meis parco. Vale.

C. PLIN. QVADRATO SVO S.

AVidius Quietus, qui me unice dilexit, * & cui non minimum gaudeo, probauit ut multa alia Thraſeæ (fuit enim familiaris) ita hoc ſæpe referebat, præcipere ſolitum ſuſcipiendas eſſe cauſas aut amicorum, aut deſtitutas, aut ad exemplum pertinẽteis. Cur amicorum? nõ eget interpretatione. Cur deſtitutas? quòd in illis maxime & conſtantia agentis, & humanitas cerneretur. Cur pertinenteis ad exemplum? quia plurimum referret, bonum an malum* ducem haberent. Ad hæc ego genera cauſarũ, ambitioſe fortaſſe, addã tamẽ claras, & illuſtreis. Aequũ enim eſt agere nonnunquam gloriæ, & famæ, ideſt, ſuã cauſam: hos terminos, quia me cõſuluiſti, dignitati, ac uerecundiæ tuæ ſtatuo. Nec me præterit, Vſum & eſſe, et haberi optimum dicẽdi magiſtrũ. Video etiã multos paruo ingenio, literis nullis, ut bene agerẽt, agẽdo cõſequutos. Sed et illud, quod Pollionis, uel tãquã Pollionis, accepi, ueriſsimũ experior: Cõmode agẽdo factũ eſt, ut ſæpe agerẽ, ſæpe agẽdo, ut minus cõmode: quia ſcilicet aſsiduitate nimia facilitas magis, quàm facultas: nec fiducia, ſed temeritas paratur.

* & quo nõ minus gaudeo

*induceretur

Nec

*Nec uerò Iſocrati, quo minus haberetur ſummus orator, offecit, q́d' infirmitate uocis, mollitia frontis, quo minus in publico diceret, impediebatur. Proinde multũ lege, ſcribe, meditare, ut poßis, cũ uoles dicere: dices, cũ uelle debebis. Hoc ferè tẽperamentũ ipſe ſeruaui: nõnunquã neceßitati, quæ pars rationis eſt, parui. egi enim quaſdã, à ſenatu iuſſus: Quo tamẽ in numero fuerũt ex illa Thraſeæ diuiſiõe, hoc eſt, ad exẽplũ pertinẽtes. Adfui Bæticis cõtra Bæbiũ *Maſſam. Quæſitũ eſt, an danda eſſet inquiſitio: data eſt.* *al's, Baſſum *Adfui rurſus ijſdẽ querẽtibus de Cæcilio Claßico. quæſitũ eſt, an prouinciales ut ſocios, miniſtrosq́; procõſulis plecti oporteret: pœnas luerũt. Accuſaui Mariũ Priſcũ, qui lege repetundarũ dãnatus, utebatur clemẽtia legis, cuius ſeueritatẽ immanitate criminum exceſſerat, relegatus eſt. Tuitus ſum Iuliũ Baßũ, ut incuſtoditũ nimis, et incautũ, ita minime malũ, iudicibus acceptis in ſenatu remanſit. Dixi proxime pro Vareno poſtulãte, ut ſibi inuicẽ euocare teſtes liceret, impetratũ eſt. In poſterũ opto, ut ea potißimum iubeat, quæ me deceat uel ſponte feciſſe. Vale.*

C. PLIN. FABATO SVO S.

DEbemus mehercule nataleis tuos perinde ac noſtros celebrare, cum lætitia noſtrorũ ex tuis pendeat, cuius diligentia & cura hic hilares, iſtic ſecuri ſumus. Villa Camiliana, quã in Campania poßides, eſt quidẽ uetuſtate uexata, ea tamen quæ ſunt precioſiora, aut integra manent, aut leuißime læſa ſunt. Attẽdemus ergo, ut q̃ ſaluberrime reficiãtur. Ego uideor habere multos amicos, ſed huius generis, cuius & tu quæris, & res exigit, propè neminem. Sunt enim omnes togati, & urbani. Ruſticorũ autẽ prædiorum adminiſtratio poſcit durũ aliquẽ & agreſtẽ, cui neq́; labor ille grauis, nec cura ſordida, nec triſtis ſo-* *&

litudo uideatur. Tu de Ruſo honeſtiſsime cogitas: fuit enim filio tuo familiaris. Quid tamen noui ſibi præſtare poſsit, ignoro: uelle plurimum credo. Vale.

C. PL. CORNELIANO SVO S.

*Euocatus in conſiliũ à Cæſare noſtro ad Cẽtumcellas, *hoc nomine longe maximã cepi uoluptatẽ. Quid enim iucundius, quàm Principis iuſtitiam, grauitatẽ, comitatẽ, in ſeceſſu quoq;, ubi hæc maxime recluduntur, inſpicere? Fuerunt uariæ cognitiones, & quæ uirtutes iudicis per plureis ſpecies experirentur. Dixit cauſam Claudius Ariſtion princeps Epheſiorũ, homo munificus, & innoxiè popularis. Inde inuidia, et ab diſsimilimis delator immiſſus. Itaq; abſolutus, uindicatusq; eſt. Sequẽti die audita eſt Galitta adulterij rea. Nupta hæc tribuno militũ honores petituro, & ſuam, & mariti dignitatẽ, centurionis amore maculauerat. Maritus legato conſulari, ille Cæſari ſcripſerat. Cæſar excuſsis probationibus, cẽturionẽ exauctorauit, atq; etiam relegauit. Supererat crimini, quod niſi duorũ eſſe nõ poterat, reliqua pars ultionis. Sed maritum nõ ſine aliqua reprehenſione patientiæ, amor uxoris retardabat, quã quidẽ etiam poſt delatum adulterium domi habuerat, quaſi cõtentus æmulum remouiſſe. Admonitus ut peragerct accuſationẽ: peregit inuitus. Sed illã damnari etiã inuito acuſatore neceſſe erat. Damnata & Iuliæ legis pœnis relicta eſt. Cæſar & nomẽ centurionis, & cõmemorationem diſciplinæ militaris ſententiæ adiecit, ne omneis eiuſmodi cauſſas reuocare ad ſe uideretur. Tertio die inducta cognitio eſt multis ſermonibus, & uario rumore iactata, Iulij Tyronis codicillis, quos ex parte ueros eſſe cõſtabat, ex parte falſi dicebãtur. Subſtituebãtur crimini * Sempronius Senecio eques Ro. & Eurythmus*

**als: (hoc loco nomen) magnam cepi, &c.*

** Semiranus*

Cæſaris

Cæſaris libertus, & procurator. Hæredes, cũ Cæſar eſſet
in Dacia, cõmuniter epiſtola ſcripta petierant, ut ſuſcipe
ret cognitionẽ: ſuſceperat, reuerſus diem dixerat, et cũ ex
hæredibus quidam quaſi reuerentia Eurythmi remitteret
accuſationẽ, pulcherrime dixerat, Nec ille Polycletus eſt,
nec ego Nero. Indulſerat tamẽ petẽtibus dilationẽ, cuius
tẽpore exacto cõſederat auditurus. A parte hæredum in=
trauerunt duo omnino, poſtularunt, ut omnes hæredes a=
gere cogerẽtur, cũ detuliſſent omnes, aut ſibi quoq; deſi=
ſtere permitteretur. Locutus eſt Cæſar ſumma grauitate,
ſumma moderatione. Cũq; aduocatus Senecionis, & Eu=
rythmi dixiſſet, ſuſpitiõibus relinqui reos, niſi audirẽtur:
nõ curo, inquit, an iſti ſuſpitionibus relinquantur, ego re
linquor. Dein cõuerſus ad nos ἐπίστασθε quid facere debea= Id eſt, attẽdite.
mus: iſti enim queri uolunt, quòd ſibi licuerit nõ accuſare.
Tum ex cõſilij ſentẽtia iuſsit denuntiari hæredibus omni
bus, aut agerẽt, aut ſinguli approbarẽt cauſas nõ agendi,
alioqui ſe uel de calumnia pronũciaturũ. Vides quàm ho
neſti, quàm ſeueri dies, quos iucundiſſimæ remiſſiones ſe=
quebantur. Adhibebamur quotidie cœnæ: erat modica, ſi
principẽ cogites. Interdũ ἀκροάματα audiebamus, interdũ Id eſt, dicta auſcultatione digna.
iucundiſſimis ſermonibus nox ducebatur. Summo die ab=
euntibus nobis (tam diligens in Cæſare humanitas fuit)
xenia ſunt miſſa. Sed mihi ut grauitas cognitionũ, conſilij
honor, ſuauitas, ſimplicitasq; cõuictus, ita locus ipſe periu
cundus fuit. Villa pulcherrima cingitur uiridiſſimis agris,
imminet littori, cuius in ſinu q̃ maximus portus uelut am=
phitheatrũ. Huius ſiniſtrũ brachium firmiſſimo opere mu
nitũ eſt, dextrũ elaboratur. In ore portus inſula aſſurgit,
quæ illatum uento mare obiacens frangat, tutumque ab
utroq; latere decurſum nauibus præſtet. Adſurgit autem
arte

arte uiſenda: ingentia ſaxa latiſſima nauis prouehit, cōtra hæc alia ſuper alia deiecta ipſo pōdere manent, ac ſenſim quodā uelut aggere cōſtruuntur: eminet iam, & apparet ſaxeū dorſum, impactosq; fluctus in immenſum elidit & tollit, uaſtus illic fragor, canumq; circa mare: ſaxis deinde pilæ adijciuntur, quæ procedēti tēpore enatam inſulā imitentur. Habebit hic portus etiam nomē autoris, eritq; uel maxime ſalutaris. Nam per longiſſimū ſpatium littus importuoſum hoc receptaculo utetur. Vale.

C. PL. QVINTILIANO SVO S.

*Tituli QVamuis & ipſe ſis continentiſſimus, & filiam tuā ita inſtitueris ut decebat filiā tuā *Tutilij neptem: cum tamen ſit nuptura honeſtiſſimo uiro Nonio Celeri, cui ratio ciuilium officiorū neceſſitatē quandā nitoris imponit: debet ſecundū conditiones mariti ueſte, comitatu, quibus non augetur dignitas, ornatur tamen, inſtrui. Te porrò animo beatiſſimum, modicū facultatibus ſcio. Itaq; partē oneris tui mihi uindico, & tanquā parēs alter puellæ noſtræ cōfero quinquaginta millia nummûm, plus collaturus, niſi à uerecundia tua ſola mediocritate munuſculi impetrari poſſe confiderem, ne recuſares. Vale.*

C. PLIN. ROMANO SVO S.

TOllite cuncta, inquit, cœptosq; auferte labores: ſeu ſcribis aliquid, ſeu legis, tolli, auferri iube, & accipe orationē meā, ut illi arma diuina. Num ſuperbius potui? reuera, ut inter meas, pulchram: nam mihi ſatis eſt certare mecū. Eſt hæc pro Accia Variola et dignitate perſonæ, et exēpli raritate, & iudicij magnitudine inſignis. Nam fœmina ſplendide nata, nupta prætorio uiro, exhæredata ab octogenario patre, intra undecim dies, quàm ille nouercā ei amore captus induxerat, quadruplici iudicio bona paterna

terna repetebat. Sedebāt iudices centum et octoginta (tot
enim quatuor conſilijs *cōſcribuntur) ingens utrinq; ad= *colligūtur
uocatio, & numeroſa ſubſellia: præterea denſa circūſtan
tiū corona, latiſſimū iudiciū multiplici circulo ambibat.
Ad hoc ſtipatum tribunal, atq; etiā ex ſuperiore baſilicæ
parte, qua fœminæ, qua uiri & audiendi, quod erat diffi=
cile, & quod facile uiſendi ſtudio imminebāt. Magna ex=
pectatio patrū, magna filiarū, magna etiam nouercarum.
Secutus eſt uarius euentus: nam duobus conſilijs uicimus,
totidem uicti ſumus. Notabilis prorſus res, & mira, eadē
in cauſa, iiſdem iudicibus, iiſdem aduocatis, eodem tempo
re diuerſitas accidit caſu quidem, ſed non ut caſus uidere=
tur. Victa eſt nouerca ipſa, hæres ex parte ſexta. Victus
Suburranus, qui exhæredatus à patre, ſingulari impuden
tia alieni patris bona uindicabat, non auſus ſui petere.
Hæc tibi expoſui primum, ut ex epiſtola ſcires, quæ ex
oratione nō poteras. Deinde, nam detegam arteis, ut ora=
tionem libentius legeres, ſi non legere tibi, ſed intereſſe
iudicio uidereris: quàm ſit licet magna, non deſpero gra=
tiam breuiſſimè impetraturam. Nam & copia rerum, &
arguta diuiſione, & narratiunculis pluribus, & eloquen
di uarietate renouatur. Sunt multa, non auderem niſi tibi
dicere, elata, multa pugnacia, multa ſubtilia. Interuenit
enim acribus illis, et erectis frequens neceſſitas cōputandi,
ac penè calculos, tabulamq; poſcendi, ut repēte in priuati
iudicij formā centūuirale uertatur. Dedimus uela indigna
tioni, dedimus iræ, dedimus dolori, & in ampliſſima cauſa
quaſi magno mari pluribus uentis ſumus uecti. In ſum=
ma, ſolent quidam ex contubernalibus noſtris exiſtima=
re hanc orationem, iterum dicā præcipuam, ut inter meas
ὡς ὑπὲρ Κτησιφῶντος eſſe: an uere, tu facilime iudicabis, qui Id eſt, pro Cteſiphonte.
tam

tam memoriter tenes omneis, ut conſerre cum hac, dum hanc ſolam legis, poßis. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

R*Ectè feciſti, quòd gladiatorium munus Veronenſibus noſtris promiſiſti: à quibus olim amaris, ſuſpiceris, ornaris. Inde etiam uxorem chariſsimam tibi, & probatiſsimam habuiſti, cuius memoriæ aut opus aliquod, aut ſpectaculum, atque hoc potiſsimum, quod maxime funeri debebatur. Prætera tanto conſenſu rogabaris, ut negare non cõſtans, ſed durum uideretur. Illud quoq; egregiè, quòd tam facilis, tam liberalis in edendo fuiſti. Nam per hæc etiam magnus animus oſtenditur. Vellem Africanæ, quas coëmeras plurimas, ad præfinitum diem occurriſſent. Sed licet ceſſauerint illæ tempeſtate detentæ: tu tamen meruiſti, ut acceptum tibi fieret, quod quo munus exhiberes, per te non ſtetit.* Vale.

LIBRI SEXTI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER VII.

*Geminio C. PL. *RESTITVTO SVO S.

TERRET *me hæc tua tam pertinax ualetudo, & quanquam te temperatiſsimũ nouerim, uereor tamen, ne quid illi etiam in mores tuos liceat. Proinde moneo patienter reſiſtas. Hoc laudabile, hoc ſalutare. Admittit humana natura, quod ſuadeo, ipſe certe ſic agere ſanius cum meis ſoleo. Spero quidẽ, ſi forte in aduerſam*

*ſam ualetudinem incidero, nihil me deſideraturum uel pudore, uel * patientia dignum. Si tamē ſuperauerit morbus, denuncio, ne quid mihi detur, niſi permittentibus medicis: ſciantq́;, ſi dederint, ita uindicaturū, ut ſolent quibus aliqua negantur. Quinetiā cum peruſtus ardentiſſima febri, tandem remiſſus unctusq́; acciperē à medico potionē, porrexi manum, utq́; tangeret, dixi: admotumq́; iam labris poculum reddidi. Poſtea cum uiceſimo ualetudinis die balineo præpararer, muſſanteisq́; medicos repēte uidiſſem, cauſam requiſij: reſponderunt, poſſe me tutò lauari, non tamen omnino ſine aliqua ſuſpitione. Quid, inquā, neceſſe eſt? atq; ita ſpe balinei, cui iam uidebar inferri, placidè, leniterq́; dimiſſa, ad abſtinentiam rurſus, nō ſecus ac modo ad balineum, animū, uultumq́; cōpoſui. Quæ tibi ſcripſi primū, ut te nō ſine exemplo monerē: deinde, ut in poſterum ipſe ad eandē temperantiam adſtringerer, cū me hac epiſtola quaſi pignore obligauiſſem. Vale.* *pœnitentia

C. PLIN. IVSTO SVO S.

*QVemadmodum congruit, ut ſimul & affirmes te adſiduis occupationibus impediri, & ſcripta noſtra deſideres, quæ uix ab otioſis impetrare aliquid perituri temporis poſſunt. Patiar ergo æſtatem inquietam uobis exercitamq́; tranſcurrere, & hyeme demum, cum credibile erit noctibus ſaltem uacare te poſſe, quæram quid potiſſimum ex nugis meis tibi exhibeam. Interim abunde eſt, ſi epiſtolæ non ſunt moleſtæ: ſunt autem, & * uel eò breuiores erunt. Vale.* *ideo

C. PLIN. PRAESENTI SVO S.

TAnta'ne perſeuerantia? tu modo in Lucania, modo in Cāpania. Ipſe enim, inquis, Lucanus, uxor Campana. Iuſta cauſa longioris abſentiæ, non perpetuæ tamen.

Quin ergo aliquādo in urbem redis? ubi dignitas, honor, amicitiæ tam ſuperiores, quàm minores? Quouſq; regnabis? quouſq; uigilabis cū uoles? dormies quandiu uoles? quouſq; calcei? nuſquā toga feriata? liber totos dies? Tēpus eſt te reuiſere moleſtias noſtras, uel ob hoc ſolum, ne uoluptates iſtæ ſatietate langueſcāt. Saluta pauliſper, quo ſit tibi iucundius ſalutari. Terere in hac turba, ut te ſolitudo delectet. Sed quid imprudens, quē euocare conor, retardo? Fortaſſe enim his ipſis admoneris, ut te magis ac magis otio inuoluas, quod ego nō abrumpi, ſed intermitti uolo. Vt enim ſi cœnā tibi facerē, dulcibus cibis acreis, acutosq; miſcerē, ut obtuſus illis, et oblitus ſtomachus his excitaretur: ita nunc hortor, ut iucundiſſimū genus uitæ nōnullis interdum quaſi acoribus condias. Vale.

C. PLIN. PONTIO SVO S.

AIs legiſſe te hendecaſyllabos meos: requiris etiā quē admodū cœperim ſcribere homo, ut tibi uideor, ſeuerus: ut ipſe fateor, nō ineptus. Nunquam à poëtice (altius enim repetam) alienus fui, quinetiam quatuordecim natus annos Græcā tragœdiā ſcripſi. Qualē inquis? neſcio, tragœdia uocabatur. Mox cū e *militia rediēs, in Icaria inſula uentis detinerer, Latinos elegos in illud ipſum mare, ipſamq; inſulam feci. expertus ſum me aliquando & heroico, hendecaſyllabis nunc primum, quorum hic natalis hæc cauſa eſt. Legebantur in Laurentino mihi libri Aſinij Galli de comparatione patris, & Ciceronis. Incidit epigramma Ciceronis in Tyronem ſuum. Dein cum meridie (erat enim æſtas) dormiturus me recepiſſem, nec obreperet ſomnus, cœpi reputare maximos oratores hoc ſtudij genus & in oblectationibus habuiſſe, & in laude poſuiſſe. Intendi animum, contraque opinionem meam

*Cilicia

poſt

poſt longam deſuetudinem, perquàm exiguo temporis momento idipſum, quod me ad ſcribendum ſolicitauerat, his uerſibus exaraui:

Cum libros Galli legerem, quibus ille parenti
Auſus de Cicerone dare, palmamq́;, decuſq́;,
*Laſciuum inueni*luſum Ciceronis, & illo* *uerſum
Spectandum ingenio, quo ſeria condidit, & quo
Humanis ſalibus multo, uarioq́; lepōre
Magnorum oſtendit menteis gaudere uirorum.
Nam queritur, quòd fraude mala fruſtratus amantem,
Paucula cœnato ſibi debita ſauia Tyro
Tempore nocturno ſubtraxerit. His ego lectis,
Cur poſt hæc, inquam, noſtros celamus amores?
Nullumq́; in medium timidi damus? atque fatemur
Tyroniſq́; dolos, Tyronis noſſe fugaces
Blanditias, & furta, nouas addentia flammas?

*Tranſij ad elegos, hos quoq; nō minus celeriter explicui. Addidi alios facilitate corruptus. Deinde in urbem reuerſus, ſodalibus legi, probauerunt: inde plura metra, ſi quid ocij, maxime in itinere, tentaui. Poſtremo placuit exēplo multorum unum ſeparatim hendecaſyllaborum uolumen abſoluere: nec pœnitet. Legitur, deſcribitur, cantatur, & iam à Græcis quoq;, quos Latine huius libelli amor docuit. Nunc cithara, nunc lyra perſonatur. Sed quid ego tam*glorioſe? Quanquam poëtis furere conceſſum eſt, &* *furioſè *tamen non de meo, ſed de aliorum iudicio loquor, qui ſiue iudicant, ſiue errant, me delectant. Vnum precor, ut poſteri quoq; aut errent ſimiliter, aut iudicent. Vale.*

C. PLIN. CALPHVRNIAE SVAE S.

INcredibile eſt quanto deſiderio tui tenear. In cauſa amor primum: deinde, quòd non conſueuimus abeſſe.

Inde eſt, quòd magnam partem noctium in imagine tua uigilem exigo: inde, quòd interdiu quibus horis te uiſere ſolebam, ad diætam tuam ipſi me, ut ueriſsimè dicitur, pedes ducunt: quòd deniq; *æger mente, & ſimilis excluſo à uacuo limine recedo. Vnum tempus his tormentis caret, quo in foro, & amicorum litibus conteror. Aeſtima tu, quæ uita mea ſit, cui requies in labore, in miſeria, curisq; ſolatium eſt. Vale.

*æger et mœſtus

C. PLIN. MACRINO SVO S.

RAra, & notabilis res contigit Vareno, ſit licet adhuc dubia. Bithyni accuſationem eius ut temere inchoatã omiſiſſe narrãtur. De eo adeſt prouinciæ legatus, attulit decretum conſilij ad Cæſarem, attulit ad multos principes uiros, attulit etiã ad nos Vareni aduocatos. Perſtat tamen idem ille Magnus, quinetiam, Nigrinum optimum uirum pertinaciſsime exercet. Per hunc à conſulibus poſtulabat, ut Varenus exhibere rationes cogeretur. Adſiſtebam Vareno iam tantum ut amicus, & tacere decreuerã. Nihil enim tam contrarium, quàm ſi aduocatus à ſenatu datus defenderẽt reum, cui opus eſſet ne reus uideretur. Cum tamen finita poſtulatione Nigrini, cõſules ad me oculos retuliſſent, ſcietis inquã conſtare nobis ſilentij noſtri rationem, cum ueros legatos *prouinciæ audieritis contra Nigrinum, ut ad quem miſsi ſunt. Ego ad me quoq; habeo decretũ prouinciæ. Rurſus ille, poteſt tibi liquere. Ad hoc ego, ſi tibi ex diuerſo liquet, poteſt & mihi quod eſt melius in cauſa liquere. Tum legatus Polyænus cauſas abolitæ accuſationis expoſuit, poſtulauitq;, ne cognitioni Cæſaris præiudicium fieret. Reſpondit Magius. Iterumq; Polyænus, ipſe raro & breuiter interlocutus. Multum me intra ſilẽtium tenui. Accẽpi enim non minus interdum

*proinde

oratori

oratorium eſſe tacere, quàm dicere, atq; adeò repeto, quibuſdam me capitis reis, uel magis ſilentio, quàm oratione accuratiſſima profuiſſe. Mater amiſſo filio (quid enim prohibet, quanquam alia ratio ſcribundæ epiſtolæ fuerit, de ſtudijs diſputare?) libertos eius, eoſdéq; cohæredes ſuos, falſi & ueneficij reos detulerat ad principem, iudicemq; impetrauerat Iulium Seruianum. Defenderã reos ingenti quidem cœtu, erat enim cauſa notiſſima, præterea utrinq; ingenia clariſſima. Finẽ cognitioni quæſtio impoſuit, quæ ſecundum reos dedit. Poſtea mater adijt Principem, affirmauit ſe nouas probationes inueniſſe. Præceptum eſt Seruiano, ut uacaret finitam cauſam retractanti, ſi quid noui afferret. Aderat matri Iulius Africanus, nepos Iulij oratoris. Quo audito Paſſienus Criſpus dixit, Bene mehercule bene, ſed quò tam bene? Iulius Nepos iuuenis ingenioſus, ſed parum callidus, cum multa dixiſſet, adſignatumq; tempus impleſſet: rogo, inquit, Seruiane, permittas mihi unum uerſum adijcere. Tum ego, cum omnes me, ut diu reſponſurum intuerentur, reſpondiſſem inquam, ſi unum illum uerſum Africanus adieciſſet, in quo non dubito omnia noua fuiſſe. Non facilè me repeto, tantum adſenſum agendo, quantum tunc non agendo conſecutum. Similiter nunc & probatum, & exceptum eſt, quod pro Vareno hactenus tacui. Conſules, ut Polyænus poſtulabat, omnia integra Principi ſeruauerunt, cuius cognitionem ſuſpenſus expecto. Nam dies ille nobis pro Vareno, aut ſecuritatem & ocium dabit, aut intermiſſum laborem renouata ſolicitudine iniunget. Vale.

C. PLIN. SATVRNINO SVO S.

E*T proxime Priſco noſtro, & rurſus, quia ita iuſſiſti, gratias egi libentiſſime quidem. Eſt enim mihi*

periucūdum, quòd uiri optimi, mihiq; amiciſsimi adeò cohæſiſtis, ut inuicē uos obligari putetis. Nā ille quoq; præcipuā ſe uoluptatē ex amicitia tua capere profitetur, certatq; tecum honeſtiſsimo certamine mutuæ charitatis, quā ipſum tempus augebit. Te negocijs diſtineri ob hoc moleſte fero, quòd deſeruire ſtudijs non potes: ſi tamen alteram litem per iudicē, alteram, ut ais, ipſe finieris, incipies primum iſtic ocio frui, deinde ſatiatus ad nos reuerti. Vale.

C. PLIN. PRISCO SVO S.

EXprimere non poſſum, quàm iucundum ſit mihi, quòd Saturninus noſter ſummas tibi apud me gratias alijs ſuper alias epiſtolis agit. Perge ut cœpiſti, uirumq; optimum quàm familiariſsime dilige, magnam uoluptatem ex amicitia eius percepturus, nec ad breue tēpus. Nam cum omnibus uirtutibus abundet, tum hac præcipuè, quòd habet maximam in amore conſtantiam. Vale.

*Tuſco C. PLINIVS *FVSCO SVO S.

QVæris quemadmodum in ſeceſſu, quo iandiu frueris, putem te ſtudere oportere: Vtile in primis, & multi præcipiunt, uel ex Græco in Latinum, uel ex Latino uertere in Græcum. Quo genere exercitationis proprietas, ſplendorq; uerborum, copia figurarum, uis explicandi: preterea imitatione optimorum ſimilia inueniendi facultas paratur: ſimul quæ legentem feſelliſſent, transferentem fugere non poſſunt, intelligentia ex hoc, & iudicium acquiritur. Nihil obfuerit, quæ legeris, hactenus ut rem argumentumq; teneas, quaſi æmulum ſcribere, lectisq; conferre, ac ſedulò penſitare, quid tu, quid ille commodius. Magna gratulatio, ſi tu nōnulla, magnus pudor, ſi cuncta ille melius. Licebit interdum & notiſsima eligere, & certare cum electis. Audax hæc, non tamen improba, quia

*ba, quia ſecreta contentio. Quanquam multos uidemus eiuſmodi certamina ſibi cum multa laude ſumpſiſſe, quouſque ſubſequi ſatis habebant, dum non deſperant anteceßiſſe. Poteris & quæ dixeris poſt obliuionem retractare, multa retinere, plura tranſire, alia interſcribere, alia reſcribere. Laborioſum iſtud, & tædio plenum, ſed difficultate ipſa fructuoſum recaleſcere ex integro, et reſumere impetum fractum omißumq́;. Poſtremo noua uelut mēbra peracto corpori intexere, nec tamen priora turbare. Scio nunc tibi eſſe præcipuū ſtudium orandi, ſed non ideo ſemper pugnacem hunc, & quaſi *bellicum ſtylum ſuaſerim. Vt enim terræ uarijs, mutatisq́; ſeminibus: ita ingenia noſtra nunc hàc, nunc illac meditatione recoluntur. Volo interdum aliquē ex hiſtoria locum adprehendas, uolo epiſtolam diligentius ſcribas, uolo carmina. Nam ſæpe in oratione quoq; non hiſtorica modò, ſed propè poëtica deſcriptionū neceßitas incidit: & preſſius ſermo, puruſq́; ex epiſtolis petitur. Fas eſt & carmine remitti, non dico continuo & longo (id enim perfici niſi in ocio nō poteſt) ſed hoc arguto & breui, quod aptè quantaslibet occupationes, curasq́; diſtinguit. Luſus uocantur, ſed hi luſus non minorem interdum gloriā, quàm ſeria conſequuntur: atq; adeò (cur enim te ad uerſus non uerſibus adhorter?)*

*bellatoriū

Vt laus eſt ceræ mollis, cedensq́; ſequatur
Si doctos digitos, iuſſaq́;, fiat opus.
Et nunc informet Martem, caſtam'ue Mineruam,
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.
Vtq́; ſacri fontes non ſolum incendia ſiſtunt,
Sæpe etiam flores, uernaq́; prata iuuant:
Sic hominum ingenium flecti, duciq́; per arteis
Non rigidas docta mobilitate decet.

Itaque ſummi oratores, ſummi etiam uiri ſic ſe aut exercebant, aut delectabant: imò delectabant exercebantq́;. Nam mirum eſt, ut his opuſculis animus intendatur, remittaturq́;. Recipiunt enim amores, odia, iras, miſericordiam, urbanitatem, omnia denique, quæ in uita atque etiam in foro, cauſisq́; uerſantur. Ineſt his cùm eadem quæ alijs, tum per ſe quoque utilitas, quòd metri neceſsitate deuincti, ſoluta oratione lætamur, & quod facilius eſſe comparatio oſtendit, libentius ſcribimus. Habes plura etiam fortaſſe quàm requirebas. Vnum tamen omiſi, non enim dixi, quæ legenda arbitrarer, quanquam dixi, cum dicerem quæ ſcribenda. Tu memineris, ſui cuiuſq́; generis autores diligenter eligere. Aiunt enim multum legendum eſſe, non multa. Qui ſint hi, adeò notum, prouocatumq́; eſt, ut demonſtratione non egeant: & alioqui tam immodicè epiſtola me extendi, ut dum tibi quēadmodum ſtudere debeas, ſuadeo, ſtudendi tempus abſtulerim. Quin ergo pugillareis reſumis, & aliquid ex his, uel iſtud ipſum quod cœperas, ſcribis. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S.

QVia ipſe cū prima cognoui, iungere extrema quaſi auulſa cupio. Te quoque exiſtimo uelle de Vareno, & Bithynis reliqua cognoſcere. Acta cauſa hinc à Polyæno, inde à Magio. Finitis actionibus, Cæſar, neutra, inquit, pars de mora queretur. Erit mihi curæ, explorare prouinciæ uoluntatem. Multum interim Varenus tulit. Etenim quàm dubium eſt, an meritò accuſetur, ita quo euentu qui à nemine accuſetur, incertum eſt. Supereſt, ne rurſus prouinciæ, quod damnaſſe dicitur, placeat, agatq́; pœnitentiam pœnitentiæ ſuæ. Vale.

C. PLIN. FABATO SVO S.

Miraris,

MIraris, quòd Hermes libertus meus hæreditarios a=
gros, quos ego iuſſeram proſcribi, non expectata
actione pro meo quincunce*ex ſeptingentis milibus Co= *ſex
relliæ addixerit:adijcis, poſſe eos nongentis milibus ueni=
re,ac tanto magis quæris,an quod geſſerit, ratum ſeruem.
Ego uerò ſeruo.Quibus ex cauſis,accipe. Cupio enim &
tibi probatum,& cohæredibus meis excuſatum eſſe,quòd
me ab illis,maiore officio*iubente,ſecerno. Corelliam cum *uincente
ſumma reuerentia diligo : primum, ut ſororem Corellij
Rufi, cuius mihi memoria ſacroſancta eſt: deinde, ut ma=
tri meæ familiariſſimam. Sunt mihi & cum marito eius
*Minutio Iuſto,optimo uiro uetera iura:fuerunt & cum *Militio Fu
filio maxima,adeò quidem,ut prætore me ludis meis præ= ſco
ſederit. Hæc cum proxime iſtic fui, indicauit mihi cupere
ſe aliquid circa Larium noſtrũ poßidere.Ego illi ex præ=
dijs meis,quod uellet,& quanti uellet,obtuli, exceptis pa
ternis maternisq́;:his enim cedere ne Corelliæ quidem poſ
ſum.Igitur cum obueniſſet mihi hæreditas, in qua prædia
iſta, ſcripſi ei uenalia futura. Has epiſtolas Hermes, tulit
exigẽtiq́; ut ſtatim portionẽ meam ſibi addiceret,paruit.
Vides quàm ratum habere debeã,quod libertus meus meis
moribus geßit. Supereſt,ut cohæredes æquo animo ferãt,
ſeparatim me uẽdidiſſe,quod mihi licuit omnino non uen=
dere. Nec uerò coguntur imitari meum exemplum: non e=
nim illis eadem cum Corellia iura ſunt.Poßunt ergo intue
ri utilitatem ſuam,pro qua mihi fuit amicitia. Vale.

C. PLIN. MINVTIO SVO S.

LIbellum formatum à me ſicut exegeras, quo ami=
cus tuus, imò noſter (quid enim non commune no=
bis?) ſi res poſceret , uteretur, miſi tibi ideo tardius, ne
tempus emendandi eum, id eſt, diſperdendi haberes. ha=

Id eſt, Vos æmuli. *bebis tamen, an emendandi neſcio, utiq; diſperdendi. ὑμεῖς γὰρ οἱ κακόζηλοι optima quæq; detrahitis, quod ſi feceris, boni conſulam. Poſtea enim illis ex aliqua occaſione ut meis utar, & beneficio faſtidij tui ipſe laudabor, ut in eo quod adnotatum inuenies, & ſupraſcripto aliter explicitum. Nam cum ſuſpicarer futurum, ut tibi tumidius uideretur, quod & ſonātius eſt, & elatius, non alienum exiſtimaui, ne te torqueres, addere ſtatim preſſius quiddam, & exilius: uel potius humilius, & peius, *tuo tamen iudicio rectius. Cur enim nō uſquequaq; tenuitatē ueſtram inſecter, & exagitem? Hæc, ut inter iſtas occupationes aliquid aliquando rideres. Illud ſeriò, uide ut mihi uiaticum reddas, quod impendi data opera, curſore dimiſſo. Næ tū cum hoc legeris, non parteis libelli, ſed totum libellum improbas, negasq; ullius pretij eſſe, cuius pretium repoſceris. Vale.*

*ueſtro

C. PLIN. FEROCI SVO S.

EAdem epiſtola & ſtudere te, & non ſtudere ſignificat. Aenigmata loquor: ita planè, donec diſtinctius, quod ſentio, enunciem. Negat enim te ſtudere, ſed eſt tam polita, quæ niſi à ſtudente non poteſt ſcribi. Aut es tu ſuper omneis beatus, ſi talia per deſidiam, & ocium perficis. Vale.

C. PLIN. CORELLIAE SVAE. S.

TV quidem honeſtiſſime, quod tam impenſe & rogas & exigis, ut accipi iubeam à te pretium agrorum, non ex ſeptingentis milibus, quanti illos à Liberto meo: ſed ex nongentis, quanti à publicanis partem uiceſimam emiſti. Inuicem ego & rogo, & exigo, ut non ſolum quid te, uerumetiam quid me deceat, aſpicias: patiarisq; me in hoc uno tibi eodem animo repugnare, quo in omnibus obſequi ſoleo. Vale.

C. PL. SATVRNINO SVO S.

REquiris quid agam? Quæ noſti, diſtringor officio, amicis deſeruio, ſtudeo interdum: quod nõ interdum, ſed ſolum ſemperq; facere non audeo dicere rectius, certe beatius erat. Te omnia alia quàm quæ uelis agere moleſte ferrem, niſi ea quæ agis eſſent honeſtiſsima. Nam & reipublicæ ſuæ negotia curare, & diſceptare inter amicos, laude digniſsimum eſt. Priſci noſtri contubernium iucundum tibi futurum ſciebam, noueram ſimplicitatẽ eius, noueram comitatem, eundem eſſe, quod minus noram, gratiſsimum experior, cùm tam iucunde officiorum noſtrorũ meminiſſe eum ſcribas. Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO.

CAleſtrium Tyronem familiariſsime diligo, & priuatis mihi & publicis neceſsitudinibus implicitum: ſimul militauimus, ſimul quæſtores Cæſaris fuimus. Ille me in tribunatu liberorum iure præceſsit, ego illum in prætura ſum conſecutus, cum mihi Cæſar annum remiſiſſet. Ego in uillas eius ſæpe ſeceſsi, ille in domo mea ſæpe conualuit. Hic nunc proconſul prouinciam Beticam per Ticinum eſt petiturus. Spero, imò confido facile me impetraturum, ut ex itinere deflectat ad te, ſi uoles uindicta liberare, quos proxime inter amicos manumiſiſti. Nihil eſt, quod uerearis, ne ſit hoc illi moleſtum, cui orbem terrarum circumire non erit longum mea cauſa. Proinde nimiam iſtam uerecundiam pone, teq; quid uelis, conſule: illi tam iucundum, quod ego, quàm mihi, quod tu iubes. Vale.

C. PLIN. CELERI SVO S.

SVa cuique ratio recitandi, mihi, quod ſæpe iam dixi, ut ſi quid me fugit, ut certe fugit, admonear. Quo magis miror, quod ſcribis fuiſſe quoſdam, qui reprehenderẽt,

quòd orationes omnino recitarem. Niſi uerò has ſolas non putant emendandas. A' quibus libẽter requiſierim, cur concedant (ſi concedũt tamen) hiſtoriam debere recitari, quæ non oſtentationi, ſed fidei, ueritatiq́; componitur: cur tragœdiam, quæ non auditorium, ſed ſcenam, & actores: cur lyrica, quæ non lectorem, ſed chorum, & lyram poſcunt. At horum recitatio uſu iam recepta eſt. Num eſt ergo culpandus ille qui cœpit? Quanquam orationes quoque & noſtri quidem, & Græci lectitauerunt. Superuacuũ tamen eſt recitare, quæ dixeris, etiam ſi eadem omnia, ſi iiſdem omnibus, ſi ſtatim recites: ſi uerò multa inſeras, multa commutes, ſi quoſdam *nouos, quoſdam eoſdem, ſed poſt tempus adſumas. Cur minus probabilis ſit cauſa recitãdi quæ dixeris quàm edendi? Sed difficile eſt, ut oratio, dum recitatur, ſatisfaciat. Iam hoc ad laborem recitantis pertinet, non ad rationem non recitandi. Nec uerò ego, dum recito, laudari: ſed dum legor, cupio. Itaque nullum emendandi genus omitto, ac primum quæ ſcripſi, mecum ipſe pertracto: deinde duobus aut tribus lego, mox aliis trado adnotanda, notasq́; eorum, ſi dubito, cum uno rurſus aut altero penſito, nouiſſime pluribus recito. Ac ſi quid mihi credis, tunc acerrime emendo. Nam tanto diligẽtius, quanto ſolicitius intendo. Optime autem reuerentia, pudor, metus iudicant. Idq́; adeò ſic habe. Non'ne ſi loquuturus eſſes cum aliquo quamlibet docto, uno tamen minus commoucreris, quàm cum multis, uel indoctis? Non'ne cum ſurgis ad agendum, tum maxime tibi ipſe diffidis? tum cõmutata non dico plurima, ſed omnia cupis? Vtique, ſi latior ſcena, & corona diffuſior: Nam illos quoq; ſordides, pullatosq́; reueremur. Non'ne ſi prima quæq; improbari putes, debilitaris, & concidis? Opinor, quia in numero ipſo eſt quodam

*alios

dam magnum, collatumq; conſilium, quibusq; ſingulis iudicij parum, omnibus plurimum. Itaq; Pomponius Secundus *ſcriptor tragœdiarum, ſi quid forte familiarior amicus tollendum ipſe retinendum arbitraretur, dicere ſolebat, ad populum, prouoco: atq; ita ex populi uel ſilentio, uel adſenſu aut ſuam, aut amici ſententiam ſequebatur.* Tantum ille populo dabat. Rectè, *an ſecus, nihil ad me.* Ego *enim non populum aduocare, ſed certos, electosq; ſoleo, quos intuear, quibus credam, quos deniq; & tanquam ſingulos obſeruem, & tanquam non ſingulos timeã.* Nam *quod* M. *Cicero de ſtylo, ego de metu ſentio.* Timor *eſt emendator acerrimus.* Hoc *ipſum quòd nos recitaturos cogitamus, emendat: quòd auditorium ingredimur, emendat: quòd pallemus, horreſcimus, circumſpicimus, emendat.* Proinde *non pœnitet me conſuetudinis meæ, quam utiliſſimam experior.* Adeoq; *non deterreor ſermunculis iſtórum, ut ultro te rogem, monſtres aliquid, quod his addam. nihil enim curæ meæ ſatis eſt.* Cogito *quàm ſit magnum dare aliquid in manus hominũ, nec perſuadere mihi poſſum, non & cum multis, & ſæpe tractandum, quod placere & ſemper, & omnibus cupias.* Vale.

C. PLIN. CANINIO SVO S.

DE*liberas mecum, quemadmodum pecunia, quam municipibus noſtris in epulum obtuliſti, poſt te quoq; ſalua ſit.* Honeſta *conſultatio, non expedita ſententia.* Nu*meres* Reipub. *ſummam?* V*erendum eſt ne*dilabatur.* Des *agros, ut publici negligantur.* E*quidem nihil commodius inuenio, quàm quod ipſe feci.* N*am pro quingentis millibus numum, quæ in alimenta ingenuorum, ingenuarumq; promiſeram, agrum ex meis longe pluris* exactori publico mancipaui: eundem uectigali impoſito recepi, tricena milia*

* dilabãtur ad ſacras, quæ, ut publicæ, negliguntur.

**actori*

milia annua daturus. Per hoc enim & reipublicæ ſors in tuto, nec reditus incertus, & ager ipſe propter id, quòd *longe *uectigali* *large ſupercurrit, ſemper dominum, à quo exerceatur, inueniet. Nec ignoro me plus aliquanto, quàm donaſſe uideor, erogauiſſe, cum pulcherrimi agri pretium neceſsitas uectigalis infregerit. Sed oportet priuatis utilitatibus publicas, mortalibus æternas anteferre: multoq; diligentius muneri ſuo conſulere, quàm facultatibus. Vale.*

C. PLIN. PRISCO SVO S.

ANgit me Fanniæ ualetudo. Contraxit hanc dum aſſidet Iuniæ uirgini Veſtali, ſponte primum: eſt enim adfinis: deinde etiã ex autoritate pontificum. Nam uirgines, cum ui morbi atrio Veſtæ coguntur excedere, matronarum curæ custodiæq; mandantur: quo munere Fannia dum ſeduló fungitur, hoc diſcrimine implicita eſt. Inſident febres, tuſsis increſcit: ſumma macies, ſumma defectio, animus tantum & ſpiritus uiget, Heluidio marito, Thraſea patre digniſsimus. Reliqua labuntur, meq; non metu tantum, uerumetiam dolore conficiunt. Doleo enim fœminam maximam eripi oculis ciuitatis, neſcio an aliquid ſimile uiſuris. Quæ caſtitas illi? quæ ſanctitas? quanta grauitas? quanta conſtantia? Bis maritum ſequuta in exilium eſt: tertio, ipſa propter maritũ relegata. Nam cum Senecio reus eſſet, quòd de uita Heluidij libros cõpoſuiſſet, rogatumq; ſe à Fannia in definitione dixiſſet, quærẽte minaciter Metio Caro an rogaſſet, reſpondit, rogaui: an commentarios ſcripturo dediſſet, dedi: an ſciente matre, neſciente. Poſtremo nullam uocem cedentem periculo emiſit. Quinetiam illos ipſos libros, quanquam ex neceſsitate, & metu temporum abolitos ſenatuſconſulto publicatis bonis, ſeruauit, habuit, tulitq; in exilium exilij cauſam. Eadem quàm iucunda,

iucunda, quàm comis, quàm denique (quod paucis datum eſt) non minus amabilis, quàm ueneranda? Erit ſanè quam poſtea uxoribus noſtris oſtentare poßimus: erit à qua uiri quoq; fortitudinis exempla ſumamus, quam ſic cernentes audientesq́; miramur, ut illas quæ leguntur. Ac mihi domus ipſa nutare, conuulſaq́; ſedibus ſuis ruitura ſuprà uidetur, licet adhuc poſteros habeat. Quantis enim uirtutibus, quantisq́; factis aſſequentur, ut hæc non nouißima occiderit? Me quidem illud etiam adfligit, & torquet, quòd *morte eius, illam (nihil poſſum illuſtrius dicere) tantæ fœminæ matrem rurſus uideor amittere, quam hæc ut reddit ac refert nobis, ſic auferet ſecum, meq; & nouo pariter, & reſciſſo uulnere adficiet. Vtranq; colui, utranq; dilexi: utram magis, neſcio, nec diſcerni uolebant. Habuerunt officia mea in ſecundis, habuerunt in aduerſis. Ego ſolatium relegatarum, ego ultor reuerſarum, non feci tamen paria, atque eo magis hanc cupio ſeruari, ut mihi ſoluendi tempora ſuperſint. In his eram curis, cum ſcriberem ad te, quas ſi deus aliquis in gaudium uerterit, de metu non querar. Vale.

*matrē eius

C. PLIN. TACITO SVO S.

LIbrum tuum legi, & quàm diligentißimè potui adnotaui, quæ commutanda, quæ eximenda arbitrarer. Nam & ego uerum dicere aſſueui, & tu libenter audire. Neq; enim ulli patientius reprehenduntur, quàm qui maximè laudari merentur. Nunc à te librum meum cum adnotationibus tuis expecto. O iucundas, ò pulchras uices, quàm me delectat, quod ſi qua poſteris cura noſtri, uſquequaq; narrabitur, qua concordia, ſimplicitate, fide uixerimus. Erit rarum & inſigne, duos homines ætate, dignitate propèmodum æqualeis, nonnullius in literis nominis (cogor

gor enim de te quoq; parcius dicere, quia de me ſimul di-co) alterum alterius ſtudia fouiſſe. Equidem adoleſcētulus cum iam tu fama gloriaq; floreres, te ſequi, tibi longo, ſed proximus interuallo & eſſe, & haberi concupiſcebā. Et erant multa clariſsima ingenia, ſed tu mihi (ita ſimilitudo naturæ ferebat) maximè imitabilis, maxime imitandus ui-debaris. Quo magis gaudeo, quòd ſi quis de ſtudijs ſermo, unà nominamur, quòd de te loquentibus ſtatim occurro: nec deſunt, qui uni utriq; noſtrum præferātur. Sed nos ni-hil intereſt mea, quo loco iungimur. Nam in hoc primus, quia tibi proximus: quinetiam in teſtamentis debes adno-taſſe, niſi quis fortè alterutri noſtrum amiciſsimus, eadem legata, & quidem pariter accipimus. Quæ omnia huc ſpe ctant, ut inuicem ardētius diligamus, cum tot uinculis nos ſtudia, mores, fama, ſuprema deniq; hominum iudicia con ſtringant. Vale.

C. PL. CORNVTO SVO S.

PAreo collega clariſsime, & infirmitati oculorū ut iu-bes conſulo. Nam & huc tecto uehiculo undiq; inclu ſus, quaſi in cubiculo perueni. Et hic non ſtylo modò, uerū etiam lectionibus difficulter, ſed abſtineo, ſolisq; auribus ſtudeo, cubicula obductis uelis opaca, nec tamē obſcura fa cio. Cryptoporticus quoque adopertis inferioribus fene-ſtris, tantū umbræ, quantū luminis habent. Sic paulatim lu cem ferre condiſco. Balineum adſumo, quia prodeſt: uinū, quia non nocet, parciſsimè tamē. Ita aſſueui, & nūc cuſtos adeſt. Gallinā, ut à te miſſam, libēter accepi, quā ſatis acri bus oculis, quanquā adhuc lippis, pinguiſsimā uidi. Vale.

C. PL. FALCONI SVO S.

MInus miraberis, me tam inſtanter petiſſe, ut in ami-cum meum conferres tribunatum, cum ſcieris, quis

ille

ille, qualisq́;. Poſſum autem iam tibi & nomen indicare, & deſcribere ipſum, poſtquam polliceris. Eſt Cornelius Minutianus, ornamentum regionis meæ, ſeu dignitate, ſeu moribus: natus ſplendide, abundat facultatibus, amat ſtudia, ut ſolēt pauperes. Idē rectiſſimus iudex, fortiſſimus aduocatus, fideliſſimus amicus. Accepiſſe te beneficiū credes, cū propius inſpexeris hominē, omnibus honoribus, titulis (nihil uolo elatius de modeſtiſſimo uiro dicere) parē. Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO S.

GAudeo quidē eſſe te tam fortem, ut Mediolani occurrere Tyroni poſſis. Sed ut perſeueres eſſe tam fortis, rogo, ne tibi contra rationē ætatis tantū laboris iniungas. Quinimo denuncio, ut illum & domi, & intra domū, atque etiā intra cubiculi limen expectes. Etenim cum à me ut frater diligatur; non debet ab eo, quē ego parētis loco obſeruo, exigere officiū, quod parēti ſuo remiſiſſet. Vale.

C. PL. GEMINIO SVO S.

NVmidia Quadratilla paulò minus octogeſimo ætatis anno deceſſit, uſq; ad nouiſſimam ualetudinem uiridis, atque etiam ultra matronalem modum compacto corpore & robuſto. Deceſſit honeſtiſſimo teſtamento. Reliquit hæredes ex beſſe nepotem, ex tertia parte neptem. Neptem parum noui, nepotem familiariſſime diligo, adoleſcentem ſingularem, nec iis tantum, quos ſanguine attingit, inter propinquos amandum. Ac primum conſpicuus forma, omneis ſermones malignorum & puer, & iuuenis euaſit. Intra quartum et uiceſimum annum maritus, & ſi deus adnuiſſet, pater. Vixit in contubernio auiæ delicatæ ſeueriſſime, & tamen obſequentiſſime. Habebat illa pantomimos, fouebatq́; effuſius, quàm principi fœminæ conueniret. Hos Quadratus non in theatro, non domi

ſpectabat,

ſpectabat, nec illa exigebat. Audiui ipſam, cum mihi commendaret nepotis ſui ſtudia, ſolere ſe ut fœminam in illo ocio ſexus laxare animum luxu calculorum, ſolere ſpectare pantomimos ſuos: ſed cum factura eſſet alterutrum, ſemper ſe nepoti ſuo præcepiſſe, abiret, ſtuderetq́; : quod mihi non amore eius magis facere, quàm reuerentia uidebatur. Miraberis, & ego miratus ſum. Proximis ſacerdotalibus ludis, productis in commiſsione pantomimis, cum ſimul theatro ego, & Quadratus egrederemur, ait mihi: Scis me hodie primum uidiſſe ſaltantem auiæ meæ libertum? hoc nepos. At Hercule alieniſsimi homines in honorem Quadratillæ (pudet me dixiſſe honorem per adulationis officium in theatrum) curſitabant, exultabant, plaudebãt, mirabantur: ac deinde ſingulos geſtus dominæ cum canticis reddebant, qui nunc exiguiſsima legata theatralis operæ corollariũ accipient ab hærede. Quorſum ſcribebam hæc? quia ſoles, ſi quid incidit noui, non inuitus audire: deinde quia iucundum eſt mihi, quod cœperim gaudium ſcribẽdo retractare. Gaudeo enim pietate defunctæ, honore optimi iuuenis. Lætor etiam, quòd domus aliquando C. Caſsij, huius qui Caſsianæ ſcholæ princeps, & parens fuit, ſeruiet domino non minori. Implebit enim illam Quadratus meus ut decebit, rurſusq́; ei priſtinam dignitatem, celebritatem, gloriamq́; reddet, cum tantus orator inde procedet, quantus iuris ille conſultus. Vale.*

* *Hæc ſcripſi, quia ſoles*

C. PLIN. RVFO SVO S.

O *Quantum eruditorum aut modeſtia ipſorum, aut quies operit, & ſubtrahit famæ. At nos eos tantum dicturi aliquid, aut lecturi timemus, qui ſtudia ſua proferunt: cum illi, qui tacent, hoc amplius præſtent, quòd maximum opus ſilentio reuerẽtur. Expertus ſcribo,*

quod

quod ſcribo. Terẽtius iunior equeſtribus militijs,atq; etiã procuratione Narbonenſis prouinciæ integerrime functus, recepit ſe in agros ſuos,*ſperatisq; honoribus tranquilliſſimum ocium prætulit. Hunc ego inuitatus hoſpitio,ut bonum patremfamiliæ,ut diligentem agricolam intuebar,de his locuturus, in quibus illum uerſari putabam; & cœperam,cùm ille me doctiſſimo ſermone reuocauit ad ſtudia. Quàm terſa omnia? quàm Latina? quàm Græca? Nam tantum utraq; lingua ualet,ut ea magis uideatur excellere, qua cum maxime loquitur. Quantum ille legit? quantum tenet? Athenis uiuere hominem, non in uilla putes. Quid multa? auxit ſolicitudinem meam, effecitq; ut illis, quos doctiſſimos noui, non minus hos ſeductos, & quaſi ruſticos uerear. Idem ſuadeo tibi. Sunt enim ut in caſtris, ſic etiam in literis noſtris plures cultu pagano, quos cinctos & armatos, & quidem ardentiſſimo ingenio,diligentius ſcrutatus,inuenies. Vale. * paratisq;

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

NVper me cuiuſdam amici languor admonuit, optimos eſſe nos, dum infirmi ſumus. Quem enim infirmum aut auaritia,aut libido ſolicitat? Non amoribus ſeruit, non adpetit honores, opes negligit, & quantulumcunq;,ut relicturus,ſatis habet: Tunc deos,tunc hominem eſſe ſe meminit: inuidet nemini, neminem miratur, neminem deſpicit; ac ne ſermonibus quidem malignis aut attendit, aut alitur. Balinea imaginatur, & fonteis. Hæc ſumma curarũ,ſumma uotorum,mollemq; in poſterum,et pinguem,ſi contingat euadere,hoc eſt,innoxiam,beatãq; deſtinat uitam. Poſſum ergo,quod pluribus uerbis, pluribus etiam uoluminibus philoſophi docere conantur, ipſe breuiter tibi,mihiq; præcipere, ut taleis eſſe ſani perſeue-

remus,qualeis nos futuros profitemur infirmi. Vale.

C. PLINIVS SVRAE SVO S.

Phătaſmata. ET *mihi diſcendi & tibi docendi facultatẽ ocium præbet. Igitur perquàm uelim ſcire, eſſe aliquid phantaſmata, & habere propriam figuram, numenq; aliquod putes, an inanem & uariam ex metu noſtro imaginem accipere. Ego ut eſſe credam, in primis eo ducor, quod audio accidiſſe Curtio Rufo. Tenuis adhuc, & obſcurus obtinenti Africam comes hæſerat. Inclinato die ſpatiebatur in porticu, offertur ei mulieris figura, humana grãdior, pulchriorq;: perterrito, Africam ſe futurorum prænunciam dixit: iturum enim Romam, honoresq́; geſturum, atq; etiam cum ſummo imperio in eandem prouinciam reuerſurũ, ibiq́; moriturum. Facta ſunt omnia. Præterea accedenti Carthaginem, egredientiq́; nauem, eadem figura in littore occurriſſe narratur. Ipſe certe implicitus morbo, futura præteritis, aduerſa ſecundis auguratus, ſpẽ ſalutis, nullo ſuorũ deſperante, proiecit. Iam illud non'ne & magis terribile, & non minus mirũ eſt? quod exponam, ut accepi. Erat Athenis ſpatioſa & capax domus, ſed infamis, & peſtilens, per ſilentium noctis ſonus ferri, & ſi attenderes acrius, ſtrepitus uinculorum longius primo, deinde proximo reddebatur, mox apparebat idolon, ſenex macie & ſqualore confectus, promiſſa barba, horrenti capillo, cruribus compedes, manibus catenas gerebat, quatiebatq́;. Inde inhabitantibus triſtes, diræq́; noctes per metũ uigilabantur: uigiliam morbus, & creſcente formidine mors ſequebatur. Nã interdiu quoq;, quãquã abſceſſerat imago, memoria imaginis oculis*inerrabat, lõgiorisq́; cauſa timoris timor erat. Deſerta inde, et dãnata ſolitudine domus, totaq́; illi monſtro relicta: proſcribebatur tamẽ, ſeu*

* inhærebat

quis

*quis emere, ſeu quis conducere ignarus tanti mali uellet. Venit Athenas philoſophus Athenodorus, legit titulum, auditoq́; precio, quia ſuſpecta uilitas, percunctatus: omnia docetur, ac nihilonunus, imò tanto magis conducit. Vbi cœpit aduesperaſcere, iubet ſterni ſibi in prima domus parte, poſcit pugillareis, ſtylum, lumen, ſuos omneis in interiora dimittit: ipſe ad ſcribendum animum, oculos, manum intendit, ne uacua mens audita ſimulachra, & inaneis ſibi metus fingeret. *Initio, quale ubiq; ſilentium noctis, deinde concuti ferrum, uincula moueri, ille non tollere oculos, non remittere ſtylum, ſed obfirmare animũ, auribusq́; prætendere. Tum crebreſcere fragor, aduentare etiam, ac iam ut in limine, iam ut intra limen audiri: reſpicit, uidet, agnoſcitq́; narratam ſibi effigiem. Stabat, innuebatq́; digito, ſimilis uocanti. Hic contrà, ut paululum expectaret, manu ſignificat, rurſusq́; ceris, & ſtylo incumbit: Illa ſcribentis capiti catenis inſonabat. Reſpicit rurſus idem, quod prius, innuentem. Nec moratus tollit lumen, & ſequitur. Ibat illa lento gradu, quaſi grauis uinculis: poſtquam deflexit in aream domus, repente dilapſa deſerit comitem. Deſertus herbas, & folia concerpta ſignum loco ponit. Poſtero die adit magiſtratus, monet ut illum locum effodi iubeant. Inueniunt oſſa inſerta catenis & implicita, quæ corpus æuo, terraq; putrefactum nuda & exeſa reliquerat uinculis, collecta publice ſepeliuntur. Domus poſtea rite conditis manibus caruit. Et hæc quidem adſirmantibus credo: illud adfirmare alijs poſſum: Eſt libertus mihi Marcus, non illiteratus, cũ hoc minor frater eodem lecto quieſcebat. Is uiſus eſt ſibi cernere quendam in toro reſidentem, admouentemq́; capiti ſuo cultros, atq; etiam ex ipſo uertice amputantem*

*Initioq́; ubiq; ſilentium

capillos. Vbi inluxit, ipſe circa uerticem tonſus, capilli ia centes reperiuntur. Exiguum temporis medium, & rurſus ſimile aliud priori fidem fecit. Puer in pædagogio miſtus pluribus dormiebat, uenerunt per feneſtras (ita narrat) in tunicis albis duo, cubantemq; detonderunt: & quâ uenerant, receßerunt. Hunc quoq; tonſum, ſparſosq; circà capillos dies oſtendit. Nihil notabile ſecutũ, niſi forte, quòd non fui reus, futurus, ſi Domitianus, ſub quo hæc acciderunt, diutius uixiſſet. Nam in ſcrinijs eius datus à Caro de me libellus inuentus eſt. Ex quo cõiectari poteſt, quia reis moris eſt ſubmittere capillum, reciſos meorum capillos, depulſi quod imminebat periculi ſignum fuiſſe. Proinde rogo eruditionem tuam intendas. Digna res eſt, quam diu multumq; cõſideres: ne ego quidem indignus, cui copiam ſcientiæ tuæ facias. Licet etiam utranq; in partem, ut ſoles, diſputes: ex altera tamen fortius, ne me ſuſpenſum incertumq; dimittas, cum mihi conſulendi cauſa fuerit, ut dubitare deſinerem. Vale.

C. PLIN. SEPTITIO SVO S.

AIs quoſdam apud te reprehendiſſe, tanquam amicos meos ex omni occaſione ultra modum laudẽ. Agnoſco crimen, amplector etiam. Quid enim honeſtius culpa benignitatis? Qui ſunt tamen iſti, qui amicos meos melius norint? Sed ut norint, quid inuident mihi feliciſsimum errorem? Vt enim non ſint, quales à me prædicantur, ego tamen beatus, quòd mihi uidentur. Igitur ad alios hanc ſiniſtram diligentiam conferant. Nec ſunt parum multi, qui carpere amicos ſuos iudicium uocant: mihi nunquam perſuadebunt, ut meos amari à me nimis unquã putem. Vale.

C. PLIN. MONTANO SVO S.

Ridebis

Ridebis, deinde indignaberis, deinde ridebis, ſi legeris, quod niſi legeris, non potes credere. Eſt uia Tiburtina intra primum lapidem (proxime adnotaui) monimentũ Pallantis, *ita inſcriptum:* Huic Senatus ob fidem, pietatē q; *erga patronos, ornamenta prætoria decreuit, & ſeſtertium centies quinquagies, cuius honore contentus fuit.* Equidem *nunquam ſum miratus, quæ ſæpius à fortuna quàm à iudicio proficiſcerentur.* Maxime *tamen hic me titulus admonuit, quàm eſſent mimica, & inepta, quæ interdum in hoc cœnum, in has ſordeis abijcerentur.* Quæ *deniq; ille furcifer & recipere auſus eſt, & recuſare: atq; etiam, ut moderationis exemplum, poſteris proderet.* Sed *quid indignor? ridere ſatius eſt, ne ſe magnum aliquod adeptos putent, qui huc felicitate perueniunt, ut rideantur.* Vale.

C. PLIN. GENITORI SVO S.

Torqueor, *quòd diſcipulum, ut ſcribis, optimæ ſpei amiſiſti, cuius & ualetudine, & morte impedita ſtudia tua, quid neſciam? cum ſis omnium officiorum obſeruantiſſimus, cumq́; omnes, quos probas, effuſiſſime diligas.* Me *huc quoq; urbana negocia perſequuntur, non delectant.* Non *deſunt enim, qui me aut iudicem, aut arbitrum faciunt. Accedunt querelæ ruſticorum, qui auribus meis poſt longum tempus ſuo iure abutũtur.* Inſtat *& neceſſitas agrorum locandorum perquàm moleſta.* Adeò *rarum eſt inuenire idoneos conductores, quibus ex cauſis precariò ſtudeo: ſtudeo tamen, nam & ſcribo aliquid & lego: ſed cum lego, ex comparatione ſentio, quàm male ſcribam.* Licet *tu mihi bonum animum facias, qui libellos meos de ultione* Heluidij, *orationi* Demoſthenis κατὰ μείδιου *confers.* Quam *ſanè, cum componerem illos, habuì in* manibus

Id eſt, contra Mediam.

manibus, non ut æmularer: improbum enim, ac penè furioſum: ſed tamen imitarer, & ſequerer tantum, ut diuerſitas ingeniorum maximi & minimi, & ut cauſæ diſſimilitudo pateretur. Vale.

C. PLIN. CORNVTO SVO S.

CLaudius Pollio *amari à te cupit, dignus hoc ipſo, quod cupit, deinde quòd ipſe te diligit.* Neque *enim ferè quiſquam exigit iſtud, niſi qui facit: uir alioqui rectus, integer, quietus, ac penè ultra modum, ſi quis tamen ultra modum, uerecundus.* Hunc, *cum ſimul militaremus, non ſolum ut commilito inſpexi, præerat alæ militari, ego iuſſus à legato conſulari rationem alarum, & cohortium excutere, ut magnam quorundam fœdamq; auaritiam, & negligentiam parem, ita huius ſummam integritatem, ſolicitam diligentiam inueni. Poſtea promotus ad ampliſsimas procurationes nulla occaſione corruptus, ab inſito abſtinentiæ amore deflexit: nunquam ſecundis rebus intumuit, nunquam officiorum uarietate continuam laudem humanitatis infregit, eademq; firmitate animi laboribus ſuffecit, qua nunc ocium patitur.* Quod *quidem pauliſper cum magna ſua laude intermiſit, & poſuit, à* Correllio *noſtro ex liberalitate imperatoris* Neruæ *emendis, diuidendiſq; agris adiutor adſumptus.* Etenim *qua gloria dignum eſt, ſummo uiro in tanta eligendi facultate precipue placuiſſe?* Idem *quàm reuerenter, quàm fideliter amicos colat, multorum ſupremis iudicijs, in his* * Annij *Baſsi grauiſsimi ciuis credere potes, cuius memoriam tam grata prædicatione prorogat, & extendit, ut librum de uita eius (nam ſtudia quoq;, ſicut alias arteis bonas ueneratur) ediderit pulchrum, ſed & uarietate ipſa probandum, cùm pleriq;*

* & Muſonij Baſsi

riq; hactenus defunctorum meminerint, ut querantur. Hunc hominem adpetentiſſimum tui, mihi crede, complectere, adprehende, imò & inuita, ac ſic ama, tanquam gratiam referas. Neq; enim obligandus, ſed remunerandus eſt in amoris officio, qui prior cœpit. Vale.

C. PLINIVS FABATO
proſocero S.

D*Elector iucundum tibi fuiſſe Tyronis mei aduentum. Quod uerò ſcribis oblata occaſione proconſulis plurimos manumiſſos, unice lætor. Cupio enim patriam noſtram omnibus quidem rebus augeri, maximè tamen ciuium numero: id enim oppidis firmiſſimum ornamentum. Illud etiam me non ut ambitioſum, ſed tamen iuuat, quòd ais eſſe te, meq; & gratiarum actione, & laude celebratos. Eſt enim, ut* Xenophon *ait,* ἥδιστον ἄκουσμα ἔπαι-νος, *utiq; ſi te mereri putes.* Vale. Id eſt, ſuauiſſimum genus auſcultationis laus.

C. PLIN. TACITO SVO S.

A*Vguror, nec me fallit augurium, hiſtorias tuas immortaleis futuras: quò magis illis (ingenuè fatebor) inſeri cupio. Nam ſi eſſe nobis curæ ſolet, ut facies noſtra ab optimo quoq; artifice exprimatur: non'ne debemus optare, ut operibus noſtris ſimilis tui ſcriptor, prædicatorq; contingat? Demonſtro ergo, quanquam diligentiam tuam fugere nõ poſſit, quum ſit in publicis actis: demonſtro tamẽ, quo magis credas iucundũ mihi futurum, ſi factum meũ, cuius gratia periculo cedit, tuo ingenio, tuo teſtimonio ornaueris. Dederat me ſenatus cum Herennio Senecione aduocatum prouinciæ Bæticæ contra Bæbium Maſſam: damnatoq; Maſſa, cenſuerat, ut bona eius publicè cuſtodirentur. Senecio cùm exploraſſet conſules poſtulationibus uacaturos, conuenit me, & qua concor-*

dia (inquit) iniunctam nobis accuſationem executi ſumus, hac adeamus conſules, petamusq́;, ne bona diſſipari ſinant, quorum eſſe in cuſtodia debent. Reſpondi: *cum ſimus aduocati à ſenatu dati, diſpice, num peractas putes parteis noſtras, ſenatus cognitione finita.* Et ille: *tu quem uoles, tibi terminum ſtatues, cui nulla cum prouincia neceſſitudo, niſi ex beneficio tuo, & hoc recenti: ipſe & natus ibi & quæſtor in ea fui.* Tum ego, *ſi fixum tibi iſtud ac deliberatum, ſequar te, ut ſi qua ex hoc inuidia erit, nõ tua tantum ſit.* Venimus ad conſules, dicit Senecio, quæ res ferebat: aliqua ſubiungo. Vixdum conticueramus, *en *& Maſſa queſtus, Senecionem non aduocati fidem, ſed inimici amaritudinem impleſſe, impietatisq́; reum poſtulat. Horror omnium. Ego autem: *Vereor, inquam, clariſſimi conſules, ne mihi Maſſa ſilentio ſuo præuaricationem obiecerit, quod non & me reum poſtulauit.* Quæ uox & ſtatim excepta, & poſtea multo ſermone celebrata eſt. Diuus quidem Nerua (nam priuatus quoq; attendebat his, quæ rectè in publicum fierent) miſſis ad me grauiſſimis literis, non mihi ſolum, uerumetiam ſeculo eſt gratulatus, cui exemplum (ſic enim ſcripſit) ſimile antiquis contigiſſet. Hæc utcunq; ſe habent, notiora, clariora, maiora tu facies: quanquam non exigo, ut excedas rei actæ modum: nec enim hiſtoria debet egredi ueritatem, & honeſtè factis ueritas ſufficit. Vale.

LIBRI SEPTIMI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER VIII.

C. PLIN. SEPTIMIO SVO S.

ITER cōmodè explicui, excepto quòd quidam ex meis aduerſam ualetudinem *feruentißimis æſtibus cōtraxerunt. Encolpius quidem lector, ille ſeria noſtra, ille deliciæ, exaſperatis faucibus puluere ſanguinē reiecit. Quàm triſte hoc ipſi, quàm acerbum mihi, ſi his, cui omnis ex ſtudijs gratia, inhabilis ſtudijs fuerit: quis deinde libellos meos ſic leget, ſic amabit? quem aures meæ ſic ſequentur? Sed dij lætiora promittunt. Stetit ſanguis, reſedit dolor. Præterea continens ipſe, nos ſoliciti, medici diligentes. Ad hoc ſalubritas cœli, ſeceſſus, quies, tantum ſalutis, quātum otij pollicentur. Vale.

*ferueſcentibus

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

ALij in prædia ſua proficiſcuntur, ut locupletiores reuertantur, ego ut pauperior. Vendideram uindemias certatim negotiatoribus ementibus, inuitabat precium, & quod tunc, & quod fore uidebatur, ſpes feſellit. Erat expeditum omnibus remittere æqualiter, ſed non ſatis æquum. Mihi autem egregium in primis uidetur, ut foris, ita domi: ut in magnis, ita in paruis: ut in alienis, ita in ſuis agitare iuſtitiam. Nam ſi paria peccata, pares etiam laudes. Itaq; omnibus quidem, ne quis mihi non donatus abiret, partem octauam precij, quo quis emerat, conceſſi: deinde ijs, qui ampliſſimas ſummas emptionibus occupauerant, ſeparatim conſului. Nam & me ma

gis iuuerant, & maius ipſi fecerant damnum. Igitur ijs, qui pluris quàm decem milibus emerant, ad illam communem, & quaſi publicam octauam addidi decimam eius ſummæ, quæ decē milia exceſſerat. Vereor ne parum expreſſerim, apertius calculos oſtendam, ſi qui forte quindecim milibus emerant, hi & quindecim milium octauam & quinque milium decimam tulerunt. Præterea cùm reputarem quoſdam ex debito aliquantum, quoſdā aliquid, quoſdam nihil repoſuiſſe, nequaquam uerum arbitrabar, quos non æquaſſet fides ſolutionis, hos benignitate remißionis æquari. Rurſus ergo ijs, qui ſoluerāt, eius quod ſoluerant, decimam remiſi. Per hoc enim aptißimè & in præteritum ſingulis pro cuiuſque merito gratia referri, & in futurum omnes, cum ad emendum, tum etiam ad ſoluendum allici uidebantur. Magno mihi ſeu ratio hæc, ſeu facilitas ſtetit. Sed fuit tanti: nam regione tota & nouitas remißionis, & forma laudatur: ex ipſis etiam quos non una, ut dicitur, pertica, ſed diſtincte, gradatimq; tractaui. Quanto quis melior, & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus non eſſe apud me ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς, ἠδὲ καὶ ἐσθλός. *Vale.*

Id eſt, in æquali honore partim improbus, partim ꝓbus.

C. PLIN. SPARSO SVO S.

Librum, quem nouißime tibi miſi, ex omnibus meis uel maxime placere ſignificas. Eſt eadem opinio cuiuſdam eruditißimi, quo magis adducor, ut neutrum falli putem: quia non eſt credibile utrunque falli, & quia tam blandior mihi. Volo enim proxima quæque abſolutißima uideri: & ideo iam nunc contra iſtum librum faueo orationi, quam nuper in publicum dedi, communicaturus tecum, ut primum diligentem tabellarium inuenero. Erexi expectationem tuam, quam uereor, ne deſtituat oratio

in ma

in manus ſumpta. Interim tamen tanquam placituram (& fortaſſe placebit) expecta. Vale.

C. PLIN. CANINIO SVO S.

OPtimè facis, quòd bellum Dacicum ſcribere paras. Nam quæ tam recens, tam copioſa, tam lata, quæ denique tam poëtica, & quanquam in uerißimis rebus, tam fabuloſa materia? Dices immiſſa terris noua flumina, nouos pontes fluminibus iniectos, inſeſſa caſtris montium abrupta, pulſum regia, pulſum etiam uita regem, nihil diſperantem. Super hæc actos bis triumphos, quorum alter ex inuicta gente primus, alter nouißimus fuit. Vna, ſed maxima difficultas, quòd hæc æquare dicendo, arduum, immenſum etiam tuo ingenio, quanquam altißime adſurgat, & amplißimis operibus increſcat. Nonnullus & in illo labor, ut barbara & fera nomina, in primis regis ipſius Græcis uerſibus non reſultent. Sed nihil eſt, quod non arte, cura'que, ſi non poteſt uinci, mitigetur. Præterea, ſi datur Homero & mollia uocabula, & Græca ad lenitatē uerſus contrahere, extendere, inflectere: cur tibi ſimilis audentia, præſertim non delicata, ſed neceſſaria negetur? Proinde iure uatum inuocatis dijs, & inter Deos ipſo, cuius res, opera, conſilio dictaturus es, immitte rudentes, pande uela, ac ſi quando aliâs, toto ingenio uehere. Cur enim non ego quoq; poëticè cum poëta? Illud iam nunc paciſcor, prima quæq; ut abſolueris, mitte, imò etiam antè quàm abſoluas: ſic ut erunt recentia, ſi rudia, ſi adhuc ſimilia naſcentibus. Reſpondebis non poſſe perinde carptim, ut contexta, perinde inchoata placere ut effecta. Scio itaq; & à me æſtimabuntur, ut cœpta: ſpectabuntur, ut membra: extremamq; limam tuam operientur in ſcrinio noſtro. Patere hoc me

ſuper

ſuper cætera habere amoris tui pignus, ut ea quoque noſrim, quæ noſſe neminem uelles. In ſumma, potero fortaſſe ſcripta tua magis probare, laudare, quanto illa tardius, cautiusq; : ſed ipſum te magis amabo, magisq; laudabo, quanto celerius, & incautius miſeris. Vale.

C. PLIN. GEMINIO SVO S.

GRaue uulnus *Macrinus noſter accepit, amiſit uxorem ſingularis exempli, etiam ſi olim fuiſſet.* Vixit *cum hac trigintanouem annis ſine iurgio, ſine offenſa.* Quam *illa reuerentiam marito ſuo præſtitit, cum ipſa ſummam mereretur? quot, quantasq; uirtutes ex diuerſis ætatibus ſumptas collegit, & miſcuit?* Habet *quidem* Macrinus *grande ſolatium, quòd tantum bonũ tandiu tenuit. Sed hoc magis exacerbatur, quòd amiſit.* Nam *fruendis uoluptatibus creſcit carendi dolor.* Ero *ergo ſuſpenſus pro homine amiciſſimo, dum admittere auocamẽta, & cicatricẽ pati poſſit, quam nihil æque ac neceſſitas ipſa, & dies longa, & ſatietas doloris inducit.* Vale.

C. PL. MONTANO SVO S.

COgnouiſſe *iam ex epiſtola mea debes, adnotaſſe me nuper monimentum* Pallantis *ſub hac inſcriptione:* Huic *ſenatus ob fidem, pietatemq; erga patronos, ornamenta prætoria decreuit, & ſeſtertium centies quinquagies, cuius honore contentus fuit.* Poſtea *mihi uiſum eſt precium curæ, ipſum* S. C. *quærere:* Inueni *tam copioſum, & effuſum, ut ille ſuperbiſſimus titulus modicus, atque etiam demiſſus uideretur.* Cõferant *ſe,*miſceantq;, nõ dico illi ueteres* Africani, Achaici, Numantini: *ſed hi proximi* Marij, Syllæ, Pompeij *(nolo progredi lõgius) infra* Pallantis *laudes iacebunt.* Vrbanos *qui illa cenſuerunt, putem, an miſeros?* Dicerem *urbanos, ſi* Senatum *deceret urbanitas*

**alij non habent, miſceantq;*

*urbanitas. Miſeros ergo? ſed nemo tam miſer eſt, ut ad illa cogatur. Ambitio ergo, & procedendi libido? Sed quis adeò demens, ut aut per ſuum, aut per publicum dedecus procedere uellet in ea ciuitate, in qua hic eſſet uſus potentiſſimæ dignitatis, ut primus in ſenatu laudare Pallantem poſſet? Omitto, quòd Pallanti ſeruo prætoria ornamenta offeruntur, quippe offeruntur à ſeruis. Mitto quòd cenſent non exhortandum modò, uerumetiam compellendum ad uſum aureorum anulorum. Erat enim contra maieſtatem Senatus, ſi ferreis prætorius uteretur. Leuia hæc & tranſeunda. Illa memoranda, quòd nomine Pallantis Senatus, nec expiata poſtea*ea iniuria eſt. Pallantis nomine Senatus gratias agit Cæſari, quòd & ipſe cum ſummo honore mentionem eius proſecutus eſſet, & Senatui facultatem feciſſet teſtandi erga eum beneuolentiam ſuam. Quid enim Senatui pulchrius, quàm ut erga Pallantem ſatis gratus uideretur? Additur ut Pallas, cui ſe omnes pro uirili parte obligatos fatentur, ſingularis fidei, ſingularis induſtriæ fructum meritiſſimo ferat, prolatos imperij fines, redditos exercitus Reipub. credas. Adſtruitur his, cum Senatui, populoq́; Romano liberalitatis gratior repræſentari nulla materia poſſet, quàm ſi abſtinentiſſimi, fideliſſimiq́; cuſtodis principalium opum facultates adiuuare contigiſſet. Hoc tunc uotum Senatus, hoc præcipuum gaudium populi, hæc liberalitatis materia gratiſſima, ſi Pallantis facultates adiuuare publicarum opum egeſtione contingeret. Iam quæ ſequuntur, uoluiſſe quidem Senatum cenſere, dandum ex ærario ſeſtertium centies quinquagies: & quanto ab eiuſmodi cupiditatibus remotior eius animus eſſet, tanto impenſius petere à publico parente, ut eum compelleret ad ceden-*

*curia

dum

dum Senatui. Id uerò deerat, ut cum Pallante autoritate publica ageretur, Pallas rogaretur, ut Senatui cederet, ut illi ſuperbiſſimæ abſtinentiæ Cæſar ipſe patronus aduocaretur, ne ſeſtertium centies quinquagies ſperneret. Spreuit, quod ſolum potuit tantis opibus publice oblatis, adrogantius fecit, quàm ſi accepiſſet. Senatus tamen id quoq; ſimilis querenti, laudibus tulit, his quidem uerbis: Sed cum princeps optimus, parensq; publicus rogatus à Pallante, eam partem ſententiæ, quæ pertinebat ad dandum ei ex ærario centies quinquagies ſeſtertium, remitti uoluiſſet, teſtari ſenatum, & ſe libenter, ac meritò hanc ſummam inter reliquos honores ob fidem, diligentiamq; Pallantis decernere cœpiſſe, uoluntati tamen principis ſui, cui in nulla re fas putaret repugnare, in hac quoq; re obſequi. Imaginare Pallantem uelut intercedentem ſenatuſconſulto, moderantemq; honores ſuos, & ſeſtertium centies quinquagies, ut nimium recuſantem, cum prætoria ornamenta tanquam minus recepiſſet. Imaginare Cæſarem liberti precibus, uel potius imperio coram ſenatu obtemperantem. Imperat enim libertus patrono, quem in ſenatu rogat. Imagnare ſenatum uſquequaque teſtantem meritò, libenterq; ſe hanc ſummam inter reliquos honores Pallanti cœpiſſe decernere, & perſeueraturũ fuiſſe ſe, niſi obſequeretur principis uoluntati, cui non eſſet fas in ulla re repugnare. Ita ne ſeſtertium centies quinquagies Pallas ex ærario referret, uerecundia ipſius, obſequio ſenatus opus fuit in hoc precipue non obſequuturi, ſi in nulla re putaſſet fas eſſe non obſequi. Finem exiſtimas? manedum, & maiora accipe. Vtique cum ſit utile, principis benignitatem promptiſſimam ad laudem, præmiaq; merentium inluſtrari ubique, et maxime ijs locis

cis, quibus incitari ad imitationem præpoſiti rerum eius cura poſſent, & Pallantis ſpectatiſſima fides, atque innocentia exemplo prouocare ſtudium tam honeſtæ æmulationis poſſet, eáque quarto Calend. Februarij, quæ proxime fuiſſent, in ampliſſimo ordine optimus princeps recitaſſet, ſenatusque conſulta de his rebus facta in æs inciderentur, idque æs fingeretur ad ſtatuam loricatam diui Iulij. Parum uiſum tantorum dedecorum eſſe curiam teſtem. Delectus eſt celeberrimus locus, in quo legēda præſentibus, legenda futuris proderentur. Placuit ære ſignari omneis honores faſtidioſiſſimi mancipij, quosque repudiaſſet, quosque, quantum ad decernenteis pertinet, geſſiſſet, inciſa, & inſculpta ſunt publicis, æternisq; monimentis prætoria ornamenta Pallantis, ſic quaſi fœdera antiqua, ſic quaſi ſacræ leges. Tanta principis, tanta ſenatus, tanta Pallantis ipſius: quid dicam? neſcio, niſi uellet in oculis omnium figi, Pallas inſolentiam ſuam, patientiam Cæſar, humilitatem Senatus. Neç puduit rationem turpitudini obtendere. Egregiam quidē pulchramq; rationem, ut exemplo Pallantis præmiorum ad ſtudium æmulationis cæteri prouocarentur. Ea honorum uilitas erat, illorum etiam, quos Pallas non dedignabatur. Inueniebantur tamen honeſto loco nati, qui peterent, cuperentq; quod dari liberto, promitti ſeruis uidebant. Quàm iuuat, quòd in tempora illa non incidi, quorum ſic me, tanquam illis uixerim, pudet. Non dubito ſimiliter adfici te. Scio quàm ſit tibi uiuus, & ingenuus animus. Ideoq; facilius eſt, ut me (quanquam indignationem quibuſdam in locis fortaſſe ultra epiſtolæ modum extulerim) parum doluiſſe, quàm nimis credas. Vale.

C. PLIN. TACITO SVO S.

NEque ut magiſtro magiſter, neq; ut diſcipulo diſcipulus (ſic enim ſcribis) ſed ut diſcipulo magiſter: nam tu magiſter, ego contrà: atq; *adeò tu in ſcholam reuocas, ego adhuc Saturnalia extendo, librum miſiſti. Nō potui longius hyperbaton facere, atque hoc ipſo probare, eum eſſe, qui non modò magiſter tuus, ſed ne diſcipulus quidem debeam dici: ſumam tamen perſonam magiſtri, exeram'que in librum tuum ius, quod dediſti eo liberius, quo nihil ex meis interim miſſurus ſum tibi, in quo te ulciſcaris. Vale.

*ideo

C. PLIN. ROMANO SVO S.

Clitumnus fons.

VIdiſti'ne aliquando Clitumnum fontem? ſi nondum, & puto nondum, alioqui narraſſes mihi. Vide quem ego (pœnitet tarditatis) proxime uidi. Modicus collis adſurgit antiqua cupreſſu nemoroſus, & opacus. Hunc ſubter fons exit, & exprimitur pluribus uenis, ſed imparibus, eluctatusq; facit gurgitem, qui lato gremio pateſcit purus & uitreus, ut numerare iactas ſtipes, & relucēteis calculos poſſis. Inde non loci deuexitate, ſed ipſa ſui copia, & quaſi pondere impellitur. Fons adhuc, et iam ampliſſimum flumē, atq; etiam nauium patiens, quas obuias quoq;, & contrario niſu in diuerſa tendenteis tranſmittit, et perfert, adeò ualidus, ut illà quà properat, ipſe tanquam per ſolum planū remis nō adiuuetur, idem ægerrime remis, contisq; ſuperetur aduerſus. Iucundum utrunq; per iocum, ludumq; fluitantibus, ut flexerint curſum, laborem otio, otium labore uariare. Ripæ fraxino multa, multa populo ueſtiuntur. Quas perſpicuus amnis uelut merſas uiridi imagine adnumerat. Rigor aquæ certauerit niuibus, nec color cedit. Adiacet templum priſcum, & religioſum

religioſum. Stat Clitumnus ipſe amictus, ornatuſq; prætexta. Præſens numen,atq; etiam fatidicum indicant ſortcis. Sparſa ſunt circa ſacella complura,totidemq; Dei ſimulachra,ſua cuiq; ueneratio, ſuum nomen,quibuſdã uero etiam fontes. Nam præter illum quaſi parentem cæterorum,ſunt minores capite diſcreti, ſed flumini miſcẽtur, quod ponte tranſmittitur. Is terminus ſacri, prophaniq;. In ſuperiore parte nauigare tantum,infrà etiã natare conceſſum. Balineum Hiſpellates, quibus illum locum diuus Auguſt.dono dedit,publice præbent,& hoſpitium. Nec deſunt uillæ, quæ ſecutæ fluminis amœnitatẽ, margini inſiſtunt. In ſumma,nihil erit,ex quo non capias uoluptatẽ. Nam ſtudebis quoq;, & leges multa multorum omnibus columnis, omnibus parietibus inſcripta, quibus fons ille, Deuſq; celebratur. Plura laudabis,nonnulla ridebis:quanquàm tu uero,quæ tua humanitas,nulla ridebis. Vale.

C. PLIN. VRSO SVO S.

OLim non librum in manus,non ſtylum ſumpſi. Olim neſcio quid ſit otium,quid quies,quid denique illud, iners quidem, iucundum tamen nil agere, nihil eſſe: adeò multa me negotia amicorum nec ſedere, nec ſtudere patiuntur. Nulla enim ſtudia tanti ſunt, ut amicitiæ officium deſeratur, quod religioſißime cuſtodiendum ſtudia ipſa præcipiunt. Vale.

C. PL. FABATO PROSOCERO.

QVo magis cupis ex nobis pronepotes uidere, hoc triſtior audies,neptem tuam abortum feciſſe, dum ſe prægnantem eſſe puellariter neſcit,ac per hoc quædam cuſtodienda prægnantibus omittit, facit omittenda:quem errorem magnis detrimentis expiauit,in ſummum periculum adducta. Igitur,ut neceſſe eſt,grauiter accipias ſene-

ſtutem tuam, quaſi paratis poſteris deſtitutam, ſic debes agere dijs gratias, quòd ita tibi in præſentia pronepotes negauerunt, ut ſeruarent neptem, illos reddituri, quorum nobis ſpem certiorem hæc ipſa, quanquam parum proſpe re explorata, fœcunditas facit. iiſdem nunc ego te, quibus ipſum me hortor, moneo, confirmo. Neq; enim ardentius tu pronepotes, quàm ego liberos cupio. Quibus uideo à meo, tuóq; latere pronũ ad honores iter, & audita latius nomina, & non ſubitas imagines relicturus. Naſcantur modo, & hunc noſtrum dolorem gaudio mutent. Vale.

C. PL. HISPVLLAE SVAE S.

CVm affectum tuum erga fratris filiam cogito, etiam materna indulgentia molliorem, intelligo prius tibi, quod eſt poſterius nunciandum, ut præſumpta lætitia ſollicitudini locum non relinquat. Quanquàm uereor ne poſt gratulationem quoq; in metum redeas, atque ita gaudeas periculo liberatam, ut ſimul quòd periclitata ſit, perhorreſcas. Iam hilaris, iam ſibi, iam mihi reddita incipit refici, tranſmiſſumq; diſcrimen conualeſcendo remetiri. Fuit alioqui in ſummo diſcrimine (impune dixiſſe liceat) fuit nulla ſua culpa, ætatis aliqua, inde abortus, & ignorati uteri triſte experimentum. Proinde etſi non contigit tibi deſiderium fratris amiſſi, aut nepote eius, aut nepte ſolari: memento tamen dilatum magis iſtud, quàm negatum; cum ſalua ſit, ex qua ſperari poteſt. Simul excuſa patri tuo caſum, cui paratior apud fœminas uenia eſt. Vale.

C. PL. MINVTIANO SVO S.

HVnc ſolum diem excuſo. Recitaturus eſt Titinius Capito, quem ego audire neſcio magis debeam, an cupiam. Vir eſt optimus, & inter præcipua ſeculi ornamenta numerandus. Colit ſtudia, ſtudioſos amat, fouet, proue-

hit,

bit,multorumq́;,qui aliqua cõponunt,portus,ſinus,præſidium,omnium exemplum, ipſarum deniq; literarum iam ſeneſcentium reductor,ac reformator. Domum ſuam recitantibus præbet,auditoria, non apud ſe tantum benignitate mira frequentat: mihi certe, ſi modo in urbe eſt, defuit nunquam. Porrò tanto turpius gratiam non referre,quanto honeſtior cauſa referendæ.An ſi litibus tererer,obſtrictum eſſe me crederem obeunti ad uadimonia mea: nunc, quia mihi omne negotium,omnis in ſtudijs cura,nunus obligor tanta ſedulitate celebranti? in quo obligari ego, ne dicam ſoleo,certe maxime poſſum. Quòd ſi illi nullam uicem,nulla quaſi mutua officia deberem, ſolicitarer tamen uel ingenio hominis pulcherrimo & maximo,& in ſumma ſeueritate dulciſſimo, uel honeſtate materiæ. Scribit exitus illuſtrium uirorum,in ijs quorundam mihi chariſſimorũ.Videor ergo fungi pio munere: quorumq́; exequias celebrare non licuit,horum quaſi funebribus laudationibus, ſeris quidem,ſed tanto magis ueris intereſſe. Vale.

C. PL. GENIALI SVO S.

PRobo,quòd libellos meos cum patre legiſti. Pertinet ad profectum tuum à diſertiſſimo uiro diſcere, quid laudandum, quid reprehendendum: ſimul ita inſtitui, ut uerum dicere adſueſcas.Vides quẽ ſequi, cuius debeas implere ueſtigia. O' te beatum,cui contigit unum, atq; idem optimum, & coniunctiſſimum exemplar: qui deniq; eum potiſſimum imitandum habes,cui natura eſſe te ſimilimum uoluit. Vale.

C. PL. ARISTONI SVO S.

CVm ſis peritiſſimus & priuati iuris, & publici, cuius pars ſenatorium eſt, cupio ex te potiſſimum audire,errauerim in ſenatu proxime,nec'ne, non ut in præ-

teritum(ſerum enim)uerum ut in futurum, ſi quid ſimile inciderit, erudiar. Dices, cur quæris, quod noſſe debeas? Priorum temporum ſeruitus, ut aliarum optimarum artium, ſic etiam iuris ſenatorij obliuionem quandam, & ignorationem induxit. Quotus enim quiſq; tam patiens, ut uelit diſcere, quòd in uſu non ſit habiturus? Adde, quòd difficile eſt tenere, quæ acceperis, niſi exerceas. Itaque reducta libertas rudeis nos & imperitos deprehendit, cuius dulcedine accenſi, cogimur quædam facere antè, quàm noſſe. Erat autem antiquitus inſtitutum, ut à maioribus natu, non auribus modò, uerumetiam oculis diſceremus, quæ facienda mox ipſi, ac per uices quaſdam tradenda minoribus haberemus. Inde adoleſcentuli ſtatim caſtrenſibus ſtipendijs imbuebantur, ut imperare parendo, duces agere dum ſequuntur adſueſcerent. Inde honores petituri adſiſtebant curiæ foribus, & conſilij publici ſpectatores antè quàm conſortes erant. Suus cuique parens pro magiſtro, aut cui parens non erat, maximus quiſque, & uetuſtiſsimus pro parente. Quæ poteſtas referentibus, quod cenſentibus ius, quæ uis magiſtratibus, quæ cæteris libertas, ubi cedendum, ubi reſiſtendum, quod ſilentij tempus, quis dicendi modus, quæ diſtinctio pugnantium ſententiarum, quæ executio prioribus aliquid addentium. Omnem deniq; ſenatorium morem, quod fideliſsimum percipiendi genus, exemplis docebantur. At nos iuuenes fuimus quidē in caſtris, ſed cum ſuſpecta uirtus, inertia in precio, cum ducibus autoritas nulla, nulla militibus uerecundia, nuſquā imperium, nuſquam obſequium, omnia ſoluta, turbata, atque etiam in contrariū uerſa, poſtremo obliuiſcenda magis quàm tenenda. Iidem proſpeximus curiam, ſed curiam trepidam, & elinguem, cum dicere quod uelles, periculoſum:

ſum:quod nolles, miſerum eſſet. Quid tunc diſci potuit, quid didiciſſe iuuit, cum ſenatus aut ad ocium ſummum, aut ad ſummum nefas uocaretur? & modo ludibrio, modo dolori retentus, nunquam ſeria, triſtia ſæpe cenſeret? Eadem mala iam ſenatores, iam participes malorum multos per annos uidimus, tulimusq́;, quibus ingenia noſtra in poſterum quoq; hebetata, fracta, contuſa ſunt. Breue tempus (nam tanto breuius omne, quanto felicius tẽpus) quod libet ſcire, quid ſimus, libet exercere quod ſumus, quod iuſtius peto: primum, ut erroris, ſi quis eſt error, tribuas ueniam: deinde medearis ſcientia tua, cui ſuperfuit curæ, ſic iura publica ut priuata, ſic antiqua ut recentia, ſic rara ut adſidua tractare. Atq; ego arbitror illis etiam, quibus plurimarum rerum agitatio frequens, nihil eſſe ignotum patiebatur. Genus quæſtionis, quod adfero ad te, aut non ſatis tritum, aut etiam inexpertum fuiſſe. hoc & ego excuſatior, ſi forte ſum lapſus, & tu dignior laude, ſi potes id quoque docere, quod in obſcuro eſt an didiceris. Referebatur de libertis Afranij Dextri conſulis, incertum ſua, an ſuorum manu, ſcelere an obſequio perempti. Hos alius: quis? ego, ſed nihil refert, poſt quæſtionem ſupplicio liberandos, alius in inſulam relegandos, alius morte puniendos arbitrabatur. Quarum ſententiarum tanta diuerſitas erat, ut non poſſent eſſe, niſi ſingulæ. Quid enim commune habet occidere & relegare? non Hercule magis, quàm relegare & abſoluere. Quanquam propior aliquanto eſt ſententiæ relegantis, quæ abſoluerit, quàm quæ occiderit. Vtraque enim ex illis uitam relinquit, hæc adimit: cum interim & qui morte puniebant, & qui relegabant, unà ſedebant, & temporaria ſimulatione concordiæ diſcordiam differebant. Ego poſtulabam, ut tribus ſenten-

tijs ſuus numerus conſtaret, nec ſe breuibus inducijs duæ iungerent. Exigebam ergo *ut qui capitali ſupplicio adficiendos putabant, diſcederēt à relegante, nec interim contra abſoluenteis mox diſſenſuri cōgregarentur, quia paruulum referret, an idem diſpliceret, quibus non idem placuiſſet.* Illud *etiam mihi permirum uidebatur, cum quidem, qui libertos relegandos, ſeruos ſupplicio adficiendos cenſuiſſet coactum eſſe diuidere ſententiam: hunc autem qui libertos morte multaret, cum relegante numerari.* Nam *ſi oportuiſſet diuidi ſententiam unius, quia res duas comprehendebat, non reperiebam, quemadmodum poſſet iungi ſentētia duorum tam diuerſa cenſentium.* At*que adeò permitte mihi, ſic apud te, tanquam ibi, ſic peracta re, tanquam adhuc integra, rationem iudicij mei reddere: quæq; tunc carptim multis obſtrepentibus dixi, nūc per otium iungere.* Fingamus *treis omnino iudices in hāc cauſam datos eſſe, horum uni placuiſſe perire libertos, alteri relegari, tertio abſolui: utrum'ne ſententiæ duæ collatis uiribus nouiſsimam periment, an ſeparatim unaquæq; tantundem, quantum altera ualebit?* Nec *magis poterit cum ſecunda prima connecti, quàm ſecunda cum tertia.* Igitur *in ſenatu quoq; numerari tanquam contrariæ debent, quæ tanquam diuerſæ dicuntur.* Quòd *ſi unus, atque idem & perdendos cenſeret, & relegandos: num ex ſententia unius & perire poſſent, & relegari?* Num *deniq; omnino una ſententia putaretur, quæ tam diuerſa coniungeret?* Quemadmodum *igitur cum alter puniendos, alter cenſeat relegandos, uideri poteſt una ſententia, quæ dicatur à duobus, quæ non uideretur una, ſi ab uno diceretur?* Quid *lex, non aperte docet dirimi debere ſententias occidentis, & relegantis, cum ita diſceſsionem fieri iubet?*

Qui

Qui hæc ſentitis, in hanc partem: qui alia omnia, in illam partem ite, qua ſentitis. Examina ſingula uerba, & expende: *qui hæc cenſetis: hoc eſt, qui relegandos putatis: in hanc partem, id eſt, in eam, in qua ſedet, qui cenſuit relegandos.* Ex quo manifeſtum eſt, non poſſe in eadem parte remanere eos qui interficiendos arbitrantur. *Qui alia omnia: animaduertis, ut non contenta lex dicere alia, addiderit omnia: num ergo dubium eſt, alia omnia ſentire eos qui occidunt, quàm qui relegant? In illam partem ite, qua ſentitis.* Non'ne uidetur ipſa lex eos, qui diſſentiunt, in contrariam partem uocare, cogere, impellere? num conſulere etiam, ubi quiſque remanere, quò tranſgredi debeat, non tantum ſolennibus uerbis, ſed manu, geſtuq; demonſtrat? At enim futurum eſt, ut ſi diuidantur ſententiæ interficientis & relegantis, præualeat illa, quæ abſoluit. Quid iſtud ad cenſenteis? quos certe non decet omnibus artibus, omni ratione pugnare, ne fiat quod eſt mitius. Oportet tamen eos, qui morte puniunt, & qui relegant, abſoluentibus primum, mox inter ſe cōparari: ſcilicet ut in ſpectaculis quibuſdam ſors aliquem ſeponit ac ſeruat, qui cum uictore contendat: ſic in ſenatu ſunt aliqua prima, ſunt ſecunda certamina, & ex duabus ſententijs eam, quæ ſuperior exierit, tertia expectat. Quid quòd prima ſententia comprobata, cæteræ perimuntur? Qua ergo ratione poteſt eſſe non unus, atque idem locus ſententiarum, quarum nullus eſt poſtea, planius repetam: niſi dicente ſententiam eo, qui relegat, illi qui puniunt capite, initio ſtatim in alia diſcedunt, fruſtra poſtea in eo diſſentient ab eo, cui paulò antè conſenſerint. Sed quid ego ſimilis docenti, cum diſcere uelim, an ſententias diuidi, an iri in ſingulas oportuerit? Obtinui quidem, quod

poſtulabam:nihilominus tamen quæro,an poſtulare debuerim,an abſtinere. Quemadmodum abſtinuit is,qui ultimũ ſupplicium ſumendum eſſe cenſebat. Neſcio an iure,certè æquitate poſtulationis meæ uictus, omiſſa ſententia ſua, acceßit releganti, ueritus ſcilicet, ne ſi diuiderentur ſententiæ, quod alioqui fore uidebatur, ea quæ abſoluendos eſſe cenſebat,numero præualeret. Etenim longè plures in hac una,quàm in duabus ſingulis erant. Tum illi quoque, qui autoritate eius trahebantur, tranſeunte illo deſtituti, reliquerunt ſententiam ab ipſo autore deſertam,ſequutiq́; ſunt quaſi transfugam, quem ducem ſequebantur. Sic ex tribus ſententijs duæ factæ, tenuitq́; ex duabus altera,tertia expulſa, quæ cum ambas ſuperare non poſſet, elegit ab utra uinceretur. Vale.

C. PLIN. IVNIORI SVO S.

ONerauí te tot pariter mißis uoluminibus,ſed oneraui primum, quia exegeras: deinde, quia ſcripſeras tam graciles iſtic uindemias eſſe, ut planè ſcirem tibi uacaturum (quod uulgo dicitur) librum legere. Eadem ex meis agellis nunciantur. Igitur mihi quoq; licebit ſcribere quæ legas, ſit modo unde chartæ emi poßint,quæ ſi ſcabræ, bibulǽue ſint, aut non ſcribendum, aut neceſſario quicquid ſcripſerimus boni malíue delebimus. Vale.

C. PL. PATERNO SVO S.

COnfecerunt me infirmitates meorum,mortes etiã, & quidem iuuenum. Solatia duo nequaquam paria tanto dolori,ſolatia tamẽ. Vnum,facilitas manumittendi: uideor enim non omnino immaturos perdidiſſe,quos iam liberos perdidi. Alterum,cum permitto ſeruis quoq; quaſi teſtamenta facere,eaq́; ut legitima cuſtodio:mandant, rogantq́;,quod uiſum, pareo ocyus: ſuis diuidunt, donant,

relin

relinquunt, duntaxat intra domum: nam ſeruis Reſp. quædam, & quaſi ciuitas, domus eſt. Sed quanquã his ſolatijs adquieſcam, debilitor & frangor eadem illa humanitate, quæ me ut hoc ipſum permitterẽ, induxit. Non ideo tamẽ uelim durior fieri, nec ignoro alios, eiuſmodi caſus nihil amplius uocare quàm damnũ, eoq; ſibi magnos homines, & ſapienteis uideri, qui an magni ſapiẽtesq; ſint, neſcio: homines non ſunt. Hominis eſt enim, adfici dolore, ſentire, reſiſtere tamen, & ſolatia admittere, non ſolatijs non egere. Verum de his plura fortaſſe quàm debui, ſeu pauciora quàm uolui. Eſt enim quædam etiam dolendi uoluptas, præſertim ſi in amici ſinu defleas, apud quem lacrymis tuis uel laus ſit parata, uel uenia. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S.

NVm iſtic quoque immite, & turbidum cœlum? Hic adſiduæ tempeſtates, & crebra diluuia. Tiberis alueum exceßit, & demißioribus ripis alte ſuperfunditur (quanquam foſſa, quam prouidentißimus imperator fecit, exhauſtus premit ualleis) innatat cãpis, quaq; planum ſolum, pro ſolo cernitur. Inde, quæ ſolet flumina accipere, & permiſta deuehere, uelut obuius retro cogit, atque ita alienis aquis operit agros, quos ipſe non tangit. Anio delicatißimus amnium, ideoq; adiacentibus uillis uelut inuitatus retentusq;, magna ex parte nemora, quibus inumbratur, & fregit, & rapuit. Subruit monteis, & decidentium mole pluribus locis clauſus, dum amißum iter quærit, impulit tecta, ac ſe ſuper ruinas euexit, atque extulit. Viderunt hi, quos excelſioribus terris illa tempeſtas non deprehendit: alibi diuitum apparatus, & grauem ſupellectilem, alibi inſtrumenta ruris: ibi boues, aratra, rectores: hic ſoluta & libera armenta: atq; inter hæc

*ter hæc arborum truncos, aut uillarum trabeis, atque culmina, uarie, lateq; fluitantia. Ac ne illa quidem loca malo uacauerunt, ad quæ non aſcendit amnis. Nam pro amne *prorupta imber aßiduus, & deiecti nubibus turbines, *proruta opera, quibus precioſa rura cinguntur, quaßata, atq; etiam decuſſa monimenta. Multi eiuſmodi caſibus debilitati, obruti, obtriti, & aucta luctibus dãna. Ne quid ſimile iſtic, pro menſura periculi, uereor, teq; rogo, ſi nihil tale eſt, quàm maturißime ſolicitudini meæ conſulas. Sed & ſi tale, id quoq; nuncies. Nam paruulum differt, patiaris aduerſa, an expectes: niſi quòd tantum eſt dolendi modus, non eſt timendi. Doleas enim quantum ſcias accidiſſe, timeas quantum poßit accidere.* Vale.

C. PLIN. RVFINO SVO S.

*FAlſum eſt nimirum, quod creditur uulgo, Teſtamenta hominum ſpeculum eſſe morum, cum Domitius Tullus longe melior apparuerit morte, quàm uita. Nam cùm ſe captandum præbuiſſet, reliquit filiam hæredem, quæ illi cum fratre communis, quia genitam fratre adoptauerat. Proſecutus eſt nepotes plurimis, iucundißimiſq; legatis. Proſecutus etiam pronepotem. In ſumma, omnia pietate plenißima, ac tanto magis, quoniam inexpectata ſunt. Ergo uarij tota ciuitate ſermones: alij fictum, ingratum, immemorem loquuntur, ſeq; ipſos, dum inſectantur illum, turpißimis confeßionibus produnt, qui de illo uti de patre, auo, proauo, quaſi orbi querantur. Alij contrà, hoc ipſum laudibus ferunt, quòd ſit fruſtratus improbas ſpes hominum, quos ſic decipere pro moribus temporum prudentia eſt. Addunt etiam non fuiſſe ei liberum alio teſtamento mori: neque enim reliquiſſe opes filiæ, ſed reddidiſſe, quibus auctus per filiam fuerat. Nam Curtius *mancipia*

Marginal notes: *prorupta — *Mãtia per oſus gen.

cipia peroſus, generum ſuum Domitium Lucanum (frater eſt Tulli) ſub ea conditioue, ut filiam eius, neptem ſuam inſtituerat hæredem, ſi eſſet manu patris emiſſa. Emiſerat pater, adoptauerat patruus: atq; ita circumſcripto teſtamento, conſors frater in patris poteſtate emancipatam filiam adoptionis fraude reuocauerat, & quidē cum opibus ampliſsimis. Fuit alioqui fratribus illis quaſi fato datū, ut diuites fierent inuitiſsimis, à quibus facti ſunt. Quinetiam Domitius Afer, qui illos in nomen adſumpſit, reliquit teſtamentum, ante octo & decem annos nuncupatū, adeoq; poſtea improbatum ſibi, ut patris eorum bona proſcribenda curauerit. Mira illius aſperitas, mira felicitas horum: illius aſperitas, qui numero ciuium excidit, quem ſocium etiam in liberis habuit: felicitas horum, quibus ſucceſsit in locum patris, qui patrem abſtulerat. Sed hæc quoq; hæreditas Afri, ut reliqua cum fratre quæſita, tranſmittenda erant filiæ fratris, à quo Tullus ex aſſe hæres inſtitutus, prælatusq; filiæ fuerat, ut reconciliaretur. Quo laudabilius teſtamentum eſt, quod pietas, fides, pudor, ſcripſit. In quo deniq; omnibus adfinitatibus pro cuiuſq; officio gratia relata eſt, relata & uxori. Accepit amœniſsimas uillas, accepit magnam pecuniā uxor optima, & patientiſsima, ac tanto melius de uiro merita, quanto magis eſt reprehenſa, quòd nupſit. Nā mulier natalibus clara, moribus proba, ætate decliuis, diu uidua, mater olim, parum decorè ſecuta matrimoniū uidebatur diuitis ſenis, ita perditi morbo, ut eſſe tædio poſſet uxori, quam iuuenis, ſanuſq; duxiſſet. Quippe omnibus membris* extortus & fractus tantas opes ſolis oculis obibat, ac ne in lectulo quidem, niſi ab alijs mouebatur. Quinetiam, fœdum miſerandumq; dictu, dentibus lauandos, fricandoſq; præbebat. Auditum eſt frequen

*excoctus

frequẽter ab ipſo, cum quæreretur de contumelijs debilitatis ſuæ, ſe digitos ſeruorũ quotidie ſuorũ lingere. V*iuebat tamen, & uiuere uolebat, ſuſtentante maxime uxore, quæ culpam inchoati matrimonij in gloriam perſeuerantia uerterat.* Habes omneis *fabulas urbis.* N*am ſunt uenales tabulæ* Tulli, *expectatur auctio.* Fuit *enim tam copioſus, ut ampliſsimos hortos eodem quo emerat die inſtruxerit plurimis & antiquiſsimis ſtatuis.* T*antum illi pulcherrimorum operum in horreis, quæ negligebantur.* I*nuicem tu, ſi quid iſtic epiſtola dignum, ne grauare ſcribere.* N*am cum aures hominum nouitate lætentur, tum ad rationem uitæ exemplis erudimur.* V*ale.*

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

ET *gaudium mihi, & ſolatium in literis, nihilq́; tam lætum, quod his lætius: nihil tam triſte, quod non per has ſit minus triſte.* I*taque & infirmitate uxoris, & meorum periculo, quorundam uero etiam morte turbatus, ad unicum doloris leuamentum ſtudia confugio, quæ præſtant, ut aduerſa magis intelligam, ſed patientius feram.* E*ſt autem mihi moris, quod ſum daturus in manus hominum, antè amicorum iudicio examinare, in primis tuo.* Proinde, *ſiquando, nunc intende libro, quem cum hac epiſtola accipies: quia uereor ne ipſe, ut triſtis, parum intenderim.* I*mperare enim dolori, ut ſcriberem, potui, ut uacuo animo, lætoq́; non potui.* P*orrò ut ex ſtudijs gaudium, ſic ſtudia hilaritate proueniunt.* V*ale.*

C. PLIN. GALLO SVO S.

AD *quæ noſcenda iter ingredi, tranſmittere mare ſolemus, ea ſub oculis poſita negligimus: ſeu quia ita natura comparatum, ut proximorum incurioſi, longinqua ſectemur: ſeu quòd omnium rerum cupido langueſcit,*

ſcit, cum facilis occaſio eſt: ſeu quòd differimus, tanquam ſæpe uiſuri, quod datur uidere, quoties uelis cernere. Quacunq; de cauſa permulta in urbe noſtra, iuxtáq; urbem, non oculis modò, ſed nc auribus quidem nouimus. Quæ ſi tuliſſet Achaia, Aegyptus, Aſia, aliáue quælibet miraculorum ferax, commendatrixq́; terra, audita, perlecta, luſtratáq; haberemus. Ipſe certe nuper quod nec audieram antè, nec uideram, audij pariter & uidi. Exegerat proſocer meus, ut Amærina prædia ſua inſpicerẽ: hæc perambulanti mihi oſtenditur ſubiacens lacus nomine Vadimonis, ſimul quædam incredibilia narrantur. Perueni ad ipſum. Lacus eſt in ſimilitudinẽ iacentis rotæ circumſcriptus, & undiq; æqualis, nullus ſinus, obliquitas nulla, omnia dimenſa, paria, & quaſi artificis manu cauata, & exciſa. Color cæruleo albidior, uiridior & preſsior ſulphuris, odor ſaporq; medicatus, uis qua fracta ſolidantur. Spatium modicum, quod tamen ſentiat uentos, & fluctibus intumeſcat. Nulla in hoc nauis (ſacer enim eſt) ſed innatant inſulæ herbidæ, omnes arundine, & iunco tectæ: quæq; alia fœcundior palus, ipſáq; illa extremitas lacus effert. Sua cuique figura, ut modus cunctis, margo deraſus: quia frequenter uel littori, uel ſibi illiſæ terunt, terunturq;. Par omnibus altitudo, par leuitas: quippe in ſpeciem carinæ humili radice deſcendunt. Hæc ab omni latere perſpicitur, eadem aqua pariter ſuſpenſa & merſa. Interdum iunctæ, copulatæq;, & cõtinenti ſimiles ſunt: interdum diſcordantibus uentis digeruntur, nonnunquam deſtitutæ trãquillitate ſingulæ fluitant. Sæpe minores maioribus, uelut cymbulæ onerarijs adhæreſcunt. Sæpe inter ſe maiores, minoresq́; quaſi curſum, certamenq́; deſumunt. Rurſus omnes in eundum locum adpulſæ, quâ ſteterunt,

terunt, promouēt terram. Et modò hâc, modò illàc lacum reddunt, auferuntq́; ac tum demum, cum medium tenuere, non contrahunt. Conſtat pecora herbas ſecuta, ſic in inſulas illas, ut in extremam ripam procedere ſolere, nec prius intelligere mobile ſolū, quàm littore abrepta, quaſi illata, & impoſita circūfuſum undiq; lacum pauent. Mox quò tulerit uentus egreſſa, non magis ſe deſcendiſſe ſentire, quàm ſenſerint aſcendiſſe. Idē lacus in flumē egeritur, quod ubi ſe pauliſper oculis dedit, ſpecu mergitur, alteq; conditum meat, ac ſi quid antè quàm ſubduceretur accepit, ſeruat, & profert. Hæc tibi ſcripſi: quia nec minus ignota quàm mihi, nec minus grata credebā. Nam te quoq; ut me nihil æque ac naturæ opera delectant. Vale.

C. PLINIVS ARIANO SVO S.

VT in uita, ſic in ſtudijs pulcherrimum & humaniſſimum exiſtimo, ſeueritatem, comitatemq́; miſcere, ne illa in triſtitiam, hæc in petulantiam procedat. qua ratione ductus, grauiora opera luſibus, iocisq́; diſtinguo. Ad hos proferendos & tempus & locum opportuniſſimum elegi, ut qui iam nunc adſueſcerent & ab ocioſis, & in triclinio audiri, Iulio menſe, quo maxime lites interquieſcunt, poſitis ante lectos cathedris, amicos collocaui. Forte accidit, ut eo die mane in aduocationem ſubitam rogarer, quod mihi cauſam præloquendi dedit. Sum enim deprecatus, ne quis ut inreuerentem operis argueret, quòd recitaturus, quanquam & amicis, & paucis, idem iterum amicis, foro, & negotijs non abſtinuiſſem. Addidi hunc ordinem me & in ſcribendo ſequi, ut neceſſitates uoluptatibus, ſeria iucundis anteferrem: ac primum amicis, tum mihi ſcriberem. Liber fuit & opuſculis uarius, & metris: ita ſolemus, qui ingenio parum fidimus,

mus, ſatietatis periculum fugere. Recitaui biduo. Hoc *aſſenſus audientium exegit.* Et *tamen ut alij tranſeunt quædam, imputantq; quod tranſeant: ſic ego nihil prætereo, atque etiam non præterire me teſtor.* Lego *enim omnia, ut omnia emendē, quod contingere non poteſt electa recitantibus. At illud modeſtius, & fortaſſe reuerentius, ſed hoc ſimplicius & amantius. Amat enim qui ſe ſic amari putat, ut tædium non pertimeſcat.* Et *alioqui quid præſtant ſodales, ſi cōueniunt uoluptatis ſuæ cauſa? delegatus ac ſimilis ignoto eſt, qui amici librū bonū mauult audire, quàm facere.* Non *dubito cupere te pro cætera mei charitate quàm maturiſſime legere hunc adhuc muſteū librum.* Leges, *ſed retractatum, quæ cauſa recitandi fuit, & tamē nonnulla iam ex eo noſti, hæc uel emendata poſtea, uel (quod interdū longiore mora ſolet) deteriora facta, quaſi noua rurſus, & reſcripta cognoſces.* Nam *pleriſq; mutatis, ea quoq; mutata uidentur, quæ manent.* Vale.

C. PLIN. GEMINIO SVO S.

NOſti'ne *hos, qui omnium libidinum ſerui, ſic aliorum uitijs iraſcuntur, quaſi inuideant, & grauiſſime puniunt, quos maxime imitātur? cum eos etiam qui non indigent clemētia ullius, nihil magis quàm lenitas deceat.* Atq; *ego optimum, & emēdatiſſimum exiſtimo, qui cæteris ita ignoſcit, tanquam ipſe quotidie peccet: ita peccatis abſtinet, tanquā nemini ignoſcat.* Proinde *hoc domi, hoc foris, hoc in omni uitæ genere teneamus, ut nobis implacabiles ſimus, exorabiles iſtis, etiā qui dare ueniā niſi ſibi neſciūt.* Mandemuſq; *memoriæ, quod uir mitiſſimus, & ob hoc quoq; maximus* Thraſea *crebro dicere ſolebat:* Qui *uitia odit, homines odit.* Fortaſſe *quæris, quo cōmotus hæc ſcribā.* Quidā *nuper, ſed melius corā, quanquā ne tūc quidē.*

Vereor

Vereor enim, ne id quod improbo, eos ſectari, carpere, referre, huic quod quàm maxime præcipimus, repugnet. quiſquis ille, qualiſcunq;, ſileatur: quẽ inſignire, exempli nihil: non inſignire, humanitatis plurimum refert. Vale.

C. PLIN. MARCELLINO SVO S.

Omnia mihi ſtudia, omneis curas, omnia auocamenta exemit, excuſſit, eripuit dolor, quem ex morte Iunij Auiti grauiſſimum cepi. Latum clauum in domo mea induerat, ſuffragio meo adiutus in petendis honoribus fuerat, ad hoc ita me diligebat, ita uerebatur, ut me formatore morum, me quaſi magiſtro uteretur. Rarum hoc adoleſcentibus noſtris. Nam quotus quiſq; uel ætati alterius uel autoritati ut minor cedit? Statim ſapiunt, ſtatim ſciunt omnia, neminem uerentur, imitantur neminem, atq; ipſi ſibi exempla ſunt. Sed non Auitus, cuius hæc præcipua prudentia, quòd alios prudentiores arbitrabatur: hæc præcipua eruditio, quòd diſcere uolebat. Sẽper ille aut de ſtudijs aliquid, aut de officijs uitæ conſulebat: ſemper ita recedebat, ut melior factus: & erat factus, uel eo quod audierat, uel quod omnino quæſierat. Quod ille obſequiũ Seruiano exactiſſimo uiro præſtitit? quem legatum tribunus ita & intellexit, & excepit, ut ex Germania in Pannoniã tranſeuntem, non ut commilito, ſed ut comes, adſectatorq; ſequeretur. Qua induſtria, qua modeſtia quæſtor conſulibus ſuis, & plureis habuit, non minus iucũdus & gratus, quàm uſui fuit? Quo diſcurſu, qua uigilantia hanc ipſam ædilitatẽ, cui præreptus eſt, petijt? Quod uel maxime dolorem meũ exulcerat, obuerſantur oculis caſſi labores, & infructuoſæ preces, & honor quem meruit. Tantum non redit animo ille latus clauus in penatibus meis ſumptus: redeunt illa prima, illa poſtrema ſuffragia mea, illi ſermones, illæ

nes, illæ cōſultationes. Adficior adoleſcētia ipſius, adficior neceßitudinum caſu. Erat illi grandis natu parens, erat uxor, quam ante annum uirginem acceperat: erat filia, quam pauloante ſuſtulerat. Tot ſpes, tot gaudia dies unus in diuerſa conuertit. Modò deſignatus ædilis, recens maritus, recens pater, intactum honorem, orbam matrem, uiduam uxorem, filiam pupillam ignaram aui, ignaramq́; patris reliquit. Accedit lacrymis meis, quòd abſens & impendentis mali neſcius, pariter ægrum, pariter deceßiſſe cognoui, ne grauißimo dolori timore conſueſcerem. In tantis tormentis eram, cum ſcriberem hæc, ſcriberem ſola. Neque enim nunc aliud aut cogitare, aut loqui poſſum. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

AMor in te meus cogit, non ut præcipiam (neq; enim præceptore eges) admoneam tamen, ut quæ ſcis, teneas, & obſerues, aut ſcias melius. Cogita te mißum in prouinciā Achaiam, illam ueram & meram Græciam, in qua primùm humanitas, literæ, etiā fruges inuentæ eſſe creduntur, mißum ad ordinandū ſtatū liberarum ciuitatū, id eſt, ad homines maxime liberos, qui ius à natura datū, uirtute, meritis, amicitia, fœdere deniq;, et religione tenuerunt. Reuerere conditores deos, numina deorum: reuerere gloriā ueterem, & hanc ipſam ſenectutē, quæ in homine uenerabilis, in urbibus ſacra eſt. Sit apud te honor antiquitatis, ſit ingētibus factis, ſit fabulis quoq;. Nihil ex cuiuſquam dignitate, nihil ex libertate, nihil etiā ex iactatione decerpſeris. Habe ante oculos hanc eſſe terram, quæ nobis miſerit iura, quæ leges non uicta acceperit, ſed petentibus dederit. Athenas eſſe, quas adeas, Lacedæmonē eſſe quā regas, quibus reliquā umbram, & reſiduū libertatis nomen

eripere durum, ferum, barbarumq́; eſt. Vides à medicis, quanquam in aduerſa ualetudine nihil ſerui ac liberi differant, mollius tamen liberos, clementiusq́; tractari. Recordare quid quæq; ciuitas fuerit, non ut deſpicias, quod eſſe deſierit: abſit ſuperbia, aſperitas: nec timueris cõtemptũ. an contemnitur, qui imperiũ, qui faſceis habet? niſi qui humilis, & ſordidus, & qui ſe primus ipſe contemnit. Male uim ſuam poteſtas aliorũ contumelijs experitur. Male terrore ueneratio adquiritur: longeq́; ualentior amor ad obtinendum quod uelis, quàm timor. Nã timor abit, ſi recedas: manet amor, ac ſic, ut ille in odium, hic in reuerentiã uertatur. Te uero etiam atq; etiam (repetam enim) meminiſſe oportet officij tui titulum, ac tibi ipſum interpretari, quale, quantumq́; ſit ordinare ſtatũ liberarum ciuitatum. Nam quid ordinatione ciuilius? quid libertate precioſius? Porrò quàm turpe, ſi ordinatio euerſione, libertas ſeruitute mutetur? Accedit, quòd tibi certamen eſt tecum. Onerat te quæſturæ tuæ fama, quam ex Bithynia optimã reuexiſti. Onerat teſtimoniũ principis: onerat tribunatus, prætura, atq; hæc ipſa legatio quaſi præmium data. Quo magis nitendum eſt, ne in longinquam prouinciam, quàm ſuburbanam: ne inter ſeruienteis, quàm liberos: ne ſorte, quàm iudicio miſſus: ne rudis, & incognitus, quàm exploratus, probatusq́; humanior, melior, peritior fuiſſe uidearis: cum ſit alioqui, ut ſæpe audiuiſti, ſæpe legiſti, multo deformius amittere, quàm non adſequi laudem. Hæc uelim credas, quod initio dixi, ſcripſiſſe me admonentem, non præcipientem, quanquam præcipientem quoq;. Quippe non uereor, in amore ne modum exceſſerim. Neque enim periculum eſt ne ſit nimiũ, quod eſſe maximũ debet. Vale.

LIBRI OCTAVI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER IX.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

SAEPE *te monui, ut libros, quos uel pro te, uel in* Platam, *imò & pro te & in illum (ita enim materia cogebat) compoſuiſti, quàm maturiſſime emitteres: quod nunc præcipue morte eius audita et hortor, & moneo.* Q*uamuis enim legeris multis, legendosq́; dederis: nolo tamen quenquam opinari defuncto demum inchoatos, quos incolumi eo peregiſti. Salua ſit tibi conſtantia, & fama.* Erit *autem, ſi notum æquis iniquisq́; fuerit, non poſt inimici mortem ſcribendi tibi natam eſſe fiduciam, ſed iam paratam editionem morte præuentam.* Simul *uitabis illud* οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν λοιδορεῖν. Nã *quod de uiuente ſcriptum, de uiuente recitatum eſt, in defunctum quoq; tanquam uiuentẽ adhuc editur, ſi editur.* Statim *igitur ſi quid aliud in manibus, differ: et interim hoc perfice, quod nobis, qui legimus olim, abſolutum uidetur:* Sed *iam uideatur & tibi, cuius cunctationẽ nec res ipſa deſideret, & temporis ratio præcidit.* Vale.

Id eſt, nulla pietas defunctos conuitiari.

C. PLIN. SABINO SVO S.

F*Acis iucunde, quòd non ſolum plurimas epiſtolas meas, uerumetiam longiſſimas flagitas, in quibus parcior fui: partim, quia tuas occupationes uerebar: partim quia ipſe multum diſtringebar plerunq; frigidis negotijs, quæ ſimul & auocant animum, & cõminuunt.* Præterea *nec materia plura ſcribendi dabatur.* Neque

enim eadẽ noſtra conditio, quæ M. Tullij, ad cuius exemplum nos uocas. Illi enim & copioſiſſimũ ingeniũ & par ingenio materia, quam tam uarietas rerum, quàm magnitudo largiſſime ſuppetebat. Nos quàm anguſtis terminis claudamur, etiam tacente me perſpicis, niſi forte uolumus ſcholaſticas tibi, atq; (ut ita dicã) umbraticas literas mittere. Sed nihil minus aptum arbitramur, cũ arma ueſtra, cum caſtra, cum deniq; cornua, tubas, ſudorem, puluerem, ſoles, cogitamus. Habes, ut puto, iuſtam excuſationem, quam tamen dubito, an tibi probari uelim. Eſt enim ſummi amoris negare ueniam breuibus epiſtolis amicorum, quamuis ſcias illis conſtare rationem. Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

*Alius alium, ego beatiſſimum exiſtimo, qui bonæ, manſuræq; famæ præſumptione perfruitur, certuſq; poſteritatis cum futura gloria uiuit, * ac nihil niſi præmium æternitatis ante oculos, pingue illud, altũq; ocium placeat. Etenim omneis homines arbitror oportere aut immortalitatem ſuam, aut mortalitatem cogitare: & illos quidem contendere, eniti: hos quieſcere, remitti: nec breuẽ uitam caducis laboribus fatigare: ut uideo multos miſera ſimul, et ingrata imagine induſtriæ ad mortalitatẽ ſui peruenire. Hæc ego tecũ, quæ quotidie mecũ, ut deſinam mecum ſi diſſenties tu: quanquam non diſſenties, ut qui ſemper præclarum aliquid, & immortale meditaris.* Vale.

*At mihi niſi

C. PLIN. MACRINO SVO S.

Vererer ne immodicã orationẽ putares, quã cum hac epiſtola accipies, niſi eſſet generis eius, ut ſæpe incipere, ſæpe deſinere uideatur. Nam ſingulis criminibus ſingulæ uelut cauſæ continentur. Poteris ergo undecunque inceperis, ubicunq; deſieris, quæ deinceps ſequentur,

&

& quaſi incipientia legere, & quaſi cohærentia, meq́; in uniuerſitate longißimum, breuißimum in partibus iudicare. Vale.

C. PLIN TYRONI SVO S.

EGregie facis (inquiro enim) & perſeuera, quòd iuſtitiam tuam prouincialibus multa humanitate commen- .5
das, cuius præcipua pars eſt honeſtißimum quenq; complecti, atq; ita à minoribus amari, ut ſimul à principibus diligare. Pleriq; autem dum uerentur, ne gratiæ potentium nimium impertire uideantur, ſiniſteritatis, atq; etiã malignitatis famam cõſequuntur, à quo uitio tu longe receßiſti, ſcio. Sed temperare mihi non poſſum, quo minus laudẽ ſimilis monẽti, quòd eũ modum tenes, ut diſcrimina ordinũ, dignitatũq; cuſtodias: quæ ſi cõfuſa, turbata, permiſta ſint, nihil eſt æqualitate ipſa inæqualius. Vale.

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

OMne hoc tempus inter pugillareis, ac libellos iucundißima quiete tranſmiſi. Quemadmodum, inquis, in urbe potuiſti? Circenſes erant, quo genere ſpectaculi ne leuißime quidem teneor. Nihil nouum, nihil uarium, nihil quod non ſemel ſpectaſſe ſufficiat. quo magis miror tot millia uirorum, tam pueriliter identidẽ currenteis equos, inſiſtenteis curribus homines uidere. Si tamen aut uelocitate equorum, aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonnulla. Nunc fauent panno, pannum amãt, & ſi in ipſo curſu, medioq́; certamine hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudiũ, fauorq́; tranſibit, & repente agitatores illos, equos illos, quos procul noſcitant, quorũ clamitant nomina, relinquẽt. Tãta gratia, tãta autoritas in una uilißima tunica. Mitto apud uulgus, quod uilius tunica eſt: ſed apud quoſdã graueis homines, quos ego cũ recor-

dor in re inani, frigida, aßidua tam inſatiabiliter deſidẽ=re: capio aliquam uoluptatẽ, quòd hac uoluptate non ca=piar. Ac per hos dies libentißime ociũ meũ in literis collo co, quos alij ocioſißimis occupationibus perdunt. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S.

AEdificare te ſcribis, bene eſt: inueni patrocinium: ædifico enim iam ratione, quia tecũ. Nam hoc quoq; non dißimile, quòd ad mare tu, ego ad Larium lacum: huius in littore plures uillæ meæ, ſed duæ ut maxime de=lectant, ita exercent. Altera impoſita ſaxis more Baiano lacum proſpicit: altera æque more Baiano lacum tangit. Itaq; illam tragœdiam, hanc appellare comœdiam ſoleo: Illam, quòd quaſi cothurnis: hanc, quòd quaſi ſocculis ſu=ſtinentur. Sua utriq; amœnitas, & utranq; poßidẽti ipſa diuerſitate iucundior. Hæc lacu propius, illa latius uti=tur: hæc unum ſinum molli curuamine amplectitur: illam durißima dorſa diripiunt: Illic retia, uenatio: hic geſta=tio longo limite ſuper littus extenditur: hic ſpatioſißimo xyſto leuiter inflectitur: illa fluctus non ſentit, hæc fran=git, ex illa poßis deſpicere piſcanteis, ex hac ipſe piſca=ri, hamumq; de cubiculo, ac penè etiã de lectulo, ut è na=uicula, iacere. Hæ mihi cauſæ utriq; quæ deſunt aſtruẽdi, ob ea quæ ſuperſunt. Sed quid ego rationem tibi, apud quem pro ratione erit idem facere?* Vale.

* al's ſic, illa editiſsimo dorſo duos dirimit, illic recta geſtatio longo limite ſup littus extẽditur.

C. PLIN. AVGVRINO SVO S.

SI laudatus à te laudare te cœpero, uereor, ne non tam prŏferre iudicium meum, quam referre gratiam ui=dear. Sed licet uidear, omnia ſcripta tua pulcherrima exi=ſtimo, maxime tamen illa, quæ de nobis. Accidit hoc una eademq; de cauſa. Nam & tu quæ de amicis optime ſcri=bis, & ego quoq; de me, ut puto, optima lego. Vale.

C. PLIN. COLONI SVO S.

VNice probo, quòd Pompeij Quintiani morte tam dolenter adficeris, ut amißi charitatem deſiderio extendas: non ut pleriq;, qui tantum uiuenteis amant, ſeu potius amare ſe ſimulant, ac ne ſimulant quidem, niſi quòd florenteis uident. Nam miſerorum non ſecus ac defunctorum obliuiſcuntur: ſed tibi perennis fides, tantaq; in amore conſtantia, ut finiri niſi tua morte non poßit. Et hercules is fuit Quintianus, quem diligi deceat exemplo ipſius: felices amabat, miſeros tuebatur, deſiderabat amiſſos. Iā illa, quanta probitas in ore? quanta in ſermone cunctatio? quàm pari libra grauitas comitasq;? quod ſtudium literarum? quod iudicium? qua pietate cum dißimilimo patre uiuebat? quàm non obſtabat illi, quo minus uir optimus uideretur, quod erat optimus filius? Sed quid dolorem tuū exulcero? quanquā ſic amaſti uiuentē, ut hæc audire potius, quàm de illo ſileri uelis, à me præſertim, cuius prædicatione putas uitā eius ornari, memoriā prorogari, ipſamq; illam, qua eſt raptus, ætatem poſſe reſtitui. Vale.

CORN. TACITVS C. PLIN. SVO S.

10

CVpio præceptis tuis parere, ſed aprorum tanta penuria eſt, ut Mineruæ & Dianæ, quas ais pariter colendas, conuenire non poßit. Itaque Mineruæ tantum ſeruiendum eſt, delicate tamen, ut in ſeceſſu & æſtate. In uia planè nonnulla leuiora, ſtatimq; delenda, ea garrulitate qua ſermones in uehiculo *ſeruntur, extendi. His quædam addidi in uilla, cum aliud non liberet. Itaq; poëmata quieſcunt, quæ tu inter nemora & lucos commodißime perfici putas. Oratiunculam unam & alteram retractaui: quanquam id genus operis inamabile, inamœnum, magisq; laboribus ruris, quàm uoluptatibus ſimile. Vale.

*feruntur

C. PLIN. GEMINIO SVO S.

EPiſtolam tuam iucundiſſime recepi, eò maxime, quòd aliquid ad te ſcribi uolebas, quod libris inſeri poſſet. Obueniet materia, uel hæc ipſa quam monſtras, uel potior alia. Sunt enim in hac offendicula nonnulla, circunfer oculos, & occurrent. Bibliopolas Lugduni eſſe non putabam, ac tanto libentius ex literis tuis cognoui uenditari libellos meos, quibus peregre manere gratiam, quã in urbe collegerint, delector. Incipio enim ſatis abſolutum exiſtimare, de quo tanta diuerſitate regionum diſcreta hominum iudicia conſentiunt. Vale.

C. PLIN. IVNIORI SVO S.

CAſtigabat quidam filium ſuum, quòd paulò ſumptuoſius equos & canes emeret. Huic ego, iuuene digreſſo: heus tu, nunquam'ne feciſti, quod à patre corripi poſſet? Feciſti dico. Non interdum facis, quod filius tuus, ſi repente pater ille, tu filius, pari grauitate reprehendat? Non omnes homines aliquo errore ducuntur? non hic in illo ſibi, in hoc alius indulget? Hæc tibi admo-
more nitus immodicæ ſeueritatis exemplo, pro amore mutuo ſcripſi, nequando tu quoq; filium tuum durius acerbiuſq; tractares. Cogita & illum puerum eſſe, & te fuiſſe, atque ita quòd es pater utere, ut memineris & te hominem eſſe, & hominis patrem. Vale.

C. PLIN. QVADRATO SVO S.

QVanto ſtudioſius, intentiuſq; legiſti libros, quos de Heluidij ultione compoſui: tanto impenſius poſtulas, ut perſcribam tibi, quæq; extra libros, quæq; circa libros, totum denique ordinem rei, cui per ætatem non interfuiſti. Occiſo Domitiano, ſtatui mecum ac deliberaui, eſſe magnam pulchramq; materiam inſectandi

nocenteis

*nocenteis, miſeros uindicandi, ſe proferendi. Porrò inter multa ſcelera multorũ, nullum atrocius uidebatur, quàm quòd in ſenatu ſenator ſenatori, prætorius conſulari, reo iudex manus intuliſſet. Fuerat alioqui mihi cum Heluidio amicitia, quanta potuerat eſſe cum eo, qui metu temporum nomen ingens, pareisq; uirtutes ſeceſſu tegebat. Fuerat cum Arria & Fannia, quarum altera Heluidij nouerca, altera mater nouercæ. Sed non ita me iura priuata, ut publicum fas, & indignitas facti, & exempli ratio incitabat. Ac primis quidem diebus redditæ libertatis pro ſe quiſque inimicos ſuos duntaxat minores incondito, turbidoq; clamore poſtulauerat, ſimul & opreſſerat. Ego & modeſtius, & conſtantius arbitratus immaniſsimum reum, non communi temporum inuidia, ſed proprio crimine urgere. Cum iam ſatis ille primus impetus deferbuiſſet, & languidior in dies ira ad iuſtitiam rediſſet: quanquam tum maxime triſtis, amiſſa nuper uxore: mitto ad *Arriã (nupta hæc Heluidio fuerat) rogo, ut ueniat, quia me recens adhuc luctus limine cõtineret.* *Anteiam *Vt uenit, Deſtinatum eſt, inquam, mihi, maritum tuum non inultum pati,* nuncia Arriæ, & Fanniæ (ab exilio enim redierant) conſule te, conſule illas, an uelitis adſcribi facto, in quo ego comite non egeo. Sed non ita gloriæ meæ fauerim, ut uobis ſocietatem eius inuideam. Perfert *Arria mãdata,* *nuncia Arriæ & Fanniç, ut ſubſcribant facto *Anteia *nec illæ morantur: opportune ſenatus intra diem tertium. Omnia ego ſemper ad Corellium retuli, quem prudentiſsimum ætatis noſtræ, ſapientiſsimumq; cognoui. In hoc tamen contentus conſilio meo fui, ueritus ne uetaret (erat enim cunctantior, cautiorq́ue) ſed nõ ſuſtinui inducere in animum, quo minus illi eodẽ die facturum me indicarem: quod an facerẽ, non deliberabã, expertus uſu, de eo quod*

*deſtinaueris, nō eſſe conſulendos, quibus cōſultis obſequi debeas. Venio in ſenatum, ius dicendi peto: dico paulißper maximo adſenſu, ubi cœpi crimen attingere, reum deſtinare, adhuc tamen ſine nomine, undique mihi reclamari. Alius, Sciamus quid ſit, de quo extra ordinem referas: Alius, Quis eſt ante relationem reus? Alius, Salui ſimus, qui ſuperſumus. Audio interturbatus, interritus tamē, tantum ſuſceptæ rei honeſtas ualet, tantumq́; ad fiduciam, uel metum differt, nolint homines quod facias, an non probent. Longum eſt omnia, quæ tunc hinc inde iactata ſunt, recenſere. Nouißime conſul, ſecundæ ſententiæ loco dices ſi quid uolueris. Permiſeris, inquam, quod uſq; adhuc omnibus permiſiſti. Reſido, aguntur alia. Interea me quidā ex conſularibus amicis ſecreto, accuratoq́; ſermone, quaſi nimis fortiter incauteq́; progreſſum corripit, reuocat, monet, ut deſiſtam: adiecit etiam, Notabilem te futuris principibus feciſti. Eſto, inquam, dum malis. Vix ille diſceſſerat: rurſus alter, Quid audes? quò ruis? quibus te periculis obijcis? quid præſentibus confidis incertus futurorum? Laceßis hominem iam præfectum ærarij, & breui conſulem. Præterea qua gratia? quibus*amicis fultum? nominat quēdam, qui tum ad Orientem amplißimum & famoſißimum exercitum, non ſine magnis dubijsq́; rumoribus obtinebat. Ad hæc ego: Omnia percepi, atq; animo mecum antè peregi: nec recuſo, ſi ita caſus attulerit, luere pœnas ob honeſtißimum factum, dùm flagitioſißimum ulciſcor. Iam cenſendi tēpus, dicit Domitius Apollinaris cōſul deſignatus, dicit * Fabritius Veiento, Fabius Poſthumius, Vectius Proculus collega Publicij Certi, de quo agebatur. Vxoris autem meæ, quam amiſerā, uitricus, poſt hos Ammius Flaccus. Omnes Certum nondum à me nominatum, ut no*

*amicitijs

*Fabius

*ut nominatum defendunt, crimenq́; quaſi in medio reli=
ctum defenſione ſuſcipiunt. Quæ præterea dixerint,non
eſt neceſſe narrare:in libris habes.Sum enim cuncta ipſo=
rum uerbis perſequutus.Dicunt contrà Auidius Quietus,
Cornutus Tertullus.Quietus, iniquiſsimum eſſe,querelas
dolentium excludi,ideoq́; Arriæ, & Fanniæ, ius querẽdi
non auferendum, nec intereſſe cuius ordinis quis ſit, ſed
quam cauſam habeat.Cornutus, datum ſe à cõſulibus tu=
torẽ Heluidij filiæ,petentibus matre eius,& uitrico,nunc
quoq; non ſuſtinere deſerere officij ſui parteis,in quo ta=
men * & ſuo dolori modum imponere,& optimarum fœ= *cum
minarum perferre modeſtiſsimum adfectum,quas conten=
tas eſſe admonere ſenatum Publicij Certi cruentæ adula=
tionis. Et petere, ſi pœna flagitij manifeſtiſsimi remitta=
tur,nota Certo quaſi cenſoria inuratur.Tum Satrius Ru
fus medio ambiguoq́; ſermone,Puto, inquit,iniuriam fa=
ctam Publicio Certo, ſi non abſoluitur: nominatus eſt ab
amicis Arriæ & Fanniæ, nominatus ab*inimicis,nec de= *amicis
bemus ſoliciti eſſe. Idem enim nos, qui bene ſentimus de
homine,iudicaturi ſumus: ſi innocens eſt,ſicuti & ſpero,
& malo,& donec aliquid probetur, credo,poteritis ab=
ſoluere.Hæc illi,quo quiſq; ordine citabantur.Venitur ad
me,conſurgo,utor initio,quod in libro eſt, reſpondeo ſin
gulis. Mirum, qua intentione, quibus clamoribus omnia
exceperint, qui modo reclamabant, tanta conuerſio, uel
negotij dignitatem, uel prouentum orationis, uel actoris
conſtantiã ſubſecuta eſt.Finio.Incipit reſpondere Veien=
to,nemo patitur,obturbatur, oſtrepitur,adeò quidem,ut
diceret,Rogo P.C.ne me cogatis implorare auxilium tri
bunorum. Et ſtatim Muræna tribunus, Permitto tibi uir
clariſsime Veiento dicere. Tum quoq; reclamatur. Inter
moras*

moras conſul citatis nominibus, et peracta diſceßione mittit ſenatum, ac penè adhuc ſtantem, tentantem'que dicere Veientonem relinquit. Multum ille de hac (ita uocitabat) contumelia queſtus eſt Homerico uerſu, ὦ γέρον, ἦ μάλα δή σε νέοι τείρουσι μαχηταί. *Non ferè quiſquam in ſenatu fuit, qui non me cõplecteretur, exoſcularetur, certatimq; laude cumularet, quòd intermiſſum iam diu morem in publicum conſulendi, ſuſceptis proprijs ſimultatibus, reduxiſſem, quòd deniq; ſenatũ inuidia liberaſſem, qua flagrabat apud ordines alios, quòd ſeuerus in cæteros, ſenatoribus ſolis dißimulatione quaſi mutua parceret. Hæc acta ſunt abſente Certo: Abfuit enim, ſeu tale aliquid ſuſpicatus, ſiue, ut excuſabatur, infirmus. Et relationẽ quidem de eo Cæſar ad ſenatum nõ remiſit. Obtinui tamen, quòd intenderam. Nam collega Certi cõſulatum, ſucceſſorẽ Certus accepit, planeq; factum eſt, quod dixerã in fine. Reddat præmium ſub optimo principe, quod à peßimo accepit. Poſtea actionẽ meam utcunq; potui, recollegi, addidi multa. Accidit fortuitum, ſed non tanquam fortuitũ, quòd editis libris Certus intra paucißimos dies implicitus morbo deceßit. Audiui referenteis hanc imaginem menti eius, hanc oculis oberraſſe, tanquã uideret *Heluidium reſpondere mihi. Vera'ne hæc, adfirmare nõ auſim: intereſt tamẽ exẽpli, ut uera uideantur. Habes epiſtolã, ſi modũ epiſtolæ cogitas, libris, quos legiſti, nõ minorem: ſed imputabis tibi, qui contentus libris non fuiſti.* Vale.

Id eſt, Senex certe multũ te iuuenes premunt bellãtes. Carmen ex 8. Iliados.

**me ſibi cũ ferro immi= nere.*

C. PLIN. TACITO SVO S.

NEc ipſe tibi plaudis, & ego nihil magis ex fide, quàm de te ſcribo. Poſteris an aliqua cura noſtri, neſcio. Nos certe meremur, ut ſit aliqua, non dico ingenio (id enim ſuperbum) ſed ſtudio, ſed labore, & re-

uerentia poſterûm. Pergamus modo itinere inſtituto, quod ut paucos in lucem famamq́; prouexit, ita multos è tenebris,& ſilentio protulit. Vale.

C. PLIN. FALCONI SVO S.

REfugeram in Tuſcos, ut omnia ad arbitrium meum 15
faceremːat hoc ne in Tuſcis quidem licet, tam multis undiq; ruſticorum libellis, & tam querulis inquietor, quos aliquanto magis inuitus, quàm meos lego: nam & meos inuitus. Retracto enim actiunculas quaſdam, quod poſt intercapedinem temporis & frigidum, & acerbum eſt: ratiocinationesq́; quaſi abſente negleguntur. Interdum tamen equum conſcendo, et patremfamiliæ hactenus ago, quòd aliquam partem prædiorum,ſed pro geſtatione percurro. Tu conſuetudinem ſerua,nobisq́; ſic ruſticis urbana acta perſcribe. Vale.*

*alij non habent,licet.

C. PL. MAMILIANO SVO S.

SVmmam te uoluptatẽ percepiſſe ex iſto copioſiſsimo genere uenandi non miror, cum hiſtoricorũ more ſcribas numerum iniri non potuiſſe. Nobis uenari nec uacat, nec libet. Non uacat,quia uindemiæ in manibus. Non libet,quia exiguæ. Deuehemus tamen pro nouo muſto,nouos uerſiculos tibi,quos iucundiſsime exigẽti,ut primum uidebuntur deferuiſſe,mittemus. Vale.

C. PLIN. GENITORI SVO S.

ACcepi literas tuas, quibus quereris tædio tibi fuiſſe, quamuis lautiſsimã cœnam,quia ſcurræ,cinædi,moriones mẽſis inerrabãt. Vis tu remittere aliquid ex rugis? Equidem nihil tale habeo, habenteis tamen fero. Cur ego nõ habeo? quia nequaquã me,ut inexpectatũ, feſtiuumq́; delectat, ſi quid molle à cinædo,petulans à ſcurra, ſtultũ à Morione profertur. Non rationem,ſed ſtomachum tibi narro

narro. Atq; adeo, quàm multos putas eſſe, quos æquè ea, quibus ego & tu capimur, et ducimur, partim ut inepta, partim ut moleſtiſſima offendant. Quàm multi cũ lector aut lyriſtes, aut comœdus inductus eſt, calceos poſcunt, aut nõ minore cũ tædio cubant, q̃ tu iſta (ſic enim appellas) prodigia perpeſſus es. Demus igitur alienis oblectationibus ueniam, ut noſtris impetremus. Vale.

C. PLIN. SABINO SVO S.

QVa intentione, quo ſtudio, qua denique memoria legeris libellos meos, epiſtola tua oſtendit. Ipſe igitur exhibes negotium tibi, qui elicis & inuitas, ut quamplurima communicare tecum uelim. Faciam per partes tamen, & quaſi digeſta, ne iſtam ipſam memoriam, cui gratias ago, adſiduitate et copia turbem, oneratamq́;, & quaſi oppreſſam cogam pluribus ſingula, poſterioribus priora dimittere. Vale.

C. PLIN. RVFONI SVO S.

SIgnificas legiſſe te in quadam epiſtola mea, iuſſiſſe Verginium Rufum inſcribi ſepulchro ſuo,

Hic ſitus eſt Rufus, pulſo qui uindice quondam,
Imperium adſeruit non ſibi, ſed patriæ.

Reprehendis quòd iuſſerit: addis etiam melius, rectiusq; Frontinum, quòd uetuerit omnino monimentum ſibi fieri: meq́; ad extremum, quid de utroque ſentiam, conſulis. Vtrunq; dilexi, miratus ſum magis quem tu reprehendis, mirarisq;: atque ita miratus, ut non putarem ſatis unquam laudari poſſe, cuius nunc mihi ſubeunda defenſio eſt. Omnes ego, qui magnum aliquid memorandumq; fecerunt, non modo uenia, uerumetiam laude digniſſimos iudico, ſi immortalitatem, quam meruere, ſectantur. Victuriq; nominis famam ſupremis etiam titulis prorogare nituntur.

Nec

Nec facile quēquam, niſi Verginium inuenio, cuius tanta in prædicando uerecundia, quanta gloria ex facto. Ipſe ſum teſtis, familiariter ab eo dilectus probatuſq́; ſemel omnino me audiente prouectum, ut de rebus ſuis hoc unū referret, ita ſecū aliquando Cluuium loquutū, Scis Vergini, quæ hiſtoriæ fides debeatur. Proinde ſi quid in hiſtorijs meis legis aliter ac uelles, rogo ignoſcas. Ad hoc ſic illum: Cluui, ne tu ignoras, ideo me feciſſe, quod feci, ut eſſet liberum uobis ſcribere, quæ libuiſſet? Agedum hunc ipſum Frontinum in hoc ipſo, in quo tibi parcior uidetur & preſſior, comparemus. Vetuit extrui monimentum, ſed quibus uerbis? Impenſa monimenti ſuperuacua eſt, memoria noſtri durabit, ſi uitam meruimus. An reſtrictius arbitraris per orbem terrarum legendum, dare duraturam memoriam ſuam, quàm uno in loco duobus uerſiculis ſignare, quod feceris? Quanquam non habeo propoſitum illum reprehendendi, ſed hunc tuendi, cuius quæ poteſt apud te iuſtior eſſe defenſio, quàm ex collatione eius, quē protuliſti? Meo quidem iudicio neuter culpandus, quorum uterque ad gloriam pari cupiditate, diuerſo itinere contēdit: alter, dum expetit debitos titulos: alter, dum mauult uideri contempſiſſe. Vale.

C. PL. VENATORI SVO S.

*TVa uero epiſtola tanto mihi iucundior fuit, quan- 20
to longior erat, præſertim cum de libellis meis tota loqueretur, quos tibi uoluptati eſſe non miror, cum omnia noſtra, perinde ac nos, ames. Ipſe cū maxime uindemias graciles quidem, uberiores tamen, quàm expectaueram, colligo, ſi colligere eſt nonnunquam decerpere uuam, torculum inuiſere, guſtare de lacu muſtum, obrepere urbanis, qui nunc ruſticis præſunt, méque notarijs,*

& lecto

& lectoribus reliquerunt. Vale.

C. PL. SABINIANO SVO S.

L*Ibertus tuus, cui ſuccenſere te dixeras, uenit ad me, aduolutus'que pedibus meis, tanquam tuis hæſit.* Fle*uit multum, multumq; rogauit, multum etiam tacuit: in ſumma, fecit mihi fidem pœnitentiæ.* Vere *credo emendatum, quia deliquiſſe ſe ſentit.* Iraſceris, *ſcio: & iraſceris meritò, id quoque ſcio: ſed tunc præcipua manſuetudinis laus, cum iræ cauſſa iuſtiſsima eſt.* Amaſti *hominem, & ſpero amabis.* Interim *ſufficit, ut exorari te ſinas.* Licebit *rurſus iraſci, ſi meruerit, quod exoratus excuſatius facies.* Remitte *aliquid adoleſcentiæ ipſius, remitte lacrymis, remitte indulgentiæ tuæ, ne torſeris illum, ne torſeris etiam te: torqueris enim, cum tam lenis iraſceris.* Vereor *ne uidear non rogare, ſed cogere, ſi precibus eius meas iunxero.* Iungam *tamen tanto plenius & effuſius, quanto ipſum acrius ſeuerius'que corripui: diſtricte minatus nunquam me poſtea rogaturum.* Hoc *illi, quem terreri oportebat, tibi non idem.* Nam *fortaſſe iterũ rogabo, iterum impetrabo. Sit modo tale, ut rogare me, ut præſtare te deceat.* Vale.

C. PLIN. SEVERO SVO S.

M*Agna me ſolicitudine adfecit* Paßieni Pauli *ualetudo, & quidem plurimis, iuſtiſsimis'que de cauſis.* Vir *eſt optimus, honeſtiſsimus, noſtri amantiſsimus.* Præterea *in literis ueteres æmulatur, exprimit.* Reddit Propertium *in primis, à quo genus ducit, uera ſoboles, eo'que ſimilima illi, in quo ille præcipuus. Si elegos eius in manum ſumpſeris, leges opus terſum, molle, iucundum, & planè in* Propertij *domo ſcriptum.* Nuper *ad lyrica deflexit, in quibus ita* Horatium, *ut in illis illum alterum*

effingi

effingi putes. Si quid in ſtudijs cognatio ualet, huius propinquus: Magna uarietas, magna mobilitas. Amat, ut qui ueriſſime. dolet, ut qui impatientiſſime. laudat, ut qui benigniſſime. ludit, ut qui facetiſſime. omnia deniq; tanquam ſingula abſoluit. Pro hoc ego amico, pro hoc ingenio, non minus æger animo, quàm corpore ille. Tandem illum, tandem me recepi. Gratulare mihi, gratulare etiam literis ipſis, quæ ex periculo eius tantum diſcrimen adiere, quantum ex ſalute gloriæ conſequentur. Vale.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

F*Requenter agenti mihi euenit, ut Centumuiri, cum diu ſe intra iudicum autoritatem, grauitatemq; tenuiſſent, omnes repente quaſi uicti, coactiq; conſurgerēt, laudarentq́;. Frequenter è ſenatu famam, qualem maxime optauerā, retuli: nunquam tamen maiorem cepi uoluptatē, quàm nuper ex ſermone Cornelij Taciti. Narrabat ſediſſe ſe Circenſibus proximum equiti Ro. hunc poſt uarios, eruditosq; ſermones requiſiſſe, Italicus es, an prouincialis? ſe reſpōdiſſe, Noſti me, et quidē ex ſtudijs. Ad hoc illū, Tacitus es, an Plinius? Exprimere non poſſum, quàm ſit iucundum mihi, quòd nomina noſtra quaſi literarum propria, non hominum, literis redduntur: quodq́; uterq; noſtrum his etiam ex ſtudijs notus, quibus*alter ignotus eſt. Accidit aliud ante pauculos dies ſimile. Recumbebat mecum uir egregius Fabius Rufinus, ſemper eum municeps ipſius, qui illo die primum uenerat in urbem: cui Rufinus, demōſtrans me, uides hunc? multa deinde de ſtudijs noſtris. Et ille, Plinius eſt, inquit. Verum fatebor, *capio magnum laboris mei fructum. An ſi Demoſthenes iure lætatus eſt, quòd illum anus Attica ita*demonſtrauit, οὗτός ἐστι Δημοσθένης; ego celebritate nominis mei gaudere non debeo?*

*aliter

*cupio

*noſcitauit

Id eſt, Hiccine eſt Demoſthenes? Meminit huius dicti & M. Tullius Tuſcul. quæſt. diſputatione 5.

Ego uero & gaudeo, & gaudere me dico. Neq; enim uereor, ne iactantior uidear, cùm de me aliorum iudicium, non meum profero, præſertim apud te, qui nec ullius inuides laudibus, & faues noſtris. Vale.

C. PLIN. SABINIANO.

BEne feciſti, quòd libertum aliquando tibi charum reducentibus epiſtolis meis in domum, in animum recepiſti: iuuabit hoc te. Me certe iuuat: primum, quòd te tam tractabilem uideo, ut in ira regi poſſis: deinde, quòd tantum mihi tribuis, ut uel autoritati meæ pareas, uel precibus indulgeas. Igitur & laudo, & gratias ago, ſimul in poſterum moneo, ut te erroribus tuorum, & ſi non fuerit qui deprecetur, placabilem præſtes. Vale.

C. PLIN. MAMILIANO SVO S.

25 *QVereris de turba caſtrenſium negociorum, & tanquam ſummo ocio perfruare, luſus, & ineptias noſtras legis, amas, flagitas, meq́; ad ſimilia cōdenda non mediocriter incitas. Incipio enim ex hoc genere ſtudiorum non ſolùm oblectationem, uerumetiã gloriã petere, poſt iudicium tuum uiri grauiſſimi, eruditiſſimi, ac ſuper iſta ueriſſimi. Nunc me rerum actus modice, ſed tamen diſtringit, quo finito, aliquid earundẽ camœnarum in iſtum eundem benigniſſimum ſinum mittam. Tu paſſerculis, & columbulis noſtris inter aquilas ueſtras dabis pennas, ſi tamen & ſibi, & tibi placebunt: Sin tantum ſibi, continendos cauea, nido'ue curabis.* Vale.

C. PLIN. LVPERCO SVO S.

DIxi de quodam oratore ſeculi noſtri, recto quidem & ſano, ſed parum grandi & ornato, ut opinor, apte. Nihil peccat, niſi quòd nihil peccat. Debet enim orator erigi, attolli, interdũ etiam efferueſcere, efferri, ac

ſæpe

*ſæpe accedere ad præceps. Nam plerunq; altis, & excelſis adiacent abrupta: tutius per plana, ſed humilius & depreßius iter. Frequentior currentibus, quam reptantibus lapſus: ſed his non labentibus nulla laus, illis nonnulla laus, etiam ſi labantur. Nam ut quaſdã arteis, ita eloquentiam nihil magis, quàm ancipitia commendant. Vides qui per funẽ in ſumma nituntur, quantos ſoleant excitare clamores, cum iam iamq; caſuri uidentur. Sunt enim maxime mirabilia, quæ maxime*inexpectata, maximè periculoſa, utq; Græci magis exprimunt* παράδοξα, *quæ grandi ſunt ſubiecta diſcrimini. Ideo nequaquam par gubernatoris eſt uirtus, cùm placido & cùm turbato mari uehitur: tũc admirante nullo, illaudatus, inglorius ſubit portum. At cum ſtridunt funes, curuatur arbor, gubernacula gemunt, tunc ille clarus, & dijs maris proximus. Cur hæc? quia uiſus es mihi in ſcriptis meis adnotaſſe quædã ut tumida, quæ ego ſublimia: aut improba, quæ ego audentia: aut nimia, quæ ego plena arbitrabar. Plurimum autem refert reprehendenda adnotes, an inſignia. Omnis enim aduertit, quod eminet, & extat, ſed acri intentione dijudicandum eſt, immodicum ſit, an grande: altum, an enorme: atq; ut Homerum potißimum attingam, quem tandem alterutram in partem poteſt fugere?* ἀμφὶ δ᾽ ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανὸς, ἀίει δ᾽ ἔγχος ἐκέκλιθ. *& totum illud,* οὔτι θαλάσσης κύματος συμβολαί. *Sed opus eſt examine & libra, incredibilia ſint hæc, & inania, an magnifica & cœleſtia. Ne nunc ego me his ſimilia aut dixiſſe, aut poſſe dicere puto: non ita inſanio: ſed hoc intelligi uolo, laxandos eſſe eloquẽtiæ frænos, nec anguſtißimo gyro ingeniorum impetus refringendos. At enim alia conditio oratorum, alia poëtarum. Quaſi uero M. Tullius minus audeat, quanquàm hunc*

**inſperata* παράδοξα, quæ ſunt ſupra captum noſtrũ.

ἀμφὶ δ᾽. Id eſt, Vndiq; inſonuit amplũ cœlum, in aëre autẽ haſta audiebat. ex Iliados 4.

οὔτι θαλάσ. Id eſt, Neq; maris undarũ concurſus.

 omitto:

omitto: neque enim ambigi puto. Sed Demoſthenes ipſe ille norma oratoris & regula, num ſe cohibet & comprimit, cum dicit, ἄνθρωποι μιαροὶ καὶ κόλακες, καὶ ἀλάστορες. *& rurſus,* οὐ λίθοις ἐτείχισα τὴν πόλιν, οὐδὲ πλίνθοις ἐγώ. *& ſtatim,* οὐκ ἐκ μὲν θαλάττης τὴν εὔβοιαν προβαλόμενον, πρὸ τῆς ἀττικῆς. *Et alibi,* ἐγὼ δὲ οἶμαι μέν, ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι, νὴ τοὺς θεοὺς ἐκεῖνον μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων. *Iam quid audientibus illo pulcherrimo ac longiſſimo exceſſu,* νόσημα γάρ. *Quid hæc? breuiora ſuperioribus, ſed audacia paria,* τότε ἐγὼ μὲν τῷ πύθωνι θρασυνομένῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καθ' ὑμῶν. *Ex eadē nota,* ὅταν δὲ ἐκ πλεονεξίας καὶ πονηρίας τις ὥσπερ οὗτος ἰσχύσῃ, ἡ πρώτη πρόφασις καὶ μικρὸν πταῖσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε καὶ διέλυσε. *Simile his,* ἀπεσχοινισμένος ἅπασι τοῖς ἐν τῇ πόλει δικαίοις. *Et ibidem,* σὺ τὸν εἰς ταῦτα ἔλεον προὔδωκας Ἀριστογεῖτον; μᾶλλον δὲ ἀνῄρηκας ὅλως. μὴ δὴ πρὸς οὓς αὐτὸς ἑάλωκας λιμένας καὶ προσβολὰς ἐνέπλησας, πρὸς τούτους ὁρμίζου. *Et dixerat,* τούτῳ δ' οὐδένα ὁρῶ τῶν τόπων τοῦτον βάσιμον ὄντα, ἀλλὰ πάντα ἀπόκρημνα, φάραγγας, βάραθρα. *Et deinceps,* δέδοικα μὴ δόξητέ τισι τὸν ἀεὶ βουλόμενον εἶναι πονηρὸν τῶν ἐν τῇ πόλει παιδοτριβεῖν, ἀσθενὴς μὲν γάρ ἐστι πᾶς ὁ πονηρὸς καθ' ἑαυτόν. *Nec ſatis,* οὐδὲ γὰρ τοὺς προγόνους ὑπολαμβάνω τὰ δικαστήρια ταῦτα οἰκοδομῆσαι, ἵνα τοὺς τοιούτους

ἄνθρωποι. Homines ſceleſti, & aſſentatores, & profligati.

οὐ λίθοις. Vrbem mœnibus cinxi, neq; lapidibus, neq; lateribus.

οὐκ ἐκ. Nec ex mari Eubœam Atticæ obieci. Omnia ex oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte.

ἐγὼ δὲ οἶ. Ego autē uiri Athenienſes exiſtimo ꝑ Deos immortales illū magnitudine rerū geſtarū in temulētiā incidere. Ex quarta Philippica.

νόσημα γάρ. Id eſt, Morbus enim. Principium longiſsimæ narrationis Demoſthenis pro Cteſiphonte.

τότε ἐγώ. Tum equidem inſolenti Pythoni, & cōtra nos grauiter inuecto. Ex eadem oratione.

ὅταν δέ. Cum autem ex nimia habēdi cupiditate, & prauitate, ut iſte, potens ſit, prima occaſio & paruus caſus omnia impediuit & deſtruxit. Ex prima oratione Olynthiaca.

ἀπεσχοινισμένος.

Illigatus omnibꝰ ciuitatis iuribꝰ.

σὺ τὸν εἰ.

Tu miſerationem ad horum induxiſti Ariſtogiton? Quin potius omnino ſuſtuliſti. Itaq; eos portus ne teneas, ad quos captus es, ac ex nauigatione appuliſti.

τούτῳ δ' οὐδένα.

Huic nullum peruium locum eſſe uideo: ſed præcipitia, confragoſa loca, & barathra omnia.

δέδοικα μή.

Vereor ne quibuſdam uideamini imbuere hominē, qui ſemper in ciuitate improbus eſſe uelit. Nā quicunque improbus, ex ſe imbecillis eſt.

οὐδὲ γὰρ τούς.

Nec uero exiſtimo maiores hæc

τοιούτους ἐν αὐτοῖς μοχθεύητε, ἀλλὰ τ' οὐναντίον, ἵν' ἀνείργητε, καὶ κολάζητε, καὶ μηδεὶς ζηλοῖ, μηδ' ἐπιθυμῇ κακίας. *Adhuc,* εἰ δὲ κάπηλός ἐστι πονηρίας, καὶ παλιγκάπηλος, καὶ μεταβολεύς. *Et mille talia, ut prætercam quæ ab Aeſchine* θαύματα, *non* ῥήματα *uocantur, in contrarium incidi. Dices hunc quoque ob iſta culpari. Sed uide quanto maior ſit, qui reprehenditur, ipſo reprehendente, & maior ob hoc quoq;: in alijs enim uis, in his granditas eius elucet. Num autem Aeſchines ipſe ijs, quæ in Demoſthene carpebat, abſtinuit?* χρὴ γὰρ τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι τὸν ῥήτορα καὶ τὸν νόμον. ὅταν δὲ ἑτέραν μὲν φωνὴν ἀφιῇ ὁ νόμος, ἑτέραν δὲ ὁ ῥήτωρ, τῷ τοῦ νόμου δικαίῳ χρὴ διδόναι τὴν ψῆφον, οὐ τῇ τοῦ λέγοντος ἀναισχυντίᾳ. *Alio loco,* ἔπειτα ἀναγνώσεται περὶ πάντων ἐν τῷ ψηφίσματι. πρὸς τῷ κλέμματι γράψας τὰ πεντατάλαντα τοὺς πρέσβεις ἀξιῶν τοὺς ὠρείτας μὴ ἡμῖν ἀλλὰ καλλίᾳ διδόναι, ὅτι δ' ἐ ἀληθῆ λέγω ἀφελὼν τὸν πομπὸν, καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τὴν ἀλαζονίαν ἐκ τοῦ ψηφίσματος ἀνάγνωθι. *Iterum alio,* καὶ μὴ ἐᾶτε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ παρανόμου λόγους περιίστασθαι. *Quod adeo probauit, ut repetat,* ἀλλ' ἐγκαθήμενοι καὶ ἐνεδρεύοντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσελαύνετε αὐτὸν εἰς τοὺς τοῦ παρανόμου λόγους, καὶ τὰς ἐκτροπὰς αὐτοῦ τῶν λόγων ἐπιτηρεῖτε. *An illa commodius, preßiusq;,* σὺ δὲ ἑλκο=

iudicia primū inſtituiſſe, ut id genus homines ī iiſdē efferretis: ſed cōtrà, ut propulſaretis, & puniretis: & nemo eſſet, qui uitiū uel conſectaretur, uel adpeteret.

εἰ δὲ κάπηλός.

Si autē improbitatis artifex eſt, ac inſtitor, & rebus ꝑmutandis intētus.

θαύματα. Id eſt, Admirationes.

ῥήματα. Voces dicuntur.

χρὴ γὰρ τὸ αὐτό.

Lex enim idem exprimere debet, ac Orator. Cum autem aliam uocem lex profert, aliam orator, æquitati legis ſuffragari oportet, non legentis impudentiæ.

ἔπειτα ἀναγνώσεται.

Deinde omnia quæ in decreto cōtinentur, indicat, cū ita ſentiens expreſſerit legatos Oretanos, quinque talenta non nobis, ſed Calliæ numeraſſe. Me autem uera dicere apparatu etiam, ac triremibus, arrogantiaq; ex decreto dempta, recita.

καὶ μὴ ἐᾶτε.

Neque ſinatis circa orationē, quæ ad præuaricatorē pertinet, uagari.

ἀλλ' ἐγκαθήμενοι.

Verū ſedendo, & in concione adſidendo, in orationem de præuaricatore eum impellate, & mutationem uerborum eius obſeruate.

σὺ δὲ ἑλκοποιεῖς.

Tu autem uulnera infligis, & maiorem

ποιεῖς, καὶ μᾶλλόν σοι μέλει τῶν αὐθημερῶν λόγων, ἢ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. *Altius illa*, οὐκ ἀποπέμψεσθε τὸν ἄνθρωπον ὡς κοινὴν τῶν Ἑλλήνων συμφοράν, ἢ συλλαβόντες ὡς λῃστὴν τῶν πραγμάτων διὰ τῆς πολιτείας πλέοντα τιμωρήσεσθε; *& alia. Expecto, ut quædam ex hac epiſtola, gubernacula gemunt, & dijs maris proximus, iiſdem notis, quibus ea, de quibus ſcribo, confodias. Intelligo enim me dum ueniã prioribus peto, in illa ipſa, quæ adnotaueras incidiſſe. Sed cõfodias licet, dummodo iam nunc deſtines diem, quo & de illis, & de his coràm exigere poßimus. Aut enim tu me timidum, aut ego te temerarium faciam. Vale.*

iorem curam agis quotidianarũ orationum, quàm ſalutis ciuitatis.

οὐκ ἀποπέμψεσθε.

Nonne reijcietis hominẽ tanquã cõmunem Græciæ peſtem, uel comprehenſum quaſi rerum prædonem per ipſam rempublicam nauigantem punietis? Ex oratione Demoſthenis pro Cteſiphonte.

C. PLIN. PATERNO SVO S.

QVanta poteſtas, quanta dignitas, quanta maieſtas, quantum deniq; numen ſit hiſtoriæ, cum frequenter aliàs, tum proxime ſenſi. Recitauerat quidam uerißimum librum, partemq́; eius in alium diem reſeruauerat. Ecce amici cuiuſdam orantes, obſecranteſq́;, ne reliqua recitaret. Tantus audiendi, quæ fecerint, pudor, quibus nullus faciendi, quæ audire erubeſcunt. Et ille quidem præſtitit, quod rogabatur: ſinebat fides. Liber tamen, ut factum ipſum manet, manebitq́;, legeturq́; ſemper tanto magis, quia non ſtatim. Incitantur enim homines ad agnoſcenda, quæ differuntur. Vale.

C. PLIN. ROMANO SVO S.

POſt longum tempus epiſtolas tuas treis pariter recepi, omneis elegantißimas, amantißimas, & quales à

leis à te uenire præſertim deſideratas oportebat, quarum una iniungis mihi iucundiſſimum miniſterium, ut ad Plotinam ſanctiſſimam fœminam literæ tuæ perferantur. Eadem commendas* Popilium Artemiſium, ſtatim præſtiti, *pupillum quod petebat. Indicas etiam modicas te uindemias collegiſſe. Communis hæc mihi tecum, quanquam in diuerſiſſima parte terrarum, querela eſt. Altera epiſtola nuncias, multa te nunc dictare, nunc ſcribere, quibus nos tibi repræſentes. Gratias ago, agerem magis, ſi me illa ipſa quæ ſcribis, aut dictas, legere uoluiſſes. Et erat æquum, ut te mea, ita me tua ſcripta cognoſcere, etiã ſi ad alium, quàm ad me pertinerent. Polliceris in fine, cum certius de uitæ noſtræ ordinatione aliquid audieris, futurum te fugitiuum rei familiaris, ſtatimq; ad nos euolaturum, qui iam tibi compedes nectimus, quas*effringere nullo modo poſſis. Tertia epiſtola continebat, eſſe tibi redditam orationem pro*Clario, eamq; uiſam uberiorem, quàm dicente me, audiente te fuerit. Eſt uberior, multa enim poſtea inſerui. Adijcis, alias te literas curioſius ſcriptas miſiſſe, an acceperim quæris. Non accepi, & accipere geſtio. Proinde prima quaq; occaſione mitte, adpoſitis quidem uſuris, quas ego (non parcius poſſim) centeſimas computabo. Vale.

*perfringere

*C. Lanio

C. PLIN. RVSTICO SVO S.

VT ſatius eſt unum aliquid inſigniter facere, quàm plura mediocriter, ita plurima mediocriter, ſi non poſſis unum aliquid inſigniter. Quod intuens ego, uarijs me ſtudiorum generibus, nulli ſatis confiſus, experior. Proinde cum hoc uel illud leges, ita ſingulis ueniã, ut non ſingulis dabis. An cæteris artibus excuſatio in numero, literis durior lex, in quibus difficilior effectus eſt? Quid

autē ego de uenia quaſi ingratus? Nā ſi ea facilitate hæc proxima acceperis, qua priora, laus potius ſperāda, quàm uenia obſecranda eſt, mihi tamen uenia ſufficit. Vale.

C. PLIN. GEMINO SVO S.

30 *LAudas mihi & frequenter præſens, & nunc per epiſtolas* Nonium tuum, *quòd ſit liberalis in quoſdam: & ipſe laudo, ſi tamen non in nos ſolos.* Volo *enim eum, qui ſit uere liberalis, tribuere patriæ, propinquis, adfinibus, amicis: ſed amicis dico pauperibus: non ut iſti, qui ijs potiſſimum donant, qui donare maxime poſſunt.* Hos *ego uiſcatis, hamatiſq; muneribus, non ſua promere puto, ſed aliena corripere. Sunt ingenio ſimili, qui quod huic donant, auferunt illi, famamq; liberalitatis auaritia petunt.* Primum *eſt autem, ſuo eſſe contentum: deinde, quos præcipue ſcias indigere, ſuſtentantem, fouentemq; orbe quodam ſocietatis ambire.* Quæ *cuncta ſi facit iſte, uſquequaque laudandus eſt: ſi unum aliquod, minus quidem, laudādus tamen.* Tam *rarum eſt etiam imperfectæ liberalitatis exēplum: ea inuaſit homines habendi cupido, ut poſſideri magis, quàm poſſidere uideantur.* Vale.

C. PLIN. SARDO SVO S.

POſtquam à te receſſi, non minus tecum, quàm cum apud te fui. Legi *enim librum tuum, identidem repetens, ea maxime (non enim mentiar) quæ de me ſcripſiſti, in quibus quidem percopioſus fuiſti: quàm multa, quàm uarie, quàm non eadem de eodem, nec tamen diuerſa dixiſti?* Laudem *pariter, & gratias agam?* Neutrum *ſatis poſſum: & ſi poſſem, timerem ne arrogans eſſet, ob ea laudare te, ob quæ gratias agerem.* Vnum *illud addam, omnia mihi tanto laudabiliora uiſa, quanto iucundiora: & tanto iucūdiora, quanto laudabiliora erant.* Vale.

C. PL. TITIANO SVO S.

QVid agis? quid acturus es? ipſe uitam iucundiſſimã, id eſt, ocioſiſſimam uiuo. Quò fit, ut ſcribere longiores epiſtolas nolim, uelim legere: illud tanquam delicatus, hoc tanquam ocioſus. Nihil eſt enim aut pigrius delicatis, aut curioſius ocioſis. Vale.

C. PL. CANINIO SVO S.

INcidi in materiam ueram, ſed ſimilimam fictæ, dignamq́; iſto lætiſſimo, altiſſimo, planeq́; poëtico ingenio. Incidi autem, dum ſuper cœnam uaria miracula hinc inde referuntur. Magna autoris fides: tametſi quid poëtæ cum fide? Is tamen autor, cui bene uel hiſtoriam ſcripturus credidiſſes. Eſt in Africa Hipponenſis Colonia, mari proxima, adiacet ei nauigabile ſtagnum, ex hoc in modũ fluminis æſtuarium emergit, quod uice alterna, prout æſtus aut repreſsit, aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur ſtagno. Omnis hic ætas piſcandi, nauigandi, atq; etiam natandi ſtudio tenetur: maxime puerorum, quos ocium ludusq́; ſolicitat: his gloria, & uirtus, altiſſime prouehi: uictor ille, qui longiſſime ut littus, ita ſimul nanteis relinquit. Hoc certamine puer quidam audentior cæteris in ulteriora tendebat: Delphinus occurrit, & nunc præcedere puerum, nunc ſequi, nunc circuire, poſtremo ſubire, deponere, iterum ſubire, trepidantemq́; perferre primum in altum, mox flectit ad littus, redditq́; terræ, & æqualibus. Serpit per coloniam fama, concurrêre omnes, ipſum puerum tanquam miraculum aſpicere, interrogare, audire narrare. Poſtero die obſident littus, proſpectant mare, & ſi quid è mari ſimile, natant pueri, inter hos ille, ſed cautius. Delphinus rurſus ad tempus, rurſus ad puerũ uenit: fugit ille cum cæteris. Delphinus, quaſi inuitet, re-

Delphinas puerum geſtans.

*uocet, exilit, mergitur, uarioſq; orbeis implicat, expeditq;.Hoc altero die,hoc tertio,hoc pluribus,donec homines innutritos mari ſubiret timendi pudor, accedunt, & alludunt,& appellant, tangũt etiam, pertrectantq́;*praecuntem.Creſcit audacia experimento. Maximè puer,qui primus expertus eſt, adnatat,natanti inſilit tergo: fertur, referturq́;. *Agnoſcũt ſe,ex mari puerum ille,è terra iſte, neuter timet, neuter timetur:huius fiducia,manſuetudo illius augetur: necnon & alij pueri dextra, læuaq́; ſimul eunt,hortantes,monenteſq́; ne timeat.Ibat unà. Id quoq; mirum, Delphinus alius tantum ſpectator,& comes:nihil enim ſimile aut faciebat,aut patiebatur:ſed alterum illum ducebat,reducebat,ut puerum cæteri pueri. Incredibile, tam uerum tamen quàm priora, Delphinum geſtatorem, colluſoremq́; puerorum in terram quoq; extrahi ſolitum, harenisq́; ſiccatum,ubi incaluiſſet,in mare reuolui. Conſtat Octauium Auitum legatum proconſulis in littus educto,religione praua ſuperfudiſſe unguentum, cuius illum nouitatem,odoremq́; in altum refugiſſe, nec niſi poſt multos dies uiſum languidum & mœſtum,mox redditis uiribus priorem laſciuiam,& ſolita miniſteria repetiſſe. Confluebant ad ſpectaculum omnes magiſtratus,quorum aduentu & mora, modica Reſpub. nouis ſumptibus atterebatur.Poſtremo locus ipſe quietem ſuam,ſecretumq́; perdebat.Placuit occulte interfici,ad quod coibatur. Hæc tu qua miſeratione, qua copia deflebis, ornabis, attolles? Quanquam non eſt opus adfingas aliquid aut adſtruas, ſufficit,ne ea quæ ſunt uera,minuantur. Vale.*

[Margin: *præbentem]

[Margin: *aľs ſic, Adnoſci ſe,amari putat, amat ipſe: neuter,&c.]

C. PL. TRANQVILLO SVO S.

EXplica æſtum meum, audio me male legere,duntaxat uerſus: orationes enim commodius, ſed tanto minus uerſus.

uerſus. Cogito ergo recitaturus familiaribus amicis experiri libertum meum. Hoc quoq; *familiare, quod elegi, non bene, ſed melius ſcio lecturum, ſi tamen non fuerit perturbatus.* Eſt *enim tam nouus lector, quàm ego poëta.* Ipſe *neſcio quid illo legente interim faciam, ſedeam defixus & mutus, & ſimilis ocioſo: an ut quidam, quæ pronunciabit, murmure, oculis, manu proſequar? Sed puto me non minus male ſaltare, quàm legere. Iterũ dicam, explica æſtum meũ, uereq; reſcribe, num ſit melius peßime legere, quàm iſta uel non facere, uel facere.* Vale.

C. PLIN. OPPIO SVO S.

L*ibrum, quem miſiſti, recepi, & gratias ago. Sum tamẽ hoc tempore occupatißimus. Ideo nondum eum legi, cum alioqui ualidißime cupiam. Sed eam reuerentiã cum literis ipſis, tum ſcriptis tuis debeo, ut ſumere in manus illa niſi uacuo animo irreligioſum putem.* Diligentiam *tuam in retractandis operibus ualde probo.* Eſt *tamen aliquis modus: primum, quòd nimia cura deterit magis, quàm emendat: deinde, quòd nos à recentioribus reuocat, ſimulq; nec abſoluit priora, & inchoare poſteriora non patitur.* Vale. 35

C. PLIN. FVSCO SVO S.

Q*Væris, quemadmodum in Tuſcis diem æſtate diſponam.* Euigilo *cum collibuit, plerunq; circa horam primam, ſæpe ante, tardius raro: Clauſæ feneſtræ manent. Mirè enim ſilentio & tenebris animus alitur, ab ijs quæ auocant abductus, & liber, & mihi relictus: non oculos animo, ſed animum oculis ſequor, qui eadem quæ mens uident, quoties non uident alia. Cogito ſi quid in manibus, cogito ad uerbum ſcribenti emendantiq; ſimilis, nunc pauciora, nunc plura, ut uel difficile, uel facile componi, teneri'ue*

neri'ue potuerunt. Notarium uoco, & *die admiſſo, quæ formaueram dicto:abit:rurſusq; reuocatur,rurſusq; remittitur.Vbi hora quarta,uel quinta:neq; enim certum dimenſumq; tempus,ut dies ſuaſit,in xyſtum me,uel cryptoporticum confero:reliqua meditor,& dicto.Vehiculũ aſcendo.Ibi quoq; idem quod ambulans,aut iacens. Durat intentio mutatione ipſa refecta.Paulum redormio,dein ambulo:mox orationem Græcam,Latinam'ue clare & intẽte:non tam uocis cauſa, quàm ſtomachi lego, pariter tamẽ & illa firmatur. Iterum ambulo, ungor, exerceor,lauor. Cœnanti mihi ſic cum uxore uel paucis,liber legitur.Poſt cœnam comœdus,aut lyriſtes:mox cum meis ambulo,quorum in numero ſunt eruditi:ita uarijs ſermonibus ueſpera extenditur,& quanquam longiſſimus dies,citò conditur. Nonnunquã ex hoc ordine aliqua mutantur. Nam ſi diu iacui,uel ambulaui,poſt ſomnum demum lectionemq;, nõ uehiculo, ſed quod breuius, quia uelocius, equo geſtor.*

*Interim ueniunt amici

**Interueniunt amici ex proximis oppidis, partemq; diei ad ſe trahunt, interdumq; laſſato mihi opportuna interpellatione ſubueniunt.Venor aliquando, ſed non ſine pugillaribus, ut quamuis nihil ceperim, nonnihil referam. Datur & colonis,ut uidetur ipſis,non ſatis temporis,quorum mihi agreſtes querelæ literas noſtras, & iſthæc urbana opera commendant.* Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

NEc *tuæ naturæ eſt tralatitia hæc, & quaſi publica officia à familiaribus amicis,contra ipſorum commodum exigere:& ego te conſtantius amo, quàm ut uerear, ne aliter ac uelim accipias,niſi te Kalendis ſtatim conſulem uidero,præſertim cum me neceſſitas locandorum prædiorum plureis annos ordinatura detineat, in qua mihi noua*

noua conſilia ſumenda ſunt. Nam priore luſtro, quanquã poſt magnas remiſsiones, reliqua creuerunt. Inde pleriſq; nulla iam cura minuendi æris alieni, quod deſperant poſſe perſolui, rapiunt etiam conſumuntq́; quod natum eſt, ut qui iam putent ſe non ſibi parcere. Occurrendum ergo au geſcentibus uitijs, & medendum eſt: medendi una ratio, ſi non numo, ſed partibus locem, ac deinde ex meis aliquos operis exactores cuſtodes fructibus ponam. Eſt alioqui nullum iuſtius genus reditus, quàm quod terra, cœlum, an nus refert. At hoc magnam fidem, acreis oculos, numeroſas manus poſcit. Experiendũ tamen, & quaſi in ueteri morbo quælibet mutationis auxilia tentãda ſunt. Vides quàm non delicata me cauſa obire primum conſulatus tui diem non ſinat: quem tamen hic quoq;, ut præſens, uotis, gaudio, gratulatione celebrabo. Vale.

C. PL. SATVRNINO SVO S.

EGo uero Rufum noſtrum laudo: non quia tu, ut ita facerem, petiſti, ſed quia eſt ille digniſsimus. Legi enim librum omnibus numeris abſolutum, cui multum apud me gratiæ amor ipſius adiecit. Iudicaui tamen: neque enim ſoli iudicant, qui maligne legunt. Vale.

C. PLIN. MVSTIO SVO S.

ARuſpicum monitu reficienda eſt mihi ædes Cereris in prædijs meis in melius, & in maius. Vetus ſanè, & anguſta, cum ſit alioqui * ſtato die frequentiſsima. Nam idibus Septembribus magnus è regione tota coit populus, multæ res aguntur, multa uota ſuſcipiuntur, multa redduntur: ſed nullum in proximo ſuffugium aut imbris, aut ſolis. Videor ergo munifice ſimul religioſeq́; facturus, ſi ædem quampulcherrimam extruxero, addidero porticus ædi: illam ad uſum deæ, has ad hominum. Velim ergo emas quatuor

* dedicationis die

quatuor marmoreas columnas, cuius tibi uidebitur generis: emas marmora, quibus ſolum, quibus parietes excolantur. Erit etiam, uel faciundum, uel emendum ipſius deæ ſignum: quia antiquum illud è ligno quibuſdam ſui partibus uetuſtate obtruncatum eſt. Quantum ad porticus, nihil interim occurrit, quod uideatur iſtinc eſſe repetendū, niſi tamen ut formam ſecundū rationem loci ſcribas. Neq; enim poſſunt circundari templo. Nam ſolum templi hinc flumine, & abruptiſsimis ripis, hinc uia cingitur. Eſt ultra uiam latiſsimum pratum, in quo ſatis apte contra templum ipſum porticus explicabuntur, niſi quid tu melius inueneris, qui ſoles locorum difficultates arte ſuperare. Vale.*

*ſtatim

C. PLIN. FVSCO SVO S.

SCribis pergratas tibi fuiſſe literas meas, quibus cognouiſti quemadmodum in Tuſcis ocium æſtatis exigerē. Requiris quid ex hoc in Laurentino hyeme permutem. Nihil, niſi quòd meridianus ſomnus eximitur, multumq; de nocte uel ante, uel poſt diem ſumitur: & ſi agendi neceſsitas inſtat, quæ frequens hyeme, non iam comœdo, uel lyriſtæ poſt cœnam locus: ſed illa quæ dictaui, identidem retractantur, ac ſimul memoriæ frequenti emendatione proficitur. Habes æſtate, hyeme conſuetudinem: addas huc licet tantumnum, quæ inter hyemem, æſtatemq; media: ut nihil de die perdunt, ita de nocte paruulum acquirunt. Vale.

LIBRI NONI FINIS.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBER X.

AD TRAIANVM IMP.

Gratulatoria ob imperium.

TVA quidem pietas, Imperator ſanctiſſime, optauerat ut quàm tardiſſime ſuccederes patri. Sed dij immortales feſtinauerunt uirtutes tuas ad gubernacula Reipub. quam ſuſceperas, admouere. Precor ergo ut tibi, et per te generi humano proſpera omnia, id eſt, digna ſeculo tuo contingant. Fortem te, & hilarem Imperator optime, & priuatim, & publicè opto.

C. PLIN. TRAIANO SVO S.

Gratias agit.

EXprimere domine uerbis non poſſum, quantum mihi gaudium attuleris, quòd me dignum putaſti iure trium liberorum. Quanuis enim Iulij Seruiani optimi uiri tuiq; amantiſſimi precibus indulſeris, tamen etiam ex reſcripto intelligo, libentius hoc ei te præſtitiſſe, quia pro me rogabat. Videor ergo ſummam uoti mei conſequutus, cum inter initia feliciſſimi principatus tui probaueris me ad peculiarem indulgentiam tuam pertinere, eoq; magis liberes concupiſco, quos habere etiam illo triſtiſſimo ſeculo uolui, ſicut potes duobus matrimonijs meis credere. Sed dij melius, qui omnia integra bonitati tuæ reſeruarunt. Malui hoc potius tempore me patrem fieri, quo futurus eſſem & ſecurus, & felix.

C. PL

C. PLIN. TRAIANO IMP. S.

De ſortitione patrocinij aduerſus Marium Priſcum.

VT primum me domine indulgentia ueſtra promouit ad præfecturam ærarij Saturni, omnibus aduocationibus, quibus alioqui nunquam eram promiſcue functus, renunciaui, ut toto animo, delegato mihi officio uacarem. Qua ex cauſa cum patronum me prouinciales optaſſent contra Marium Priſcum, & petij ueniam huius muneris, & impetraui. Sed cum poſtea conſul deſignatus cenſuiſſes tacendum nobiſcum, quorum erat excuſatio recepta, ut eſſemus in ſenatus poteſtate, pateremurq; nomina noſtra in urnam conijci, conuenientiſſimum eſſe tranquillitati ſeculi tui putaui, præſertim tam moderatæ uoluntati ampliſſimi ordinis non repugnare: cui obſequio meo opto, ut exiſtimes conſtare rationem, cum omnia facta, dictaq; mea probare ſanctiſſimis moribus tuis cupiam.

TRAIANVS PLINIO S.

ET ciuis, & ſenatoris boni partibus functus es, obſequium ampliſſimi ordinis, quod iuſtiſſime exigebat, præſtando, quas parteis impleturum te ſecundum ſuſceptam fidem confido.

C. PLIN. TRAIANO IMP. S.

Petit latumclauum amico.

INdulgentia tua Imperator optime, quam pleniſſimam experior, hortatur me, ut audeam tibi etiam pro amicis obligari, inter quos ſibi uel præcipuum locum uindicat Voconius Romanus, *ab ineunte ætate condiſcipulus, & contubernalis meus. Quibus ex cauſis & à diuo patre tuo petieram, ut illum in ampliſſimum ordinem promoueret:*

ret:ſed hoc uotum meum bonitati tuæ reſeruatum eſt,quia mater Romani liberalitatẽ ſeſtertij quadringenties, quod conferre ſe filio codicillis ad patrem tuum ſcriptis profeſſa fuerat, nondum ſatis legitime peregerat, quod poſtea fecit admonita à nobis. Nam & fundos emancipauit, & cætera, quæ in emancipatione implenda ſolent exigi, conſummauit. Cum ſit ergo finitum quod ſpes noſtras morabatur, non ſine magna fiducia ſubſigno. Auget fidem pro moribus Romani mei, quos & liberalia ſtudia exornant, & eximia pietas, quæ hanc ipſam matris liberalitatem, & ſtatim patris hæreditatem, & adoptionem à uitrico meruit. Auget hæc & natalium & paternarum facultatum ſplendor: quibus ſingulis multum commendationis acceſſurum, etiam ex meis precibus indulgentiæ tuæ credo. Rogo ergo domine, ut me exoptatiſſimæ mihi gratulationis compotem facias, & honeſtis (ut ſpero) adfectibus meis præſtes, ut non in me tantum, uerum & in amico gloriari iudicijs tuis poßim.

PLINIVS TRAIANO.

Ciuitatem Romanam Harpocrati Iatraliptæ ſuo petit.

PRoximo anno domine grauiſſima ualetudine uſque ad periculum uitæ uexatus, Iatralipten adſumpſi, cuius ſolicitudini, & ſtudio tuæ tantùm indulgentiæ beneficio referre gratiam parem poſſum. Quare rogo, des ei ciuitatem Romanam. Eſt enim peregrinæ conditionis, manumiſſus à peregrina. Vocatur ipſe Harpocras, matronam habet Thermuthin Theonis, quæ iam pridem defuncta eſt. Item rogo, des ius Quiritium libertis Antoniæ Maximillæ ornatiſſimæ fœminæ, Heliæ & Antoniæ Harmeridi. Quod à te, petente patrona, peto.

PLINIVS TRAIANO.

Agit gratias.

AGo gratias domine, quòd & ius Quiritium libertis neceſſariæ mihi fœminæ, & ciuitatem Romanam Harpocrati Iatraliptæ meo ſine mora indulſiſti. Sed cum annos eius, & cenſum, ſicut præceperas, ederem, admonitus ſum à peritioribus, debuiſſe me antè ei Alexandrinam ciuitatem impetrare, deinde Romanam, quoniam eſſet Aegyptius. Ego autem, quia inter Aegyptios, cæterosq; peregrinos nihil intereſſe credebam, contentus fueram hoc ſolum ſcribere tibi, cum ſcilicet à peregrina manumiſſum, patronamq; eius iam pridem deceßiſſe: de qua ignorantia mea non queror, per quam ſtetit, ut tibi pro eodem homine ſæpius obligarer. Rogo itaq;, ut beneficio tuo legitime frui poßim: tribuas ei & Alexandrinam ciuitatem, & Romanam. Annos eius & cenſum (nequid rurſus indulgentiam tuam moraretur) libertis tuis, quibus iuſſeras, miſi.

TRAIANVS PLINIO.

CIuitatem Alexandrinam ſecundum inſtitutionē principum non temere dare propoſui: ſed cum Harpocrati Iatraliptæ tuo iam ciuitatem Romanam impetraueris, huic quoq; petitioni tuæ negare non ſuſtineo. Tu ex quo nomo ſit, notum mihi facere debebis, ut epiſtolam tibi ad Pompeium Plantam, præfectum Aegypti, amicum meum mittam.

PLINIVS TRAIANO.

De ſtatuis principum in municipium transferendis.

CVm diuus pater tuus domine, & oratione pulcherrima, & honeſtißimo exemplo, omneis ciueis ad munific

munificentiam eſſet cohortatus: petij. ab eo, ut ſtatuas principum, quas in longinquis agris, per plureis ſucceſſiones traditas mihi, qualeis acceperam, cuſtodiebã, permitteret in municipium transferre, adiecta ſua ſtatua: quodq́; ille mihi cum pleniſsimo teſtimonio indulſerat, ego ſtatim decurionibus ſcripſeram, ut adſignarẽt ſolum, in quo templũ pecunia mea extruerẽ. Illi in honore operis ipſius electionem loci mihi obtulerant. Sed primum mea, deinde patris tui ualetudine, poſtea curis delegati à uobis officij retentus, nunc uideor commodiſsime poſſe in rem præſentem excurrere: nam & menſtruum meum Kal. Septembris finitur, & ſequens menſis complureis dies feriatos habet. Rogo ergo ante omnia, permittas mihi opus, quod inchoaturus ſum, exornare & tua ſtatua: deinde ut hoc facere quàm maturiſsime poſsim, indulgeas commeatum. Non eſt autem ſimplicitatis meæ diſsimulare apud bonitatem tuam, obiter te plurimum conlaturum utilitatibus rei familiaris meæ. Agrorum enim, quos in eadem regione poſsideo, locatio cùm alioqui CCCC. *excedat, adeò non poteſt differri, ut proximã putationem nouus colonus facere debeat. Præterea continuæ ſterilitates cogunt me de remiſsionibus cogitare, quarum rationem niſi præſens inire non poſsũ. Debeo ergo domine indulgentiæ tuæ, & pietati meæ celeritatem, & ſtatuarum ordinationẽ, ſi mihi ob utraq; hæc dederis commeatum* XXX. *dierum. Neq; enim anguſtius tempus præfinire poſſum, cum & municipiũ, & agri de quibus loquor, ſint ultra centeſimum & quinquageſimum lapidem.*

TRAIANVS PLINIO.

ET *priuatas multas, & omneis publicas cauſas petẽdi cõmeatus reddidiſti. Mihi autem uel ſola uolũtas tua*

ſuffeciſſet. N*eque enim dubito te, ut primum potueris, ad tam diſtrictum officium reuerſurum. Statuam poni mihi à te eo, quo deſideras, loco, quanquam eiuſmodi honorum parciſsimus, tamen patior, ne impediſſe curſum erga me pietatis tuæ uidear.*

PLINIVS TRAIANO.

Impetratæ ciuitatis Alexandrinorum pro Harpocrate gaudium.

E*Xprimere domine uerbis non poſſum, quãto me gaudio adfecerint epiſtolæ tuæ, ex quibus cognoui te* Har*pocrati Iatraliptæ meo etiam Alexandrinam ciuitatem tribuiſſe, quamuis ſecundum inſtitutionem principum non temere eam dare propoſuiſſes.* E*ſſe autem* Harpocra*tem* νόμου μεμφιτικοῦ *indico tibi.* Rogo ergo *indulgentiſsime* Imp. *ut mihi ad* Pompeium Plan*tam, præfectum* Ae*gypti amicum tuum, ſic ut promiſiſti, epiſtolam mittas. Obuiam iturus, quo maturius domine exoptatiſsime aduentus tui gaudio frui poſsim, rogo permittas mihi quàm longiſsime occurrere tibi.*

(Id eſt, præfecturæ Memphyticæ.)

PLINIVS TRAIANO.

Medici ſui propinquis ciuitatem petit.

P*Roxima infirmitas mea domine obligauit me* Poſt*humio* Marino *medico, cui parem gratiam referre beneficio tuo poſſum, ſi precibus meis ex conſuetudine bonitatis tuæ indulſeris.* Rogo ergo, *ut propinquis eius des ciuitatem* Chryſippo Mithridatis, *uxoriq́;* Chryſip*pi* Stratonicæ Epigoni. *item liberis eiuſdem* Chryſippi Epigono, & Mithridati, *ita ut ſint in patris poteſtate, utq́; ijs in libertos ſeruetur ius patronorum.* Item *rogo indulgeas ius* Quiritum L. Satrio Abaſcantio, & P. Cæ-

ſio

ſio Phoſphoro, & Panchariæ Soteridi, quod à te uolentibus patronis peto.

PLINIVS TRAIANO.

Præturam amico petit.

SCio domine memoriæ tuæ, quæ eſt beneficiendi tenaciſſima, preces noſtras inhærere: quia tamen in hoc quoq; ſæpe indulſiſti, admoneo ſimul, & impenſe rogo ut Accium Surã prætura exornare digneris, cum locus uacet: ad quã ſpem alioqui quietiſſimã hortatur & natalium ſplendor, & ſumma integritas in paupertate, & ante omnia felicitas temporũ, quæ bonam conſcientiam ciuium tuorum ad uſum indulgentiæ tuæ prouocat, & attollit.

PLINIVS TRAIANO.

Sacerdotium ſibi petit.

CVm ſciam domine ad teſtimonium, laudemq; * morum meorum pertinere tam boni principis iudicio exornari, rogo dignitati, ad quam me prouexit indulgentia tua, uel Auguratum, uel Septemuiratum, quia uacãt, adijcere digneris, ut iure ſacerdotij precari deos pro te publice poſſim, quos nunc precor pietate priuata. *maiorum

PLINIVS TRAIANO.

Gratulatoria ob uictoriam.

VIctoriæ tuæ optime Imp. maximæ, pulcherrimæ, antiquiſſimæ, & tuo nomine, & Reip. gratulor, Deosq; immortaleis precor, ut omneis cogitationes tuas tam lætus ſequatur euentus, ut uirtutibus tantis gloria imperij & nouetur, & augeatur.

PLINIVS TRAIANO.

De itinere ſuo in Bithyniam.

QVia confido domine ad curã tuam pertinere, nunciο tibi me Epheſum cũ omnibus meis ὑπὲρ μαλέαν Id eſt, ſuper Maleam.

nauigaſſe, quamuis contrarijs uentis retentus. Nunc de-ſtino partim orarijs nauibus, partim uehiculis prouinciã petere. Nam ſicut itineri graues æſtus, ita continuæ naui gationi Eteſiæ reluctantur.

TRAIANVS PLINIO.

R*Ecte renunciaſti mihi Secunde chariſsime. Pertinet enim ad animum meum, quali itinere in prouinciam peruenias. Prudenter autem conſtituis interim nauibus, interim uehiculis uti, prout loca ſuaſerint.*

PLINIVS TRAIANO.

In Bithyniam ſe ueniſſe ſcribit.

S*Icut ſaluberrimam nauigationem domine uſq; Ephe-ſum expertus, ita inde poſtquam uehiculis iter facere cœpi, grauiſsimis æſtibus, atque etiam febriculis uexatus, Pergami ſubſtiti. Rurſus cum tranſiſſem in orarias naui-culas, contrarijs uentis retentus, aliquanto tardius, quàm ſperaueram, id eſt, XV. Kal. Octobreis Bithyniam intra-ui. Non poſſum tamen de mora queri, cum mihi contige-rit, quod erat auſpicatiſsimum, natalem tuum in prouin-cia celebrare. Nunc Reip. Pruſenſium impendia, reditus, debitores excutio, quod ex ipſo tractu magis ac magis neceſſariũ intelligo. Multæ enim pecuniæ uarijs ex cauſis à priuatis detinentur. Præterea quædam minime legiti-mis ſumptibus erogãtur. Hæc tibi domine in ipſo ingreſ-ſu meo ſcripſi. Quintodecimo Kal. Octob. domine prouin ciam intraui, quã in eo obſequio, in ea erga te fide, quam de genere humano mereris, inueni. Diſpice domine, an neceſsarium putes mittere huc menſorem. Videntur enim non mediocres pecuniæ poſſe reuocari à curatoribus ope rum, ſi menſuræ fideliter agantur: ita certe proſpicio ex ratione Pruſenſium, quam cum Maximo tracto.*

TRAIANVS PLINIO.

CVperē ſine querela corpuſculi tui, & tuorū peruenire in Bithyniam potuiſſes, ac ſimile tibi iter ab Epheſo, ut nauigationi fuiſſet, quam expertus uſque illò eras. Quo autē die perueniſſes in Bithyniam, cognoui Secūde chariſsime literis tuis. Prouinciales credo proſpectū ſibi à me intelligēt. Nam & tu dabis operā, ut manifeſtū ſit illis electum te eſſe, qui ad eoſdem mei loco mittereris. Rationes autē in primis tibi rerū publicarum excutiēdæ ſunt: nā & eſſe eas uexatas ſatis conſtat. Mēſores uix etiā ijs operibus, quæ aut Romæ, aut in ꝓximo fiūt ſufficiēter habeo: ſed in omni prouincia inueniūtur, quibus credi poſſit, et ideo nō deerunt tibi, modo uelis diligēter excutere.

PLINIVS TRAIANO.

De cuſtodijs.

ROgo domine, conſilio me regas hæſitantem, utrum per publicos ciuitatum ſeruos, quod uſq; adhuc factum, an per milites adſeruare cuſtodias debeam. Vereor enim ne & per ſeruos publicos parum fideliter cuſtodiantur, & non exiguum militum numerum hæc cura diſtringat. Interim publicis ſeruis paucos milites addidi. Video tamen periculum eſſe, ne id ipſum utriuſq; neglegentiæ cauſa ſit, dum communem culpam hi in illos, illi in hos regerere poſſe confidunt.

TRAIANVS PLINIO.

NIhil opus eſt mi Secunde chariſsime, ad continendas cuſtodias plureis commilitones conuerti. Perſeueremus in ea conſuetudine, quæ iſti prouinciæ eſt, ut per publicos ſeruos cuſtodiantur. Etenim ut fideliter hoc faciant, in tua ſeueritate, ac diligentia poſitum eſt. In primis enim, ſicut ſcribis, uerendum eſt, ne ſi permiſceantur

ſeruis publicis milites, mutua inter ſe fiducia neglegentiores ſint: ſed & illud hæreat nobis, quàmpauciſsimos milites à ſignis auocandos eſſe.

PLINIVS TRAIANO.

De numero militum Gabio Baſſo præfecto adſignatorum.

G*Abius Baſſus præfectus oræ Ponticæ, & reuerentiſsime, & officioſiſsime domine, uenit ad me, & compluribus diebus fuit mecum. Quantum perſpicere potui, uir egregius, & indulgentia tua dignus: cui ego notum feci præcepiſſe te, ut ex cohortibus, quibus me præeſſe uoluiſti, contentus eſſet beneficiarijs decem, equitibus duobus, centurione uno. Reſpondit non ſufficere ſibi hunc numerum, idq; ſe ſcripturum tibi. Hoc in cauſa fuit, quo minus ſtatim reuocandos putarem, quos habet ſupra numerum.*

TRAIANVS PLINIO.

E*T mihi ſcripſit Gabius Baſſus non ſufficere ſibi eum militum numerum, qui ut daretur illi mandatis meis complexus ſum. Quid quæris ſcripſiſſe me? ut notum haberes, his literis ſubijci iuſsi. Multum intereſt,* te poſcat, an homines in ſe, ut latius uelint. Nobis autem utilitas demum ſpectanda eſt, & quantum fieri poteſt, curandum ne milites à ſignis abſint.*

*res poſcat, an homines imperari latius uelint.

PLINIVS TRAIANO.

De balíneo Pruſentium.

P*Ruſenſes domine balineum habent, & ſordidum, & uetus: id itaq; indulgentia tua reſtituere deſiderant: ego tamen exiſtimans nouū fieri debere, uideris mihi deſiderio eorum indulgere poſſe. Erit enim pecunia, ex qua fiat, primum ea, quam reuocare à priuatis, & exigere iam*

re iam cœpi: deinde, quam ipſi erogare in oleum ſoliti, parati ſunt in opus balinei cõferre, quod alioquin & dignitas ciuitatis, & ſeculi tui nitor poſtulat.

TRAIANVS PLINIO.

SI instructio noui balinei oneratura uireis Pruſenſium non eſt, poſſumus deſiderio eorum indulgere: modò ne quid ideo aut intribuant, aut minus illis in poſterum fiat ad neceſſarias erogationes.

PLINIVS TRAIANO.

Pro aduentu Seruilij.

SEruilius Pudens legatus domine, VIII. Kalend. Decembris Nicomediam uenit, meq; longæ expectationis ſolicitudine liberauit.

PLINIVS TRAIANO.

Pro Roſiano Gemino.

ROſianum Geminum domine arctiſsimo uinculo mecum tua in me beneficia iunxerũt. Habui enim illum quæſtorem in conſulatu, mei ſumme obſeruãtiſsimum, expertus tantam mihi poſt conſulatum reuerentiam præſtat, ut publicæ neceſsitudinis pignora priuatis cumulet officijs. Rogo ergo, ut ipſe apud te pro dignitate eius, precibus meis faueas: cui & ſi quid mihi credis, indulgentiam tuam dabis: dabit ipſe operam, ut in his, quæ ei mandaueris, maiora mereatur. Parciorem me in laudando facit, quòd ſpero tibi & integritatem eius, & probitatem, & induſtriam nõ ſolum ex eius honoribus, quos in urbe ſub oculis tuis geſsit, uerumetiam ex commilitio eſſe notiſsimam. Illud unum, quod propter charitatem eius nondum mihi uideor ſatis plene feciſſe, etiam atq; etiam facio: teq; domine rogo, gaudere me exornata quæſtoris mei dignitate, id eſt, per illum mea quammaturiſsime uelis.

PLINIVS TRAIANO.

De militibus Maximo procuratori adſignandis.

MAximus libertus & procurator tuus domine præter decem beneficiarios, quos adſignari à me Gemellino optimo uiro iußiſti, ſibi quoq; confirmat neceſſarios eſſe milites: ex his etenim, ſicut inueneram in miniſterio eius, relinquendos exiſtimaui, præſertim cum ad frumentum cõparandum iret in Paphlagoniam. Quinctiam tutelæ cauſa, quia ita deſiderabat, addidi duos equites. In futurum, quid ſeruari uelis, rogo reſcribas.

TRAIANVS PLINIO.

NVnc quidem proficiſcentem ad comparationem frumentorum Maximum libertũ meum rectè militibus inſtruxiſti. Fungebatur enim & ipſe extraordinario munere, cum ad priſtinum actum reuerſus fuerit, ſufficient illi duo à te dati milites, & totidem à Virbio Gemellino procuratore meo, quem adiuuat.

PLINIVS TRAIANO.

De ſeruis inter tyrones inuentis.

SEmpronius Cælianus egregius iuuenis, repertos inter tyrones duos ſeruos miſit ad me, quorũ ego ſuppliciũ diſtuli, ut te conditorẽ diſciplinæ militaris, firmatoremq; cõſulerẽ de modo pœnæ. Ipſe enim dubito ob hæc maximè, quòd ut iam dixerãt, ſacramẽto militari nondũ diſtributi in numeros erant. Quid ergo debeam ſequi, rogo domine ſcribas, præſertim cum pertineat ad exemplum.

TRAIANVS PLINIO.

SEcundum mandata mea fecit Sempronius Cælianus, mittendo ad te eos, de quibus cognoſci oportebat, an capitale ſupplicium meruiſſe uideantur. Refert autem, uoluntarij

luntarij ſe obtulerint, an lecti ſint, uel etiam uicarij dati. Lecti ſi ſunt, inquiſitor peccauit: ſi uicarij dati, penes eos culpa eſt, qui dederunt: ſi ipſi, cum haberent conditionis ſuæ conſcientiam, uenerunt, animaduertendũ in illos erit. Neq; enim multum intereſt, quòd nondum per numeros diſtributi ſunt. Ille enim dies, pro quo primum probati ſunt, ueritatem ab his originis ſuæ exegit.

PLINIVS TRAIANO.

De ijs, qui ex damnatione ſerui publici eſſent.

SAlua magnitudine tua domine deſcendas oportet ad meas curas, cũ ius mihi dederis referendi ad te de quibus dubito. In pleriſq; ciuitatibus, maxime Nicomediæ et Niceæ, quidã uel in opus damnati, uel in ludum, ſimiliáq; in his genera pœnarũ, publicorum ſeruorũ officio, miniſterioq; funguntur, atq; etiã ut publici ſerui annua accipiunt: quod ego cũ audiſſem, diu, multumq; hæſitaui, quid facere deberẽ. Nam & reddere pœnæ poſt longum tẽpus pleroſq; iam ſenes, & quantum affirmatur, frugaliter, modeſteq; uiuenteis, nimis ſeuerũ arbitrabar: & in publicis officijs retinere damnatos, nõ ſatis honeſtũ putabam: eoſdem rurſus à Repub. paſci ocioſos, inutile: non paſci, etiã periculoſum exiſtimabã. Neceſſario ergo rem totam, dum te conſulerem, in ſuſpenſo reliqui. Quæ res fortaſſe quemadmodum euenerit, ut pœnis, in quas damnati erant, exoluerentur: et ego quæſij, ſed nihil comperi. Quod affirmare tibi poſſum, ut decreta, quibus damnati erant, proferebantur: ita nulla monimenta, quibus liberati probarentur. Erant tamen qui dicerent deprecãtes, iuſſu proconſulum, legatorum'ue dimiſſos. Addebat fidem, quod credibile erat, neminem hoc auſum ſine autore.

TRAIANVS PLINIO.

MEmineris à me idcirco te in iſtam prouinciam miſſum, quoniam multa in ea emẽdanda apparuerint. Erit autẽ uel hoc maxime corrigendum, quòd qui dãnati ad pœnam erant, non modò ea ſine autore, ut ſcribis, liberati ſunt: ſed etiam in conditionem proborũ miniſtrorum retrahantur. Qui igitur intra hos proximos decem annos damnati, nec ullo idoneo autore liberati ſunt, hos oportebit pœnæ ſuæ reddi. Si qui uetuſtiores inueniẽtur, & ſenes ante annos decẽ damnati, diſtribuamus illos in ea miniſteria, quæ non longè à pœna ſint. Solent enim eiuſmodi ad balineum, ad purgationes cloacarum, item munitiones uiarum, & uicorum dari.

PLINIVS TRAIANO.

De collegio fabrorum Nicomedenſium inſtituendo.

CVm diuerſam partem prouinciæ circumirem, Nicomediæ uaſtiſsimum incendium multas priuatorum domos, & duo publica opera, quanquã uia interiacente Geruſian & Iſſon, abſumpſit. Eſt autem latius ſparſum, primum uiolentia uenti, deinde inertia hominũ, quòd ſatis conſtat otioſos, & immobileis tanti mali ſpectatores perſtitiſſe, & alioqui nullus uſquã in publico ſipo, nulla hama, nullum denique inſtrumentum ad incendia compeſcenda, & hæc quidem, ut iam præcepi, parabantur. Tu domine diſpice, an inſtituendum putes collegium fabrorum, duntaxat hominum C L. ego attendam, ne quis, niſi faber recipiatur, ne'ue iure conceſſo in aliud utatur, nec erit difficile cuſtodire tam paucos.

TRAIANVS PLINIO.

TIbi quidem ſecundum exempla complurium in mentem

tem uenit, poſſe collegium fabrorum apud Nicomedenſes *conſtitui*. Sed *meminerimus prouinciam iſtam, & præcipue eas ciuitateis ab eiuſmodi factionibus eſſe uexatas*. Quodcunque *nomen, ex quacunque cauſa dederimus iis, qui in idem contracti fuerint, hetæriæ quamuis breues fient. Satius itaque eſt comparari ea, quæ ad coërcendos igneis auxilio eſſe poßint, admoneriq; dominos prædiorum, ut & ipſi inhibeant, ac ſi res popoſcerit, adcurſu populi ad hoc uti.*

PLINIVS TRAIANO.

Votorum nuncupatio.

S*Olennia uota pro incolumitate tua, qua publica ſalus continetur, et ſuſcipimus domine pariter, et ſoluimus, precati deos, ut uelint ea ſemper ſolui, ſemperq; ſignari.*

TRAIANVS PLINIO.

E*T ſoluiſſe uos cum prouincialibus dijs immortalibus uota pro mea ſalute, & incolumitate, & nuncupaſſe, libenter mi Secunde chariſsime cognoui ex literis tuis.*

PLINIVS TRAIANO.

De aquæductu Nicomedenſium.

I*N aquæductu domine*, Nicomedenſes *impenderunt* HS. XXX. CCC. XXIX. Q*ui imperfectus adhuc relictus, ac etiam deſtructus eſt. Rurſus in alium ductum erogata ſunt* C C. *hoc quoq; relicto*. Nouo *impendio eſt opus, ut aquam habeāt, qui tantam pecuniā male perdiderunt. ipſe perueni ad fontē puriſsimū, ex quo uidetur aqua debere perduci, ſicut initio tentatum erat arcuato opere, ne tantū ad plana ciuitatis, & humilia perueniat*. Manēt *adhuc pauciſsimi arcus, poſſunt & erigi quidam lapide quadrato, qui ex ſuperiore opere detractus eſt*. Aliqua *pars, ut mihi uidetur, teſtaceo opere agenda erit*. Id *enim*

& ſi

& facilius, & uilius. Et in primis neceſſarium eſt, mitti à te uel aquilegem, uel architectum, ne rurſus eueniat quod accidit. Ego illud unum adfirmo, & utilitatem operis, & pulchritudinem ſeculo tuo eſſe digniſsimam.

TRAIANVS PLINIO.

CVrandum eſt, ut aqua in Nicomedenſem ciuitatem perducatur. Vere credo te ea, qua debebis diligentia hoc opus adgreſſurum. Sed mediusfidius ad eandem diligentiam tuā pertinet inquirere, quorū uitio ad hoc opus tantā pecuniam Nicomedenſes perdiderint, ne cū inter ſe gratificantur, & inchoauerint aquæductus, & reliquerint. Quid itaq; compereris perfer in notitiam meam.

PLINIVS TRAIANO.

De theatro Nicenſium.

THeatrum domine Niceæ maxima iam parte conſtructum, imperfectum tamen, ſeſtertium, ut audio, neq; enim ratio plus excuſſa eſt, amplius centies hauſit, uereor ne fruſtra. Ingentibus enim rimis deſcendit, & hiat, ſiue in cauſſa ſolum humidum & molle, ſiue lapis ipſe gracilis & putris. Dignum eſt certe deliberatione, ſit'ne faciendum, aut ſit relinquendum, an etiam deſtruendum. Nam fulturæ, ac ſubſtructiones, quibus ſubinde ſuſcipitur, non tam firmæ mihi, quàm ſumptuoſæ uidentur. Huic theatro ex priuatorum pollicitationibus multa debentur, ut baſilicæ circa, ut porticus ſupra caueam: quæ nunc omnia differuntur ceſſante eo, quod antè peragendum eſt. Iidem Nicenſes gymnaſium incendio amiſſum, ante aduentum meum reſtituere cœperunt longè numeroſius, laxius'que quàm fuerat: etiam aliquantum erogauerunt, periculum eſt ne parum utiliter: incompoſitum enim, & ſparſum eſt. Præterea architectus ſanè æmulus eius, à quo

opus

opus inchoatum eſt, adfirmat parietes (quanquam uiginti & duos pedes latos) impoſita onera ſuſtinere non poſſe: quia ſint cæmento medij farti, nec teſtaceo opere præcincti. Claudiopolitano quoque in depreſſo loco, imminente etiam monte ingens balineum deſodiunt magis, quàm ædificant, & quidem ex ea pecunia, quam buleutæ addunt beneficio tuo, aut iam obtulerunt ob introitũ, aut nobis exigentibus conferunt. Ergo cũ timeam, ne illic publica pecunia: hic, quod eſt omni pecunia precioſius, munus tuum male collocetur: cogor petere à te non ſolum ob theatrum, uerumetiam ob hæc balinea mittas architectũ, diſpecturum, utrum ſit utilius poſt ſumptum, qui factus eſt, quoquo modo conſummare opera, ut inchoata ſunt, an quæ uidentur emendanda corrigere: quæ transferenda, transferre, nedum, ſeruare uolumus, quod impenſum eſt, male impendamus, quod addendum eſt.

TRAIANS PLINIO.

QVid oporteat fieri circa theatrum, quod inchoatum apud Nicenſes eſt, in re præſenti optime deliberabis, & conſtitues. Mihi ſufficiet indicari, cui ſententiæ acceſſeris. Tunc autem à priuatis exigi opera tibi curæ ſit, cum theatrum (propter quod illa promiſſa ſunt) factum erit. Gymnaſijs indulgent Græculi, ideo forſitan Nicenſes maiore animo conſtructionẽ eius adgreſſi ſunt. Sed oportet illos eo contentos eſſe, quod poſſit illi ſufficere. Quid Claudiopolitanis circa balineum, quod parum, ut ſcribis, idoneo loco inchoauerunt, ſuadendum ſit, tu cõſtitues. Architecti tibi deeſſe nõ poſſunt. Nulla prouincia eſt, quæ non peritos, & ingenioſos homines habeat, modo ne exiſtimes breuius eſſe ab urbe mitti, cum ex Græcia etiam ad nos uenire ſoliti ſunt.

PLIN

PLINIVS TRAIANO.

De lacu Nicomedenſium.

INtuenti mihi & fortunæ tuæ, & animi magnitudinem, conuenientiſsimum uidetur, demonſtrari opera non minus æternitate tua, quàm gloria digna, quantumq́; pulchritudinis, tantum utilitatis habitura. Eſt in Nicomedenſium finibus ampliſsimus lacus, per hunc marmora, fructus, ligna, materiæ, & ſumptu immodico, & labore uſq; ad uiam nauibus, inde magno labore, maiore impendio uehiculis ad mare deuehuntur. Sed hoc opus multas manus poſcit. At hæ porrò non deſunt: nam & in agris magna copia eſt hominum, & maxima in ciuitate, certáq; ſpes omneis libentiſsime adgreſſuros opus omnibus fructuoſum: ſupereſt, ut tu libratorem, uel architectum, ſi tibi uidebitur, mittas, qui diligenter exploret, ſit'ne lacus altior mari, quem artifices regionis huius quadraginta cubitis altiorem eſſe contendunt. Ego per eadem loca inuenio foſſam à rege percuſſam, ſed incertũ utrum ad colligendum humorem circumiacentium agrorum, an ad committẽdum flumini lacum (eſt enim imperfecta). Hoc quoque dubium intercepto rege mortalitate, an deſperato operis effectu. Sed hoc ipſo (feres enim me ambitioſum) pro tua gloria incitor, & accendor, ut cupiam peragi à te, quæ tantum cœperant reges.

TRAIANVS PLINIO.

POteſt nos ſolicitare lacus iſte, ut committere illum mari uelimus: ſed planè explorandum eſt diligenter, ne ſi immiſſus in mare fuerit, totus effluat. Certe quantum aquarum, & unde accipiat, poteris à Calpurnio Macro petere. Libratorem & ego hinc aliquem tibi peritum eiuſmodi operum mittam.

PLINIVS TRAIANO.

De Byzantiorum impendijs.

REquirenti mihi Byzantiorum Reipu. impendia, quæ maxima fecit, indicatum eſt domine legatum ad te ſalutandum annis omnibus cum pſephiſmate mitti, eiq́; dari nummorum duodena millia. Memor ergo propoſiti tui, legatum quidem retinendum, pſephiſma autem mittendum putaui, ut ſimul & ſumptus leuaretur, & impleretur publicum officium. Eidem ciuitati imputata ſunt terna milia, quæ uiatici nomine annua dabantur legato eunti ad eum, qui Mæſiæ præeſt, publice ſalutandum. Hæc ego in poſterum circuncidenda exiſtimaui. Te domine rogo, ut quid ſentias, reſcribendo, aut conſilium meum confirmare, aut errorem emendare digneris.

TRAIANVS PLINIO.

OPtime feciſti Secunde chariſſime, duodena iſta Byzantijs, quæ ad ſalutandum me in legatum impendebantur, remittendo. Fungetur his partibus, & ſi ſolum eorum pſephiſma per te miſſum fuerit. Ignoſcet illis & Mæſiæ præſes, ſi minus illum ſumptuoſe coluerint.

PLINIVS TRAIANO.

De diplomatibus.

DIplomata domine (quorum dies præterita) an omnino obſeruari, & quãdiu uelis, rogo ſcribas, meq́; hæſitatione liberes. Vereor enim ne in alterutrã partẽ ignorantia lapſus, aut illicita confirmẽ: aut neceſſaria impediã.

TRAIANVS PLINIO.

DIplomata (quorum præteritus eſt dies) in uſu eſſe non debent. Ideo inter prima iniungo mihi, ut per omneis prouincias antè mittam noua diplomata, quàm deſiderari poßint.

PLINIVS TRAIANO.

De priuilegio Apamæorum.

CVm uellem Apameæ domine cognoſcere publicos debitores, & reditum, & impendia, reſponſum eſt mihi cupere quidem uniuerſos, ut à me rationes coloniæ legerentur, nunquam tamẽ eſſe lectas ab ullo proconſulum, habuiſſe priuilegium, & uetuſtiſſimum morem, arbitrio ſuo Rempub. adminiſtrare. Exegi ut quæ dicebant, quæq; recitabant, libello complecterentur, quem tibi, qualem acceperam, miſi: quamuis intelligerem pleraq; ex illo ad id, de quo quæritur, non pertinere. Te rogo, ut mihi* præire digneris, quid me putes obſeruare debere. Vereor enim ne aut exceßiſſe, aut non impleſſe officij mei parteis uidear.

*præcipere

TRAIANVS PLINIO.

LIbellum Apamæorum, quem epiſtolæ tuæ iunxeras, remiſit mihi neceßitatem perpendendi qualia eſſent, propter quæ uideri uolunt eos, qui proconſulibus hanc prouinciam obtinuerunt, abſtinuiſſe inſpectatione rationum ſuarum, cum ipſum te, ut eas inſpiceres, non recuſauerint. Remunerãda eſt igitur probitas eorum, ut iam nunc ſciant hoc, quod inſpecturus es, ex mea uoluntate, ſaluis, quæ habent, priuilegijs, eſſe facturum.

PLINIVS TRAIANO.

De religioſo templo transferendo.

ANte aduentum meum domine Nicomedenſes priori foro nouum adijcere cœperunt, cuius in angulo eſt ædes uetuſtißima matris magnæ, aut reficienda, aut transferenda, ob hoc præcipue, quòd eſt multo depreßior opere eo, quod nunc maxime ſurgit. Ergo cum quærerẽ, num eſſet aliqua lex dicta templo, cognoui aliũ hic, aliũ apud nos eſſe morem dedicationis. Diſpice ergo domine, an pu-

tes

tes ædẽ, cui nulla lex dicta eſt, ſalua religione poſſe transferri, alioqui commodiſſimum eſt, ſi religio non impedit.

TRAIANVS PLINIO.

P*Otes mi Secunde chariſſime ſine ſolicitudine religionis, ſi loci poſitio uidetur hoc deſiderare, ædem matris deûm transferre in eam, quæ eſt accommodatior. Nec te moueat, quòd lex dedicationis nulla reperitur, cum ſolum peregrinæ ciuitatis capax non ſit dedicationis, quæ fit noſtro iure.*

PLINIVS TRAIANO.

Agit gratias.

D*Iffìcile eſt domine exprimere uerbis, quantam perceperim lætitiam, quod & mihi, & ſocrui meæ præſtitiſti, ut ad finem Conſulatus Cœlium Clementem in hanc prouinciam transferres. Ex illo enim menſuram beneficij tui penitus intelligo, cum tam plenam indulgentiam cum tota domo mea experiar, cui referre gratiam parem nec audeo quidem, quamuis maxime debeam. Itaque ad uota confugio, deosq; precor, ut ijs, quæ in me adſidue confers, non indignus exiſtimer.*

PLINIVS TRAIANO.

Ob diem imperij ſuſcepti celebritas.

D*Iem domine, quo ſeruaſti imperium, dum ſuſcipis, quanta mereris lætitia celebrauimus, precati deos, ut generi humano, cuius tutela, & ſecuritas ſaluti tuæ inuiſa eſt, incolumem, florentemq; præſtarent. Præijmus, & commilitonibus iuſiurandum more ſolenni præſtantibus: & prouincialibus, qui eadẽ certarunt pietate iurantibus.*

TRAIANVS PLINIO.

Q*Vanta religione, ac lætitia commilitones cum prouincialibus, te præeunte, diem imperij mei celebra-*

uerint, libẽter mi Secunde chariſsime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

De pecunia fœnebri.

PEcuniæ publicæ domine prouidentia tua, & miniſterio noſtro etiam exactæ ſunt, & exiguntur, quæ uereor ne ocioſæ iaceant: nam & prædiorum comparandorum aut nulla, aut rariſsima occaſio eſt: nec inueniuntur, qui uelint debere Reip. præſertim duodenis aſsibus, quanti à priuatis mutuantur. Diſpice ergo domine nunquid minuendam uſuram, ac per hoc idoneos debitores inuitandos putas, & ſi ne ſic quidem reperiuntur, diſtribuendam inter decuriones pecuniam, ita ut recte Reipub. caueant: quod quanquam inuitis, & recuſantibus minus acerbum erit, leuiore uſura conſtituta.

TRAIANVS PLINIO.

ET ipſe non aliud remedium diſpicio mi Secunde chariſsime, quàm ut quantitas uſurarum minuatur, quo facilius pecuniæ publicæ collocentur. Modum eius ex copia eorum, qui mutuabuntur, tu conſtitues, inuitos ad accipiendum compellere, quod fortaſsis ipſis ocioſum futurum ſit, non eſt ex iuſtitia noſtrorum temporum.

PLINIVS TRAIANO.

Conſultatio ſuper reſtitutione exulis.

SVmmas domine gratias ago, quòd inter maximas occupationes iis, de quibus te conſului, me quoq; regere dignatus es: quod nunc quoq; facias, rogo. Adijt enim me quidam, indicauitq; aduerſarios ſuos à Seruilio Caluo clariſsimo uiro in triennium relegatos, in prouincia morari: illi contrà, ab eodem ſe reſtitutos adfirmauerũt: edictumq; recitauerunt. Qua cauſa neceſſarium credidi, rem integrã ad te referre. Nam ſicut mandatis tuis cautum eſt, ne re-

ſtituam

ſtituam ab alio, aut à me relegatos: ita de ijs, quos alius & relegauerit, & reſtituerit, nihil comprehenſum eſt. Ideo tu domine conſulendus fuiſti, quid obſeruare me uelles: Tam hercule de his, quàm de illis, qui in perpetuũ relegati, nec reſtituti in prouincia deprehēduntur. Nam hæc quoq; ſpecies incidit in cognitionem meam. Eſt enim adductus ad me, in perpetuum relegatus à Iulio Baſſo proconſule. Ego quia ſciebam acta Baſsi reſciſſa, datum à ſenatu ius omnibus, de quibus ille aliquid cōſtituiſſet, ex integro agendi duntaxat per biennium, interrogaui hunc, quem relegauerat, an adijſſet, docuiſſetq́; proconſulem. Negauit: per quod effectum eſt, ut te conſulerem, an reddendum eum pœnæ ſuæ, an grauius aliquid: & quid potiſsimum conſtituendum putares & in hunc, & in eos, ſi qui forte in ſimili conditione inuenirentur. Decretum Calui, & edictum, item decretum Baſsi his literis ſubieci.

TRAIANVS PLINIO.

QVid in perſonam eorum ſtatuendum ſit, qui à Publio Seruilio Caluo proconſule in triennium relegati, & mox eiuſdem edicto reſtituti in prouincia remanſerunt, proxime tibi reſcribam, cum cauſas huius facti à Caluo requiſiero, qui à Iulio Baſſo in perpetuum relegatus eſt: cum per biennium agendi facultatem habuerit, ſi exiſtimabat ſe iniuria relegatum, neq; id fecerit, atque in prouincia morari perſeuerauerit, uinctus mitti ad præfectos pretorij mei debet. Neq; enim ſufficit eum pœnæ ſuæ reſtitui, quem contumacia eluſit.

PLINIVS TRAIANO.

De Archippo philoſopho.

CVm citarem iudices domine, cõuentum inchoaturus, Flauius Archippus uacationem petere cœpit, ut philoſophus.

loſophus. Fuerunt qui dicerēt non modò liberandum eum iudicandi neceßitate, ſed omnino tollendum de iudicum numero, reddendumq́; pœnæ, quam fractis uinculis euaſiſſet. Recitata *eſt ſententia* Velij Pauli *proconſulis, qua probabatur* Archippus *crimine falſi damnatus in metallum: ille nihil proferebat, quo reſtitutum ſe doceret. Adlegabat tamen pro reſtitutione & libellum à ſe* Domitiano *datum, & epiſtolas eius ad honorem ſuum pertinenteis, & decretum* Pruſenſium. *Addebat his & tuas literas ſcriptas ſibi, addebat & patris tui edictum, & epiſtolam, quibus confirmaſſet beneficia à* Domitiano *data.* Itaque *quamuis eidem talia crimina applicarentur, nihil decernendum putaui, donec te conſulerem de eo quod mihi cōſtitutione tua dignum uidebatur.* Ea, *quæ ſunt utrinque recitata, his literis ſubieci.*

EPISTOLA DOMITIANI
ad Terentium Maximum.

FLauius Archippus *philoſophus impetrauit à me ut agrum ei* D C. *circa* Pruſiadam *patriam ſuam emi iuberem, cuius reditu ſuos alere poſſet: quod ei præſtari uolo, ſummam expenſam liberalitati meæ feres.*

EIVSDEM AD L. APpium Maximum.

ARchippum *philoſophum bonum uirum, & profeßione ſua etiam maioribus reſpondentem, commendatum habeas uelim mi* Maxime, *& plenam ei humanitatem tuam præſtes in ijs, quæ uerecunde à te deſiderauerit.*

EDICTVM DIVI NERVAE.

QVædam *ſine dubio* Quirites *ipſa felicitas temporum edicit, nec ſpectādus eſt in iis bonus princeps, qui puſillum intelligit.* Satis *eſt, cum hoc ſibi quiſq; ciuiū*

meorum

meorum ſpondere poßit: me ſecuritatem omnium quieti meæ prætuliſſe, ut & libenter noua beneficia conferrem, & ante me conceſſa ſeruarem. Ne *tamen aliquam gaudijs publicis adferat hæſitationem, uel eorum, qui impetrauerunt diffidentia, uel eius memoria, qui præſtitit: neceſſarium pariter credidi, ac lætum, obuiam dubitantibus indulgentiam meam mittere.* Nolo *exiſtimet quiſquã, quæ alio principe uel priuatim, uel publice, conſecutus, ideo ſaltem à me reſcindi, ut potius mihi debeat, ſi illa grata & certa fecero, nec gratulatio ullius inſtauratis eget precibus.* Et *qui non habent, me quem fortuna imperij uultu meliore reſpexit, nouis beneficijs uacare patiantur: & ea demum ſciant roganda eſſe, quæ non habent.*

EPISTOLA EIVSDEM AD TVLLIVM IVSTVM.

C*Vm rerum omnium ordinatio, quæ prioribus temporibus inchoatæ, conſummatæq; ſunt, obſeruanda ſit, tum epiſtolis etiam* Domitiani *ſtandum eſt.*

PLINIVS TRAIANO.

De eodem Archippo.

F*Lauius Archippus per ſalutem tuam, æternitatemq; petit à me, ut libellum, quem mihi dedit, mitterẽ tibi.* Quod *ego ſic roganti præſtandũ putaui, ita tamen ut miſſurum me, notum accuſatrici eius facerem, à qua & ipſa acceptum libellum his epiſtolis iunxi, quo facilius uelut audita utraq; parte diſpiceres quid ſtatuendum putares.*

TRAIANVS PLINIO.

P*Otuit quidem ignoraſſe* Domitianus, *in quo ſtatu eſſet Archippus, cum tam multa ad honorem eius pertinentia ſcriberet: ſed meæ naturæ accommodatius eſt, credere etiam ſtatui eius ſubuentum interuentu principis,*

præſertim cum etiam ſtatuarum ei honor toties decretus ſit ab ijs, qui ignorabant, quid de illo Paulus proconſul pronunciaſſet. Quæ tamen mi Secunde chariſſime, non eò pertinent, ut ſi quid illi noui criminis obijciatur, minus de eo audiendum putes. Libellos Furiæ primæ accuſatricis, item ipſius Archippi, quos alteri epiſtolæ tuæ iunxeras, legi.

PLINIVS TRAIANO.

De lacu Nicomedenſium.

TV *quidem domine prouidentiſſime uereris, ne cõmiſſus flumini, atque ita mari, lacus effluat: ſed ego in re præſenti inueniſſe uideor quemadmodum huic periculo occurrerem. Poteſt enim lacus foſſa uſq; ad flumen adduci, nec tamen in flumen emitti, ſed relicto quaſi margine contineri pariter, & dirimi: ſic conſequemur, ut nec uicino uideatur flumini miſtus, & ſit perinde ac ſi miſceatur. Erit enim facile per illum breuiſſimã terram, quæ interiacebit aduecta foſſa onera tranſponere in flumẽ: quod ita fiet, ſi neceſſitas coget, & ſpero non coget. Eſt enim & lacus ipſe ſatis altus, & nunc in contrariam partẽ flumen emittit, quod intercluſum inde, & quò uolumus auerſum, ſine ullius detrimento lacus tantum aquæ, quantum nunc portat, effundet. Præterea per id ſpatium, per quod foſſa facienda eſt, incidunt riui, qui ſi diligenter colligantur, augebunt illud, quod lacus dederit. Enimuero ſi placeat foſſam longius ducere, et arctius preſſam mari æquare: nec in flumen, ſed in ipſum mare emittere, repercuſſus maris ſeruabit, & reprimet quicquid è lacu ueniet. Quorum ſi nihil nobis loci natura præſtaret, expeditum tamen erat cataractis aquæ curſum temperare. Verum & hæc, & alia multo ſagacius conquiret, explorabitq; librator,*

quem

quem planè domine debes mittere, ut polliceris. Eſt enim res digna & magnitudine tua, & cura. Ego interim Calpurnio Macro clariſſimo uiro, autore te, ſcripſi, ut libratorem quàmmaxime idoneum mitteret.

TRAIANVS PLINIO.

MAnifeſtum eſt mi Secunde chariſſime, nec prudentiam, nec diligentiam tibi defuiſſe circa iſtum lacum, cum tam multa prouiſa habeat, per quæ nec pericli tetur exhauriri, & magis in uſus nobis futurus ſit. Elice igitur id, quod præcipue res ipſa ſuaſerit. Calpurnium Macrum credo facturum, ut te libratore inſtruat: neque enim prouinciæ iſtæ his artificibus carent.

PLINIVS TRAIANO.

De tabellario regis Sauromatæ.

SCripſit mihi domine Lycormas libertus tuus, ut ſi qua legatio à Boſphoro ueniſſet urbem petitura, uſque in aduentum ſuum retineretur. Legatio quidem duntaxat in eam ciuitatem, in qua ipſe ſum, nulla adhuc uenit: ſed uenit tabellarius Sauromatæ, quem ego, uſus opportunitate, quam mihi caſus obtulerat, cum tabellario, qui Lycormam ex itinere præceſſit, mittendum putaui: ut poſſis ex Lycormæ, & ex regis epiſtolis pariter cognoſcere, quæ fortaſſe pariter ſcire deberes.

PLINIVS TRAIANO.

Diploma commodaſſe.

REx Sauromates ſcripſit mihi, eſſe quædam, quæ debe res quàmmaturiſſime ſcire: qua ex cauſſa feſtinationē tabellarij, quē ad te cum epiſtolis miſit, diplomate adiuui.

PLINIVS TRAIANO.

De adſertione ingenuorum, qui pro ſeruis educati ſunt.

S 5 *Magna*

MAgna domine, & ad totam prouinciam pertinens quæſtio eſt de cõditione, & alimentis eorum, quos
Id eſt, alũnos. uocant θρεπτοὺς. in qua ego auditis conſtitutionibus principum, quia nihil inueniebam aut proprium, aut uniuerſale, quod ad Bithynos ferretur: conſulendum te exiſtimaui, quid obſeruari uelles. Neque enim putaui poſſe me in eo, quod autoritatem tuam poſceret, exemplis eſſe contentum. Recitabatur autem apud me edictum, quod dicebatur diui Auguſti ad Anniam pertinens, recitatæ & epiſtolæ diui Veſpaſiani ad Lacedæmonios, & diui Titi ad eoſdem, dein ad Achæos, & Domitiani ad Auidium Nigrinum, & Armenium Brocchum proconſules: item ad Lacedæmonios: quæ ideo tibi non miſi, quia & parum emendata, & quædam non certæ fidei uidebantur, & quia uera, & emendata in ſcrinijs tuis eſſe credebam.

TRAIANVS PLINIO.

QVæſtio iſta, quæ pertinet ad eos, qui liberi nati expoſiti, deinde ſublati à quibuſdam, & in ſeruitute educati ſunt, ſæpe tractata eſt: nec quicquam inuenitur in cõmentarijs eorum principum, qui ante me fuerunt, quod ad omneis prouincias ſit conſtitutum. Epiſtolæ ſanè ſunt Domitiani ad Auidium Nigrinum, & Armenium Brocchum, quæ fortaſſe debebant obſeruari: ſed inter eas prouincias, de quibus reſcripſit, nõ eſt Bithynia, & ideo nec adſertionem denegandam ijs, qui ex eiuſmodi cauſa in libertatem uindicabuntur, puto: neq; ipſam libertatem redimendam precio alimentorum.

PLINIVS TRAIANO.

De legato regis.

LEgato Sauromatæ regis cum ſua ſponte Niceæ, ubi me inuenerat, biduo ſubſtitiſſet, longiorem moram faciendam

faciendam domine non putaui. Primum, quòd incertũ adhuc erat, quando libertus tuus Lycormas uenturus eſſet: deinde, quòd ipſe proficiſcebar in diuerſam prouinciæ partem, ita officij neceſſitate exigēte. Hæc in notitiã tuam perferenda exiſtimaui, quia proxime ſcripſeram petijſſe Lycormam, ut legationem, ſi qua ueniſſet à Boſphoro, uſq; in aduentum ſuum retinerem, quod diutius faciendi nulla mihi probabilis ratio occurrit: præſertim cum epiſtolæ Lycormæ, quas detinere, ut antè prædixi, nolui, aliquot diebus hunc legatum anteceſſuræ uiderentur.

PLINIVS TRAIANO.

De reliquijs ſepultorum transferendis.

PEtentibus quibuſdam, ut ſibi reliquias ſuorum, aut propter iniuriam uetuſtatis, aut propter fluminis incurſum, aliaq; his ſimilia quæcunq;, ſecundum exemplum proconſulum transferre permitterem: quia ſciebam in urbe noſtra ex eiuſmodi cauſis collegium pontificum adiri ſolere, te domine maximum pontificem conſulendum putaui, quid obſeruare me uelis.

TRAIANVS PLINIO.

DVrum eſt iniungere neceſſitatē prouincialibus pontificum adeũdorum, ſi reliquias ſuorum propter aliquas iuſtas cauſas transferre ex loco in alium locum uelint. Sequenda ergo potius tibi exempla ſunt eorum, qui iſti prouinciæ profuerunt, et ex cauſa cuiq; ita aut permittendum, aut negandum.

PLINIVS TRAIANO.

De loco balinei Pruſenſibus concedendo.

QVærenti mihi domine, Pruſæ, ubi poſſet balineum, quod indulſiſti, fieri: placuit locus in quo fuit aliquando domus (ut audio) pulchra, nunc deformis ruinis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Per hoc enim conſequemur, ut fœdiſsima facies ciuitatis ornetur, atq; etiam ut ipſa ciuitas amplietur, nec ulla ædificia tollantur: ſed quæ ſunt uetuſtate ſublapſa, reparentur in melius. Eſt autem huius domus conditio talis: Legauerat eam Claudius Polianus Claudio Cæſari, iuſſeratq; in periſtylio templum ei fieri, reliqua ex domo locari, ex quo reditum aliquãdiu ciuitas percepit: deinde paulatim, partim ſpoliata, partim neglecta cum periſtylio domus tota collapſa eſt: ac iam penè nihil ex ea, niſi ſolum ſupereſt, quod tu domine ſiue donaueris ciuitati, ſiue uenire iuſſeris, propter opportunitatem loci, pro ſummo munere accipiet: ego ſi permiſeris, cogito in area uacua balineum collocare. Eum autem locum, in quo ædificia fuerunt, exhedra ex porticibus amplecti, atque tibi conſecrare, cuius beneficio elegãs opus, dignumq; nomine tuo fiet. Exẽplar teſtamenti, quanquam mendoſum, miſi tibi, ex quo cognoſces multa Polianum in eiuſdẽ domus ornatum reliquiſſe: quæ ut domus ipſa, perierunt, à me tamen inquantum potuerit, requirentur.*

*&

TRAIANVS PLINIO.

POſſumus apud Pruſenſeis area iſta cum domo collapſa, quam uacare ſcribis, ad extructionem balinei uti. Illud tamen parum expreſsiſti, an ædes in periſtylio Claudio facta eſſet. Nam ſi facta ædes eſſet, licet collapſa ſit, religio eius occupauit ſolum.

PLINIVS TRAIANO.

De adſertione ingenuorum.

POſtulantibus quibuſdam, ut de agnoſcendis liberis, reſtituendiſq; natalibus, & ſecundum epiſtolam Domitiani ſcriptam Minutio Ruſo, & ſecundum exempla proconſulum, ipſe cognoſcerem: reſpexi ad ſenatuſconſultum

ſultum pertinens ad eadem genera cauſarum, quod de his tantum prouincijs loquitur, quibus proconſules præſunt. Ideoq; rem integram distuli, dum tu domine præceperis quid obſeruare me uelis.

TRAIANVS PLINIO.

SI mihi ſenatuſconſultum miſeris, quod hæſitationem tibi fecit, æſtimabo, an debeas cognoſcere de agnoſcendis liberis & natalibus ſuis reſtituendis.

PLINIVS TRAIANO.

De Callidromo Laberij Maximi fugitiuo.

APuleius domine, miles, qui eſt in ſtatione Nicomedenſi, ſcripſit mihi quendam nomine Callidromum, cum detineretur à Maximo, et Dionyſio piſtoribus, quibus operas ſuas locauerat, confugiſſe ad tuam ſtatuam, perductumq; ad magiſtratus, indicaſſe, ſeruiſſe aliquando Laberio Maximo, captumq; à Suſago in Mæſia, & à Decibalo muneri miſſũ Pacoro Parthiæ regi, pluribusq; annis in miniſterio eius fuiſſe, deinde fugiſſe, atque ita in Nicomediam perueniſſe: quem ego perductum ad me, cũ eadem narraſſet, mittendum ad te putaui, quod paulò tardius feci, dum requiro gemmam, quam ſibi, habẽtem imaginẽ Pacori, & quibus inſignibus ornatus fuiſſet, ſubtractam indicabat. Volui enim hanc quoque, ſi inueniri potuiſſet, ſimul mittere: ſicut glebulam miſi, quam ſe ex Parthico metallo attuliſſe dicebat. Signata eſt anulo meo, cuius eſt apoſphragiſma quadriga.

PLINIVS TRAIANO.

De teſtamento Largi.

IVlius domine Largus ex Ponto, nondum mihi uiſus, ac ne auditus quidem, *ſcilicet iudicio tuo credens, di= *ſed

ſpenſatio

ſpenſationem quandam mihi erga te pietatis ſuæ miniſteriumq; mandauit. Rogauit enim teſtamento, ut hæreditatem ſuam adirē, cernerem'q;, ac deinde perceptis quinquaginta milibus nummûm, reliquum omne Heracleotarum, & Theanorum ciuitatibus redderem. Ita ut eſſet arbitrij mei utrum opera facienda, quæ honori tuo conſecrarentur putarem, an inſtituendos quinquennaleis agonas, qui Traiani appellentur. quod in notitiam tuam perferendū exiſtimaui, ob hoc maxime, ut diſpiceres, quid eligere debeam.

TRAIANVS PLINIO.

I*Vlius Largus fidem tuam, quaſi te bene noßet, elegit. Quid ergo potißimum ad perpetuitatē memoriæ eius faciat ſecundum cuiuſq; loci cōditionem, ipſe diſpice: & quod optimum exiſtimaueris, inſequere.*

PLINIVS TRAIANO.

De centurione Iuliopolim mittendo.

P*Rouidentißime domine feciſti, quòd præcepiſti Calpurnio Macro clarißimo uiro, ut legionarium centurionem Byzantium mitteret. Diſpice, an etiam Iuliopolitanis ſimili ratione conſulendum putes: quorum ciuitas cum ſit perexigua, onera maxima ſuſtinet, tantoq́; grauiores iniurias, quanto eſt infirmior, patitur. Quicquid autem Iuliopolitanis præſtiteris, id etiam toti prouinciæ proderit. Sunt enim in capite Bithyniæ, plurimisq́; per eam commeantibus tranſitum præbent.*

TRAIANVS PLINIO.

E*A conditio eſt ciuitatis Byzantiorum, confluente undiq; in eam commeantium turba, ut ſecundum conſuetudinem præcedentium temporum honoribus eius præſidio centurionis legionarij conſulendum habuerimus, ſi*

Iuliop

Iuliopolitanis ſuccurrendum eodem modo putauerimus. Onerabimus nos exemplo. Plures enim tanto magis eadem requirent, quanto infirmiores erunt. Tibi eam fiduciam diligentiæ habeo, ut credam te omni ratione id acturum, ne ſint obnoxij iniurijs. Si qui autem ſe contra diſciplinam meam geſſerint, ſtatim coërceantur: aut ſi plus admiſerint, quàm ut in re præſenti ſit ſatis, puniantur: ſi milites erunt legatis eorum, quæ deprehenderis, notum facies: aut ſi in urbem uerſus uenturi erunt, mihi ſcribes.

PLINIVS TRAIANO.

De magiſtratibus prouincialium.

Cautum eſt domine Pompeia lege, quæ Bithynis data eſt, ne quis capiat magiſtatum, ne'ue ſit in ſenatu minor annorum triginta. Eadem lege cōprehenſum eſt, ut qui cœperint magiſtratum, ſint in ſenatu. Secutū eſt dein edictum diui Augusti, quo permiſit minores magiſtratus ab annis duobus & uiginti capere: quæritur ergo, an qui minor triginta annorū geßit magiſtratus, poßit à cenſoribus in ſenatum legi: & ſi poteſt, an ex ijs quoq;, qui non geſſerint, poßit quis per eādem interpretationē ab ea ætate ſenator legi, à qua illis magiſtratū gerere permißū eſt: quod alioqui factitatum adhuc, & eſſe neceſſariū dicitur: quia ſit aliquanto melius, honeſtorum hominum liberos, quàm è plebe in curiā admitti. Ego à deſtinatis cēſoribus, quid ſentirem interrogatus: eos quidē, qui minores XXX. annis geßiſſent magiſtratum, putabam, poſſe in ſenatum, & ſecundum edictum Augusti, & ſecundū legem Pompeiam legi: quoniam Auguſtus gerere magiſtratus minoribus annis XXX. permiſiſſet, lex Senatorum eſſe uoluiſſet, qui geßiſſet magiſtratū. De his autem qui non geßiſſent, quamuis eſſent ætatis eiuſdē, cuius illi, quibus gerere permißum

miſſum eſt, hæſitabam, per quod effectum eſt, ut te domine conſulerem, quid obſeruari uelles. Capita legis, tum edictum Auguſti literis ſubieci.

TRAIANVS PLINIO.

INterpretationi tuæ mi Secunde chariſſime, idem exiſtimo hactenus edicto diui Auguſti nouatam eſſe legem Pompeiam, ut magiſtratum quidem capere poſſent ij, qui non minores duorum & uiginti annorum eſſent, & qui accepiſſent, in ſenatum cuiuſq; ciuitatis peruenirent. Cæterum non capto magiſtratu, eos qui minores XXX. annorum ſint, quia magiſtratum capere poßint, in curiam etiam loci cuiuſq; non exiſtimo legi poſſe.

PLINIVS TRAIANO.

De Dione, qui reliquias ſuorum religioſo loco poſuiſſet.

CVm Pruſæ ad Olympum domine publicis negocijs intra hoſpitium, eodem die exiturus, uacarem, Aſclepiades magiſtratus indicauit appellatum me à Claudio Eumolpo: cum Cocceianus Dion in bule adſignari ciuitati opus, cuius curam egerat, uellet: tum Eumolpus adſiſtente Flauio Archippo, dixit exigendam eſſe à Dione rationem operis antè quàm Reip. traderetur, quòd aliter feciſſet ac debuiſſet. Adiecit etiam eſſe in eodem opere poſitam tuã ſtatuam, & corpora ſepultorum uxoris Dionis, & filiorum: poſtulauitq;, ut cognoſcerem pro tribunali. Quod cũ ego me protinus facturũ, dilaturũq; profectionẽ dixiſſẽ: ut longiorẽ diem ad inſtruendã cauſam darẽ, utq; in alia ciuitate cognoſcerẽ, petijt. Ego me auditurũ Niceæ reſpõdi. Vbi cum ſediſſẽ cogniturus, idem Eumolpus tanquam adhuc parũ inſtructus, dilationẽ petere cœpit: contrà Dion, ut audiretur, exigere. Dicta ſunt utrinq; multa, & iam

& iam de cauſa ego cum dandã dilationem & conſulendum exiſtimarẽ in re ad exemplum pertinẽti, dixi utriq; parti, ut poſtulationum ſuarum libellos darent. Volebam enim te ipſorum potiſſimum uerbis, ea, quæ erant propoſita recognoſcere. Et Dion quidem ſe daturum dixit, & Eumolpus reſpondit complexurum ſe libello, quæ Reip. peteret: cæterum, quod ad ſepultos pertinet, non accuſatorem ſe, ſed aduocatum Flauij Archippi, cuius mandata pertuliſſet. Archippus, cui Eumolpus ſicut Pruſæ, adſiſtebat, dixit ſe libellum daturum. Ita nec Eumolpus, nec Archippus, quãplurimis diebus expectati, adhuc mihi libellos dederunt. Dion dedit, quem huic epiſtolæ iunxi. Ipſe in re præſenti fui, & uidi tuam quoq; ſtatuam in bibliotheca poſitam. Id autem in quo dicuntur ſepulti filij eius, & uxor Dionis, in area collocatum, quæ porticibus includitur. Te domine rogo, ut me in hoc præcipue genere cognitionis regere digneris, cum alioqui magna ſit expectatio, ut neceſſe ſit in ea re, quæ & in confeſſum uenit, & exemplis defenditur, deliberare.

TRAIANVS PLINIO.

POtuiſti non hærere mi Secunde chariſſime circa id, de quo me conſulendũ exiſtimaſti, cum propoſitum meum optime noſſes, non ex metu, nec terrore hominum, aut criminibus maieſtatis reuerentiam nomini meo adquiri. Omiſſa ergo ea quæſtione, quã non admitterem, etiam ſi exemplis adiuuaretur, ratio totius operis effecti ſub cura tua à Cocceiano Dione excutiatur, cum & utilitas ciuitatis exigat, nec aut recuſet Dion, aut debeat recuſare.

PLINIVS TRAIANO.

De Nicenſibus.

ROgatus domine à Nicenſibus publice per ea quæ

mihi & ſunt, & debent eſſe ſanctiſſima:id eſt, per æternitatem tuam, ſalutemq́;, ut preces ſuas ad te perferrem, ſis non putaui negare, acceptumq́; ab his libellum huic epiſtolæ iunxi.

TRAIANVS PLINIO.

NIcenſibus, qui inteſtatorum ciuium ſuorum conceſſam uindicationem bonorum à diuo Auguſto adfirmant, debebis uacare, contractis omnibus perſonis ad idē negociū pertinētibus, adhibitis Virdio Gemellino, & Epimacho liberto meo procuratoribus, ut æſtimatis etiā iis, quæ cōtradicuntur, quod optimum credideritis, ſtatuatis.

PLINIVS TRAIANO.

Commendat, quos expertus eſt.

MAximum libertum, & procuratorem tuum domine per omne tempus, quo fuimus unà, probum, & induſtrium, & diligentem: ac ſicut rei tuæ amantiſſimum, ita diſciplinæ tenaciſſimum expertus, libenter apud te teſtimonio proſequor ea fide, quam tibi debeo.

PLINIVS TRAIANO.

GAbium Baſſum domine præfectum oræ Ponti, integrum, probum, induſtrium, atque inter iſta reuerentiſſimum mei, expertus, uoto pariter & ſuffragio proſequor ea fide, quam tibi debeo: quem abunde conſpexi inſtructum commilitio tuo, cuius diſciplinæ debet quòd indulgētia tua dignus eſt: apud me & milites, et pagani, à quibus iuſtitia eius, et humanitas penitus inſpecta eſt, certatim ei, quà priuatim, quà publicè teſtimoniū pertribuerunt: quod in notitiam tuā perfero ea fide, quā tibi debeo.

PLINIVS TRAIANO.

NYmphidium Lupum domine primipilarem commilitonem habui, cum ipſe tribunus eſſem, ille præfectus.

Inde

Inde familiariter diligere cœpi. Creuit poſtea charitas ipſa mutuæ uetuſtate amicitiæ. Itaq; & quieti eius inieci manum, & exegi, ut me in Bithynia conſilio inſtrueret: quod ille amiciſſime & ocij, & ſenectutis ratione poſtpoſitis, & iam facit, & facturus eſt: quibus ex cauſis neceſſitudines eius inter meas numero, & filiũ in primis Nymphidium Lupum iuuenem probum, induſtrium & egregio patre digniſſimum ſuffecturũ indulgentiæ tuæ, ſicut primis eius experimẽtis cognoſcere potes, cum præfectus cohortis pleniſſimũ teſtimoniũ meruerit Iulij Ferocis, & Fuſci Salinatoris clariſſimorum uirorum. Meum gaudiũ domine, meam gratulationem filij honore contineret.

PLINIVS TRAIANO.

Ob diem natalem.

OPto domine, & hunc natalem, & plurimos alios quàm feliciſſimos agas, æternaq; laude florentem uirtutis tuæ gloriam, & incolumis ; & fortis alijs ſuper alia operibus augeas.

TRAIANVS PLINIO.

AGnoſco uota tua mi Secunde chariſſime, quibus præcaris, ut plurimos & feliciſſimos nataleis florente ſtatu Reipub. noſtræ agam.

PLINIVS TRAIANO.

De aqua Sinopenſium perducenda.

SInopenſes domine aqua deficiuntur, quæ uidetur & bona, & copioſa ab ſextodecimo miliario poſſe perduci. Eſt tamen ſtatim à capite paulò amplius mille paſſibus locus ſuſpectus & mollis. quem ego interim explorare modico impendio iuſſi, an recipere & ſuſtinere opus poſſit. Pecunia curantibus nobis contracta non deerit, ſi tu domine hoc genus operis & ſalubritati, & amœnitati

ualde ſitientis coloniæ indulſeris.

TRAIANVS PLINIO.

VT cœpiſti Secunde chariſſime, explora diligenter an locus ille, quem ſuſpectum habes, ſuſtinere opus aquæductus poſſit. Neque enim dubitandum puto, quin aqua perducenda ſit in coloniam Sinopenſem, ſi modo & uiribus ſuis ipſa id adſequi poteſt, cum plurimum ea res & ſalubritati, & uoluptati eius conlatura ſit.

PLINIVS TRAIANO.

De petitione Amiſenorum.

AMiſenorum ciuitas & libera, & fœderata beneficio indulgentiæ tuæ legibus ſuis utitur. In hac datum mihi publice libellum ad Eranos pertinentem his literis ſubieci, ut tu domine diſpiceres, quid, & quatenus aut permittendum, aut prohibendum putares.

TRAIANVS PLINIO.

AMiſenos, quorum libellum epiſtolæ tuæ iunxeras, ſi legibus iſtorum, quibus de officio fœderis utuntur, conceſſum eſt Eranos habere, poſſumus, quominus habeant, non impedire, eo facilius, ſi tali collatione nõ ad turbas, & illicitos cœtus, ſed ad ſuſtinendam tenuiorum inopiam utuntur: in cæteris ciuitatibus, quæ noſtro iure obſtrictæ ſunt, res huiuſmodi prohibenda eſt.

PLINIVS TRAIANO.

Ius trium liberorum amico petit.

SVetonium Tranquillum probiſſimum, honeſtiſſimum, eruditiſſimum uirum, & mores eius ſecutus & ſtudia iam pridem domine in contubernium adſumpſi: tantoq; magis diligere cœpi, quanto hunc propius inſpexi. Huic ius trium liberorum neceſſarium faciunt duæ cauſæ. Nam & iudicia amicorum promeretur, & parum felix matrimonium

monium expertus eſt, impetrandumq́; à bonitate tua per nos habet, quod illi fortunæ malignitas denegauit. Scio domine quantum beneficium petam, quod peto à te, cuius in omnibus deſiderijs meis pleniſsimam indulgentiam experior. Potes autem colligere quantopere cupiam, quod non rogarem abſens, ſi mediocriter cuperem.

TRAIANVS PLINIO.

QVàm parce hæc beneficia tribuam, utiq; mi Secunde chariſsime, hæret tibi, cum etiam in ſenatu adfirmare ſoleam, non exceſsiſſe me numerum, quem apud ampliſsimum ordinem ſuffecturum mihi profeſſus ſum, tuo tamen deſiderio ſubſcripſi: & ut ſcias dediſſe me ius trium liberorum Suetonio Tranquillo ea conditione, qua adſueui, referri in commentarios meos iuſsi.

PLINIVS TRAIANO.

De Chriſtianis.

SOlenne eſt mihi domine, omnia, de quibus dubito, ad te referre. Quis enim poteſt melius uel cunctationem meam regere, uel ignorantiam inſtruere? Cognitionibus de Chriſtianis interfui nunquam, ideo neſcio quid & quatenus aut puniri ſoleat, aut quæri. Nec mediocriter hæſitaui, ſit'ne aliquod diſcrimen ætatum, an quamlibet teneri nihil à robuſtioribus differant, detur'ne pœnitentiæ uenia, an ei qui omnino Chriſtianus fuit, deſiſſe non proſit. Nomen ipſum, etiam ſi flagitijs careat, an flagitia cohærentia nomini puniantur. Interim in ijs, qui ad me tanquam Chriſtiani deferebantur, hunc ſum ſecutus modum. Interrogaui ipſos, an eſſent Chriſtiani: confitenteis iterum, ac tertiò, interrogaui, ſuppliciũ minatus, perſeuaranteis duci iuſsi. Neque enim dubitabam, qualecunq; eſſet quòd faterentur, peruicaciam certè, & inflexibilem

xibilem obſtinationẽ debere puniri. Fuerunt alij ſimilis amentiæ, quos quia ciues Romani erant, adnotaui in urbẽ remittendos. Mox ipſo tractatu, ut fieri ſolet, diffundente ſe crimine, plures ſpecies inciderunt. Propoſitus eſt libellus ſine autore multorum nomina continens, qui negarant ſe eſſe Chriſtianos, aut fuiſſe, cum præeunte me deos appellarent, & imagini tuæ, quam propter hoc iuſſeram cũ ſimulachris numinum adferri, thure, ac uino ſupplicarent, præterea maledicerent Chriſto, quorum nihil cogi poſſe dicuntur, qui ſunt re uera Chriſtiani. Ergo dimittendos putaui. Alij ab indice nominati, eſſe ſe Chriſtianos dixerunt, & mox negauerunt: fuiſſe quidem, ſed deſiſſe, quidam ante triennium, quidam ante plureis annos, non nemo etiam ante uiginti quoq;. Omnes & imaginem tuã, deorumq́; ſimulachra uenerati ſunt, ij & Chriſto maledixerũt. Affirmabãt autẽ hanc fuiſſe ſummã, uel culpæ ſuæ, uel erroris, quòd eſſent ſoliti ſtato die ante lucem conuenire, carmenq; Chriſto quaſi deo dicere ſecum inuicẽ, ſeq́; ſacramento non in ſcelus aliquod obſtringere, ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria cõmitterent, ne fidẽ fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent: quibus peractis, morẽ ſibi diſcedendi fuiſſe, rurſusq́; coẽundi ad capiendũ cibum, promiſcuum tamẽ, & innoxium, quod ipſum facere deſiſſe poſt edictum meum, quo ſecundum mandata tua & hetærias eſſe uetueram. Quo magis neceſſarium credidi, ex duabus ancillis, quæ miniſtræ dicebãtur, quid eſſet ueri & per tormẽta quærere. Sed nihil aliud inueni, quàm ſuperſtitionẽ prauã, & immodicã: ideoq; dilata cognitione ad conſulendum te decucurri. Viſa eſt enim mihi res digna cõſultatione, maxime propter periclitantiũ numerũ. Multi enim omnis ætatis, omnis ordinis, utriuſq; ſexus etiã uocantur in periculum, & uocabuntur. Neq; enim ciuita-

tes tantum,ſed uicos etiam,atq; agros ſuperſtitionis iſtius contagio peruagata eſt,quæ uidetur ſiſti,et corrigi poſſe. Certè ſatis conſtat, propè iam deſolata templa cœpiſſe celebrari, & ſacra ſolennia diu intermiſſa repeti, paſſimq; uenire uictimas, quarum adhuc rariſſimus emptor inueniebatur:ex quo facilè eſt opinari,quæ turba hominum emendari poſſit,ſi ſit pœnitentiæ locus.

TRAIANVS PLINIO.

A*Ctum,quem debuiſti mi Secunde in excutiendis cauſis eorum,qui Chriſtiani ad te delati fuerunt,ſecutus es.* N*eque enim in uniuerſum aliquid, quod quaſi certam formam habeat, conſtitui poteſt. Conquirendi non ſunt: ſi deferantur, & arguantur, puniendi ſunt: ita tamen,ut qui negauerit ſe Chriſtianũ eſſe, idq; re ipſa manifeſtum fecerit,id eſt, ſupplicando dijs noſtris, quamuis ſuſpectus in præteritum fuerit,ueniam ex pœnitentia impetret. Sine autore uerò propoſiti libelli nullo crimine locum habere debent:nam & peſſimi exempli,nec noſtri ſeculi eſt.*

PLINIVS TRAIANO.

De platea Amaſtrianorum.

A*Maſtrianorum ciuitas domine & elegans, & ornata,habet inter præcipua opera pulcherrimam,eandemq; longiſſimam plateã, cuius à latere per ſpatium omne porrigitur nomine quidem flumen, re uerò cloaca fœdiſſima:quæ ſicut turpis,& immundiſſima aſpectu, ita peſtilens eſt odore teterrimo.* Q*uibus ex cauſis non minus ſalubritatis, quàm decoris intereſt ea contegi: quod fiet, ſi permiſeris,curantibus nobis, ne deſit quoq; pecunia operi tam magno,quàm neceſſario.*

TRAIANVS PLINIO.

R*Ationis eſt mi Secunde chariſſime contegi aquam*

iſtam,quæ per ciuitatem Amaſtrianorum fluit, ſi detecta ſalubritati obeſt. Pecunia ne huic operi deſit, curaturum te ſecundum diligentiam tuam certum habeo.

PLINIVS TRAIANO.

Votorum nuncupatio, & ſolutio pro Imper. & Rep.

VOta domine priorum annorum nuncupata alacres, lætiq; perſoluimus, noua'que rurſus curante commilitonum, & prouincialium pietate ſuſcepimus, precati deos,ut te,remq; publicam florentem, et incolumem ea benignitate ſeruarent, quam ſuper magnas plurimaſq; uirtutes præcipua ſanctitate cõſequi deorũ honore meruiſti.

TRAIANVS PLINIO.

SOluiſſe uota dijs immortalibus, te præeunte, pro mea incolumitate & commilitones cum prouincialibus lætiſſimo conſenſu,in futurumq; nuncupaſſe, libenter mi Secunde chariſſime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

Ob diem imperij celebritas

DIem in quem tutela generis humani felicißima ſucceßione trãslata eſt, debita religione celebrauimus, commendantes dijs imperij tui autoribus & uota publica,& gaudia.

TRAIANVS PLINIO.

DIem imperij mei debita lætitia, & religione à commilitonibus & prouincialibus, præeunte te celebratum, libenter mi Secunde chariſſime cognoui literis tuis.

PLINIVS TRAIANO.

Ius Quiritium Latinis ſuis petit.

VAlerius domine Paulinus, excepto uno, ius Latinorum ſuorum mihi reliquit, ex quibus rogo tribus interim

interim ius Quiritium des. Vereor enim ne ſit immodicũ pro omnibus pariter inuocare indulgentiam tuam, qua debeo tanto modeſtius uti, quanto pleniorem experior. Sunt autem pro quibus peto, C. Valerius Aeſtiæus, C. Valerius Dionyſius, C. Valerius Aper.

TRAIANVS PLINIO.

CVm honeſtiſſime ijs, qui apud fidem tuam à Valerio Paulino depoſiti ſunt, conſultum uelis, maturè per me. Iis interim, quibus nunc petiſti, ut ſcias dediſſe me ius Quiritium, referri in commentarios meos iuſſi, idem facturus in cæteris, pro quibus petieris.

PLINIVS TRAIANO.

Ciuitatem Romanam petit filiæ centurionis.

ROgatus domine à P. Accio Aquila centurione cohortis ſextæ equeſtris, ut mitterem tibi libellum, per quem indulgentiam pro ſtatu filiæ ſuæ implorat: durum putaui negare, cum ſcirem quantam ſoleres militum preci bus patientiam, humanitatemq; præſtare.

TRAIANVS PLINIO.

LIbellum P. Accij Aquilæ centurionis cohortis ſextæ equeſtris, quem mihi miſiſti, legi, cuius precibus motus, dedi filiæ eius ciuitatem Romanam. Libellum reſcripti, quem illi redderes, miſi tibi.

PLINIVS TRAIANO.

De exactione pecuniarum.

QVid habere iuris uelis & Bithynas, & Ponticas ciuitates in exigendis pecunijs, quæ illis uel ex locationibus, uel ex uenditionibus, alijs'ue cauſis debeantur, rogo domine reſcribas. Ego inueni à pleriſq; proconſulibus conceſſam eis protopraxiam, eamq; pro lege ualuiſſe: exiſtimo tamen tua prouidentia cõſtituendum ali-

quid, & ſanciendum, per quod utilitatibus eorum in perpetuum conſulatur. Nam quæ ſunt ab alijs inſtituta, ſint licet ſapienter indulta, breuia tamen, & infirma ſunt, niſi illis tua contingat autoritas.

TRAIANVS PLINIO.

QVo iure uti debeant Bithynæ aut Ponticæ ciuitates in pecunijs, quæ ex quaque cauſa reipublicæ debebuntur, ex lege cuiuſq; animaduertendum eſt. Nam ſiue habent priuilegium, quo cæteris creditoribus antepo nantur, cuſtodiendũ eſt: ſiue non habent, in iniuriam priuatorum id dari me non oportebit.

PLINIVS TRAIANO.

De Iulio Piſone.

ECdicus, domine, Amiſenorũ ciuitatis petebat apud me à Iulio Piſone denariorũ circiter X L. milia donata ei publice ante uiginti annos: & bule, et eccleſia cõſentiente, utebaturq; mandatis tuis, quibus eiuſmodi donationes uetãtur. Piſo cõtrà plurima ſe in remp. cõtuliſſe, ac propè totas facultates erogaſſe dicebat. Addebat etiã tẽporis ſpatiũ, poſtulabatq; ne id, quod pro multis & olim accepiſſet, cum euerſione reliquæ dignitatis reddere cogeretur. Quibus ex cauſis integram cognitionẽ differendã exiſtimaui, ut te domine cõſulerem, quid ſequendum putares.

TRAIANVS PLINIO.

SIcut largitiones ex publico fieri mandata prohibent, ita ne multorũ ſecuritas ſubruatur, factas ante aliquantum temporis retractari, atq; in irritum uindicari nõ oportet. Quicquid ergo ex hac cauſa actum ante uiginti annos erit, omittamus. Nõ minus enim hominibus cuiuſq; loci, quàm pecuniæ publicæ conſultum uolo.

PLINIVS TRAIANO.

De adiectione buleutarum.

LEx Pompeia domine, qua Bithyni, & Pontici utuntur, eos qui in bulen à cenſoribus leguntur, dare pecuniam non iubet: ſed ijs, quos indulgentia tua à quibuſdam ciuitatibus ſuper legitimum numerum adijcere permiſit, & ſingula milia denariorum & bina intulerunt. Anicius deinde Maximus proconſul eos etiam, qui à cenſoribus legerentur, duntaxat in pauciſsimis ciuitatibus aliud alijs iuſsit inferre: ſupereſt ergo, ut ipſe diſpicias, an in omnibus ciuitatibus certum aliquid omnes, qui deinde buleutæ legūtur, debeant pro introitu dare. Nam quod in perpetuum manſurum eſt, à te cōſtitui decet, cuius factis dictisq; debetur æternitas.

TRAIANVS PLINIO.

HOnorarium decurionatus omnes, qui in quaq; ciuitate Bithyniæ decuriones fiunt, inferre debeant, nec ne, in uniuerſum à me nō poteſt ſtatui. Id ergo quod ſemper tutiſsimum eſt, ſequendā cuiuſq; ciuitatis legem puto, ſcilicet aduerſus eos, qui inuiti fiunt decuriones, exiſtimo id acturos, ut erogatio cæteris præferatur.

PLINIVS TRAIANO.

De adiectione ciuium.

LEge domine Pompeia permiſsum Bithynicis ciuitatibus, adſcribere ſibi, quos uellent ciues, dum ciuitatis nō ſint alienæ, ſed ſuarum quiſq; matrum ciuitatum, quæ ſunt in Bithynia. Eadem lege ſancitur, quibus de cauſis è ſenatu à cenſoribus eijciātur, inter quas nihil de ciue alieno cauetur. Inde me quidam ex cenſoribus conſulendum putauerunt, an eijcere deberent eum, qui eſſet alterius ciuitatis. Ego quia lex ſicut adſcribi ciuem alienū uetabat,

ita eijci è ſenatu ob hanc cauſam non iubebat. Præterea quia ab aliquibus adfirmabatur mihi in omni ciuitate plurimos eſſe buleutas ex alijs ciuitatibus, futurumq́; ut multi homines, multæq́; ciuitates concuterentur, ea parte legis, quæ iampridem conſenſu quodam exoleuiſſet, neceſſarium existimaui conſulere te, quid ſeruandum putares. Capita legis his literis ſubieci.

TRAIANVS PLINIO.

MErito hæſiſti Secunde chariſſime, quid à te reſcribi oporteret cenſoribus conſulentibus, an legerent in ſenatum aliarum ciuitatum, eiuſdem tamen prouinciæ ciues: nam & legis autoritas, & longa cōſuetudo uſurpata contra legem, in diuerſum mouere te potuit. Mihi hoc temperamentum eius placuit, ut ex præterito nihil nouaremus: ſed manerent, quamuis contra legem adſciti quarumcunque ciuitatum ciues: in futurum autem lex Pompeia obſeruaretur, cuius uim ſi retro quoque uelimus custodire, multa neceſſe eſt perturbari.

PLINIVS TRAIANO.

De diuiſione ſportularum.

QVi uirilem togam ſumunt, uel nuptias faciunt, uel ineunt magiſtratum, uel opus publicum dedicant, ſolent totam bulen, atque etiam è plebe non exiguum numerum uocare, binos'que denarios, uel ſingulos dare, quod an celebrandum, & quatenus putes, rogo ſcribas. Ipſe enim, ſicut arbitror, non imprudenter, præſertim ex ſolennibus cauſis, concedendum iuſſi inuitationes: ita uereor ne ij, qui mille homines, interdum etiam plureis uocant, modum excedere, & in ſpeciem diamories incidere uideantur.

TRA

TRAIANVS PLINIO.

MEritò uereris, ne in ſpeciem diamories incidat inuitatio, quæ & in numero modum excedit, & quaſi per corpora non uiritim ſingulos ex notitia ad ſolennes ſportulas contrahit: ſed ego ideo prudentiam tuam elegi, ut formandis iſtius prouinciæ moribus ipſe moderareris, & ea conſtituas, quæ ad perpetuam eius prouinciæ quietem eſſent profutura.

PLINIVS TRAIANO.

De Iſelaſticis.

ATbletæ domine ea, quæ pro Iſelaſticis certaminibus conſtituiſti, deberi ſibi putant, ſtatim ex eo die, quo ſunt coronati. Nihil enim referre, quando ſint patriam inuecti, ſed quando certamine uicerint, ex quo inuehi poßint. Ego contrà ſcribo Iſelaſticorum nomine. Itaque eorum uehementer addubitem, ſit potius id tempus, quo * Iſelaſiam intuendum. Iidem obſonia petunt pro eo agone, qui à te Iſelaſticus factus eſt, quamuis uicerint antè, quàm fieret. Aiunt enim congruens eſſe, ſicut non datur ſibi pro his certaminibus, quæ eſſe Iſelaſtica, poſtquam uicerunt, deſierunt: ita pro iis dari, quæ eſſe cœperunt. Hic quoque non mediocriter hæreo, ne cuiuſquam retro habeatur ratio, dandum´que quod tunc cum uincerent, non debebantur. Rogo ergo, ut dubitationem meam regere, id eſt, beneficia tua interpretari ipſe digneris.

*Fortè legendum εἰσελάσαν, inuecti ſunt, uel introduxerunt.

TRAIANVS PLINIO.

ISclaſticum tunc primum mihi uidetur incipere deberi, quum quis in ciuitatem ſuam ipſe εἰσήλασεν. Obſonia eorum certaminum, quæ Iſelaſtica eſſe placuit mihi, ſi ante Iſelaſtica non fuerunt, retro non debentur. Nec

Id eſt, inuectus eſt.

profice

proficere pro deſiderio athletarum poteſt, * tam eorum, quæ poſtea Iſclaſtica lege conſtitui, quàm cum uincerēt, eſſe deſierunt. Mutata enim conditione certaminū, nihilominus, quæ antè perceperant, non reuocantur.

*al's, quod corū, quæ poſtea Iſelaſtica nō lege cōſtitui, quā qui ierant accipere deſierunt.

PLINIVS TRAIANO.

De diplomatibus.

VSque in hoc tempus domine, neque cuiquam diplomata commodaui, neque in rem ullam, niſi tuam miſi, quam perpetuam ſeruationem meam quædam neceßitas rupit. Vxori enim meæ audita morte aui, uolenti ad amitam ſuam excurrere, uſum eorum negare durum putaui, cum talis officij gratia in celeritate conſiſteret, ſciremq; te rationem itineris probaturum, cuius cauſa erat pietas. Hæc ſcripſi, quia mihi parum gratus tibi fore uidebar, ſi dißimulaſſem inter alia beneficia hoc unum, quod me debere ſciebam indulgentiæ tuæ, quod fiducia eius, quaſi conſulto te non dubitaui facere, quem ſi conſuluißem, ſero feciſſem.

TRAIANVS PLINIO.

MErito habuiſti Secunde charißime fiduciam animi mei: nec dubitandum fuiſſet, ſi expectaſſes, donec me conſuleres, an iter uxoris tuæ diplomatibus, quæ officio tuo dedi, adiuuandum eſſet, uſum eorum intentioni non profuiſſe, cum apud amitam ſuam uxor tua deberet etiam celeritate gratiam aduentus ſui augere.

C. PLINII SECVNDI EPISTOLARVM LIBRI DECIMI ET VLTIMI FINIS.

C. PL. SECVN DI NOVOCOMENSIS

inituri nouum conſulatum, Panegyricus Traiano Auguſto dictus.

BENE, *ac ſapienter* P.C. *maiores inſtituerunt, ut quemadmodũ rerũ agendarũ, ita dicendi initiũ à precationibus caperetur, quòd nihil rite, nihilq; prouidẽter homines ſine deorum immortalium ope, conſilio, honore auſpicarẽtur. Qui mos, cui potius, quàm conſuli? aut quando magis uſurpandus, colendusq; eſt, quàm cum imperio Senatus, autoritate reipublicæ ad agendas optimo Principi gratias excitamur? Quod enim præſtabilius eſt, aut pulchrius munus deorum, quàm caſtus & ſanctus, & dijs ſimilimus princeps? Ac ſi adhuc dubium fuiſſet, forte, caſuq; rectores terris, an aliquo numine darentur, Principem tamẽ noſtrum liqueret diuinitus conſtitutum. Non enim occulta poteſtate fatorum, ſed ab Ioue ipſo coràm, ac palàm repertus, electus eſt. Quippe inter aras, & altaria, eodemq; loci, quem Deus ille tam manifeſtus, ac præſens, quàm cœlum, ac ſidera inſedit. Quo magis aptũ piumq; eſt, te Iupiter Optime Max, antea cõditorem, nunc conſeruatorem imperij noſtri precari, ut mihi digna conſule, digna ſenatu, digna Principe cõtingat oratio, utq; omnibus, quæ dicentur à me, libertas, fides, ueritas, conſtet: tantumq; à ſpecie adulationis abſit gratiarum actio mea, quantum abeſt à*

neceſ

neceßitate. Equidē non cōſuli modò, ſed omnibus ciuibus enitendum reor, ne quid de Principe noſtro ita dicant, ut idem illud de alio dici potuiſſe uideatur. Quare abeāt, ac recedant uoces illæ, quas metus exprimebat. Nihil, quale antea, dicamus: nihil enim, quale antea, patimur. Nec eadem de principe palàm, quæ prius prædicemus: neq; enim eadē ſecretò quæ prius loquimur. Diſcernatur orationibus noſtris diuerſitas tēporum, et ex ipſo genere gratiarum agendarum intelligatur, cui, quādo ſint hactenus ut Deo, nunc nuſquam, ut numini, blandiamur: non enim de tyranno, ſed de ciue: nō de domino, ſed de parente loquimur. Vnum ille ſe ex nobis, & hoc magis excellit, atque eminet, quòd unum ex nobis putat, nec minus hominē ſe, quàm hominibus præeſſe meminit. Intelligamus ergo bona noſtra, dignosq; nos illius uſu probemus: atq; identidem cogitemus, ſi maius principibus præſtemus obſequiū, qui ſeruitute ciuiū, quàm qui libertate lætantur. Et populus quidē Romanus dilectum principem ſeruat, quantoq; paulò antè concentu formoſum alium, hunc fortißimum perſonat: quibusq; aliquando clamoribus geſtum alterius & uocem, huius pietatem, abſtinentiam, manſuetudinem laudat. Quid nos ipſi? diuinitatē principis noſtri, an humanitatem, temperātiam, facilitatē, ut amor & gaudium tulit, celebrare uniuerſi ſolemus? Iam quid tam ciuile, tam ſenatorium, quàm illud additū à nobis Optimi cognomē? quod peculiare huius, & proprium arrogantia priorum Principū fecit. Enimuero quàm cōmune, quàm ex æquo, quòd felices nos felicē illum prædicamus, alternisq; uotis hæc faciat, hæc audiat, quaſi non dicturi niſi fecerit, comprecamur. Ad quas ille uoces lacrymis etiam, ac multo pudore ſuffunditur. Agnoſcit enim, ſentitq; ſibi, nō prin-

cipi

cipi dici. Igitur quod temperamentum omnes in illo ſubito pietatis calore ſeruauimus, hoc ſinguli quoq;, meditati teneamus: ſciamusq; nullum eſſe neq; ſyncerius, neque acceptius genus gratiarum, quàm quòd illas adclamationes æmulemur, quæ fingendi non habent tempus. Quantum ad me attinet, laborabo, ut orationē meam ad modeſtiam Principis, moderationemq; ſubmittam: nec minus conſiderabo quid aures eius pati poßint, quàm quid uirtutibus debeatur. Magna & inuſitata Principis gloria, cui gratias acturus, non tam uereor ne me in laudibus ſuis parcum, quàm ne nimium putet. Hæc me cura, hæc difficultas ſola circunſtat. Nam merenti gratias agere, facile eſt Patres C. Non enim periculū eſt, ne cum loquar de humanitate, exprobrari ſibi ſuperbiā credat: cum de frugalitate, luxuriam: cum de clemētia, crudelitatē: cum de liberalitate, auaritiam: cum de benignitate, liuorē: cum de continentia, libidinē: cum de labore, inertiam: cum de fortitudine, timorem. Ac ne illud quidē uereor, ne gratus, ingratus'ue uidear, prout ſatis, aut parum dixero. Animaduerto enim etiam deos ipſos non tam accuratis adorantium precibus, quàm innocentia, & ſanctitate lætari: gratioremq; exiſtimari, qui delubris eorum puram caſtamq; mentem, quàm qui meditatum carmē intulerit. Sed parendū eſt SENATVSCONSVLTO, quod ex utilitate publica placuit, ut cōſulis uoce ſub titulo gratiarum agendarum, boni principes quæ facerent, recognoſcerent: mali, quæ facere deberent. Id nunc eò magis ſolenne, ac neceſſarium eſt, quòd parens noſter priuatas gratiarum actiones cohibet, & comprimit, interceſſurus etiam publicis, ſi permitteret ſibi uetare, quod ſenatus iuberet. Vtrunq; Cæſar Auguſte moderate, & quòd alibi tibi gratias agi non ſinis, &

quòd hic ſinis. Non enim à teipſo tibi honor iſte, ſed ab agẽtibus habetur. Cedis affectibus noſtris: nec nobis munera tua prædicare, ſed audire tibi, neceſſe eſt. Sæpe ego mecum P. C. tacitus agitaui, qualẽ, quantumq́; eſſe oporteret, cuius ditione, nutuq́; maria, terræ, pax, bella regerentur, cùm interea fingenti, formantiq́; mihi principẽ, quem æquata dijs immortalibus poteſtas deceret, nunquã uoto ſaltem cõcipere ſuccurrit ſimilem huic, quem uidemus. Enituit aliquis in bello, ſed obſoleuit in pace: alium toga, ſed non & arma honeſtarunt: reuerentiam ille terrore, alius amorem humanitate captauit. Ille quæſitam domi gloriã, in publico: hic in publico partam, domi perdidit. Poſtremò adhuc nemo extitit, cuius uirtutes nullo uitiorum confinio læderentur. At Principi noſtro quanta concordia, quantusq́; concentus omnium laudum, omniſq́; gloriæ cõtigit, ut nihil ſeueritati eius hilaritate, nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detrahatur. Iam firmitas, iam proceritas corporis, iam honor capitis, et dignitas oris, ad hoc ætatis indeflexa maturitas, nec ſine quodã munere deûm feſtinatis ſenectutis inſignibus ad augendã maieſtatem ornata cæſaries, non'ne longè, lateq́; principẽ oſtentant? Talem eſſe oportuit, quem non bella ciuilia, nec armis oppreſſa reſpub. ſed pax & adoptatio, & tandem exorata terris numina dediſſent. An fas erat nihil differre inter imperatorem, quem homines, & quem Dij feciſſent? Quorũ quidem in te Cæſar Auguſte iudiciũ, et fauor tũc ſtatim, cùm ad exercitum proficiſcereris, & quidem inuſitato enituit. Nam cæteros principes aut largus cruor hoſtiarum, aut ſiniſter uolatus auium conſulentibus nunciauit. Tibi aſcendenti de more Capitolium, quanquàm non id agentiũ ciuium clamor, ut iam principi occurrit. Siquidem*

*humilitate

dem omnis turba, quæ limẽ inſederat, ad ingreſſum tuum foribus recluſis,* iam quidẽ ut tunc arbitrabatur deum: cæterum ut docuit euentus, te conſalutauit imperatorem: nec aliter à cunctis omen acceptum eſt. Nam ipſe intelligere nolebas: recuſabas enim imperare, recuſabas, quod bene erat imperaturo. Igitur cogẽdus fuiſti: cogi porrò nõ poteras, niſi periculo patriæ, & nutatione reipublicæ: obſtinatum enim tibi non ſuſcipere imperiũ, niſi ſeruandũ fuiſſet. Quare ego illum ipſum furorẽ, motũq; caſtrẽſem reor extitiſſe, quia magna ui, magnoq; terrore modeſtia tua uincẽda erat. Ac ſicut maris, cœliq; temperiẽ turbines tẽpeſtateſq; commendant: ita ad augendam pacis tuæ gratiã illum tumultũ præceßiſſe crediderim. Habet has uices cõditio mortaliũ, ut aduerſa ex ſecundis, ex aduerſis ſecunda noſcantur. Occultat utrorunq; ſemina deus, & plerunque bonorũ, malorumq; cauſæ ſub diuerſa ſpecie latent. Magnum quidem illud ſeculo dedecus, magnũ reipub. uulnus impreſſum eſt. Imperator, & parens generis humani obſeſſus, captus, incluſus, ablata mitißimo ſeni ſeruandorum hominũ poteſtas, ereptumq; principi illud in principatu beatißimũ, quòd nihil cogitur. Si tamen hæc ſola erat ratio, quæ te publicæ ſalutis gubernaculis admoueret, propè eſt, ut exclamẽ tanti fuiſſe. Corrupta eſt diſciplina caſtrorum, ut tu corrector, emendatorq; contingeres: inductum peßimũ exemplum, ut optimũ opponeretur. Poſtremò coactus princeps, quos nollet, occidere: ut daret principem, qui cogi nõ poſſet. Olim tu quidẽ adoptari merebare: ſed neſciſſemus quantum tibi deberet imperium, ſi antè adoptatus eſſes. Expectatum eſt tempus, in quo liqueret, non tam accepiſſe te beneficiũ, quàm dediſſe. Confugit in ſinum tuum concuſſa reſpub. ruenſq; imperium ſuper imperato

*illa

*peratorem, imperatoris tibi uoce delatum eſt. Imploratus adoptione, & accitus es. Vt olim duces magni à peregrinis, externiſq; bellis ad opem patriæ ferendam reuocari ſolebant: ita filius, ac parens uno eodemq; momento rem maximam inuicem præſtitiſtis. Ille tibi imperium dedit, tu illi reddidiſti. Solus ergo adhuc, cui pro munere tanto paria accipiendo feciſti, imò ultrà dantem obligaſti: communicato enim imperio ſolicitior tu, ille ſecurior factus eſt. O' nouum, atque inauditum ad principatum iter, non te propria cupiditas, proprius metus, ſed aliena utilitas, alienus timor Principem fecit. Videaris licet, quod eſt ampliſſimum, cõſecutus inter homines: felicius tamen erat illud, quod reliquiſti, ſub bono principe priuatus eſſe deſijſti: aſſumptus es in laborum, curarumq; cõſortium, nec te læta, & proſpera ſtationis iſtius, ſed aſpera, & dura ad capeſſendam eam compulerunt. Suſcepiſti imperium, poſtquam alium ſuſcepti pœnitebat. Nulla adoptati cum eo, qui adoptabat cognatio, nulla neceſſitudo, niſi quòd uterque optimus erat, dignusq; alter eligi, alter eligere. Itaq; adoptatus es, *non ut prius alius, atq; alius in uxoris gratiam. Adſciuit enim te filiũ non uitricus, ſed Princeps: eodemq; animo diuus Nerua pater tuus factus eſt, quo erat omniũ. Nec decet aliter filiũ adſumi, ſi adſumatur à principe. An S. P. Q. Romani exercitus, prouincias, ſocios trãſmiſſurus uni, ſucceſſorem è ſinu uxoris accipias? ſummæq; poteſtatis hæredẽ, tantum intra domum tuam quæras? nõ per totam ciuitatem circunferas oculos, & hunc tibi proximum, hunc coniunctiſſimum exiſtimes, quem optimum, quem dijs ſimilimum inueneris? Imperaturus omnibus, eligi debet ex omnibus. Non enim ſeruulis tuis dominum, ut poſſis eſſe contentus, quaſi neceſſario hærede, ſed principem*

**nõ ut prius alijs alius, nec que alius in gratiam.*

pem ciuibus daturus imperator. Superbum iſtud, & regium, niſi adoptes eum, quem conſtet imperaturum fuiſſe, etiamſi non adoptaſſes. Fecit hoc Nerua, nihil intereſſe arbitratus, genueris an elegeris: ſi perinde ſine iudicio adoptentur liberi, ac naſcuntur, niſi tamen quòd æquiore animo ferunt homines, quem princeps parum feliciter genuit, quàm quem malè elegit. Sedulo ergo uitauit hunc caſum: nec iudicium hominum, ſed deorum etiã in conſilium adſumpſit. Itaq; non tua in cubiculo, ſed in tẽplo, nec ante genialem thorum, ſed ante puluinar Iouis optimi maximi adoptio peracta eſt, qua tandẽ non ſeruitus noſtra, ſed libertas, & ſalus, & ſecuritas fundabatur. Sibi enim dij gloriam illam uendicauerunt: horum opus, horum illud imperium, Nerua* tamen miniſter fuit. Vterque, qui adoptaret *tantum tam paruit, quàm tu qui adoptabaris. Allata erat ex Pannonia laurea, id agentibus dijs, ut inuicti Imperatoris exortum uictoriæ inſigne decoraret. Hanc Imperator Nerua in gremio Iouis collocarat, cum repentè ſolito maior, & auguſtior aduocata hominum concione, deorumq;, te filium ſibi, hoc eſt, unicum auxilium, feſsis rebus adſumpſit. Inde quaſi depoſito imperio, qua ſecuritate? qua gloria lætus? nam quantulum refert, deponas, an partiaris imperium, niſi quòd difficilius hoc eſt? Non ſecus ac præſenti tibi innixus, tuis humeris ſe, patriamq; ſuſtentans, tua iuuenta, tuo robore inualuit, ſtatim conſedit omnis tumultus. Non adoptionis opus iſtud fuit, ſed adoptati. Atq; adeò temere fecerat Nerua, ſi adoptaſſet alium. Obliti'ne ſumus, ut nuper poſt adoptionem non deſierit ſeditio, ſed cœperit? irritamentum iſtud irarum, & fax tumultus fuiſſet, niſi incidiſſet in te. An dubium eſt, ut dare poſſet imperium Imperator, qui reuerentiam amiſerat? Autoritate

eius effectum eſſe, cui dabatur? Simul filius, ſimul Cæſar, mox Imperator, & conſors tribunitiæ poteſtatis, & omnia pariter, & ſtatim factus es, quæ proxime parens uerus tantum in alterum filium contulit. Magnum hoc tuæ moderationis indicium, quòd nō ſolum ſucceſſor imperij, ſed particeps etiam, ſociusq́; placuiſti: nam ſucceſſor etiā ſi nolis, habēdus eſt, non eſt habēdus ſocius, niſi uelis. Credent'ne poſteri patritio & conſulari, & triumphali patre genitum, cum fortiſſimum, ampliſſimum, amantiſſimū ſui exercitum regeret, imperatorem non ab exercitu factum? eidem cum Germaniæ præſideret, Germanici nomē hinc miſſum? nihil ipſum ut Imperator fieret agitaſſe? nihil feciſſe, niſi quod meruit, & paruit? Paruiſti enim Cæſar, & ad principatum obſequio perueniſti, nihilq́; magis à te ſubiecti animo factum eſt, quàm quòd imperare cœpiſti. Iam Cæſar, iam Imperator, iam Germanicus abſens, & ignarus, & poſt tanta nomina, quātum ad te pertinet, priuatus. Magnum uideretur, ſi dicerem, neſciſti te imperatorem futurum. Eras Imperator, et eſſe te neſciebas. Vt uerò ad te fortunæ tuæ nuncius uenit, malebas quidē hoc eſſe quod fueras, ſed non erat liberum. An non obſequereris principi ciuis? legatus imperatori? filius patri? Vbi deinde diſciplina? ubi mos à maioribus traditus, quodcunq; Imperator munus iniungeret, æquo animo paratoq́; ſubeūdi? Quid enim ſi prouincias ex prouincijs, ex bellis bella mādaret? eodem illo uti iure poſſe putes, cum ad imperium reuocet, quo ſit uſus, cum ad exercitum miſerit? nihilq́; intereſſe ire legatū, an redire principem iubeat, niſi quòd maior ſit obſequij gloria in eo, quòd quis minus uelit? Augebat autoritatē iubentis, in ſummū diſcrimen autoritas eius adducta, utq́; magis parendum imperanti putares,

tures, efficiebatur eo, quòd ab alijs minus parebatur. Ad hoc audiebas Senatus, populiq; conſenſum. Non unius Neruæ iudicium illud, illa electio fuit: nam, qui ubiq; ſunt homines, hoc idẽ uotis expetebant. Ille tantum iure principis occupauit, primusq; fecit, quod omnes facturi erant. Nec hercule tãtopere cunctis factũ placeret, niſi placuiſſet antè, quàm fieret. At quo temperamento, Dij boni, poteſtatẽ tuam, fortunamq; moderatus es Imperator? Tu titulis & imaginibus, & ſignis: cæterum modeſtia, labore, uigilãtia, dux, & legatus, & miles, cum iam tua uexilla, tuas aquilas magno gradu anteires: neq; aliud tibi ex illa adoptione, quàm filij pietatem, filij obſequium adſereres, longamq; huic nomini ætatem, longam gloriam precarere, te prouidentia deorum primum in locum prouexerat, tu adhuc in ſecundo reſiſtere, atque etiam ſeneſcere optabas. Priuatus tibi uidebaris, quandiu imperator & alius eſſet. Audita ſunt uota tua, ſed inquantum optimo illi, & ſanctiſsimo ſeni utile fuit: quem dij cœlo uendicauerunt: ne quid poſt illud diuinum, & immortale factum, mortale faceret. Deberi quippe maximo operi hanc uenerationem, ut nouiſsimũ eſſet, autoremq; eius ſtatim conſecrandum, ut quandoq; inter poſteros quæreretur, an illud iam deus feciſſet. Ita ille nullo magis nomine publicus parens, quàm quia tuus: Ingens gloria, ingensq; fama: cum abunde expertus eſſet, quàm bene humeris tuis ſederet imperiũ, tibi terras, te terris reliquit: eoipſo charus omnibus, ac deſiderandus, quòd proſpexerat, ne deſideraretur. Quem tu lacrymis primum ita, ut filium decuit, mox templis honeſtaſti: nõ imitatus illos, qui hoc idẽ, ſed alia mente fecerunt. Dicauit cœlo Tiberius Auguſtum, ſed ut maieſtatis numen induceret: Claudiũ Nero, ſed ut irrideret:

Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum: ſed ille ut Dei filius, hic ut frater uideretur. Tu ſideribus patrem intuliſti, non ad metum ciuium, non in contumeliam numinum, non in honorē tuum, ſed quia Deum credis. Minus eſt hoc, cum ſit ab ijs, qui & ſeſe deos putant. Sed licet illum aris, puluinaribus, flamine colas, non alio magis tamē deum & facis, & probas, quàm quòd ipſe talis es. In principe enim qui electo ſucceſſore fato conceßit, una, itemq́; certißima diuinitatis fides eſt bonus ſucceſſor. Num ergo tibi ex immortalitate patris aliquid arrogantiæ acceßit? Num hos proximos diuinitate parentum deſides, ac ſuperbos potius, quàm illos ueteres, & antiquos æmuleris, qui hoc ipſum imperium peperere, quod modo hoſtes inuaſerant, contempſerantq́;, cuius pulſi, fugatiq́;, non aliud maius habebatur indicium, quàm ſi triumpharetur? Ergo ſuſtulerant animos, & iugum excuſſerant: nec iam nobiſcū de ſua libertate, ſed de noſtra ſeruitute certabant: ac ne inducias quidem niſi æquis conditionibus inibant: legesq́; ut acciperent, dabant. At nunc rediјt omnibus terror, et metus, & uotum imperata faciendi. Vident enim Romanum ducem unum ex illis ueteribus & priſcis, quibus imperatorium nomen addebant, contecti cædibus campi, & infecta uictorijs maria. Accipimus obſides ergo non emimus, nec ingentibus damnis, immenſisq́; muneribus paciſcimur: ut uicerimus, rogant, ſupplicant, largimur, negamus: utrunq́; ex imperij maieſtate. Agunt gratias, qui impetrauerunt: non audent queri, quibus negatum eſt. An audeant? qui ſciant te adſediſſe ferociſsimis populis eo ipſo tempore, quod amiciſsimum illis, difficilimum nobis, cum Danubius ripas gelu iungit, duratusq́; glacie ingentia tergo bella tranſportat: cum feræ gentes non telis magis,

giſ, quàm ſuo cœlo, ſuo ſidere armantur. Sed ubi in proximo tu, non ſecus ac ſi mutatæ temporum uices eſſent, illi quidem latibulis ſuis clauſi tenebantur, noſtra agmina percurſare ripas, & aliena occaſione ſi permitteres uti, ultroq; hyemem ſuam barbaris inferre gaudebant. Hæc tibi apud hoſteis ueneratio. Quid apud milites? quam admirationem quemadmodum cōparaſti? cum tecum inediam, tecum ferrent ſitim, cum in illa meditatione campeſtri militaribus turmis imperatorium puluerem, ſudoremq; miſceres, nihil à cæteris niſi robore, ac præſtantia differens, cùm libero Marte nunc cominus tela librares, nunc uibrata ſuſciperes, alacer uirtute militum & lætus, quoties aut caßidi tuæ, aut clypeo grauior ictus incideret. Laudabas quippe ipſe ferienteis, hortabariſq; ut auderēt: & audebāt iam, cum ſpectator, moderatorq; ineuntiū certamina uirorum arma componeres, tela tentares, ac ſi quod durius accipiēti uideretur, ipſe uibrares. Quid cum ſolatium feßis, ægris opem ferres? Non tibi moris tua inire tentoria, niſi commilitonum antè luſtraſſes: nec requiem corpori, niſi poſt omneis dare. Hac mihi admiratione dignus Imperator non uideretur, ſi inter Fabricios, & Scipiones, & Camillos talis eſſet: Tunc enim illum imitationis ardor, ſemperq; melior aliquis accenderet: poſtquàm uerò ſtudium armorum à manibus ad oculos, ad uoluptatem à labore translatum eſt: poſtquàm exercitationibus noſtris non ueteranorum aliquis, cui decus muralis, aut ciuica, ſed Græculus magiſter adſiſtit, quàm magnum eſt unum ex omnibus patrio more, patria uirtute lætari, & ſine æmulo, ac ſine exemplo ſecum certare, ſecum contendere, ac ſicut imperat ſolus, ſolum ita eſſe, qui debeat imperare. Non'ne incunabula hæc tibi Cæſar, &

*rudimenta, cum puer admodum Parthica lauro gloriã patris augens, nomenq; Germanici iam tum mereres, cùm ferociam, ſuperbiamq; Parthorum ex proximo auditus, magno terrore cohiberes? Rhenumq; & Euphratem admirationis tuæ *fama coniungeres? cùm orbem terrarum non pedibus magis, quàm laudibus peragrares, apud eos ſemper maior, & clarior, quibus poſtea contigiſſes? & necdum imperator, necdum Dei filius eras. Germaniamq; cum plurimæ gentes, ac propè infinita uaſtitas interiacentis ſoli, tum Pyrenæus, Alpes, immenſiq; alij montes, niſi his compararentur, muniunt, dirimuntq;: per hoc omne ſpatium cum legiones duceres, ſeu potius (tanta uelocitas erat) raperes, non uehiculum unquam, non equum reſpexiſti, leuis hic, non ſubſidium itineris, ſed decus, cum cæteris ſubſequebatur, ut cuius nullus tibi uſus, niſi cum die ſtatiuorum proximum campum alacritate, diſcurſu, puluere attolleres. Initium laboris mirer, an finem? multum eſt quòd perſeueraſti, plus tamen, quòd non timuiſti, ne perſeuerare non poſſes. Nec dubito, quin ille, qui te inter illa Germaniæ bella ab Hiſpania uſque, ut ualidiſſimũ præſidium exciuerat, iners ipſe, alienisq; uirtutibus tunc quoq; inuidus Imperator, cùm ope earum indigeret, tantam admirationem tui, non ſine quodam timore conceperit, quantam ille genitus Ioue poſt ſæuos labores, duraq; imperia regi ſuo indomitus ſemper, indefeſſusq; referebat, cùm alijs ſuper alias expeditionibus itinere illo dignus inuenireris. Tribunus uerò diſiunctiſſimas terras teneris adhuc annis uiri firmitate luſtraſti. Iam tunc præmonente fortuna, ut diu penitusq; perdiſceres, quæ mox præcipere deberes. Neque enim proſpexiſſe caſtra, breuemq; militiam quaſi tranſiſſe contentus, ita egiſti tribunum, ut eſſe*

*ſocietate

eſſe ſtatim dux poſſes, nihilq; diſcendum haberes tempore docendi. Cognouiſti per ſtipendia decem, mores gentium, regionum ſitus, opportunitates locorum, & diuerſam aquarum, cœliq; temperiem, ut patrios fonteis, patriumq; ſidus ferre conſueſti, quoties equos, quoties emerita arma mutaſti. Veniet ergo tempus, quo poſteri uiſere, uiſendumq; tradere minoribus ſuis geſtient, quis ſudores tuos hauſerit campus, quæ refectiones tuas arbores, quæ ſomnum ſaxa prætexerint, quod deniq; tectum magnus hoſpes impleueris, ut tunc ipſi tibi ingentium ducum ſacra ueſtigia iiſdem in locis monſtrabantur. Verum hæc olim: in præſentia quidem quiſquis paulò uetuſtior miles, hic te commilitone cenſetur. Quotus enim quiſq;, cuius tu non antè commilito, quàm imperator? Inde eſt quòd propè omneis nomine appellas, quòd ſingulorum fortia facta commemoras, nec habent ad numeranda tibi pro Repub. uulnera, quibus ſtatim laudator & teſtis contigiſti. Sed tanto magis prædicanda moderatio tua, quòd innutritus bellicis laudibus, pacem amas: nec quia uel pater tibi triumphalis, uel adoptionis tuæ die dicata capitolino Ioui laurus, idcirco ex occaſione omni quæris triumphos. Non times bella, nec prouocas. Magnum eſt imperator Auguſte, magnum eſt, ſtare in Danubij ripa, ſi tranſeas certũ triumphi, nec decertare cupere cum recuſantibus, quorum alterum fortitudine, alterum moderatione efficitur. Nam ut ipſe nolis pugnare, moderatio: fortitudo tua præſtat, ut neque hoſtes tui uelint. Accipiet ergo aliquando capitolium non inaneis currus, nec falſa ſimulacra uictoriæ: ſed imperatore ueram, ac ſolidam gloriã reportante; tranquillitatem, & tamen confeſſa hoſtium obſequia, ut uincendus nemo fuerit. Pulchrius hoc omnibus triumphis: Neq;

enim

enim unquam niſi ex cōtemptu imperij noſtri factum eſt, ut uinceremus. Quòd ſi quis barbarus rex eò inſolētiæ furoriſq; proceſſerit, ut iram tuam, indignationemq́; mereatur, næ ille ſiue interfuſo mari, ſeu fluminibus immenſis, ſeu præcipiti monte defenditur: omnia hæc tam prona, tamq; cedētia uirtutibus tuis ſentiet, ut ſubſediße mōteis, flumina exaruiſſe, interceptū mare, illataſq; ſibi non claſſeis noſtras, ſed terras ipſas arbitretur. Videor iam cernere non ſpolijs prouinciarū, & extorto ſocijs auro: ſed hoſtilibus armis, captorumq́; regum catenis triumphum grauem. Videor ingentia ducum nomina, nec indecora nominibus corpora noſcitare. Videor intueri immanibus auſis Barbarorū onuſta fercula, & ſua quenq; facta uinctis manibus ſequentem, mox ipſum te ſublimem, inſtantemq́; curru domitarum gentium tergo, ante currum autē clypeos, quos ipſe perfoderis. Nec tibi opima defuerint, ſi quis regum uenire in manus audeat: nec modo telorum tuorum, ſed oculorum etiam, minarumq́; conjectum toto campo, totoq́; exercitu oppoſito perhorreſcat. Meruiſti proxima moderatione, ut quandocunq; te uel inferre, uel propulſare bellum coëgerit imperij dignitas, non ideò uiciſſe uidearis, ut triumphares, ſed triumphare, quia uiceris. Aliud ex alio mihi occurrit. Quàm ſpecioſum eſt enim, quòd diſciplinam caſtrorum lapſam, extinctamq́; reſuiſti, depulſo prioris ſeculi malo, inertia, & contumacia, & dedignatione parendi? Tutum eſt reuerentiam, tutum charitatem mereri. Nec ducum quiſquam aut non amari à militibus, aut amari timet: et inde offenſæ, gratiæq́; pariter; ſecuri inſtāt operibus, adſunt exercitationibus, arma, mœnia, uiros aptant. Quippe non is princeps, qui ſibi imminere, ſibi intendi putet, quod in hoſteis paretur: quæ perſuaſio*

*anſis

*ſuaſio fuit illorum, qui hoſtilia cum facerent, timebant. Eodem ergo tempore militaria ſtudia, nec animos modò, ſed & corpora ipſa langueſcere, gladios etiam incuria hebetari, retundiq; gaudebant. Duces porrò noſtri non tam regum exterorum, quàm ſuorum principum inſidias: nec tam hoſtium, quàm commilitonum manus, ferrumq́; metuebant. Eſt hæc natura ſideribus, ut parua, & exilia ualidiorum exortus obſcuret. Similiter imperatoris aduentu legatorum dignitas inumbratur. Tu tamẽ maior omnibus quidem eras, ſed ſine ullius diminutione maior, eandem autoritatem præſente te quiſq;, quam abſente retinebat. Quin etiam pleriſq; ex eo reuerentia acceſſerat, quòd tu quoq; illos reuerebare. Itaq; perinde ſummis atque infimis charus, ſic imperatorem, commilitonemq́; miſcueras, ut ſtudium omnium, laboremq́; & tanquam exactor intẽderes, & tanquã particeps ſociusq́; releuares. Feliceis illos, quorum fides & induſtria non per internuncios & interpretes, ſed ab ipſo te, nec auribus tuis, ſed oculis probantur. Conſecuti ſunt, ut abſens quoq; de abſentibus nemini magis, quàm tibi crederes. Iam te ciuium deſideria reuocabant, amoremq́; caſtrorum ſuperabat charitas patriæ: iter inde placidum, ac modeſtum, *ut planè à pace redeuntis.* *&

Nec uero ego in laudibus tuis ponam, quod aduentum tuum non pater quiſquam, non maritus expauit. Affectata alijs caſtitas, tibi ingenita & innata, interq́; ea, quæ imputare non poßis. Nullus in exigendis uehiculis tumultus, nullum circa hoſpitia faſtidium: Annona, quæ cæteris. Ad hoc comitatus accinctus, & parens. Diceres magnum aliquem ducem, & te potißimum ad exercitus ire. Adeò nihil, aut certe parum intererat inter imperatorem factum, & breui futurum. Quàm dißimilis nuper alterius princi-

pis

*pis tranſitus, ſi tamẽ tranſitus ille, non populatio fuit, cum abactus hoſpitum exerceret, omniaq; dextra læuaq; peruſta, & attrita, ut ſi uis aliqua, uel ipſi illi barbari, quos fugiebat, incideret. Perſuadendum prouincijs erat, illud iter Domitiani fuiſſe, non principis. Itaq; non tam pro tua gloria, quàm pro utilitate communi edicto ſubiecisti, quid in utrunq; ueſtrum eſſet impẽſum. Adſueſcat imperator cum imperio calculum ponere. Sic exeat, ſic redeat, tanquã rationẽ redditurus. Edicat quid abſumpſerit. Ita fiet, ut non abſumat qd' pudeat dicere. Præterea futuri principes uelint nolint, ſciant, *tanti tuum cõſtat, propoſitisq; duobus exemplis meminerint, perinde coniecturã de moribus ſuis homines eſſe facturos, prout hoc, uel illud elegerint. Nõ'ne his tot, tantisq; meritis nouos aliquos honores, nouos titulos merebare? At tu etiam nomẽ Patris patriæ recuſabas. Quàm longa nobis cum modeſtia tua pugna, quàm tarde uicimus? Nomen illud, quod alij primo ſtatim principatus die, ut imperatoris & Cæſaris receperunt, tu uſq; eò diſtuliſti, donec tu quoq; beneficiorum tuorum parciſſimus æſtimator iam te mereri fatereris. Itaq; ſoli omnium contigit tibi, ut Pater patriæ eſſes antè, quàm fieres. Eras enim in animis, in iudicijs noſtris. Nec publicæ pietatis intererat, quid uocarere, niſi quòd ingrata ſibi uidebatur, ſi te imperatorem potius uocaret, & Cæſarem, cum Patrẽ experiretur. Quod quidẽ nomen, qua benignitate, qua indulgentia exerces, ut cum ciuibus tuis, quaſi cum liberis parens uiuis? ut reuerſus imperator, qui priuatus exieras, agnoſcis, agnoſceris? eoſdẽ nos, eundem te putas, par omnibus, & hoc tantum cæteris maior, quo melior. Ac primũ, qui dies ille, quo expectatus, deſideratusq; urbẽ tuã ingreſſus es? Iam hoc ipſum, quòd ingreſſus es, quàm mirum, lætumq;?*

*tantũ cõſtat

tumq́;: nam priores inuehi & importari ſolebãt: non dico quadrijugo curru, & albentibus equis, ſed humeris hominum, quod arrogantius erat. Tu ſola corporis proceritate elatior alijs, & excelſior, non de patientia noſtra quendam triumphũ, ſed de ſuperbia principũ egiſti. Ergo *non ætas quenquã, non ualetudo, non ſexus retardauit, quo minus oculos inſolito ſpectaculo impleret. Te paruuli noſcere, oſtentare iuuenes, mirari ſenes, ægri quoq; neglecto medentiũ imperio, ad conſpectum tui, quaſi ad ſalutẽ, ſanitatemq́; prorepere. Inde alij ſe ſatis uixiſſe, te uiſo, te recepto: alij nunc magis eſſe uiuendum prædicabant. Fœminas etiam tunc fœcunditatis ſuæ maxima uoluptas ſubijt, cum cernerent, cui principi ciues, cui imperatori milites pepeꝛiſſent. Videres refertã tecta, ac laborãtia, ac ne eum quidem uacantẽ locũ, qui non niſi ſuſpenſum, & inſtabile ueſtigium caperet: Oppletas undiq; uias, anguſtumq́; tramitem relictũ tibi, alacrem hinc atq; inde populũ, ubiq; par gaudium, paremq́; clamorẽ, tam æqualiter ab omnibus ex aduentu tuo lætitia percepta eſt, quàm omnibus ueniſti: quæ tamen ipſa cum ingreſſu tuo creuit, ac propè in ſingulos gradus adaucta eſt. Gratum erat cunctis, quòd Senatũ oſculo exciperes, ut dimiſſus oſculo fueras: gratum, quòd equeſtris ordinis decora honore nominũ ſine monitore ſignares: gratum, quòd tantùm non ultro clientibus ſalutatis quaſdã familiaritatis notas adderes: gratius tamẽ, quòd ſenſim, & placide, & quantũ reſpectantiũ turba pateretur, incederes, quòd occurſantiũ populus te quoq;, te imò maxime adſtaret: quòd primo ſtatim die latus tuum crederes omnibus: neq; enim ſtipatus ſatellitũ manu, ſed circũfuſus undiq;, nunc Senatus, nũc equeſtris ordinis flore, prout alterutrum frequentiæ genus inualuiſſet. Silenteis, quietosq́;

toſq; lictores tuos ſubſequebare. Nam milites nihil à plebe habitu, tranquillitate, modeſtia differebāt. Vbi uero cœpiſti Capitolium aſcendere, quàm læta omnibus adoptionis tuæ recordatio? quàm peculiare gaudium eorū, qui te primi eodem loco ſalutauerint Imperatorem? quinetiam Deum ipſum tuum præcipuam uoluptatem operis ſui percepiſſe crediderim. Vt quidem iiſdem ueſtigijs inſtitiſti, quibus parens tuus, ingens illud deorum prolaturus arcanum: quæ circumſtantium gaudia? quàm recens clamor? quàm ſimilis illi dies, qui hunc genuit diem? ut plena altaribus? auguſta uictimis cuncta? ut in unius ſalutem collata omnium uota, cum ſibi ſe, ac liberis ſuis intelligerent precari, quæ pro te precarētur. Inde tu in palatium quidem, ſed eo uultu, ſed ea moderatione, ut ſi priuatam domū peteres, cæteri ad penateis ſuos, quiſq; iteraturus gaudij fidem, ubi nulla neceſſitas gaudendi eſt. Oneraſſet aliū eiuſmodi introitus. Tu quotidie admirabilior, & melior. Talis deniq;, qualeis alij principes futuros ſe tantum pollicentur. Solum ergo te commendat, augetq; temporis ſpatiū. Iunxiſti enim, ac miſcuiſti res diuerſiſſimas, ſecuritatem olim imperantis, & incipientis pudorem. Non tu ciuium amplexus ad pedes tuos deprimis, nec oſculum manu reddis. Manet imperatori, quæ prior humanitas. Incedebas pedibus, incedis: lætabaris labore, lætaris: eademq; omnia illa circa te, nihil ipſo te fortuna mutauit: liberū eſt ingrediente per publicum principe, ſubſiſtere, occurrere, comitari, præterire. Ambulas inter nos, non quaſi contingat, & copiam tui non ut imputes, facis. Hæret lateri tuo quiſquis acceſſit, finemq; ſermoni ſuus cuique pudor, non tua ſuperbia facit. Regimur quidem à te, & ſubiecti tibi, ſed quemadmodum legibus ſumus. Nam & illæ cupiditates

noſtras

noſtras,libidinesq; moderantur,nobiſcum tamen & inter nos uerſantur. Eminentes,excellis,ut honor,ut poteſtas,quæ ſuper homines quidem,hominum ſunt tamen. Ante te principes faſtidio noſtri,& quodã æqualitatis metu,uſum pedum amiſerant. Illos ergo humeri,ceruicesq; ſeruorum ſuper ora noſtra,te fama,te gloria,te ciuium pietas, te libertas ſuper ipſos principes uehunt: te ad ſidera tollit humus,ita communia & confuſa principis ueſtigia. Nec uereor P.C. *ne longior uidear,cum ſit maxime optandum,ut ea,pro quibus aguntur principi gratiæ, multa ſint: quæ quidem reuerentius fuerit,integra, illibataq; cogitationibus ueſtris reſeruari,quàm carptim breuiterq; perſtringi: quia ferè ſequitur,ut illa quidem de quibus taceas, tanta, quanta,ſunt eſſe uideantur. Niſi uero leuiter attingi placet,locupletatas tribus datumq; congiarium populo, & datum totum, cum donatiui partem milites accepiſſent. An mediocris animi eſt,his potius repræſentare,quibus magis negari poteſt? Quanquam in hac quoque diuerſitate æqualitatis ratio ſeruata eſt: Aequati ſunt enim populo milites, eò quòd partem,ſed priores populus militibus,quòd poſterior,ſed totum ſtatim accepit. Enimuero qua benignitate diuiſum eſt: quantæ curæ tibi fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret? Datum eſt ijs, qui poſt edictum tuum in locum eraſorum ſubditi fuerant,æquatiq; ſunt cæteris illi etiam, quibus non erat promiſſum. Negotijs aliquis,ualetudine alius, hic mari, ille fluminibus diſtinebatur,expectatum eſt,prouiſumq;,ne quis æger, ne quis occupatus, ne quis denique longe fuiſſet:ueniret quiſq; cum uellet,ueniret quiſque cum poſſet. Magnificum Cæſar,& tuum, diſiunctiſsimas terras munificentiæ ingenio uelut admouere,immenſaq; ſpatia liberalitate contrahere, in-*

terccdere caſibus, occurſare fortunæ, atque omni ope adniti, ne quis è plebe Romana dante congiarium te, hominem magis ſentiret ſe fuiſſe, quàm ciuem. Aduentante congiarij die, obſeruare principis egreſſum in publicum, inſidere uias examina infantium, futurus'que populus ſolebat. Labor parentibus erat oſtētare paruulos, impoſitosq; ceruicibus, adulantia uerba, blandas'que uoces edocere. *inuitis Reddebant illi quæ monebantur, ac plerique* irritis preci*bus ſurdas principis aureis adſtrepebant, ignari'que quid rogaſſent, quid non impetraſſent, donec planè ſcirent, differebantur. Tu ne rogari quidem ſuſtinuiſti.* Et quāquam *lætiſſimum oculis tuis eſſet conſpectu* Romanæ *ſobolis impleri, omneis tamen ante quàm te uiderent, audirent'ue, recipi, incidiq; iuſſiſti, ut iam inde ab infantia parentem publicum munere educationis experirentur. Creſcerent de tuo, qui creſcerent tibi, alimentis'que tuis ad ſtipendia tua peruenirent: tantumq; omnes uni tibi, quantum parentibus ſuis quiſque deberet.* Rectè *Cæſar, quòd ſpem* Romani *nominis ſumptibus tuis ſuſcipis.* Nullum *eſt enim magno principe, immortalitatemq; merituro impendij genus dignius, quàm quod erogatur in poſteros. Locupletes ad tollendos liberos ingentia præmia, & pares pœnæ cohortantur.* Pauperibus *educādis una ratio eſt, bonus princeps.* Hic *fiducia ſui procreatos niſi larga manu fouet, auget, amplectitur, occaſum imperij, occaſum* Reipub. *accelerat, fruſtraq; princeps plebe neglecta, ut defectum corpore caput, nutaturumq; inſtabili pondere tuetur. Facilè eſt coniectare, quod perceperis gaudium, cum te parētum, liberorum, ſenum, infantium, puerorum clamor exciperet.* Hæc *prima paruulorum ciuium uox aureis tuas imbuit, quibus tu daturus alimenta hoc maximum præſtitiſti, ne rogarēt.*

Sup

Super omnia eſt tamen, quòd talis es, ut ſub te liberos tollere libeat & expediat. Nemo iam parens filio niſi fragilitatis humanæ uiceis horret, nec inter inſanabileis morbos principis ira numeratur. Magnũ quiddam eſt educãdi incitamentum tollere liberos in ſpem alimentorum, in ſpem congiariorum, maius tamẽ in ſpem libertatis, in ſpem ſecuritatis. Atque adeò nihil largiatur princeps, dum nihil auferat: non alat, dum non occidat: nec deerunt, qui filios concupiſcant. Contrà largiatur, & auferat, alat, & occidat, næ ille in tam breui tempore effecerit, ut omneis non poſterorum modò, ſed ſui, parentum'que pœniteat. Quocirca nihil magis in tua tota liberalitate laudauerim, quàm quòd congiarium das de tuo, alimenta de tuo. Neque à te liberi ciuium, ut ferarum catuli, ſanguine, & cædibus nutriuntur: quod'que gratiſſimum eſt accipientibus, ſciunt dari ſibi, quod nemini eſt ereptum, locupletatis'que tam multis', pauperiorem eſſe factum principem tantum: quanquàm nec hunc quidem: nam cuius eſt, quicquid eſt omnium, tantum ipſe, quantum omnes habet. Adeò me uocat numeroſa gloria tua: aliò autem quaſi uero iam ſatis ueneratus, miratusq; ſim, quòd tantam pecuniam profudiſti, non ut flagitij tibi conſcius ab inſectatione eius auerteres famam: nec ut triſteis hominum, mœſtosq; ſermones lætiore materia detineres, nullam congiario culpam, nullam alimentis crudelitatem redemiſti: nec tibi benefaciendi fuit cauſa, ut quæ malè feceras, impune feciſſes: amor impendio iſto, non uenia quæſita eſt: populusq; Romanus obligatus à tribunali tuo, non exoratus receſſit. Obtuliſti enim congiarium gaudentibus gaudens, ſecurusq; ſecuris: quodq; antea principes ad odium ſui leniendum tumentibus plebis animis obiectabant, id tu tam

innocens populo dediſti, quàm populus accepit. Paulominus Patres C. quinq; millia ingenuorum fuerunt, quæ liberalitas Principis noſtri conquiſiuit, inuenit, adſciuit: hi ſubſidium bellorum, ornamentum pacis, publicis ſumptibus aluntur: patriamq́;, non ut patriam tantum, uerum ut altricem amare condiſcunt. Ex his caſtra, ex his tribus replebuntur, ex his quandoque naſcentur, quibus alimentis opus non ſit. Dent tibi Cæſar ætatem Dij, quam mereris, ſeruentq́; animum, quem dederunt: & quãto maiorẽ infantium turbam, iterum atq; iterum uidebis incidi (augetur enim quotidie & creſcit, non quia chariores parentibus liberi, ſed quia principi ciues) dabis congiaria, ſi uoles, præſtabis alimenta, ſi uoles, illi tamen propter te naſcuntur. Inſtar ego perpetui congiarij reor affluentiam annonæ. Huius aliquando cura Pompeio nõ minus addidit gloriæ, quàm pulſus ambitus cãpo, exactus hoſtis mari, Oriẽs triũphis, Occidẽsq́; luſtratus. Nec uero ille ciuilius, quàm parens noſter, autoritate, conſilio, fide recluſit uias, portus patefecit, itinera terris, littoribus mare, littora mari reddidit, diuerſasq́; genteis ita commercio miſcuit, ut quod genitum eſſet uſquam, id apud omnes natum eſſe uideretur. Non'ne cernere datur, ut ſine ullius iniuria omnis uſibus noſtris annus exuberet? quippe non ut ex hoſtico raptæ, perituræq́; in horreis meſſes nequicquam queritantibus ſocijs auferuntur: deuehunt ipſi, quod terra genuit, quod ſidus aluit, quod annus tulit, nec nouis indictionibus preſſi, ad uetera tributa deficiũt. Emit fiſcus, quicquid uidetur emere, inde copiæ, inde annona, de qua inter licentẽ, uendentẽq́; cõueniat: inde hic ſatietas, nec fames uſquã. Aegyptus alendis, augendisq́; ſeminibus ita gloriata eſt, ut nihil imbribus cœloq́; deberet: ſi quidem proprio ſemper amne

amne perfuſa, nec alio genere aquarum ſolita pingueſcere, quàm quas ipſe deuexerat, tantis ſegetibus induebatur, ut cum feracißimis terris, quaſi nunquam ceſſura certaret. Hæc inopina ſiccitate uſq; ad iniuriam ſterilitatis exaruit, quia piger Nilus cunctanter alueo ſeſe, ac languide extulerat, ingentibus quoq; tunc quidem ille fluminibus conferendus: hinc pars magna terrarum mergi palanti amne cõſueta, alto puluere incanduit. fruſtra tunc Aegyptus nubila optauit, cœlumq́; reſpexit, cum ipſe fœcunditatis parẽs contractior, & exilior iiſdem ubertatem eius anni anguſtijs, quibus abundantiam ſuam cohibuiſſet. Neq; enim ſolũ uagus ille expanditor amnis intra uſurpata ſemper collium ſubſtiterat, atq; hæſerat: ſed ſupino etiam, ac detinẽti ſolo placido ſe, molliq; lapſu refugum abſtulerat, necdũ ſatis humenteis terras addiderat arentibus. Igitur inundatione, id eſt, ubertate regio fraudata, ſic opem Cæſaris inuocauit, ut ſolet amnem ſuũ: nec longius illi aduerſorum fuit ſpatium, quàm dum nunciat. Tam uelox Cæſar potentia tua eſt, tamq́; in omnia pariter intenta bonitas, & accincta, ut triſtius aliquod ſeculo tuo paßis ad remedium, ſalutemq́; ſufficiat, ut ſcias. Omnibus equidem gẽtibus fertileis annos, gratasq́; terras precor. Crediderim tamen per hunc Aegypti ſtatum, tuas fortunã uireis experiri, tuamq́; uigilantiam expectare uoluiſſe. Nam cum omnia ubiq; ſecunda merearis, non'ne manifeſtum eſt, ſi quid aduerſi cadat, tuis laudibus, tuiſq́; uirtutibus materiem, campumq́; proſterni? cum ſecunda feliceis, aduerſa magnos probent. Percrebruerat antiquitus urbẽ noſtram niſi opibus Aegypti ali, ſuſtentariq́; non poſſe: ſuperbiebat uētoſa, & inſolens natio, quòd uictorem quidem populum, paſceret tamen: quodq́; in ſuo flumine, in ſuis manibus uel abundan-

*tia noſtra,uel fames eſſet. Refudimus Nilo ſuas copias,recepit frumenta quæ miſerat, deportataſq; meſſeis reuexit. Diſcat igitur Aegyptus,credatq; experimento,non alimẽta ſe nobis,ſed tributa præſtare:ſciat ſe nõ eſſe populo Romano neceſſariam,& tamen ſeruiat. Poſt hæc ſi uolet Nilus,amet alueum ſuum, & fluminis modum ſeruet, nihil hoc ad urbem,ac ne ad Aegyptum quidem,niſi ut inde nauigia inania,& uacua,& ſimulia redeuntibus,hinc plena & onuſta,& qualia ſolent uenire mittantur: conuerſoq; munere maris, hinc potius uenti ſirentes, & breuis curſus optentur. Mirum Cæſar uideretur, ſi deſidem Aegyptum,ceſſantemq; Nilum non ſenſiſſet urbis annona,quæ tuis opibus,tua cura uſq; illuc redundauit, ut ſimul probaretur & nos Aegypto poſſe, & nobis Aegyptum carere non poſſe. Actum erat de fœcundiſſima gente, ſi libera fuiſſet: pudebat ſterilitatis inſolitæ: nec minus erubeſcebat fame,*qua torquebatur,cum pariter à te neceßitatibus eius, pudoriq; ſubuentum eſt. Stupebant agricolæ plena horrea, quæ non ipſi referſiſſent, quibus de campis illa ſubuecta meßis, quá'ue in Aegypti parte alius amnis: ita beneficio tuo nec maligna tellus, & obſequens Nilus Aegypto quidẽ ſæpe,ſed gloriæ noſtræ nunquam largior fluxit. Quàm nunc iuuat prouincias omneis in fidem noſtram ditionemq; ueniſſe,poſtquàm contigit princeps qui terrarum fœcunditatem nũc huc,nũc illuc, ut tẽpus et neceßitas poſceret,transferret,referretq;, qui diremptã mari gentem,ut partẽ aliquam populi,plebiſq; Romanæ aleret ac tueretur. Et cœlo quidem nũquam benignitas tanta, ut omneis ſimul terras uberet, foueatq;. Hic omnibus pariter ſi non ſterilitatem, at mala ſterilitatis exturbat: Hic ſi non fœcunditatem, at bona fœcunditatis importat: hic*

*quàm

*hic æternis commeatibus Orientem, Occidentemq́; conne ctit: ut quæ ubiq; feruntur, quæq́; expetuntur, omnes gentes, inuicem capiant, & diſcant, quanto libertate diſcordi ſeruientibus ſit utilius unum eſſe, cui ſeruiant. Quippe diſcretis quidem bonis omnium, ſua cuiuſq; ad ſingulos mala: ſociatis autem, atq; permiſtis, ſingulorum mala ad neminem, ad omnes *omnia bona pertinent. Sed ſiue terris diuinitas quædam, ſiue aliquis amnibus genius, & ſolū illud, & flumen ipſum precor, ut hac principis benignitate contentum molli gremio ſemina recondat, multiplicata reſtituat. Non equidem repoſcimus fœnus: putet tamen eſſe ſoluēdum, fallacem quæ unius anni fidem omnibus annis, omnibusq́; poſtea ſeculis tanto magis, quia non exigimus, excuſet. Satis factum, quà ciuium, quà ſociorum utilitatibus. Viſum eſt ſpectaculum inde non eneruе, nec fluxum, nec quod animos uirorum molliret, et frangeret: ſed quod ad pulchra uulnera, contemptumq́; mortis accēderet: cum in ſeruorum etiam, noxiorumq́; corporibus amor laudis, & cupido uictoriæ cerneretur. Quam deinde in edendo liberalitatem, quam iuſtitiam exhibuit, omni affectione aut intactus, aut maior: Impetratum eſt, quod poſtulabatur: oblatum quod non poſtulabatur. Inſtitit ultro, & ut concupiſceremus, admonuit. Ac ſic quoq; plura inopinata, plura ſubita. Iam quàm libera ſpectantium ſtudia, quàm ſecurus fauor? Nemini impietas, ut ſolebat, obiecta, quod odiſſet gladiatorem. Nemo ſpectator ſpectaculum factus miſeras uoluptates unco, & ignibus expiauit. Demens ille, ueriq́; honoris ignarus, qui crimina maieſtatis in harena colligebat, ac ſe deſpici, & contemni, niſi etiam gladiatores eius ueneraremur, ſibi maledici, in illis ſuam diuinitatem, ſuū numen uiolari interpretabatur, cū ſe idem quod deos,*

*omnium

x 4 idem

idem gladiatores, quod ſe putabat. At tu Cæſar quàm pulchrũ ſpectaculum pro illo nobis execrabili reddidiſti? Vidimus delatorum iudicium, quaſi graſſatorũ, quaſi latronum: nõ ſolitudinẽ illi nouiter, ſed tẽplum, ſed forum inſerant. Nulla iam teſtamẽta ſecura, nullus ſtatus certus: non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum principũ auaritia. Aduertiſti oculos, atq; ut antè caſtris, ita poſtea pacẽ foro reddidiſti, excidiſti inteſtinũ malum: & prouida ſeueritate cauiſti, ne fundata legibus ciuitas, euerſa legibus uideretur. Licet ergo cũ fortuna, tũ liberalitas tua uiſenda nobis præbuerit, ut præbuit nunc ingentia robora uirorum, & pareis animos: nũc immanitatem ferarũ, nunc manſuetudinem incognitam: nũc ſecretas illas, et arcanas, ac ſub te primũ communeis opes: nihil tamen gratius, nihil ſeculo dignius, quàm quod cõtigit, deſuper intueri delatorum ſupina ora, retortasq; ceruices agnoſcebamus & fruebamur, cum uelut piaculares publicæ ſolicitudinis uictimæ ſupra ſanguinem noxiorum ad lenta ſupplicia, grauioresq; pœnas ducerentur. Congeſti ſunt in nauigia raptim cõquiſita, ac tempeſtatibus dediti abirent, fugerentq; uaſtatas delationibus terras. Ac ſi quem fluctus, ac procellæ ſcopulis reſeruaſſent, hic nuda ſaxa, & inhoſpitale litus incoleret, ageret duram & anxiã uitam, relictaq; poſt tergũ totius generis humani ſecuritate mœreret. Memorãda facies. Delatorũ claßis permiſſa omnibus uẽtis, coactaq; uela tẽpeſtatibus pandere, iratosq; fluctus ſequi, quoſcũq; in ſcopulos detuliſſent. Iuuabat proſpectare ſtatim à portu ſparſa nauigia, & apud illum ipſum mare agere principi gratias, qui clemẽtia ſua ſalua ultionẽ hominum, terrarumq; dijs maris cõmendaſſet. Quãtum diuerſitas tẽporum poſſet, tũ maxime cognitũ eſt, cùm ijſdẽ, quibus antea

cautib

cautibus innocētiſsimus quiſq;, tunc nocentiſsimus adfige retur: cumq; inſulas omneis, quas modo ſenatorū, iam delatorum turba compleret: quos quidē non in præſens tantum, ſed in æternū repreſsiſti mille pœnarū indagine incluſos. Ereptum alienas pecunias eunt? perdant quas habēt: expellere penatibus geſtiūt? ſuis exturbentur: neq;, ut antea, exanguē illam, & ferream frontē nequicquam cōuulnerandam præbeāt punctis, & notas ſuas rideāt: ſed ſpectēt paria præmio dāna, nec maiores ſpes, quàm metus habeant, timeātq; quantum timebantur. Ingenti quidē animo diuus Titus ſecuritati noſtræ, ultioniq; proſpexerat, ideoq; numinibus æquatus eſt: ſed quanto tu quandoq; dignior cœlo, qui tot res illi adieciſti, propter quas illū deū fecimus? Id hoc magis arduum fuit, quòd imperator Nerua te filio, te ſucceſſore digniſsimus, per quē magna quædam edicto Titi adſtruxerat: nihilq; reliquiſſe tibi uidebatur, qui tā multa excogitaſti, ut ſi ante te nihil eſſet inuentum. Quæ ſingula quātum tibi gratiæ diſpenſata adieciſſent? at tu ſimul omnia perfudiſti, ut ſol & dies nō parte aliqua, ſed ſtatim totus: nec uni, aut alteri, ſed omnibus in cōmune profertur. Quàm iuuat cernere ærariū ſilens, & quietum, & quale ante delatores erat, nūc templum illud, nūc uere deus, nō ſpoliarium ciuiū, cruentarumq; prædarū ſæuum receptaculum, ac toto in orbe terrarū adhuc locus unus, in quo optimo principe boni malis impares eſſent. Manet tamē honor legum, nihilq; ex publica utilitate conuulſum: nec pœna cuiquam remiſſa, ſed addita eſt ultio, ſolumq; mutatū, quòd iā nō delatores, ſed leges timētur. At fortaſſe nō eadem ſeueritate fiſcū, qua ærariū cohibes, imò tāto maiore, quāto plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis. Dicitur actori, atq; etiā procuratori tuo, In ius ue-

ni,ſequere ad tribunal: nam tribunal quoq; excogitatum cruciatu eſt par cæteris, niſi illud litigatoris amplitudine metiaris. Sors & urna fiſco iudicem adſignat, licet reijce=re, licet exclamare, Hunc nolo, timidus eſt, & bona ſeculi parum intelligit: illum uolo, qui Cæſarē fortiter amat. Eo=dem foro utūtur principatus, & libertas. Quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpius uincitur fiſcus, cuius mala cauſa nun quam eſt, niſi ſub bono principe. Ingēs hoc meritū, maius illud, quod eos procuratores habes, ut plerunq; ciues tui non alios iudices malint. Liberum eſt autem diſceptanti di cere, Nolo eum eligere: neq; enim ullam neceſſitatem mu=neribus tuis addis, ut qui ſcias hanc eſſe beneficiorū prin=cipalium ſummam, ſi illis & non uti licet. Onera imperij pleraq; uectigalia inſtitui, ut pro utilitate cōmuni, ita ſin=gulorum iniurijs coëgerūt. His uigeſima reperta eſt, tribu tum tolerabile & facile hæredibus duntaxat extraneis, do meſticis graue. Itaq; illis irrogatum eſt, his remiſſum: uide=licet quod manifeſtum erat, quanto cum dolore laturi, ſeu potius non laturi homines eſſent, deſtringi aliquid, & ab=radi bonis, quæ ſanguine, gentilitate, ſacrorum deniq; ſo=cietate meruiſſent: quæq; nunquam ut aliena & ſperāda: ſed ut ſua, ſemperq; poſſeſſa, ac deinceps proximo cuique tranſmittenda cœpiſſent. Hæc manſuetudo legis ueteribus ciuibus ſeruabatur. Noui ſeu per Latiū in ciuitate, ſeu be=neficio principis ueniſſent, niſi ſimul cognationis iura im petraſſent, alieniſſimi habebantur, quibus coniunctiſſimi fuerant. Ita maximum beneficium uertebatur in grauiſſi=mam iniuriā: ciuitasq; Romana inſtar erat odij & diſcor diæ & orbitatis, cùm chariſſima pignora ſalua ipſorū pie tate diſtraheret. Inueniebantur tamen, quibus tantus amor nominis noſtri ineſſet, ut Romanam ciuitatem non uigeſi=

mæ

mæ modò, uerumetiã adfinitatum damno bene compenſa= ri putarent, ſed ijs maxime debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æſtimabatur. Igitur pater tuus ſanxit, ut quod ex matris ad liberos, ex liberorum bonis perueniſ ſet ad matrem, etiam ſi cognationum iura nõ recepiſſent: cum ciuitatem adipiſcerentur, eius uigeſimam ne darent. Eandem immunitatem in paternis bonis filio tribuit, ſi mo dò reductus eſſet in patris poteſtatẽ, ratus improbe et inſo lenter, ac penè impiè his nominibus inſeri publicanũ: nec ſine piaculo quodam ſanctiſsimas neceſsitudines uelut in= tercedẽte uigeſima ſcindi: nullum eſſe tanti uectigal, quod liberos, ac parentes faceret extraneos. Hactenus ille, par= cius fortaſſe, quàm decuit optimum principem: ſed nõ par cius, quàm optimum patrẽ, qui optimum adoptaturus, hoc quoq; parentis indulgentiſsimi fecit, quòd delibaſſe quæ= dam, ſeu potius demõſtraſſe contentus, largã, ac propè inta ctam beneficiẽdi materiã filio reſeruauit. Statim ergo mu neri eius liberalitas tua adſtruxit, ut quemadmodum in pa tris filius, ſic in hæreditate filij pater eſſet immunis: nec eodem momento, quo pater eſſe deſijſſet, hoc quoque amit teret, quod fuiſſet. Egregie Cæſar, quòd lacrymas paren= tum uectigales eſſe non pateris. Bona filij pater ſine dimi nutione poſsideat, nec ſocium hæreditatis accipiat, qui nõ habet luctus: nemo recentẽ & attonitam orbitatem ad cõ= putationem uocet, cogatq; patrem quid reliquerit filius, ſcire. Augeo Patres C. principis munus, cum oſtendo li= beralitati eius ineſſe rationem: ambitio enim, & iactan= tia, & effuſio, & quiduis potius quàm liberalitas exiſti= manda eſt, cui ratio nõ conſtat. Dignum ergo Imperator mãſuetudine tua minuere orbitatis iniurias, nec pati quẽ= quam filio amiſſo inſuper affici alio dolore: ſic quoque

abund

abunde miſera res eſt,pater filio ſolus hæres: quid ſi cohæredem non à filio accipiat? Adde quòd cum diuus Nerua *ſanxiſſet, ut in paternis bonis liberi neceßitate uigeſimæ ſoluerentur, congruens erat eandem immunitatem parentes in liberorum bonis obtinere. Cur enim poſteris amplior honor, quàm maioribus haberetur? cur'ue non retro quoq; recurreret æquitas eadem?* Tu *quidem* Cæſar *illam exceptionem remouiſti,ſi modò filius in poteſtate patris fuiſſet:intuitus opinor uim,legemq́; naturæ,quæ ſemper in ditione parentum eſſe liberos iußit:nec uti inter pecudes,ſic inter homines poteſtatem, & imperiũ ualentioribus dedit.* Nec *uero contentus primum cognationis gradum abſtuliſſe uigeſimæ,ſecundum quoq; exemit:cauitq́;, ut in ſororis bonis frater, & contrà in fratris ſoror: utq́; auus, auia in neptis, nepotisq́;, & inuicẽ illi ſeruarentur immunes.* His *quoque,quibus per* Latium *ciuitas* Roma*na patuiſſet, idem indulſit: omnibus'que inter ſe cognationum iura commiſit ſimul & pariter, & more naturæ, quæ priores principes à ſingulis rogari geſtiebant, non tam præſtandi animo, quàm negandi.* Ex *quo intelligi poteſt, quantæ benignitatis, quanti ſpiritus fuerit ſparſas,atq; (ut ita dicam) laceras gentilitates colligere, atq; connectere, & quaſi renaſci iubere: deferre quod negabatur,atq; id præſtare cunctis,quod ſæpe ſinguli non impetraſſent.* Poſtremo *ipſum ſibi eripere tot beneficiorum occaſiones,tam numeroſam obligandi imputandiq́; materiam,:indignum credo ei uiſum ab homine peti, quod dij dediſſent.Sorores eſtis, & frater, auus & nepotes, quid eſt ergo cur egetis ut ſitis? uobis eſtis.* Qui *pro cætera ſua moderatione non minus inuidioſum putat dare hæreditatem, quàm auferre.* Læti *ergo adite honores, capeſſite*

*ſite ciuitatem, neminem hoc neceſsitudinis abruptum uelut truncum, amputatumq́; deſtituet: iiſdem omnes, quibus antè, pignoribus, ſed honeſtiores perfruentur, ac ne remotus quidē, iamq́; deficiētis affinitatis gradus à qualibet quantitate uigeſimam, ut prius, inferre cogetur: ſtatuit enim cõmunis omnium parens ſummā, quæ publicanum pati poſſit. Carebit onere uigeſimæ parua & exilis hæreditas: & ſi ita gratus hæres uolet, tota ſepulchro, tota funeri *ſerue-tur: nemo obſeruator, nemo caſtigator adſiſtet. Cuiuſcunque modi ea pecunia ex hæreditate alicuius obuenerit, ſecurus habeat, quietusq́; poßideat. Ea lex uigeſimæ dicta eſt, ut ad periculum eius perueniri niſi opibus non poßit. Conuerſa eſt iniquitas in gratulationem, iniuria in uotum, optat hæres ut uigeſimam debeat. Additum eſt, ut qui eiuſmodi ex cauſis in diem edicti uigeſimam deberēt, nondum tamen intuliſſent, non inferrent. At in præteritum ſubuenire, ne dij quidem poſſunt: tu tamen ſubueniſti, cauiſtiq́;, ut deſineret quiſque debere, quod non eſſet poſtea debiturus. Idem feciſti, ne malos principes habuiſſemus. quo ingenio, ſi natura pateretur, quàm libenter tot ſpoliatis, tot trucidatis, ſanguinem, & bona refudiſſes? Vetuiſti exigi, quod deberi non tuo ſeculo cœperat. Alius ut contumacibus iraſceretur, tarditatemq́; ſoluendi dupli, uel etiam quadrupli irrogatione multaret. Tu nihil referre iniquitatis exiſtimas, exigas quod deberi non oportuerit, an conſtituas ut debeatur. Feres Cæſar curam & ſolicitudinem conſularem: nam mihi cogitanti eundē te collationes remiſiſſe, donatiuum reddidiſſe, congiarium obtuliſſe, delatores abegiſſe, uectigalia temperaſſe, interrogandus uideris, ſatis'ne cõputaueris imperij reditus, an tantas uireis habeat frugalitas principis, ut tot impendijs, tot*

erog

*ſeruiet

*erogationibus ſola ſufficiat? Nam quid eſt cauſæ, cur alijs quidē cum omnia raperēt, & rapta retinerent, ut ſi nihil rapuiſſent, nihil retinuiſſent, defuerint omnia: tibi cū tam multa largiaris, & nihil auferas, omnia ſuperſint? Nunquam principibus defuerunt, qui fronte graui, & triſti ſupercilio utilitatibus fiſci contumaciter adeſſent: & erant principes ipſi ſua ſponte auidi, & rapaces, & qui magiſtris non egerent, plura tamen ſemper à nobis contra nos didicerunt: ſed ad tuas aureis cum cæteris omnibus, tum uel maxime auaris adulationibus obſtructus eſt aditus. Silent ergo, & quieſcunt, & poſtquam non eſt, cui ſuadeatur, qui ſuadeant non ſunt. Quo euenit, ut tibi cùm plurimum pro tuis, tum pro noſtris moribus debeamus. Locupletabant & fiſcum & ærarium, nō tam Voconiæ & Iuliæ leges, quàm maieſtatis ſingulare, & unicū crimen eorum, qui crimine uacarēt, huius tu metum penitus ſuſtuliſti, cōtentus magnitudine, qua nulli magis caruerūt, quàm qui ſibi maieſtatem uindicabant. Reddita eſt amicis fides, liberis pietas, obſequiū ſeruis, uerētur & parent, & dominos habent. Non enim iam ſerui principis noſtri amici, ſed nos ſumus, nec pater patriæ alienis ſe mancipijs chariorem, quàm ciuibus ſuis credit, omneis accuſatore domeſtico liberaſti, unoq́; ſalutis publicæ ſigno illud (ut ſic dixerim) ſeruile bellum ſuſtuliſti, in quo non minus ſeruis, quàm dominis præſtitiſti: *hos enim ſecuros, illos bonos feciſti. Non uis interea laudari: nec fortaſſe laudanda ſint, grata ſunt tamen recordantibus principem illum in capita dominorum ſeruos ſubornantem, monſtrantemq́; crimina, quæ tanquam delata puniret: magnum & ineuitabile, ac toties cuiq; experiendum malum, quoties quiſque ſimileis principi ſeruos haberet. In eodem genere ponendum eſt,* quòd

*nos

*quòd teſtamenta noſtra ſecura ſunt: nec unus omnium, nũc quia ſcriptus hæres, non tu falſis, nõ tu iniquis tabulis aduocaris, nullius ad te iracundia, nullius impietas, nullius furor confugit: nec quia offendit alius nuncuparis, ſed quia ipſe meruiſti. Scriberis ab amicis, ab ignotis præteritis: nihilq; inter priuatum, & principem intereſt, niſi quòd nũc à pluribus amaris: nam & plureis amas. Tenes Cæſar hũc curſum, & probatur experimento, ſit'ne feracius, & uberius non ad laudem modò, ſed ad pecuniam principi, ſi hærede illo mori homines uelint, quàm ſi cogantur. Donauit pater tuus multa, & ipſe donaſti: ceſſerit parum gratus, manent tamen ij, qui bonis eius fruantur, nihil'que ex illis ad te, niſi gloria redit: nam liberalitatem iucundiorem debitor gratus, clariorem ingratus facit. Sed quis ante te laudem iſtam pecuniæ prætulit? quotus quiſque principum ne id quidem in patrimonijs noſtris ſuum duxit, quod eſſet de ſuo? Non'ne ut regum, ita Cæſarum munera illitos cibis hamos, opertos præda laqueos æmulabantur? cum priuatis facultatibus uelut hauſta, & *multiplicata retro ſecum quicquid attigerant, referrent? Quàm utile eſt ad uſum ſecundorum per aduerſa ueniſſe? Vixiſti nobiſcum, periclitatus es, timuiſti, quæ tunc erat innocentium uita, ſcis & expertus es, quanto opere deteſtentur malos principes, etiam qui malos faciunt. Meminiſti, quæ optare nobiſcum, quæ ſis queri ſolitus. Nam priuato iudicio principem geris: meliorem imò te præſtas, quàm tibi alium precabare. Itaque ſic imbuti ſumus, ut quibus erat ſumma uotorum, melior peßimo princeps, iam non poßimus niſi optimum ferre. Nemo eſt ergo tam tui, tam ignarus ſui, ut locum ipſum poſt te cõcupiſcat. Facilius eſt, ut eſſe aliquis ſucceſſor tuus poßit,* *implicita

quàm

*quàm ut uelit. Quis enim curæ tuæ molem ſponte ſubeat? quis comparari tibi non reformidet? Expertus & ipſe es, quàm ſit oneroſum ſuccedere bono principi, & afferebas excuſationem adoptari. An prona, paruaq; ſunt ad æmulandum, quòd nemo incolumitatem turpitudine repēdit? Salua eſt omnibus uita, & dignitas uitæ: nec iam conſideratus, ac ſapiens, qui ætatē in tenebris agit. Eadem quippe ſub principe uirtutibus præmia, quæ in libertate: nec benefactis tantū ex conſcientia merces, ſed etiā præmia ſunt. Amas conſtantiā ciuium, rectosq;, ac uiuidos animos, non ut alij, cōtundis ac deprimis, ſed foues, & attollis. Prodeſt bonos eſſe, cum ſit ſatis, abundeq;, ſi non nocet. His honores, his ſacerdotia, his prouincias offers: hi amicitia tua, hi iudicio florent: acuuntur iſti integritatis, & induſtriæ pretio, ſimiles & diſsimiles alliciuntur: nā præmia bonorū malorumq; bonos ac malos faciūt. Pauci adeò ingenio ualēt, ut non turpe, honeſtumq;, prout bene ac ſecus ceßit, expetant, fugiant'ue: cæteri ubi laboris inertiæ, uigilantiæ ſomno, frugalitatis luxuriæ merces datur, eadem iſta, quibus alios artibus aſſecutos uident, cōſectantur: qualesq; ſunt illi, tales eſſe & uideri uolunt, & dū uolūt, fiunt. Et priores quidē principes excepto patre tuo, præterea uno aut altero, & nimis dixi, uitijs potius ciuiū, quàm uirtutibus lætabantur. Primum quòd in alio ſua quenq; natura delectat: *deinde, quòd patientiores ſeruitutis arbitrabantur, quos non deceret eſſe niſi ſeruos: horū in ſinum omnia cōgerebant: bonos autem otio, aut ſitu abſtruſos, & quaſi ſepultos non niſi delationibus, & periculis in lucem, ac diem proferebāt. Tu amicos ex optimis legis: & Hercule æquum eſt, eſſe eos chariſsimos bono principi, qui inuiſi malo fuerint. Scis ut ſicut diuerſa natura dominatio, &*

*denique, quos

prin

*principatus:ita non alijs eſſe principẽ gratiorẽ,quàm qui maxime dominũ grauentur.*Hos ergo prouehis,*& oſtentas quaſi ſpecimen & exemplar,quæ tibi ſecta uitæ,quod hominum genus placeat. Ideo non cenſuram adhuc,non præfecturam morum recepiſti: quia tibi beneficijs potius, quàm remedijs ingenia noſtra experiri placet: & alioqui neſcio an plus moribus conferat princeps, qui bonos eſſe patitur,quàm qui cogit. Flexibiles quancũq; in partem ducimur à principe,atq;(ut ita dicã)ſequaces ſumus: huic enim chari, huic probati eſſe cupimus, quod fruſtra ſperauerunt diſsimiles:eoq; obſequij cõtinuatione peruenimus, ut propè omnes homines unius moribus uiuamus. Porrò non tam ſiniſtre conſtitutũ eſt, ut qui malum principem poſſumus,bonum nõ poſsimus imitari. Perge modo Cæſar,& uim, effectumq; cenſuræ,tuum propoſitum,tui actus obtinebũt: Nam uita principis cẽſura eſt, eaq; perpetua:ad hãc dirigimur,ad hanc cõuertimur:nec tam imperio nobis opus eſt,quàm exemplo:quippe infidelis recti magiſter eſt metus. Melius homines exẽplis docentur,quæ in primis hoc in ſe boni habent,quòd,approbãt, quæ præcipiunt fieri poſſe. Et quis terror ualuiſſet efficere,quod reuerẽtia tui effecit? Obtinuit aliquis ut ſpectaculũ pãtomimorum populo Romano tolli pateretur, ſed non obtinuit,ut uellet: rogatus es tu,quod cogebat alius, cœpitq; eſſe beneficium quod neceſsitas fuerat. Neq; enim à te minore cõcentu,ut tolleres pantomimos, quàm à patre tuo, ut reſtitueret,exactum eſt. Vtrunq; recte: nam & reſtitui oportebat,quos ſuſtulerat malus princeps, & tolli reſtitutos. In his enim,quæ à malis bene fiunt hic tenendus eſt modus, ut appareat autorem diſplicuiſſe, non factum. Idẽ ergo populus ille aliquando ſcenici imperatoris ſpe-*

ctator, & applauſor, nunc in pantomimis quoq; aduerſatur, & damnat effœminatas arteis, & indecora ſeculo ſtudia. Ex quo manifeſtum eſt principum diſciplinam capere etiam uulgus, cum rem, ſi ab uno fiat, ſeueriſsimam fecerint omnes. Macte hac grauitatis gloria Cæſar, qua conſecutus es, ut quod antea uis, & imperium, nunc mores uocarentur. Caſtigauerunt uitia ſua ipſi, qui caſtigari merebantur: iidemq́; emendatores, qui emendandi fuerũt. Itaq; nemo de ſeueritate tua queritur, & liberũ eſt queri. Sed cum ita comparatum ſit, ut de nullo minus principe querantur homines, quàm de quo maxime licet: tamen in ſeculo nihil eſt, quo non omne hominum genus lætetur, & gaudeat: boni prouehuntur: mali, qui eſt tranquilliſſimus ſtatus ciuitatis, nec timent, nec timentur. Mederis erroribus, ſed implorantibus, omnibusq́; quos bonos facis, hanc adſtruis laudem, ne coẽgiſſe uidearis. Quid uitam? quid mores iuuentutis? quàm principaliter formas? quem honorẽ dicendi magiſtris? quam dignitatem ſapientiæ doctoribus habes? ut ſub te ſpiritum & ſanguinẽ, & patriam receperunt ſtudia, quæ priorum temporum immanitas exilijs puniebat, cum ſibi uitiorum omnium conſcius princeps, inimicas uitijs arteis non odio magis, quàm reuerentia relegaret? At tu eaſdem arteis in complexu, oculis, auribus habes: præſtas enim quæcunq; præcipiunt, tantumq́; eas diligis, quantũ ab illis probaris. An quiſquam ſtudia humanitatis profeſſus, non cum omnia tua, tum uel in primis laudibus ferat admiſsionum tuarum facilitatem? Magno quidem animo parens tuus hanc an-
*uos te*hos principes arcẽ publicarum ædiũ nomine inſcripſerat, fruſtra tamen, niſi adoptaſſet, qui habitare, ut in publicis poſſet. Quàm bene cum titulo iſto moribus tuis cõ-
uenit

uenit? quanquã omnia ſic facis, tanquam non alius inſcri=pſerit. Quod enim forũ, quæ tẽpla tam reſerata? nõ capi=toliũ, ipſaq́; illa adoptionis tuæ ſedes magis publica, ma=gis omniũ. Nullæ obices, nulli contumeliarum gradus, ſu=peratisq́; iam mille liminibus ultra ſemper aliqua dura, & obſtantia. Magna ante te, magna poſt te, iuxta tamen maxima quies, tantum ubiq; ſilentium, tam altus pudor, ut ad paruos penateis, & larẽ anguſtũ ex domo princi=pis modeſtiæ & trãquillitatis exẽpla referãtur. Ipſe autẽ ut excipis omneis, ut expectas, ut magnã partem dierum inter tot imperij curas, quaſi per ocium tranſigis? Itaque nõ ut aliâs attoniti, nec ut periculum capitis adituri tar=ditate: ſed ſecuri, & hilares cum commodum eſt, conueni=mus: & admittente principe interdum eſt aliquid, quod nos domi quaſi magis neceſſariũ teneat, excuſati ſemper tibi, nec unquam excuſandi ſumus. Scis enim ſibi quenq; præſtare, quòd te uideat, quòd te frequẽtet, ac tanto libe=ralius ac diutius uoluptatis huius copiam præbes. Nec ſa=lutationes tuas fuga, & uaſtitas ſequitur. Remoramur, reſiſtimus, ut in communi domo, quam nuper illa imma=niſſima bellua plurimo terrore munierat, cum uelut quo=dam ſpecu incluſa, nunc propinquorum ſanguinem lam=beret, nunc ſe ad clariſſimorum ciuium ſtrages, cædesq́; proferret. Obſeruabantur foribus horror & minæ, & par metus admiſſis, et excluſis. Ad hæc ipſe occurſu quoq; uiſuq́; terribilis, ſuperbia in fronte, ira in oculis, fœmu=neus pallor in corpore, in ore, impudentia multo rubore ſuffuſa, non adire quiſquam, non alloqui audebat, tene=bras ſemper, ſecretumq́; captantem, nec unquam ex ſoli=tudine ſua prodeuntem, niſi ut ſolitudinem faceret. Ille ta=men, quibus ſibi parietibus, & muris ſalutem ſuam tue=

ri uidebatur, dolum ſecum, & inſidias, & ultorem ſcelerum Deum incluſit, dimouit, perfregitq́; cuſtodias poena, anguſtosq́; per aditus & obſtructos non ſecus ac per apertas fores, & inuitantia limina irrupit: longeq́; tunc illi diuinitas ſua, longe arcana illa cubilia, ſæuiq́; ſeceſſus, in quos timore, & ſuperbia, & odio hominum agebatur. Quanto nunc tutior, quãto ſecurior eadem domus? poſtquàm eius non crudelitatis, ſed amoris excubijs: non ſolitudine & clauſtris, ſed ciuium celebritate defenditur: & quid ergo? nos diſcimus experimento fideliſsimam eſſe cuſtodiam, principis ipſius innocentiam. Hæc arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum, munimẽto non egere. Fruſtra ſe terrore ſuccinxerit, qui ſeptus charitate nõ fuerit: armis enim arma irritantur. Num autem ferias tantum parteis dierum in oculis noſtris, cœtuq́; conſumis? Num remiſsionibus tuis eadẽ frequentia, eademq́; illa ſocialitas intereſt? Num tibi ſemper in medio ciuibus, ſemperq́; menſa communis? Num ex conuictu noſtro mutua uoluptas? Num prouocas, reddisq́; ſermones? Nũ ipſum tempus epularum tuarum, cum frugalitas contrahat, extendit humanitas? Num enim ante medium diem diſtẽtus ſolitaria cœna ſpectator, adnotatorq́; conuiuis tuis imminens? nec ieiunis, & inanibus plenus ipſe eructans non tam apponis, quàm obijcis cibos, quos dedigneris attingere? ægréque perpeſsus ſuperbam illam conuictus ſimulationem, rurſus te ad clandeſtinam ganeam, occultumq́; luxum refers? Ergo non aurum, nec argentum, nec exquiſita ingenia cœnarum: ſed ſuauitatem tuam, iucunditatemq́; miramur, quibus nulla ſatietas adeſt, quando ſyncera omnia, & uera, & ornata grauitate. Neq; enim aut peregrinæ ſuperſtitionis myſteria, aut obſcœna petulan-

tia

tis menſis principis oberrat: ſed benigna inuitatio, & liberales ioci, & ſtudiorum honor. Inde tibi parcus, & breuis ſomnus, nullumq; amore noſtri anguſtius tempus, quàm quod ſine nobis agis. Sed cùm rebus tuis ut participes perfruamur, quæ habemus ipſi, quàm propria, quàm noſtra ſunt? Non enim exturbatis prioribus dominis, omne ſtagnum, omnem lacum, omnem etiam ſaltum immenſa poſſeßione circumuenis, nec unius oculis flumina, fonteis, maria deſeruiunt. Ecquid Cæſar non ſuum uideat? tandemq; imperium principis, quàm patrimonium maius eſt? Multa enim ex patrimonio refert in imperium, quæ priores principes occupabant, non ut ipſi fruerentur, ſed ne quis alius. Ergo in ueſtigia, ſedeisq; nobilium immigrant pares domini, nec iã clarißimorũ uirorũ receptacula habitatore ſeruo teruntur, aut fœda uaſtitate procunbunt. Datur intueri pulcherrimas ædeis deterſo ſitu auctas, ac uigenteis. Magnũ hoc tuũ non erga homines modo, ſed erga tecta ipſa meritũ, ſiſtere ruinas, ſolitudinem pellere, ingentia opera, eodẽ quo extructa ſunt animo, ab interitu uendicare: muta quidẽ illa, & anima carentia: ſentire tamẽ, & lætari uidentur, quòd niteãt, quòd frequententur, quòd aliquãdo cœperint eſſe domini nõ ſeruiẽtis. Circumfertur ſub nomine Cæſaris tabula ingens rerũ uenaliũ, quòd ſit deteſtanda auaritia illius, qui tã multa cõcupiſcebat, cum haberet ſuperuacua tã multa: tunc exitialis erat apud principẽ, huic laxior domus, illi amœnior uilla. Nũc princeps in hæc eadẽ dominos quærit, ipſe inducit: ipſos illos magni aliquãdo imperatoris hortos, illud nunquã niſi Cæſaris ſuburbanũ, licemur, emimus, implemus. Tanta benignitas principis, tãta ſecuritas temporum eſt, ut ille nos principalibus rebus exiſtimet dignos: nos non

timeamus, quòd digni eſſe uidemur. Nec *uerò emendi tan tum ciuibus tuis copiam præbes, ſed amœniſsima quæque largiris, & donas: ita in quã donas, in quæ electus, in quæ adoptatus es, transfers, quod iudicio accepiſti: ac nihil ma gis tuũ credis, quàm quod per amicos habes.* Idẽ *tam par cus in ædificãdo, quàm diligẽs in tuendo.* Itaq; *non ut antè immaniũ tranſuectione ſaxorũ urbis tecta quatiuntur.* Stant *ſecuræ domus, nec iam templa nutantia.* Satis *eſt tibi, nimiumq; cũ ſucceſſeris frugaliſsimo principi,* * *magis reijcere aliquid, & amputare ex ijs, quæ princeps tanquam neceſſaria reliquit.* Præterea *pater tuus uſibus ſuis detrahebat, quæ fortuna imperij dederat, tutius quòd pater.* At *quàm magnificus in publicũ es? hinc porticus, inde delubra occulta celeritate properãtur, ut non conſummata, ſed tantum cõmutata uideantur.* Hinc *immenſum la tus circi tẽplorum pulchritudinem prouocat, digna populo uictore gentiũ ſedes, nec minus ipſa uiſenda, quàm quæ ex illa ſpectabuntur: uiſenda autẽ cum cætera ſpecie, tũ quòd æquatus plebis, ac principis locus.* Siquidem *per omne ſpatiũ una facies, omnia cõtinua & paria, nec magis proprius ſpectandi* Cæſaris *ſuggeſtus, quàm propria quæ ſpectet.* Licebit *ergo ciuibus tuis inuicẽ contueri: dabitur non cubiculum principis, ſed ipſum principem cernere in publico, in populo ſedentem, populo, cui locorum quinq; milia adiecisti.* Auxeras *enim numerum eius, congiarij facilitate, maioremq; in poſterum ſuſcipi liberalitatis tuæ fide iuſſeras.* Horum *unum ſi præſtitiſſet alius, illi iãdudum radiatum caput, & media inter deos ſedes auro ſtaret, aut ebore: auguſtioribusq; aris, & grãdioribus uictimis inuocaretur.* Tu *delubra non niſi adoraturus intras: tibi maximus honor excubare pro tẽplis, poſtibusq;*

*magnum

præt exi

prætexi. Sic fit, ut dei ſummum inter homines faſtigiũ ſeruent, cum deorum ipſe non adeptus. Itaq; tuam ſtatuã in ueſtibulo Iouis Opti. Maxi. *unam, alteram'ue, & hanc æream cernimus. At paulò antè aditus omnes, omnes gradus, totaq; area hinc auro, hinc argento relucebat, ſeu potius polluebatur, cũ inceſti principis ſtatuis permiſta deorum ſimulachra ſorderent. Ergo iſtæ quidẽ æreæ, & paucæ manẽt, manebuntq; quãdiu templum ipſum: illæ autem aureæ & innumerabiles, ſtrage & ruina publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſsimos uultus, inſtare ferro, ſæuire ſecuribus, ut ſi ſingulos ictus ſanguis doloŕq; ſequeretur. Nemo tam temperans gaudij, ſeræq; lætitiæ, quin inſtar ultionis uideretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremo truces, horrẽdasq; imagines, abiectas, excoctasq; flãmis, ut ex illo terrore, & minis in uſum hominum, ac uoluptates ignibus mutarentur. Simuli reuerẽtia Cæſar non apud genium tuũ bonitati tuæ gratias agi, ſed apud numẽ Iouis* Opti. Maxi. *pateris. Illi debere nos, quicquid tibi debeamus: illius, quod bene facias, muneris eſſe, qui te dedit. Ante quidẽ ingenteis hoſtiarum greges per capitoliũ iter magna ſui parte uelut intercepti diuertere uia cogebantur, cum ſæuiſsimi domini atrociſsima effigies tanto uictimarũ cruore coleretur, quantũ ipſe humani ſanguinis profundebat.* Omnia Patres C. *quæ de alijs principibus à me aut dicũtur, aut dicta ſunt, eò pertinent, ut oſtendã quàm longa conſuetudine corruptos, deprauatosq; mores principatus parẽs noſter reformet, & corrigat: alioqui nihil non parum grate ſine comparatione laudatur. Præterea hoc primũ erga optimũ imperatorẽ piorum ciuium officium eſt, inſequi diſsimuleis: neq; enim ſatis amarint bonos principes, qui malos ſatis*

non oderint. Adijce, quòd imperatoris noſtri non aliud amplius, ac diffuſius meritum eſt, quàm quòd inſectari malos principes tutum eſt. An excidit dolori noſtro modo uindicatus Nero? permitteret credo famam, uitamq́; eius carpi, qui mortem ulciſcebatur: nec ut in ſe dicta interpretaretur, quæ de ſimulimo dicerentur? Quare ego te Cæſar muneribus omnibus tuis, omnibus comparo, multis antepono: quòd licet nobis & in præteritum de malis imperatoribus quotidie uindicari, & futuros ſub exemplo præmonere, nullum locum, nullum eſſe tempus, quo funeſtorum principum manes à poſterorum execrationibus conquieſcant. Quo conſtantius Patres C. & dolores noſtros, & gaudia proferamus, lætemur ijs quibus fruimur, ingemiſcamus illis quæ patiebamur. Simul utrunque faciendum eſt ſub bono principe. Hoc ſecreta noſtra, hoc ſermones, hoc ipſæ gatiarum actiones agunt. Memineritq́; ſic maxime laudari incolumem imperatorem, ſi priores ſecus meriti reprehendantur. Nam cum de malo principe poſteri tacent, manifeſtum eſt eadem facere præſentem. Et quis iam locus miſeræ adulationis manebat? cum laudes imperatorum ludis etiam, & comeſſationibus celebrarentur, ſaltarenturq́;, atque in omne ludibrium effœminatis uocibus, modis, geſtibus frangerentur? ſed illud indignum, quòd eodem tempore in ſenatu, & in ſcena ab hiſtrione, & à conſule laudabantur. Tu procul à tui cultu ludicras arteis remouiſti. Seria ergo te carmina, honorq́; æternus annalium, nõ hæc breuis, & pudenda prædicatio colit: quinetiam tanto maiore conſenſu in uenerationem tui theatra ipſa conſurgent, quanto magis de te ſcenæ ſilebunt. Sed quid ego iſtud admiror? cum eos quoque honores, qui tibi à nobis offeruntur, aut delibare

parciſſime

parciſsime,aut omnino ſoleas recuſare. Nihil antè tã uulgare,tam parum in ſenatu agebatur,ut non laudibus principum immoraretur,quibuſcunq; cenſendi neceſsitas accidiſſet. De ampliando numero gladiatorum,aut de inſtiſtituendo collegio fabrorum cõſulebamur, & quaſi prolatis imperij finibus nunc ingenteis arcus, exceſſurosq; tẽplorum faſtigium titulos,nunc menſeis etiam,nec hos ſingulos, nomini Cæſarum dicabamus, patiebantur illi, & quaſi meruiſſent,lætabãtur. At nunc quis noſtrum tanquã oblitus eius,de quo refertur, cenſendi officium principis honore conſumunt? Tuæ moderationis hæc laus, conſtantia noſtra,& tibi obſequimur,quòd in curiam nõ ad certamen adulationum,ſed ad uſum,munusq; iuſtitiæ cõuenimus:hanc ſimplicitati tuæ,ueritatiq; gratiam relaturi, ut te,quæ uis uelle,quæ non uis, nolle credamus. Incipimus inde, deſinimus ibi, à quo incipi, in quo deſini ſub alio principe non poſſet:nam pleroſque ex decretis honoribus & alij non receperunt:nemo antè tantus fuit, ut crederetur noluiſſe decerni. Quod ego titulis omnibus ſpecioſius reor,quando non trabibus, aut ſaxis nomen tuum,ſed monumẽtis æternæ laudis inciditur. Ibit in ſecula fuiſſe principem,cui florenti, & incolumi nunquàm niſi modici honores,ſæpius nulli decernerentur. Et ſanè ſi uelimus cum priorum temporum neceſsitate certare, uincemur. Ingenioſior eſt enim ad excogitandum ſimulatio ueritate, ſeruitus libertate,metus amore. Simul cum iam pridem nouitas omnis adulatione conſumpta ſit, nõ alius erga te nouus honor ſupereſt,quàm ſi aliquando de te tacere audeamus. Agè ſi quando pietas noſtra ſilentium rupit,& uerecundiam tuã uicit,quæ,qualiaq; decernimus nos, tu non recuſas,ut appareat non ſuperbia,& faſtidio te ampliſsi-

mos honores repudiare, qui minores nõ dedigneris. Pulchrius hos Cæſar, quàm ſi recuſares omneis: nam recuſare omneis, ambitionis: moderationis eſt eligere parciſſimos. Quo temperamento & nobis, & ærario prodes, quòd ſumptibus eius adhibes modum, & qui exhauſtum non ſis innocentiũ bonis repleturus. Stant igitur effigies tuæ, quales olim ob egregia in Rēp. merita priuatis dicabantur. Viſuntur eadem è materia Cæſaris ſtatuæ, qua Brutorum, qua Camillorum. Nec diſcrepat cauſa: illi enim reges, hoſtemq́; uictorem mœnibus depulerunt: hic regnum ipſum, quæq́; alia captiuitas gignit, arcet, ac ſubmouet, ſedemq́; obtinet principis, ne ſit domino locus, ac mihi intuenti ſapientiã tuam, minus mirum uidetur, quòd mortales iſtos, caducosq́; titulos aut depreceris, aut temperes. Scis enim ubi uera principis, ubi ſempiterna ſit gloria: ubi ſint honores, in quos nihil flammis, nihil ſenectuti, nihil ſucceſſoribus liceat. Arcus enim, & ſtatuas, aras etiam, templaq́; demolitur, & obſcurat obliuio, negligit, carpitq́; poſteritas: contrà contemptor ambitionis, & infinitæ poteſtatis domitor, ac frænator animus, ipſa uetuſtate floreſcit, nec ab ullis magis laudatur, quàm quibus minime neceſſe eſt. Præterea ut quiſque factus eſt princeps, extemplò fama eius, incertũ bona an mala, cæterum æterna eſt. Non ergo perpetua principi fama, quæ inuitũ manet, ſed bona concupiſcenda eſt: ea porrò non imaginibus & ſtatuis, ſed uirtute ac meritis prorogatur. Quin etiam leuiora hæc formam principis, figuramq́;, non aurũ melius, uel argẽtũ, quàm fauor hominũ exprimat, teneatq́;: quod quidẽ prolixe tibi cumulateq́; cõtingit, cuius lætiſſima facies & amabilis uultus in omniũ ciuium ore, oculis, animo ſedet. Adnotaſſe uos credo Patres C. iandudum me

non

non eligere, quæ referam: propoſitum eſt enim mihi principem laudare, non principis facta. Nam laudabilia multa etiam mali faciunt, ipſe laudari niſi optimus non poteſt. Quare non alia maior imperator Auguſte gloria tua, quàm quòd agentibus tibi gratias nihil uelandum eſt, nihil omittēdum eſt. Quid eſt enim in principatu tuo, quod cuiuſquā prædicatio uel trāſilire, uel præteruehi debeat? quod momentum, quod imò temporis punctum, aut beneficio ſterile, aut uacuum laude? num omnia eiuſmodi, ut is optime te laudaſſe uideatur, qui narrauerit fideliſſime? Quo fit, ut propè in immenſum diffundatur oratio mea, & necdum de biennio loquor. Quàm multa dixi de moderatione, & quanto plura adhuc reſtant, ut illud, quòd ſecundū conſulatum recepiſti, quia princeps & pater deſerebat. At poſtquàm ad te imperij ſummam, & cū omnium rerum, tum etiā tui poteſtatem dij tranſtulerint, tertiū cōſulatum recuſaſti, cum agere tam bonū conſulem poſſes. Magnum eſt differre honorē, gloriam maius. Geſtum conſulatum mirer, an non receptum? Geſtus non in hoc urbis ocio, & intimo ſinu pacis, ſed iuxta barbaras genteis, ut illi ſolebant, quibus erat moris paludamento mutare prætextam, ignotasq́; terras uictoria ſequi. Pulchrum imperium, glorioſum tibi, cū te ſocij, atq; amici ſua in patria, ſuis in ſedibus adierunt. Decora facies cōſulis, multa poſt ſecula tribunal uiridi ceſpite extructū, nec faſciū tantum, ſed pilorum, ſignorumq́; honore circundatum: augebant maieſtatem præſidentis diuerſi poſtulantium habitus, ac diſſonæ uoces, raraq́; ſine interprete oratio. Magnificum eſt ciuibus iura, quid hoſtibus reddere? ſpecioſum certam fori pacem, quid immanes campos ſella curuli, uictorisq́; ueſtigio premere? immunere minacibus ripis tutum, quietumq́;

tumq́;, quid ſpernere barbaros fremitus? hoſtilemq́; terrorem non armorum magis, quàm togarum oſtentatione compeſcere? Itaque non te apud imagines, ſed ipſum præſentem, audientemq́; conſalutabant Imperatorem: nomen'que, quod alij domitis hoſtibus, tu contemptis merebare. Hæc laus acti conſulatus, illa dilati, quòd adhuc initio principatus, ut iam excuſatus honoribus, & expletus conſulatum recuſaſti, quem noui imperatores deſtinatum alijs in ſe transferebant. Fuit etiam qui in principatus ſui fine conſulatum, quem dederat ipſe magna ex parte iam geſtum extorqueret, & raperet. Hoc ergo honore, quem & incipientes principes, & deſinentes adeò concupiſcunt, ut auferant: tu ocioſo, ac uacante priuatis ceſsiſti. Inuidioſus'ne erat aut tibi tertius conſulatus, aut principi primus? Nam ſecundum Imperator quidem ſub Imp. tamen iniſti: nihilq́; imputari in eo uel honori poteſt, uel exemplo, niſi obſequiũ. Ita uerò quæ ciuitas quinquies, atque etiam ſexies conſules uidit, non illos qui exſpirante iam libertate per uim, ac tumultũ creabantur: ſed quibus ſepoſitis, & abſentibus in rura ſua conſulatus ferebantur: in hac ciuitate tertium conſulatũ princeps generis humani ut pergrauem recuſaſti? Tanto'ne Papyrius etiam & Quintus moderatior? Auguſtus & Cæſar & Pater patriæ? At illos Reſp. ciebat. Quid te non eadem Reſp. non Senatus? non conſulatus ipſe? qui ſibi tuis humeris attolli, & augeſcere uidetur? Non te ad exemplar eius uoco, qui continuis conſulatibus fecerat longũ quendam, & ſine diſcrimine annum: ijs te confero, quos certum eſt, quoties conſules fuerunt, non ſibi præſtitiſſe. Erat in ſenatu ter conſul, cum tu tertium conſulatum recuſabas. Oneroſum neſcio quid uerecundiæ tuæ conſenſus

ſus noſter indixerat,ut princeps toties conſul eſſes, quoties ſenator tuus nimia modeſtia, iſtud etiam priuatus recuſaſſes. An conſularis uiri,triumphalisq; filius cum tertiò conſul creatur,aſcendit,non debitum hoc illi, non uel ſola generis claritate promeritum? Contigit ergo priuatis aperire annum,faſtosq; reſerare: & hoc quoque redditæ libertatis indicium fuit, quòd conſul alius quàm Cæſar eſſet. Sic exactis regibus, cœpit liber annus. Sic enim ſeruitus pulſa,priuata faſtis nomina induxit: miſeros ambitionis, qui ita conſules ſemper, ut ſemper principes erant: quanquam non ambitio magis,quàm liuor & malignitas uideri poteſt,omneis annos poßidere: ſummumq; illud purpuræ decus non niſi præcerptum,præfloratumq; tranſmittere. Tuam uerò magnanimitatem,an modeſtiam, an benignitatem prius mirer? Magnanimitas fuit expetito ſemper honore abſtinere, modeſtia cedere, benignitas per alios frui. Sed iam tempus eſt,te ipſi cōſulatui præſtare,ut maiorem eum ſuſcipiēdo,gerēdoq; facias. Nam ſæpius recuſare, ambiguam, ac potius illam interpretationem habet, tanquam minorem putes. Tu quidem ut maximum recuſaſti, ſed hoc perſuadere nemini poteris, niſi aliquando & non recuſaueris. Cum arcus, cum tropæa, cum ſtatuas deprecaris, tribuenda eſt uerecundiæ tuæ uenia: illa enim ſanè tibi dicantur. Cum uerò poſtulamus, ut futuros principes doceas inertiæ renunciare, pauliſper delicias differre,pauliſper,& ſaltem ad breuiſſimum tempus ex illo felicitatis ſomno, uelut excitatos induere prætextam, quam cum dare poſſent, occuparint: aſcendere curulem, quam detineant:eſſe deniq;, quod cōcupierunt: nec ideo tantum uelle conſules fieri, ut fuerint. Ceßiſti alterum conſulatum,ſcio, illum exercitibus,

illum prouincijs, illum etiam exteris gentibus poteris imputare, non potes nobis. Audiuimus quidem te omne munus conſulis obijſſe, ſed audiuimus. diceris iuſtißimus, humanißimus, patientißimus fuiße, ſed diceris. æquum eſt aliquando nos iudicio noſtro, noſtris oculis, non famæ ſemper & rumoribus credere. Quouſque abſentes de abſente gaudebimus? liceat experiri an aliquid ſuperbiæ tibi ille ipſe ſecundus conſulatus attulerit: multum in commutandis moribus hominum medius annus ualet, in principũ plus. Dicimus quidem, cui uirtus aliqua contingat, omnes ineſſe: cupimus tamen experiri, an nunc quoq; una, eadẽq; res ſit bonus conſul, & bonus princeps. Nam præter id, quod eſt arduum, duas, eaſq; ſimul capere poteſtates ſummas, tum ineſt utrique nonnulla diuerſitas, cum principem quàm dißimilimum Conſuli deceat. Atque ego uideo proximo anno conſulatus recuſandi hanc præcipuam fuiſſe rationem, quòd cum abſens gerere nõ poteras: ſed iam urbi, uotis'que publicis redditus, quid eſt in quo magis ſis approbaturus, quæ quantaq; fuerint quæ deſiderabamus? Parum eſt ut in curiam uenias, niſi & conuocas: ut interſis ſenatui, niſi & præſides: ut cenſentes audias, niſi & perrogas. Vis illud auguſtißimum conſul aliquando tribunal maieſtati ſuæ reddere? aſcende. Vis conſtare reuerentiam magiſtratibus, legibus autoritatem, modeſtiam poſtulantibus? adi. Quid enim intereſſet Reipublicæ, ſi priuatus eſſes, conſulem te haberet tantum, an & ſenatorem? hoc nunc ſcito intereße, principem te habeat tantum, an & conſulem. His tot tantiſq; rationibus, quanquam multum reluctata uerecundia principis noſtri, tandem tamen ceßit. At quemadmodum ceßit, non ſe ut priuatis, ſed ut priuatos pareis ſibi faceret. Recepit enim tertium cõſulatum

ſulatum,ut daret, nouerat moderationem hominum, nouerat pudorem, qui non ſuſtinerent tertiò conſules eſſe, niſi cum ter conſule. Bellorum iſtud ſocijs olim periculorum conſortibus, parce tamen tribuebatur, quod tu ſingularibus uiris,ac de te quidem bene, ac fortiter præſtitiſti,ſed in toga meritis,utriuſque cura, utriuſque uigilantia obſtrictus es Cæſar. Sed in principe rarum, ac propè inſolitum eſt,ut ſe putet obligatum:aut ſi putet,amet.Debes ergo Cæſar,& ſoluis. Sed cum ter conſules facis,non tibi magnus princeps, ſed non ingratus amicus uideris: quinctiam perquàm modica quædam ciuium merita fortunæ tuæ uiribus in maius extollis. Efficis enim ut tãtum tibi quiſque præſtitiſſe uideatur,quantũ à te recepit. Quid iſti benignitati precer? niſi ut ſemper obliges, obligeris: incertumq́; facias, utrum magis expediat ciuibus tuis debere tibi, an præſtitiſſe. Equidem illum antiquum ſenatum contueri uidebar, cum ter conſule aſsidente, tertiò conſulem deſignatum rogari ſententiam cernerem. Quãti tunc illi,quantusq́; tu? Accidit quidẽ, ut corpora quãlibet ardua,& excelſa procerioribus admota decreſcant: item ut altiſsimæ ciuium dignitates collatione faſtigij tui, quaſi deprimantur: quantoq́; propius ad magnitudinem tuam aſcenderint, tantum etiam à ſua deſcendiſſe uideantur. Illos tamen tu quanquam non potuiſti tibi æquare cũ uelles, adeò in edito loco collocaſti, ut tantum ſuper cæteros,quantum infra te cernerentur. Si unius tertium conſulatum eundem in annum, in quem tuum contuliſſes,ingentis animi ſpecimen haberetur. Vt enim felicitatis eſt, quãtum uelis poſſe,ſic magnitudinis uelle, quantum poſſis. Laudãdus quidem & ille, qui tertium cõſulatum meruit, ſed magis ſub quo meruit. Magnus, memorandusq́;, qui

qui tantum præmium cepit, ſed maior qui capienti dedit. Quid? quòd duos pariter tertio conſulatu collegas tui ſanctitate decoraſti? ut ſit nemini dubium, hanc tibi præcipuam cauſſam fuiſſe extendendi conſulatus tui, ut duorum conſulatus amplecteretur, & collegam te uni daret. Vterque nuper conſulatum alterum geſſerat à patre tuo, id eſt quanto minus quàm à te datum, utriuſq; adhuc oculis pauloante dimiſſi faſces oberrabant, utriuſq; ſolennis ille lictorum, & prænuncius clamor auribus inſederat, cum rurſus curulis, rurſusq; purpura, ut olim, cum hoſtis in proximo, & in ſummum diſcrimen adducta Reſp. expertum honoribus uirum poſceret, nõ conſulatus hominibus iiſdem, ſed iidem homines conſulatibus reddebantur. Tanta tibi benefaciendi uis, ut indulgẽtiam tuam neceſſitas æmuletur. Modo prætextas exuerant, reſumant: modo lictores abire iuſſerant, reuocent: modo gratulãtes amici receſſerant, reuertantur. Hominis'ne iſtud ingeniũ eſt? hominis poteſtas? renouare gaudia, redintegrare lætitiam, nullamq; requiem gratulationis dare, neque alia repetendis conſulatibus interualla permittere, niſi dum finiuntur? Facias iſta ſemper, nec unquam in hoc opere aut animus tuus, aut fortuna laſſetur. Des quamplurimis tertios conſulatus: & cũ plurimis tertios conſulatus dederis, ſemper tamen plureis, quibus debeas dare, ſuperſint. Omnium quidem beneficiorum, quæ merentibus tribuuntur, nõ ad ipſos gaudiũ magis, quàm ad ſimiles redundat, præcipue tamen ex horũ cõſulatu nõ ad partẽ aliquã ſenatus, ſed ad totum ſenatũ tanta lætitia peruenit, ut eundem honorem omnes ſibi & dediſſe & accepiſſe uideantur. Nempe enim hi ſunt, quos ſenatus cum publicis ſumptibus minuendis optimũ quenq; præficeret, elegit equidem

dem primos. Hoc eſt igitur, hoc eſt, quod penitus illos animo Cæſaris inſinuauit. An parum ſæpe experti ſumus hãc eſſe rerum conditionem, ut Senatus fauor apud principem aut proſit, aut noceat? Non'ne paulò antè nihil magis exitiale erat, quàm illa principis cogitatio? hunc ſenatus probat, hic ſenatui charus eſt: oderat quos nos amaremus, ſed & nos quos ille. Nunc inter principem, ſenatumq; digniſſimi cuiuſque charitate certatur: demonſtramus inuicem, credimus inuicem, quodq; maximum amoris mutui ſignum eſt, eoſdem amamus. Proinde Patres C. fauete aperte, diligite conſtanter. Non iam diſsimulandus eſt amor, ne noceat: non premendum odium, ne proſit: eadem Cæſar, quæ ſenatus probat, improbatq;, uos ille præſenteis, uos etiam abſenteis in conſilio habet, tertiò conſules fecit, quos uos elegeratis, & fecit hoc ordine, quo electi à uobis erant.* Magnus uterq; uidetur, ſiue eoſdem maxime diligit, quos ſcit nobis eſſe chariſſimos: ſiue illis neminem præfert, quamuis aliquem magis amet. Propoſita ſunt ſenioribus præmia, iuuenibus exempla: adeant, frequentent ſecuras tandem ac patenteis domos. Quiſquis probatos ſenatui uiros ſuſcipit, hic maxime principem promeretur: ſibi enim adcreſcere putat, quod cuique adſtruatur: nullamq; in eo gloriam ponit, quòd ſit omnibus maior, niſi maximi fuerint, quibus maior eſt. Perſta Cæſar in iſta ratione propoſiti, taleiſq; nos crede, qualis fama cuiuſq; eſt: huic aureis, huic oculos intende: ne reſpexeris clandeſtinas exiſtimationes: nulliſq; magis quàm audientibus inſidianteis ſuſurros. Melius omnibus, quàm ſingulis creditur. Singuli enim decipere & decipi poſſunt: nemo omneis, neminem omnes fefellerũt. Reuertor iam ad conſulatum tuum, etſi ſunt quædam ad cõſulatum quidem

*Magnum utrunq;

pertinentia ante conſulatum tamen, in primis quòd comitijs tuis interfuiſti candidatus, non conſulatus tantum, ſed immortalitatis, & gloriæ & exempli, quod ſequerentur boni principes, mali mirarentur. Vidit te populus Rom. in illa uetere poteſtatis ſuæ ſede: perpeſſus es longum illud carmen comitiorum, nec iam irridendam moram: conſulq́; ſic factus es, ut unus ex nobis, quos facis conſules. Quotus quiſq; principum antecedentium honorem iſtum, aut conſulatui habuit, aut populo? non alij marcidi ſomno, heſternaq́; cœna redundãtes comitiorum ſuorum nuncios opperiebantur? Alij ſanè peruigiles & inſomnes, ſed intra cubilia ſua illis ipſis conſulibus, à quibus conſules renunciabantur, exilia, & cædem machinabãtur. O praua, & inſcia ueræ maieſtatis ambitio, cõcupiſcere honorem, quem dedigneris: dedignari, quem concupiſcas? cumq́; ex proximis hortis campum, & comitia proſpectes, ſic ab illis abeſſe, tanquam Danubio, Rhenoq́; dirimare, auerſeris tu honori tuo ſperata ſuffragia: renunciariq́; te conſulem iuſſiſſe contentus, liberæ ciuitati ne ſimulationem quidem ſerues? abſtineas denique comitijs abſtruſus, atque abditus, quaſi illic tibi non conſulatus detur, ſed abrogetur imperium. Hæc perſuaſio ſuperbiſſimis dominis erat, ut ſibi uiderentur principes eſſe deſinere, ſi quid facerent tanquam ſenatores. Plerique tamen non tam ſuperbia, quàm metu quodam ſubmouebantur: an ſtuprorum ſibi, inceſtarumq́; noctium conſcij auſpicia polluere, ſacratumq́; campũ nephario auderent contaminare ueſtigio? non adeò deos hominesq́; contempſerant, ut in illa ſpatioſiſſima ſede hominum, deorumq́; coniectos in ſe oculos ferre, ac perpeti poſſent. Tibi contrà & moderatio tua ſuaſit, & ſanctitas, ut te & religioni deorum, & iudicijs hominum exhiberes.

Alij

Alij conſulatum antè, quàm acciperent, tu & dum accipis, meruiſti. Peracta erant ſolennia comitiorum, ſi principem cogitares: iamq; ſe omnis turba commouerat, cum tu mirantibus cunctis accedis ad conſulis ſellam: adigendũ te præbes in uerba principibus ignota, niſi cum iurare cogerent alios. Vides quàm neceſſarium fuit cõſulatum non recuſare? non putaſſemus iſtud facturum te fuiſſe, ſi recuſaſſes. Stupeo Patreſconſcr. necdum ſatis aut oculis meis, aut auribus credo, atque identidem me an audierim, an uiderim interrogo. Imperator ergo, & Cæſar, & Auguſtus Pontifex maximus ſtetit ante gremium conſulis? ſeditq; conſul principe ante ſe ſtante? & ſedit inturbatus, interritus, & tanquam ita fieri ſoleret? quinetiam ſedens ſtanti præbuit iuſiurandum: & ille iurauit, expreſſit, explanauitq; uerba, quibus caput ſuum, domum ſuam, ſi ſcienter fefelliſſet, deorum iræ conſecraret. Ingens Cæſar, & par gloria tua ſiue fecerint iſtud poſtea principes, ſiue nõ fecerint. Vlla'ne ſatis prædicatio digna eſt? idem tertiò conſulem feciſſe, quod primò? idem principem, quod priuatum? idem imperatorem, quod ſub imperatore? Neſcio iam, neſcio pulchrius'ne ſit iſtud, quod præeunte nullo, an hoc quòd alio præeunte iuraſti. In roſtris quoq; ſimili religione ipſe te legibus ſubieciſti. Legibus Cæſar, quas nemo principi ſcripſit. Sed tu nihil amplius uis tibi licere, quàm nobis: ſic fit ut nos tibi plus uelimus. Quod ego nũc primum audio, nunc primum diſco: non eſt princeps ſupra leges, ſed leges ſupra principem, idemq; Cæſari conſuli, quod cæteris non licet, iurat in legem attendentibus dijs: nam cui magis, quàm Cæſari attendant? iurat obſeruantibus ijs, quibus idem iurandum eſt, non ignarus alioqui nemini religioſius, quod iurauerit, cuſtodiẽdum, quàm cuius

maxime intereſt non peierare. Itaque & abiturus conſulatu iuraſti te nihil contra leges feciſſe. Magnum hoc erat, cùm promitteres, maius poſtquam præſtitiſti. Iam toties procedere in roſtra, inaſcenſumq́; illũ ſuperbiæ principum locum terere, hic ſuſcipere, hic ponere magiſtratus, quàm dignum te, quamq́; diuerſum conſuetudine illorum, qui pauculis diebus geſtum conſulatum, imò non geſtum abijciebant per edictum? hoc pro concione, pro roſtris, pro iureiurando ſcilicet, ut primis extrema congruerent, utq́; hoc ſolo intelligerentur ipſi conſules fuiſſe, quòd alij non fuiſſent. Non tranſiliui Patreſconſcripti Principis noſtri conſulatum, ſed eundem in locum contuli, quicquid de iureiurando dicendum erat. Neq; enim ut in ſterili, ieiunaq́; materia eandem ſpeciem laudis deducere, ac ſpargere, atque identidem tractare debemus. Illuxerat primus conſulatus tui dies, quo tu curiam ingreſſus, nunc ſingulos, nunc uniuerſos adhortatus es reſumere libertatem, capeſſere quaſi communis imperij curas, inuigilare publicis utilitatibus, & inſurgere. Omnes ante te eadem iſta dixerunt, nemini tamẽ ante te creditum eſt. Erant ſub oculis naufragia multorum, quos inſidioſa tranquillitate prouectos improuiſus turbo perculerat. Quod enim tam infidum mare, quàm blanditiæ principũ illorum, quibus tanta lenitas, tanta fraus, ut facilius eſſet iratos, quàm propitios habere? Te uero ſecuri, & alacres quò uocas, ſequimur. Iubes eſſe liberos? erimus: iubes, quæ ſentimus promere in medium? proferemus. Neq; enim adhuc ignauia quadam, & inſito torpore ceſſauimus. Terror, & metus, & miſera illa ex periculis facta prudentia monebat, ut à repub. (erat autem omnino nulla reſpublica) oculos, aureis, animos, auerteremus. At nunc tua dextera, tuiſq́;

promiſsis freti & innixi, obſepta diutina ſeruitute ora reſeramus, frænatamq; tot malis linguam reſoluimus. Vis enim taleis eſſe nos, qualeis iubes: nihilq; exhortationibus tuis fucatum, nihil ſubdolum, deniq; quod credentem fallere paret non ſine periculo fallētis. Neq; enim unquam deceptus eſt princeps, niſi qui prius ipſe decepit. Equidem hunc parentis publici ſenſum, cùm exhortatione eius, tum pronũciatione ipſa perſpexiſſe uideor. Quæ enim illa grauitas ſententiarum: quam inaffectata ueritas uerborum? quæ adſeueratio in uoce? quæ affirmatio in uultu? quanta in oculis, habitu, geſtu, toto deniq; corpore fides? Tenebit ergo ſemper, quod ſuaſerit: ſcietq; nos, quoties libertatē, quam dedit, experiemur, ſibi parere: nec uerendum eſt, ne incautos putet, ſi fidelitate temporum cōſtanter utamur, quos meminit ſub malo principe aliter uixiſſe. Nuncupare uota & pro æternitate imperij, & pro ſalute ciuium: imò pro ſalute principum, ac propter illos pro æternitate imperij ſolebamus. Hæc pro imperio noſtro, in quæ ſint uerba ſuſcepta, operæpretium eſt adnotare, Si bene Remp. & ex utilitate omnium rexeris. Digna uota, quæ ſemper ſuſcipiantur, ſemperq; ſoluantur. Egit cum dijs, ipſo te autore Cæſar Reſpub. ut te ſoſpitē, incolumemq; præſtarent, ſi tu cæteros præſtitiſſes: ſi contrà, illi quoq; à cuſtodia tui corporis oculos dimouerent: teq; relinquerent uotis, quæ non palàm ſuſciperētur. Alij ſe ſuperſtites reipub. optabāt, faciebantq;. Tibi ſalus tua inuiſa eſt, ſi non ſit cum Reipub. ſalute coniuncta, nihil pro te pateris optari, niſi expediat optantibus, omnibusq; annis in conſilium de te deos mittis, exigisq;, ut ſententiam ſuam mutent, ſi talis eſſe deſieris, qualis electus es. Sed ingenti conſcientia Cæſar, paciſceris cum dijs, ut te, ſi mereberis, ſeruent: cum

ſcias, an merearis, nemině magis quàm deos ſcire. Non'ne uobis Patreſconſcrip. hæc diebus ac noctibus agitare ſecum uidetur? Ego quidem in me, ſi omnium utilitas ita poſceret, etiam præfecti manum armaui: ſed ne deorum quidem aut iram, aut negligentiam deprecor, quæſo, imò & obteſtor, ne unquam pro me uota Reſpub. inuita ſuſcipiat, aut ſi ſuſceperit, inuita ne debeat. Capis ergo Cæſar ſalutis tuæ glorioſiſsimum fructum ex cõſenſu deorum: nam cum excipias, ut ita demum te Dei ſeruent, ſi bene Rempublicam & ex utilitate omnium rexeris, certus es, te bene Rempublicam gerere, cum ſeruent. Itaq; ſecurus tibi, & lætus dies erit, qui principes alios cura, & metu diſtinebat, cum ſuſpenſi, & attoniti, parumq́; confiſi patientia noſtra, hinc atque inde publicæ ſeruitutis nuncios expectarent, ac ſi forte aliquos flumina, niues, uenti præpediſſent, ſtatim hoc illud eſſe credebant, quod merebantur: nec erat diſcrimen ullum pauoris, propterea, quòd cum à malo principe tanquam ſucceſſor timeatur, quiſquis eſt dignior, cum ſit nemo non dignior, omnes timentur. Tuam ſecuritatem non mora nunciorum, non literarum tarditas differt: ſcis tibi ubiq; iurari, cum ipſe iuraueris omnibus. Nemo hoc ſibi non præſtat: amamus quidem te inquantũ mereris: iſtud tamen non tui facimus amore, ſed noſtri: nec ũnquam illuceſcat dies, quo pro te nuncupet uota non utilitas noſtra, ſed fides Cæſar. Turpis tutela principis, cui poteſt imputari. Queri libet, quòd in ſecreta noſtra nõ inquirant principes, niſi quos odimus. Nam ſi eadem cura bonis, quæ malis eſſet, quam ubiq; admirationem tui, quod gaudium exultationemq́; deprehenderes? quos omnium cum coniugibus, ac liberis, quos etiam cum domeſticis aris, focisq; ſermones? Scires molliſsimis iſtis auribus parci: & alioq

& alioqui cum ſint odium amorq; contraria, hoc perquã ſimile habent, quòd ibi intemperantius amamus bonos principes, ubi liberius malos odimus. Cepiſti tamen & affectus noſtri, & iudicij experimentum, quantum maximũ præſens capere potuiſti illo die, quo ſolicitudini, pudoriq; candidatorum ita conſuluiſti, ne ullius gaudium alterius triſtitia turbaret: alij cum lætitia, alij cum ſpe receſſerũt, multis gratulandum: nemo conſolandus fuit. Nec ideo ſegnius iuuenes noſtros exhortatus es, conſulatum circum irent, ſenatui ſupplicarent, atque ita à principe ſperarent honores, ſi à Senatu petiſſent. Quo quidem in loco, ſi quibus opus exemplo, adiecisti, ut te imitarentur. Arduum Cæſar exemplum, & quod imitari non magis quiſq; candidatorum, quàm principum poſſit. Quis enim uel uno die reuerentior Senatus candidatus, quàm tu? cùm omni uita, tum illo ipſo tempore, quo iudicas de candidatis? An aliud à te quàm Senatus reuerentia obtinuit? ut iuuenibus clariſſimæ gentis debitum generi honorem, ſed antè quàm deberetur, offerres? Tandem ergo nobilitas non obſcuratur, ſed illuſtratur à principe: tandem illos ingentium uirorum nepotes illos poſteros libertatis nec terret Cæſar, nec pauet: quinimo, feſtinatis honoribus amplificat, atq; auget, & maioribus ſuis reddit, ſi quid uſquam ſtirpis antiquæ, ſi quid reſiduæ claritatis, hoc amplexatur, & refouet, & in uſum Reip. promit. Sunt in honore hominum, & in honore famæ magna nomina ex tenebris obliuionis indulgẽtia Cæſaris, cuius hæc intentio eſt, ut nobiles & cõſeruet, & efficiat. Præfuerat prouinciæ quæſtor unus ex candidatis, in quem ea ciuitas ampliſſima reditus egregia cõſtitutione fundauerat, hoc ſenatui allegandũ putaſti. Cur enim te principe, qui generis tui claritatẽ uirtute ſuperaſti, dete-

rior eſſet cõditio eorum, qui poſteros habere nobiles merentur, quàm eorum, qui parenteis habuiſſent? O' te dignum, qui de magiſtratibus noſtris ſemper hæc nuncies, nec pœnis malorum, ſed bonorum præmijs bonos facias. Accenſa eſt iuuentus, erexitq; animos ad æmulandũ, quod laudari uidebat: nec fuit quiſquam, quem non hæc cogitatio ſubiret, cum ſciret quicquid à quoq; in prouincia bene fieret, omnia te ſcire. Vtile eſt Cæſar, & ſalutare præſidibus prouinciarum hanc habere fiduciam, paratum eſſe ſanctitati induſtriæ ſuæ maximum præmium, iudiciũ principis, ſuffragium principis. Adhuc autem quamlibet ſyncera, rectáq; ingenia, etſi non detorquebat, hebetabat tamen miſera, ſed uera reputatio. Vides enim ſi quid bene fecero, neſciat Cæſar: aut ſi ſcierit, teſtimonium non reddet. Ita eadem illa ſeu negligentia, ſeu malignitas principum, cum male conſultis impunitatem, rectè factis nullum præmium polliceretur: nec illos à crimine, & hos deterrebat à laude. At nunc ſi bene aliquis prouinciam rexerit, huic quæſita uirtute dignitas offertur: patet enim omnibus honoris, & gloriæ campus: ex hoc quiſq; quod cupit, petat, & aſſecutus ſibi debeat. Prouincijs quoq; in poſterum & iniuriarum metum, & accuſandi neceſſitatem remiſiſti. Nam ſi profuerint, quibus gratias egerint, de nullo queri cogentur: & alioqui nihil magis prodeſſe candidato ad ſequentes honores, quàm peractos optime magiſtratus. Magiſtratus magiſtratu, honore honor petitur. Volo ego, qui prouinciam rexerit, non tantum codicillos amicorum, nec urbana coniuratione eblanditas preces, ſed decreta coloniarum, decreta ciuitatum alleget. Næ ſuffragijs conſularium uirorum urbes, populi, gentes inſeruntur. Efficaciſſimũ pro cãdidato genus eſt rogandi, gratias agere.

agere. Iam quo adſenſu ſenatus, quo gaudio exceptū eſt, cum candidatis, ut quẽq; nominaueras, oſculo occurreres: deuexus quidẽ in planum, & quaſi unus ex gratulãtibus. Te mirer magis, an improbẽ illos, qui effecerunt, ut iſtud magnum uideretur? cum uelut affixi curulibus ſuis manum tantum, & hanc cunctanter, & pigre, & imputantibus ſimiles promerent. Cõtigit ergo oculis noſtris inſolita facies, princeps & candidatus æquales & ſimul ſtantes, intueriq; parem accipientibus honorem qui dabat. Quod factum tuum à cũcto ſenatu quàm uera adclamatione celebratum eſt, tanto maior, tanto auguſtior. Nam cui nihil ad augendum faſtigium ſupereſt, hic uno modo creſcere poteſt, ſi ſeipſe ſubmittat, ſecurus magnitudinis ſuæ. Neq; enim ab ullo periculo fortuna principum longius abeſt, quàm ab humilitate. Mihi quidẽ non tam humanitas tua, quàm intẽtio eius admirabilis uidebatur. Quippe cum orationi oculos, uocem, manum commodares, ut ſi alij eadem iſta mandaſſes, omnes comitatis numeros obibas: atq; etiam cum ſuffragatorum nomĩna honore, quo ſolẽt, exciperentur, tu quoq; inter excipiẽteis eras, & ex ore principis ille ſenatorius adſenſus audiebatur: quod'que apud principem perhibere teſtimonium merentibus gaudebamus, perhibebatur à principe. Faciebas ergo cùm diceres, optimos, nec ipſorum modò uita à te, ſed iudiciũ ſenatus comprobabatur: ornariq; ſe non illos magis, quos laudabas, lætabatur. Nam quod precatus es, ut illa ipſa ordinatio comitiorum bene, ac feliciter eueniret nobis, reipub. non'ne tibi tale eſt, ut nos hunc ordinem uotorum conuertere debeamus? deos deniq; obſecrare, ut omnia quæ facis, quæq; facies, proſpere*cedant tibi, reip. nobis, uel ſi breuius ſit optandũ, ut uni tibi, in quo & reſp. & nos ſumus? *cadant

Fuit tempus, ac nimium diu fuit, quo alia aduerſa, alia ſecunda principi, & nobis: nunc communia tibi nobiſcum tam læta, quàm triſtia, nec magis ſine te nos eſſe fœlices, quàm tu ſine nobis potes. An ſi poſſes, in fine uotorũ adieciſſes, ut ita precibus tuis dij annuerent, ſi iudicium noſtrum mereri perſeueraſſes? Adeò nihil tibi amore ciuium antiquius, ut antè à nobis, deinde à dijs, atq; ita ab illis amari uelis, ſi à nobis ameris. Et ſanè priorum principum exitus docuit, ne à dijs quidem amari, niſi quos homines ament. Arduum erat has precationes tuas laudibus adæquare, adæquauimus tamẽ. Qui amoris ardor? qui ſtimuli? quæ faces, illas nobis acclamationes ſubiecerunt? Non noſtri Cæſar ingenij, ſed tuæ uirtutis, tuorumq; meritorum uoces fuerunt, quas nulla unquam adulatio inuenit, nullus cuiuſquam terror expreſſit. Quem ſic timuimus, ut hæc fingeremus? quem ſic amauimus, ut hæc fateremur? Noſti neceſſitatem ſeruitutis, quando ſimile aliquid audiſti, & quando dixiſti. Multa quidem excogitat metus, ſed quæ appareant quæſita ab inuitis: aliud ſolicitudinis, aliud ſecuritatis ingenium eſt: alia triſtium inuentio, alia gaudentium. Neutrum ſimulationes expreſſerint: habent ſua uerba miſeri, ſua uerba fœlices, ut quæ iam maxime eadem ab utriſq; dicãtur. Teſtis ipſe es, quæ in omnium ore lætitia: non amictus cuiquam, non habitus, quem modò extulerat, inde reſultantia uocibus tecta: nihilq; tantis clamoribus ſatis clauſum. Quis tũc non è ueſtigio ſuo exiluit? quis exiluiſſe ſenſit? Multa fecimus ſponte, plura inſtinctu quodã & imperio. Nam gaudio quoque cogendi uis ineſt. Num ergo modum ei tua ſaltem modeſtia impoſuit? nam quantò magis à te reprimebatur, exarſimus, non contumacia Cæſar: ſed ut in tua poteſtate eſt, an gaudeamus, ita in-

quantum

quantum nec in noſtra. Cõprobaſti & ipſe adclamationũ noſtrarum fidem lacrymarum tuarum ueritate. Vidimus humeſcenteis oculos tuos, demiſſumq́; gaudio uultum, tantumq́; ſanguinis in ore, quantum in animo pudoris. Atque hoc magis incenſi ſumus, ut precaremur, ne quando tibi non eadem cauſa lacrymarum, utq́; nonnunquam frontem tuã abſtergeres. Hoc ipſum, has ſedeis, nobis quaſi reſponſuras interrogemus, uiderint'ne unquam principis lacrymas? at ſenatus ſæpe uiderunt. Onerasti futuros principes, ſed & poſteros noſtros. Nam & hi à principibus ſuis exigent, ut eadem audire mereantur, & illi quòd non audiant indignabuntur. Nihil magis poſſum proprie dicere, quàm quod dictum eſt à cuncto ſenatu, O' te felicem, quod cùm diceremus, non opes ſed animum mirabamur. Eſt enim demum uera felicitas, felicitate dignum uideri. Sed cum multa illo die dicta ſunt ſapienter, & grauiter, tum uel in primis hoc, Crede nobis, crede tibi. Magna hoc fiducia noſtri, maiore tamẽ tui diximus: alius enim fortaſſe alium, ipſum ſe nemo deceperit: introſpiciat modò uitam, ſeq́; quid mereatur, interroget. Proinde dabat uocibus noſtris fidem apud optimũ principem, quod apud malos detrahebat. Quãuis enim faceremus, quæ amantes ſolent, illi tamen non amari ſe, credebant ſibi. Super hæc precati ſumus, ut ſic te amarent dij, quẽadmodum tu nos. Quis hoc aut de ſe, aut principi diceret mediocriter amãti? Pro nobiſipſis quidem hæc fuit ſumma uotorum, ut nos ſic amarent dij, quo modo tu. Eſt'ne uerum, quòd inter iſta clamauimus? O' nos felices. quid enim felicius nobis? quibus non iam illud optandum eſt, ut nos diligat princeps, ſed Dij, quemadmodũ princeps. Ciuitas religionibus dedita, ſemperq́; deorum indulgẽtiam pie merita, nihil felicitati ſuæ

putat

putat adſtrui poſſe, niſi ut Dij Cæſarē imitentur. Sed quid ſingula conſector, & colligo, quaſi uero aut oratione complecti, aut memoria conſequi poßim, quæ uos P. C. ne qua interciperet obliuio, & in publica acta mittenda, & incidenda in ære cenſuiſtis? Ante orationes principum tantum eiuſmodi genere monimentorum mandari æternitati ſolebant: acclamationes quidem noſtræ parietibus curiæ claudebantur: erant enim quibus nec ſenatus gloriari, nec princeps poſſent. Has uerò & in uulgus exire, & poſteris prodi cum ex utilitate, tum ex dignitate publica fuit: primum, ut orbis terrarum pietatis noſtræ adhiberetur teſtis & conſcius: deinde, ut manifeſtum eſſet audere nos de bonis, maliſq; principibus non tantum poſt ipſos iudicare: poſtremò, ut experimento cognoſceretur, & ante nos gratos, ſed miſeros fuiſſe, quibus eſſe nos gratos probare antea non licuit. At qua contentione, quo niſu, quibus clamoribus expoſtulatum ne affectus noſtros, ne tua merita ſupprimeres? denique, ut in poſterum exemplo prouideres? Diſcant & principes adclamationes ueras, falſaſq; diſcernere: habeantq; muneris tui, quòd iam decipi non poterunt. Non inſtruendum illis iter ad bonam famam, ſed non deſerendum: non ſubmouenda adulatio, ſed non reducenda eſt, certū eſt & quæ facere, & quæ debeant audire, ſi faciant. Quid nunc ego ſuper ea, quæ ſum cum toto ſenatu priuatus, pro ſenatu precer, niſi ut hæreat animo tuo gaudium, quod tunc oculis protuliſti? Ames illum diem, & tamen uincas: noua merearis, noua audias: eadē enim dici niſi ob eadem facta non poſſunt. Iam quàm antiquum, quàm conſulare, quòd triduum totum ſenatus ſub exemplo patientiæ tuæ ſedit, cum interea nihil præter conſulem ageres. Interrogauit

quiſq;

quiſq; quod placuit, diſſentire, diſcedere, & copiam iudicij ſui Reip. facere, tutum fuit, conſulti omnes, atq; etiam dinumerati ſumus: uicitq; ſententia non prima, ſed melior. At quis antea loqui? quis hiſcere audebat, præter miſeros illos, qui primi interrogabantur? cæteri quidem defixi, & attoniti ipſam illam mutam, ac ſedentariã adſentiendi neceßitatem, quo cum dolore animi, quo cum totius corporis horrore perpetiebantur? Vnus, ſoluſq; cenſebat, quod ſequerẽtur omnes, & omnes improbarẽt, in primis ipſe qui cenſuerat. Adeò nulla magis omnibus diſplicẽt, quàm quæ ſic fiunt, tanquam omnibus placeãt. Fortaſſe Imperator in Senatu ad reuerentiam eius cõponebatur, cæterum egreſſus, ſtatim ſe recipiebat in principẽ: omniaq; cõſularia officia abigere, negligere, contemnere ſolebat. Ille uero ita conſul, ut ſi tantum cõſul foret, nihil infra ſe putabat, niſi quod infra conſulem eſſet: ac primũ ita domo progrediebatur, ut illum nullus apparatus arrogantiæ principalis, nullus præcurſorum tumultus detineret. Vna erat in limine mora conſultare aueis, reuereriq; numinũ monitus: nemo perturbabatur, nemo ſubmouebatur: tanta uiatoribus quies, tantus pudor faſcibus, ut plerũq; aliena turba ſubſiſtere & conſulem & principem cogeret. Ipſius quidem officium tam modicum, tam temperatum, ut antiquus, aliquiſq; magnus cõſul ſub bono principe incedere uideretur. Iter illi ſæpius in forum, frequenter tamen & in campum: nam comitia conſulum obibat ipſe, tantum ex renunciatione eorum uoluptatis, quantum prius ex deſtinatione capiebat. Stabant candidati ante curulem principis, ut ipſe ante conſulis ſteterat, adigebanturq; in uerba, in quæ paulò antè ipſe iurauerat princeps, qui tantum putat eſſe in iureiurando, ut illud & ab alijs exigat. Reliqua

*qua pars dici tribunali dabatur. Ibi uero quanta religio æquitatis, quanta legum reuerẽtia? Adibat aliquis ut principem, reſpondebat ſe conſulem eſſe. Nullius ab eo magiſtratus ius, nullius autoritas immunuta eſt, aucta etiam: ſiquidem pleraq; ad prætores remittebat, atq; ita ut collegas uocaret: non quia populare, gratumq́; audientibus, ſed quia ita ſentiebat. Tantum dignationis in ipſo honore ponebat, ut non amplius eſſe cenſeret, quòd aliquis collega appellaretur à principe, quàm quòd prætor eſſet. Ad hæc tam aſsiduus in tribunali, ut labore refici, ac reparari uideretur. Quis noſtrum idem curæ, idem ſudoris inſumit? quis adeò expetitis honoribus aut deſeruit, aut ſufficit? Et ſanè æquum eſt, tantũ cæteris præſtare conſulibus ipſum, qui cõſules facit: quippe etiam fortunæ uidebatur indignũ, ſi poſſet honores dare, qui gerere non poſſet. Facturus conſules doceat, accepturisq́; ampliſsimũ honorẽ perſuadeat ſcire ſe, quid ſit, quod daturus ſit, ſic fit ut illi quoq; ſciant, quid acceperint. Quo iuſtius ſenatus, ut ſuſciperes quartum conſulatum, & rogauit, & iuſsit: Imperij hoc uerbum, non adulationis eſſe: obſequio tuo crede, quod non alia in re magis aut ſenatus exigere à te, aut tu præſtare ſenatui debes. Vt enim cæterorum hominum, ita principũ illorum*omnium, qui dij ſibi uidentur, æuum omne & breue, & fragile eſt. Itaq; optimũ quenque niti, & contendere decet, ut poſt ſe quoq; reipublicæ proſit, moderationis ſcilicet, iuſtitiæq; monimentis, quæ prima ſtatuere conſul poteſt. Hæc nempe intentio tua, ut libertatem reuoces, ac reducas. Quem ergo honorem magis amare? quod nomen uſurpare ſæpius debes, quàm quod primum inuenit recuperata libertas? Non eſt minus ciuile, & principem eſſe pariter & conſulem, quàm tantum*

*etiam

tum

tum conſulem. Habes etiam rationem uerecundiæ collegarum tuorum. Collegarum inquam: ita enim & ipſe loqueris, & nos loqui uis: oneroſa erit modeſtiæ illorum tertij conſulatus ſui recordatio, donec te conſulem uideant. Neque enim poteſt non nimium eſſe priuatis, quod principi ſatis eſt. Annuas Cæſar optantibus, quibusq; apud deos eſſe conſueſti, quorum potens es ipſe uotorum compotes facias. Fortaſſe ſufficiat tibi tertius conſulatus, ſed nobis tanto minus ſufficit. Ille nos inſtituit, & induxit, ut te iterum, iterumq; conſulem habere cupiamus. Remiſſius iſtud contenderemus, ſi adhuc non ſciremus qualis eſſes futurus. Tolerabilius fuit experimentum tui nobis, quàm uſum negari. Dabitur'ne rurſus uidere conſulem illum? audiet, reddet, quas proxime uoces? præſtabitq; gaudium, quantum ipſe percipiet? præſidebit lætitiæ publicæ autor eius, & cauſa? tentabitq; affectus noſtros, ut ſolet cohibere, nec poterit? pietati Senatus cum modeſtia principis fœlix, ſpecioſumq; certamen ſeu fuerit uicta, ſeu uicerit. Equidem incognitam quandam, proximaq; maiorem præſumo lætitiam. Quis enim eſt tam imbecilli ingenio, qui non tanto meliorē conſulem ſperet, quāto ſæpius fuerit? Alius labores, ſi non continuo deſidiæ, ac uoluptati dediſſet, ocio tamen, & quiete recreaſſet: hic conſularibus curis exolutus, principaleis reſumpſit: tam diligens tēperamenti, ut nec conſulis officium princeps, nec principis conſul appeteret. Videmus ut prouinciarum deſiderijs, ut ſingularum etiam ciuitatum precibus occurrat, nulla in audiendo difficultas, nulla in reſpondendo mora, adeunt ſtatim, dimittuntur ſtatim: tandemq; principis fores excluſa legationum turba non obſidet. Quid in omnibus cognitionibus, quàm mitis ſeueritas, quàm nō

diſſoluta

diſſoluta clementia? non locupletando fiſco ſedes, nec aliud tibi ſentẽtiæ tuæ precium, quàm bene iudicaſſe. Stant ante te litigatores non de fortunis ſuis, ſed de tua exiſtimatione ſoliciti: nec tam uerentur, quid de cauſa ſua, quàm quid de moribus ſentias. O' ueri principis, atq; etiam conſulis, recõciliare æmulas ciuitates, tumẽteisq; populos nõ imperio magis, quàm ratione cõpeſcere: intercedere iniquitatibus magiſtratuũ, infectumq; reddere, quicquid fieri non oportuerit. Poſtremo uelociſſimi ſyderis more omnia inuiſere, omnia audire, & undecunq; inuocatũ, ſtatim uelut numen adeſſe, & adſiſtere. Talia eſſe crediderim, quæ ipſe mundi parens temperat nutu, ſiquando oculos demiſit in terras, & facta mortalium inter diuina opera numerari dignatus eſt, quibus nunc per te liber, ſolutusq; cœlo tantum uacat, poſtquam te dedit, qui erga omne hominum genus uice ſua fungereris. Fungeris enim, ſufficisq; mandanti, cum tibi dies omnis ſumma cũ utilitate noſtra ſumma cum tua laude cõdatur. Quòd ſiquando cum influentibus negocijs paria feciſti, inſtar refectionis exiſtimas mutationem laboris. Quæ enim remiſsio tibi, niſi luſtrare ſaltus? excutere cubilibus feras? ſuperare immenſa montium iuga, & horrentibus ſcopulis gradũ inferre? nullius manu, nullius ueſtigio adiutũ? atq; inter hæc pia mẽte adire lucos? & occurſare numinibus? Olim hæc experientia iuuentutis, hæc uoluptas erat: his artibus futuri duces imbuebantur, certare cum fugacibus feris, curſu: cum audacibus, robore: cum callidis, aſtu: nec mediocre pacis decus habebatur ſubmota campis irruptio ferarum, & obſidione quadam liberatus agreſtium labor. Vſurpabant gloriam iſtam illi quoq; principes, qui obire non poterant: uſurpabant autẽ ita ut domitas, fractasq; clauſtris feras, ac deinde

in ipſo

in ipſorum quidem ludibrium emiſſas mentita ſagacitate colligerent. Huic par capiendi, quærendiq́; ſudor, ſummusq́;, & idem gratiſsimus labor inuenire. Enimuero ſiquando placuit idem corporis robur in maria proferre, nō ille fluitantia uela aut oculis ſequitur, aut manibus: ſed nunc gubernaculis adſidet, nunc cum ualentiſsimo quoq; ſodalium certat frangere fluctus, domitare uētos reluctanteis, remisq́; transfretare obſtantia freta. Quantū diſsimilis illi, qui non Albani lacus ocium, Baianiq́; torporē, & ſilentium ferre, non pulſum ſaltem, fragoremq́; remorum perpeti poterat, quin ad ſingulos ictus turpi formidine horreſceret? Itaq; procul ab omni ſono incōcuſſus ipſe, et immotus religato, reuinctoq́; nauigio, non ſecus ac piaculum aliquod trahebatur: fœda facies, cum Pop. Rom. imperator alienum curſum, alienumq́; rectorem uelut capta naue ſequeretur. Nec deformitate iſta ſaltem flumina carebant, atq; amnes, Danubius ac Rhenus tantū illud noſtri dedecoris uehere gaudebant non minore cum pudore imperij, quòd hæc Romanæ aquilæ, Romana ſigna, Romana deniq; ripa, quàm quòd hoſtium proſpectarēt: hoſtiū, quibus moris eſt eadē illa nunc rigentia gelu flumina, aut campis ſuperflua, nunc liquida, ac deferentia luſtrare nauigijs, nandoq́; ſuperare. Nec uerò laudauerim per ſe magnopere duritiem corporis ac lacertorum: ſed ſi his ualidior toto corpore animus imperitet, quē non fortunæ indulgentiæ molliant, non copiæ principales ad ſegnitiem, luxumq́; detorqueāt: tunc ego ſeu mōtibus, ſeu mari exerceatur, & lætū opere corpus, & creſcētia laboribus membra mirabor. Video enim iā inde antiquitus maritos dearum, ac deorum liberos, nec dignitate nuptiarum magis, quàm his artibus inclaruiſſe. Simul cogito, cùm ſint iſta lu

dus,& auocamentũ huius:illæ ſeriæ,& intẽtæ,& à quibus ſe in tale ociũ recipit,uoluptates. Sunt enim uoluptates,quibus optime de cuiuſq; grauitate,ſanctitate, temperantia creditur. Iam quis adeò diſſolutus, cuius non occupationibus aliqua ſpecies ſeueritatis inſidat? Ocio prodimur. An non pleriq; principes hoc idem tempus in aleam, ſtupra,luxum cõferebant? cum ſeriarũ laxamenta curarũ, uitiorum contentione ſupplerẽt. Habet hoc primum magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum eſſe patiatur:principũ uerò non modò domos,ſed cubicula ipſa,intimosq; receſſus recludit: omniaq; arcana noſcenda famæ proponit,atq; explicat. Sed tibi Cæſar nihil accommodatius fuerit ad gloriã, quàm penitus inſpici. Sunt quidem præclara,quæ in publicũ profers,ſed non minora ea,quæ limine tenes. Eſt magnificum, quòd te ab omni contagione uitiorum reprimis,ac reuocas: ſed magnificẽtius, quòd tuos. Quantò enim magis arduũ eſt alios præſtare, quàm ſe,tantò laudabilius,quòd cùm ipſe ſis optimus,omnes circa te ſimiles tui effeciſti. Multis illuſtribus dedecori fuit aut inconſultius uxor adſumpta, aut retenta patientius, ita foris claros domeſtica deſtruebat infamia:& ne maximi ciues haberentur, hoc efficiebat, quòd mariti minores erant. Tibi uxor in decus,& gloriã cedit. Quid enim illa ſanctius? quid antiquius? Non'ne ſi pontifici maximo deligẽda ſit coniux, aut hanc, aut ſimilem (ubi eſt autem ſimilis?) elegerit quàm illa nihil ſibi ex fortuna tua, niſi gaudium uendicat? quàm conſtanter nõ potẽtiam tuam, ſed ipſum te reueretur? Idem eſtis inuicem quod fuiſtis, probatis ex æquo: nihilq; uobis felicitas addidit, niſi quòd ſcire cœpiſtis,quàm bene uterq; ueſtrum felicitatem ferat. Eadem quàm modica cultu? quàm parca comitatu?

quàm

quàm ciuilis inceſſu? mariti hoc opus, qui ita imbuit, ita inſtituit: nã uxori ſufficit obſequij gloria. At cum uideat quàm te nullus terror, nulla comitetur ambitio, nõ & ipſa cum ſilentio incedat? ingredientemq; pedibus maritũ in- quãtum patitur ſexus, imitetur? Decuerit hoc illam, etiam ſi diuerſa tu facias. Sub hac uerò modeſtia uiri quantam debet uerecundiam uxor marito, fœmina ſibi? Soror au- tem tua, ut ſe ſororẽ eſſe meminit, ut in illa tua ſimplici- tas, tua ueritas, tuus cãdor agnoſcitur? ut ſi quis eã uxori tuæ cõferat, dubitare cogatur, utrũ ſit efficacius, ad rectè uiuendum bene inſtitui, aut fœliciter naſci. Nihil eſt tam pronum ad ſimultates, quàm æmulatio, in fœminis præ- ſertim: ea porrò maxime naſcitur ex coniunctione, alitur æqualitate, exardeſcit inuidia, cuius finis eſt odium. Quo quidẽ admirabilius exiſtimandũ eſt, quòd mulieribus dua bus in una domo, pariq; fortuna nullũ certamen, nulla cõ- tentio eſt. Suſpiciunt inuicẽ, inuicẽ cedũt: cumq; te utraq; effuſiſſime diligat, nihil ſua putant intereſſe, utram tu ma- gis ames: idemq; utriq; propoſitum, idem tenor uitæ, ni- hilq; ex quo ſentias duas eſſe. Te enim imitari, te ſubſequi ſtudent: ideo utraq; mores eoſdẽ, quia utraq; tuos habet. Inde moderatio, inde etiam perpetua ſecuritas: neq; enim unquam periclitabuntur eſſe priuatæ, quæ non deſierunt. Obtulerat illis Senatus cognomẽ Auguſtarum, quod cer- tatim deprecatæ ſunt, quandiu appellationem Patris pa- triæ tu recuſaſſes: ſeu quòd plus eſſe in eo iudicabant, ſi uxor, & ſoror tua, quàm ſi Auguſtæ dicerẽtur. Sed quæ- cunq; illis ratio tantum modeſtiã ſuaſit, hoc magis dignæ ſunt, quæ in animis noſtris & ſint, & habeantur Augu- ſtæ, quia non uocantur. Quid enim laudabilius fœminis, quàm ſi uerum honorem non in ſplendore titulorum, ſed

in iudicijs hominum reponãt: magniſq; nominibus pares ſe faciant, etiam dum recuſant? Iam etiam & in priuatorum animis exoleuerat priſcũ mortaliũ bonum amicitia, cuius in locum migrauerant adſentationes, blanditiæ, & peior ordo, amoris ſimulatio: etenim in Principum domo nomen tantum amicitiæ inane ſcilicet, irriſumq; remanebat. Nam quæ poterat eſſe inter eos amicitia, quorum ſibi alij domini, alij ſerui uidebantur? Tu hanc pulſam & errantem reduxiſti. Habes amicos, quia amicus ipſe es: neq; enim ut alia ſubiectis, ita amor imperatur: neq; eſt ullus affectus tã erectus, & liber, & dominationis impatiens, nec qui magis uices exigat. Poteſt fortaſſe princeps inique, poteſt tamẽ odio eſſe nõnullis: etiã ſi ipſe non oderit: amari, niſi ipſe amet, non poteſt. Diligis ergo, cum diligaris, et in eo, quod utriq; honeſtiſſimum eſt, tota gloria tua eſt, qui ſuperior factus, deſcendis in omnia familiaritatis officia, & in amicum ex imperatore ſubmitteris: imò tunc maxime imperator, cum amicum ex imperatore agis. Etenim cùm plurimis amicitijs fortuna principum indigeat, præcipuum eſt principis opus, amicos parare. Placeat tibi ſemper hæc ſecta, & cũ alias uirtutes tuas, tum hanc conſtantiſſime teneas: nec unquam perſuadeatur humile eſſe principi, niſi odiſſe. Iucundiſſimum eſt in rebus humanis amari, ſed non minus amare: quorum utroq; ita frueris, ut cum ipſe ardentiſſime diligas, adhuc tamẽ ardentius diligaris. Primũ, quia facilius eſt unum amare, quàm multos: deinde, quia tibi amicos tuos obligandi adeſt facultas tanta, ut nemo poſſit te, niſi ingratus, nõ magis amare. Operæprecium eſt referre, quod tormentum tibi iniunxeris, ne quid amico negares: dimiſiſti optimum uirum, tibiq; chariſſimum inuitus, & triſtis, & quaſi retinere nõ poſ-

ſes

ſes: quantum amares eum, deſiderio expertus es, diſtra-ctus, ſeparatusq́;, dum cedis, & uinceris. Ita quod ſando inauditũ, cum princeps, & principis amicus diuerſa uel-letis, id potius factum eſt, quod amicus uolebat. O` rẽ me-moriæ, literisq; mandandam, præfectum prætorij non ex ingerentibus, ſed ex ſubtrahẽtibus legere: eundemq́; ocio, quem pertinaciter amet, reddere: cumq́; ſis ipſe diſtentus imperij curis, non quietis gloriam cuiquam inuidere. In-telligimus Cæſar, quantum tibi pro laborioſa iſta ſtatio-ne, & exercita debeamus, cum ocium à te tanquã res opti ma & petatur, & detur. Quam ego audio confuſionem tuam fuiſſe, cum digredientem proſequereris? proſequu-tus enim nec temperaſti tibi, quo minus exeunti in littore amplexus oſculum ferres. Stetit Cæſar in illa amicitiæ ſpe cula, precatusq́; maria, celeremq́;, ſi tamen ipſe uoluiſſet, recurſum, nec ſuſtinuit recedentem, non etiam atq; etiam uotis, lacrymis ſequi. Nam de liberalitate taceo: quibus enim muneribus æquari hæc cura principis, hæc patien-tia poteſt? qua meruiſti, ut ille ſibi nimiũ fortis, ac propè durus uideretur. Nec dubito, quin agitauerit ſecum, an gu bernacula retorqueret: & feciſſet, niſi quòd penè ipſo cõ-tubernio principis felicius, iucundiusq; eſt deſiderare prin cipem. Et ille quidẽ ut maxima fructus ſuſcepti, ita maio-re depoſiti officij gloria fruitur: tu autẽ facilitate iſta con-ſequutus es, ne quem retinere uidearis inuitum. Ciuile hoc erat, & parẽti publico conuenientiſſimum, nihil cogere: ſemperq́; meminiſſe, nullam tantam poteſtatem cuiquã da-ri poſſe, ut nõ ſit gratior poteſtate libertas. Dignus es Cæ ſar, qui officia mãdes deponere optantibus, qui petentibus uacationem inuitus quidem, ſed tamen tribuas: qui ab ami cis orantibus requiem, non te relinqui putes, qui ſemper

inuenias & quos ex ocio reuoces, & quos ocio reddas. Vos quoque, quos parens noſter familiariter inſpicere dignatur, fouete iudicium eius, quod de uobis habet. hic ueſter labor eſt. Princeps enim cum in uno probauit amare ſe ſcire, uacat culpa, ſi alios minus amat. Ipſum quidem, quis mediocriter diligat, cum leges amandi non det, ſed accipiat? hic præſens, ille mauult abſens amari, uterq; ametur, ut mauult, nemo in tædium præſentia, nemo in obliuionem abſentia ueniat: tenet quiſque locum, quem ſemper meruit: faciliusq; eſt, ut oculis eius uultus abſentis, quàm ut animo charitas excidat. Pleriq; principes, cum eſſent ciuium domini, libertorum erant ſerui, horum conſilijs, horum nutu regebantur: per hos audiebant, per hos loquebantur, per hos præturæ etiam, & ſacerdotia, & conſulatus, imò & ab his petebantur. Tu libertis tuis ſummum quidem honorem, ſed tanquam libertis habes, abundeq; ſufficere his credis, ſi probi & frugi exiſtimentur. Scis enim præcipuum eſſe indicium non magni principis magnos libertos. Ac primum neminem in uſu habes, niſi aut tibi, aut patri tuo, aut optimo cuiquã principũ dilectum, ſtatimq; hos ipſos quotidie: deinde ita formas, ut ſe non tua fortuna, ſed ſua metiantur: & tanto magis digni, quibus honor omnis præſtetur à nobis, quia non eſt neceſſe. Iuſtis'ne de cauſis S. P. Q. R. Optimi tibi cognomen adiecit? Paratũ id quidem, & in medio poſitũ, nouum tamen. Scias neminem antè meruiſſe, quod non erat excogitandum, ſi quis meruiſſet. An ſatius fuit fœlicem uocare? quod non moribus, ſed fortunæ datum eſt. Satius magnum? cui plus inuidiæ, quàm pulchritudinis ineſt. Adoptauit te optimus princeps in ſuum, Senatus in optimi nomen: Hoc tibi tam propriũ, quàm paternũ, nec magis definite

nite, diſtincteq́; deſignat, qui Traianũ, quàm qui optimũ appellat, ut olim frugalitate Piſones, ſapientia Lælij, pietate Metelli monſtrabãtur: quæ ſimul omnia uno iſto nomine continẽtur: nec uideri poteſt optimus, niſi qui eſt omnibus optimis in ſua cuiuſq; laude præſtantior. Merito tibi ergo poſt cæteras appellationes hæc eſt addita, ut maior. Minus eſt enim Imperatorem & Cæſarem, & Auguſtum, quàm omnibus Imperatoribus, et Cæſaribus, & Auguſtis eſſe meliorem. Ideoq́; ille parẽs hominum, deorũq́;, optimi prius, deinde maximi nomine colitur: quo præclarior laus tua, quem non minus cõſtat optimum eſſe, quàm maximum. Adſecutus es nomen, quod ad alium tranſire non poſsit, niſi ut appareat in bono principe alienum, in malo falſum: quod licet omnes poſtea uſurpent, ſemper tamen agnoſcetur ut tuũ. Etenim ut nomine Auguſti admonemur eius cui primum dicatum eſt: ita hæc Optimi appellatio nunquam memoriæ hominũ ſine te recurret: quotiesq́; poſteri noſtri optimum aliquem uocare cogentur, toties recordabuntur, quis meruerit uocari. Quanto nunc diue Nerua gaudio frueris, cum uides & eſſe optimũ, & dici quem tanquam optimum elegiſti? Quàm lætum tibi, quòd cõparatus filio tuo uinceris? Neq; enim alio magis approbatur animi tui magnitudo, quàm quòd optimus ipſe non timuiſti eligere meliorem. Sed & tu pater Traiane, nam tu quoq; ſi non ſydera, proximam tamen ſyderibus obtines ſedem, quantam percipis uoluptatẽ, cum illum tribunum, illum militem tuum, tantum imperatorem, tantum principem cernis: cumq́; eo, qui adoptauit amiciſsime contendis, pulchrius fuiſſe genuiſſe talem, an elegiſſe? Macte uterq; ingenti in Rempub. merito, cui hoc tantum boni cõtuliſtis, licet alteri ueſtrum filij uirtus triumpha-

lia, cœlum alteri dederit. Non minor tamen ueſtra laus, quòd iſta per filium, quàm ſi ipſi meruiſſetis. Scio Patres C. cum cæteros ciueis, tum præcipue conſules oportere ſic affici, ut ſe publice magis, quàm priuatim obligatos putent. Vt enim malos principes rectius, pulchriusq́; eſt ex communibus iniurijs odiſſe, quàm proprijs: ita boni ſpecioſius amãtur ob ea, quæ generi humano, quàm quæ hominibus præſtant. Quia tamen in conſuetudinem uenit, ut conſules publica gratiarum actione perlata, ſuo quoque nomine quantum debeant principi, profiteantur: concedite me non pro me magis munere iſto, quàm pro collega meo Cornuto Tertullo conſulari uiro fungi. Cur enim non pro illo quoq; gratias agam, pro quo non minus debeo? præſertim cum indulgentiſſimus imperator in concordia noſtra ea præſtiterit ambobus, quæ ſi tantum in alterum contuliſſet, ambos tamen æqualiter obligaſſet. Vtrunq; noſtrum ille optimi cuiuſq; ſpoliator, & carnifex, ſtragibus amicorum, & in proximum iacto fulmine afflauerat: iiſdem enim amicis gloriabamur, eoſdem amiſſos lugebamus: ac ſicut nũc ſpes, gaudiumq́;, ita tunc cõmunis nobis dolor, & metus erat. Habuerat hunc honorem periculis noſtris diuus Nerua, ut nos, etſi minus ut bonos, tamen promouere uellet: quia mutati ſeculi ſignum & hoc eſſet, quòd florerent, quorum præcipuum uotum antè fuerat, ut memoriæ principis elaberentur. Nondum biennium compleramus in officio laborioſiſſimo, & maximo, cum tu nobis optime principum, fortiſſime imperatorum conſulatum obtuliſti, ut ad ſummum honorem gloria celeritatis accederet. Tantum inter te & illos principes intereſt, qui beneficijs ſuis commendationem ex difficultate captabant: gratioresq́; accipientibus honores

arbitrabantur, ſi prius illos deſperatio, & tædium, & ſimilis repulſæ mora in notam quandam, pudoremq; uertiſſent. Obſtat uerecundia, quo minus percenſeamus, quo utrunq; noſtrũ teſtimonio ornaris, ut amore recti, amore reipub. priſcis illis conſulibus æquaueris, meritò nec'ne, neutram in partem decernere audeamus: quia nec fas eſt affirmationi tuæ derogare, & oneroſum confiteri uera eſſe, quæ de nobis præſertim tam magnifica dixiſti. Tu tamen dignus es, qui eos conſules facias, de quibus poſſis iſta prædicare. Tribuas ueniam, quod inter hæc beneficia tua gratiſſimum eſt nobis, quòd nos rurſus collegas eſſe uoluiſti: ita charitas mutua, ita congruens tenor uitæ, ita una eademq; ratio propoſiti poſtulabat, cuius ea uis, ut morum ſimilitudo concordiæ noſtræ gloriã minuat: ac perinde ſit mirũ, ſi alter noſtrum à collega, ac ſi à ſeipſo diſſentiat. Non ergo temporarium, & ſubitum eſt, quod uterq; collegæ cõſulatu tanquam iterum ſuo gaudet, niſi quòd tamẽ qui rurſus cõſules fiunt, bis quidem, ſed tẽporibus diuerſis obligantur: nos duos conſulatus accipimus ſimul, ſimul gerimus: alterq; in altero cõſul, ſed iterũ & pariter ſumus. Illud uerò quàm inſigne? quòd nobis præfectis ærario conſulatum antè, quàm ſucceſſorem dediſti? Aucta eſt dignitas dignitate, neq; continuatus tantum, ſed geminatus eſt honor, finemq; poteſtatis alterius tanquam parũ eſſet excipere, præuenit. Tanta tibi integritatis noſtræ fiducia fuit, ut nõ dubitares te ſalua diligẽtiæ tuæ ratione eſſe facturũ, ſi nos poſt maximũ officium priuatos eſſe non ſineres. Quid quòd eundẽ in annum conſulatum noſtrum cõtuliſti? Ergo nõ alia nos pagina, quàm te conſulẽ accipiet, & noſtra quoq; nomina addẽtur faſtis, quibus ipſe perſcriberis. Tu comitijs noſtris præſidere, tu

*nobis ſanctiſsimum illud carmen præire dignatus es, tuo iudicio conſules facti, tua uoce renunciati ſumus, ut idem honoribus noſtris ſuffragator in curia, in campo declarator exiſteres. Nam quòd cum potiſsimum mēſem attribuiſti, quē tuus natalis exornat, quàm pulchrū nobis? quibus edicto, quibus ſpectaculo celebrare continget diem illum triplici gaudio lætum, qui principē abſtulit peſsimū, dedit optimū, meliorem optimo genuit? Nos ſub oculis tuis auguſtior ſolito currus accipiet, nos inter ſecūda omina, & uota certantia, quæ præſenti tibi cōferentur, uehemur alacres, & incerti ex utra parte maior auribus noſtris accidat clamor. Super omnia tamen prædicandū uidetur, quòd pateris cōſules eſſe, quos feciſti: quippe nullum periculum, nullus ex principe metus cōſulares animos debilitat, & frangit: nihil inuitis audiendum, nihil coactis decernendum erit. Manet, manebitq; honori ueneratio ſua, nec ſecuritatē autoritate perdemus. Ac ſi quid fortè ex cōſulatus faſtigio fuerit diminutū, noſtra hæc erit culpa, nō ſeculi: Licet enim quantū ad principē, licet taleis cōſules agere, qualeis ante principes erant. Vllam'ne tibi pro beneficijs referre gratiā parem poſſumus, niſi tantū illam, ut ſemper nos meminerimus conſules fuiſſe, & cōſules tuos? Ea ſentiamus, ea cenſeamus, quæ cōſularibus digna ſunt. Ita uerſemur in Rep. ut credamus eſſe remp. nō conſilium noſtrum, nō operam ſubtrahamus, nec disiunctos nos, & quaſi dimiſſos cōſulatu, ſed quaſi adſtrictos & deuinctos putemus: eundemq; locū laboris & curæ, quē reuerentiæ, dignitatisq; teneamus. In fine orationis præſides, cuſtodesq; imperij, *Deos ego Conſul pro rebus humanis, ac te præcipue Capitoline Iupiter precor, ut beneficijs tuis faueas, tantis'que addas muneribus perpetuitatem. Audiſti, quæ*

*Diuos ego Conſules

ſti quæ malo principi precabamur: exaudi, quæ pro diſſimilimo optamus. Non *te diſtringimus uotis (non enim pacem, non concordiam, non ſecuritatem, non opes oramus, non honores) ſimplex, cunctaq; iſta complexum unum omnium uotum eſt, ſalus principis.* Nec *uerò nouam tibi iniungimus curam: tu enim iam tunc illum in tutelam recepiſti, cum prædonis auidiſſimi faucibus eripuiſti:* Neq; *enim ſine auxilio tuo cum altiſſima quæq; quaterentur, hic qui omnibus excelſior erat, inconcuſſus ſtetit: præteritus eſt à peſſimo principe, qui præteriri ab optimo non potuit.* Tu *clara iudicij tui ſigna miſiſti, cum proficiſcenti ad exercitum tuo nomine, tuo honore ceſſiſti.* Tu *uoce imperatoris, quid ſentires, locutus, filium illi, nobis parentem, tibi pontificem maximum elegiſti.* Quo *maiore fiducia ijſdem illis uotis, quæ ipſe pro ſe nuncupari iubet, oro & obteſtor, ſi bene* Remp. *ſi ex utilitate omnium regit.* Primum *ut illum nepotibus noſtris, ac pronepotibus ſerues: deinde ut quandoque ſucceſſorem ei tribuas, quem genuerit, quem formauerit, ſimilemq; fecerit adoptato: aut ſi hoc fato negatur, in conſilio ſis eligenti, monſtres'que aliquem, quem adoptari in capitolio deceat.* Vobis Patres C. *quantum debeam, publicis etiam monimentis continetur.* Vos *mihi in tribunatu quietis, in prætura modeſtiæ, uos in iſtis officijs etiam, quæ è ſtudijs noſtris circa tuendos ſocios iniunxeratis, cuncti conſtantiæ antiquiſſimum teſtimonium perhibuiſtis.* Vos *proxime deſtinationem conſulatus mei his adclamationibus approbauiſtis, ut intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, ut hunc conſenſum ueſtrum complectar, & teneam, & in dies augeam.* Etenim *memini tunc ueriſſime iudicari, meruerit quis honorem nec'ne, cum adeptus eſt.* Vos *modo fauete*

do fauete

do ſiuete huic propoſito, & credite, ſi curſu quondam prouectus ab illo inſidioſiſsimo principe antequàm pro-ſiteretur odium bonorum, poſtquàm profeſſus eſt, ſub-ſtiti: cum uiderem quæ ad honores compendia paterent, longius iter malui: ſi malis tēporibus inter mœſtos & pa uenteis, bonis inter ſecuros, gaudenteisq́; numeror: ſi de-nique intantum diligo optimum principem, inquantum inuiſus peſsimo fui. Ego reuerentiæ ueſtræ ſic ſemper in-ſeruiam, non ut me conſulem, & mox conſularem, ſed ut candidatum conſulatus putem.

DIXI.

C. PLINII SECVNDI NOVOCOMENSIS DE VIRIS ILLVSTRIBVS LIBER.

DE PROCA REGE *Albanorum.*

PROCA *rex Albanorum Amulium & Numitorem filios habuit, quibus regnū annuis uicibus habendum reliquit, & ut alternis imperarēt: ſed Amulius fratri im perium nō dedit. Et ut eum ſobole priua ret, Rheam Syluiam filiam eius Veſtæ ſacerdotem præfe-cit, ut uirginitate perpetua teneretur: quæ à Marte com-preſſa Romulum & Remum edidit. Amulius ipſam in uincula compegit. Paruulos in Tyberim abiecit, quos aqua in ſicco reliquit. Ad uagitum lupa accurrit, eos'que uberibus ſuis aluit. Mox Fauſtulus paſtor collectos Accæ*

Lauren

Laurentiæ coniugi educandos dedit. Qui poſtea Amulio interfecto, Numitori auo regnum reſtituerunt. Ipſi paſtoribus coadunatis, ciuitatem condiderunt, quam Romulus augurio uictor, quod ipſe X I I. *Remus* V I. *uultures uiderat, Romam uocauit: & ut eam prius legibus, quàm mœnibus muniret, edixit, ne quis uallum tranſiliret: quod Remus irridens, tranſiliuit, & à Fabio Celere centurione raſtro fertur occiſus.*

DE ROMVLO ROMANORVM *rege primo.*

Romulus Aſylum conuenis patefecit, & magno exercitu facto, cũ uideret coniugia deeſſe, per legatos à finitimis ciuitatibus petijt: quibus negatis, ludos Cõſualia ſimulauit, ad quos cũ utriuſq; ſexus multitudo ueniſſet, dato ſuis ſigno uirgines raptæ ſunt: ex quibus cũ una pulcherrima cũ magna omnium admiratione duceretur, Thalaßio eam duci reſpõſum. Quæ nuptiæ, quia feliciter ceſſerunt, inſtitutũ eſt, ut omnnibus nuptijs Thalaßij nomẽ inuocaretur. Cum fœminas finitimorũ Romani ui rapuiſſent, primi Cenienſes cõtra eos bellum ſumpſerũt. Aduerſum quos Romulus proceßit, & exercitum eorum, ac ducem Acronẽ ſingulari prælio deuicit. Spolia opima Ioui Pheretrio in capitolio conſecrauit. Sabini ob raptas bellũ aduerſus Romanos ſumpſerunt, & cũ Romæ appropinquarent, Tarpeiam uirginẽ nacti, quæ aquæ cauſa ſacrorum gratia hauriendæ deſcenderat, ei T. Tatius optionẽ muneris dedit, ſi exercitũ ſuum in capitolium produxiſſet. Illa petijt, quod illi in ſiniſtris manibus gerebant, uidelicet anulos, & armillas, quibus doloſe repromißis, Sabinos in arcẽ perduxit, ubi T. Tatius ſcutis eam obrui præcepit, Nam & ea in læuis habuerant. Romulus aduerſus

uerſus Tatium, qui montem Tarpeium tenebat, proceſſit, ac in eo loco, ubi nunc Rom. forum eſt, pugnam conſeruit: ibi Hoſtius Hoſtilius fortiſsime dimicans cecidit, cuius interitu cōſternati Romani fugere cœperunt. Tunc Romulus Ioui Statori ædem uouit, & exercitus ſeu ſorte, ſeu diuinitus reſtitit. Tunc raptæ in medium proceſſerunt, & hinc patres, inde coniuges deprecatæ pacem conciliarunt. Romulus fœdus percuſsit, & Sabinos in urbem recepit. Populum à Curibus oppido Sabinorum Quirites uocauit. Centum ſenatores ab ætate Patres appellauit. Treis equitum centurias inſtituit, quas ſuo nomine Ramnenſes, à Tito Tatio Tatienſes, à Lucumone Luceres appellauit. Plebem in triginta curias diſtribuit, easq́; raptarum nomine appellauit. Cum apud Capreæ paludem exercitum luſtraret, nunquam comparuit. Vnde inter patres, & populum ſeditione orta, Iulius Proculus uir nobilis in concionem proceſsit, & iureiurando firmauit, Romulum à ſe in colle Quirinali uiſum auguſtiore forma, cum ad Deos abiret: eundemq́; præcipere, ut ſeditionibus abſtinerent, uirtutem colerent, futurum, ut omnium gentium domini exiſterent. Huius autoritati creditum eſt, ædes in colle Quirinali Romulo conſtituta, ipſe pro deo cultus, & Quirinus eſt appellatus.

DE NVMA POMPILIO
Rom. rege ſecundo.

POſt conſecrationem Romuli, cum diu interregno ſeditiones orirētur, Numa Pompilius Pomponij filius, Curibus oppido Sabinorum accitus, cùm adducentibus ciuibus Romam ueniſſet, ut populum ferum religione molliret, ſacra plurima inſtituit, ædem Veſtæ fecit, uirgines Veſtales legit. Flamines treis, Dialem, Martialē, Quirinalem

nalem. Salios Martis ſacerdotes, quorum primus præſul uocatur, XII. inſtituit. Pontificē Maximum creauit. Portas Iano gemino ædificauit. Annū in XII. menſes distribuit, additis Ianuario et Februario. Leges quoq; plurimas & utileis, & omnia iuſſu Egeriæ nymphæ, uxoris ſuæ ſe facere ſimulans. Ob hanc tantam iuſtitiā bellum ei nemo intulit. Morbo ſolutus in Ianiculo ſepultus eſt, ubi poſt multos annos arcula cum libris à Terentio quodā exarata: qui libri, quia leueis quaſdam ſacrorum cauſas continebant, ex autoritate patrum cremati ſunt.

DE TVLLO HOSTILIO

Rom. rege tertio.

TVllus Hoſtilius, quia bonam operam aduerſum Sabinos nauauerat, rex creatus, bellum Albanis indixit, quod trigeminorum certamine finiuit. Albam propter perfidiam ducis Metij Suffetij diruit, Albanos Romam tranſire iuſſit. Curiam Hoſtiliam cōſtituit, montem Cœlium urbi addidit. Et dum Numam Pompilium ſacrificijs imitatur, Ioui Elicio litare non potuit, fulmine ictus cum regia conflagrauit. Cum inter Romanos, & Albanos bellum fuiſſet exortum, ducibus Hoſtilio & Suffetio, placuit rem paucorum certamine finire. Erant apud Romanos trigemini Horatij, tres apud Albanos Curiatij, quibus fœdere icto concurrentibus, ſtatim duo Romanorū ceciderunt. Tres Albanorum uulnerati. Vnus Horatius quamuis integer, quia tribus impar erat, fugam ſimulauit, & ſingulos per interualla, ut uulnerū erat dolor, interfecit. Et cū ſpolijs onuſtus rediret, ſororē obuiā habuit: quæ uiſo paludamento ſponſi ſui, qui unus ex Curiatijs erat, flere cœpit: frater eā occidit, qui apud duumuiros cōdemnatus, ad populum prouocauit, ubi patris lacrymis

crymis condonatus, ab eo expiandi gratia ſub Tigillum miſſus, quod nunc quoque uiæ ſuppoſitum Sororium appellatur. Metius Suffetius dux Albanorum, cum ſe inuidioſum apud ciueis uideret, quòd bellum ſolo trigeminorum certamine finiſſet, ut rem corrigeret, Veientes, & Fidenates aduerſum Romanos incitauit. Ipſe à Tullo in auxilium accerſitus, aciem in collem ſubduxit, ut fortunam belli experiretur, ac ſequeretur. Qua re Tullus intellecta, magna uoce ait, illud ſuo iuſſu Metiũ facere. Quare hoſtes territi, uictiq; ſunt. Poſtera die Metius cum ad gratulandum Tullo ueniſſet, iuſſu ipſius quadrigis religatus, ac in diuerſa diſtractus eſt.

DE ANCO MARTIO ROM.
rege quarto.

ANcus Martius Numæ Pompilij ex filia nepos, æquitate & religione auo ſimilis, Latinos bello domuit. Auentinũ & Ianiculum monteis urbi addidit. Noua mœnia oppido circundedit, ſyluas ad uſum nauium publicauit. Salinarum uectigal inſtituit. Carcerem primus ædificauit. Hoſtiam, coloniam maritimis commeatibus opportunam in hoſtia Tyberis deduxit. Ius feciale, quo legati ad res repetẽdas uterentur, ab Equicolis tranſtulit, quod primus fertur Heſus excogitaſſe: his rebus intra paucos dies confectis, immatura morte præreptus, nõ potuit præſtare, qualem promiſerat, regem.

DE LVCIO TARQVINIO
Priſco Rom. rege quinto.

LVcius Tarquinius Priſcus Lucumo Græci Demarathi filius, Corinthi tyrannidem fugiens, in Hetruriam commigrauit. Ipſe Lucumo dictus, urbe Tarquinijs profugis, Romam petijt. Aduenienti aquila pileum

ſuſtulit

ſuſtulit, & cum altè ſubuolaſſet, repoſuit. Tanaquil coniux, auguriorum perita, regnum ei portendi intellexit. Tarquinius pecunia, & induſtria dignitatem, atq; etiam Anci regis familiaritatem conſecutus, à quo tutor liberis relictus, regnum intercepit, & ita adminiſtrauit, quaſi iure adeptus fuiſſet. Centum patres in curiam legit, qui minorum gentium ſunt appellati. Equitum centurias numero duplicauit, nomina mutare non potuit: Accij Nauij auguris autoritate deterritus, qui fidem artis ſuæ nouacula, & cote firmauit. Latinos bello domuit. Circum maximum ædificauit, ludos magnos inſtituit. De Sabinis, & priſcis Latinis triumphauit: murum lapideum urbi circundedit. Filium XIII. annorum, quod in prælio hoſtem percuſsiſſet, prætexta, & bulla donauit: unde hæc ingenuorum puerorum inſignia eſſe cœperunt. Pòſt ab Anci liberis, immiſsis percuſſoribus, per dolum regno exutus eſt, & interfectus.

DE SERVIO TVLLIO
rege ſexto.

SERuius Tullius P. Corniculani, & Ocretiæ captiuæ *filius, cum in domo Tarquinij Priſci educaretur, flammæ ſpecies caput eius amplexa eſt. Hoc uiſo, Tanaquil ſummam ei dignitatem portendi intellexit. Coniugi ſuaſit, ut ita eum, ut liberos ſuos educaret. Qui cum adoleuiſſet, gener à Tarquinio adſumptus eſt. Et cum rex occiſus eſſet, Tanaquil ex altiore loco ad populum deſpiciens, ait: Priſcum Tarquinium graui quidem, ſed non letali uulnere accepto, petere, ut interim, dum conualeſcit, Seruio Tullio audientes eſſent. Seruius Tullius quaſi precario regnare cœpit, ſed recte imperium adminiſtrauit. Hetruſcos ſæpe domuit, collem Quirinalem, & Vi-*

minalem & Exquilias urbi addidit. Aggerem, foſſasq́; fecit. Populum in quatuor tribus distribuit, ac pòſt plebi diſtribuit annonã, mẽſuras, pondera, claſſes, centuriasq́; cõſtituit. Latinorum populis perſuaſit, uti exemplo eorum, qui Dianæ Epheſiæ ædem feciſſent, & ipſi ædem Dianæ in Auentino ædificarent. Quo effecto, bos cuidam Latino miræ magnitudinis nata eſt, reſpõſum ſomnio datum, eum populum ſummam imperij habiturũ qui prius bouem illam immolaſſet. Latinus bouem in Auentinũ egit, & cauſam ſacerdoti Romano expoſuit. Ille callidus, dixit prius cum uiuo flumine manus abluere debere. Latinus dum ad Tyberim deſcendit, ſacerdos bouem immolauit. Ita imperium ciuibus, ſibi gloriam facto, conſilioq́; uindicauit. Seruius Tullius filiam alteram ferocem, mitem alterã habens, cum Tarquinij Superbi filios pari animo uideret, ut omnium menteis morum diuerſitate leniret, ferocem miti, mitem feroci in matrimoniũ dedit. Sed mites ſeu forte, ſeu fraude perierunt. Feroces morum ſimilitudo coniunxit. Statim Tarquinius Superbus à Tullia incitatus, aduocato ſenatu regnum paternum repetere cœpit. Qua re audita, Seruius, dum ad curiam properat, iuſſu Tarquinij gradibus deiectus, & domum refugiens, interfectus eſt. Tullia ſtatim in forum properauit, & prima coniugem regem ſalutauit, à qua iuſſa turba recedere, cum domum rediret, uiſo patris corpore, mulionẽ euitantem, ſuper ipſum corpus carpentum agere præcepit. Vnde uicus ille Sceleratus dictus. Poſtea Tullia cum coniuge in exilium acta.

DE TARQVINIO SVPERBO ROmanorum rege VII.

Tarquinius Superbus cognomen moribus meruit. Occiſo Seruio Tullio, regnum ſceleſte occupauit, tamen bello

bello ſtrennuus, Latinos, Sabinosq́; domuit, Sueſſam Pometiam Hetruſcis eripuit. Gabios per Sextum filium ſimulato transfugio in poteſtatem redegit. Et ferias Latinas primus inſtituit. Lacus in Circo, & cloacam maximã fecit, ubi totius populi uiribus uſus eſt: unde illæ foſſæ Quiritum ſunt dictæ. Cum Capitolium inciperet, caput hominis inuenit: unde cognitum eſt eam urbem caput gentium futuram: & cum in obſidione Ardeæ filius eius Lucretiæ ſtuprum intuliſſet, cum eo in exilium actus, ad Porſenam Hetruriæ regem confugit, cuius ope regnum retinere tentauit. Pulſus, Cumas conceſſit, ubi per ſummam ignominiam reliquum uitæ tempus exegit.

DE TARQVINIO COLLATINO.

TArquinius Collatinus ſorore Tarquinij Superbi genitus, in contubernio iuuenum regiorum Ardeæ erat. Vbi cum forte in liberiore conuiuio coniugem ſuam unuſquiſq; laudaret, placuit experiri. Itaq; equis Romã petũt. Regias nurus in conuiuio, & luxu deprehendunt: exinde Collatiam petunt, Lucretiam inter ancillas in lanificio offendunt. Ita ea pudiciſſima iudicatur. Ad quã corrũpendam Tarquinius Sextus nocte Collatiam redijt, & iure propinquitatis in domum Collatini uenit, & in cubiculũ Lucretiæ irrupit, pudicitiam expugnauit. Illa poſtero die aduocatis patre & coniuge, rem expoſuit, & ſe cultro, quem ueſte texerat, occidit. Illi in exitium regum coniurarunt, eorumq́; exilio necem Lucretiæ uindicauerunt.

DE IVNIO BRVTO PRIMO ROmanorum conſule.

IVnius Brutus ſorore Tarquinij Superbi genitus, cum eandem fortunam timeret, in quam frater inciderat, qui ob diuitias & prudentiam fuerat ab auunculo occi-

ſus, ſtultitiam finxit. Vnde Brutus dictus. Iuuenibus regijs Delphos euntibus ridiculi gratia comes adſcitus, baculo ſambuceo aurum infuſum deo donum tulit. Vbi reſponſum eſt, eum Romæ ſummam poteſtatem habiturum, qui primus matrem oſcularetur: ipſe terram oſculatus eſt. Deinde propter Lucretiæ ſtuprum, cum Tricipitino, & Collatino in exitium regum coniurauit. Quibus in exilium actis, primus cõſul creatus, filios ſuos, fratrisq́;, quòd cum Aquilijs, & Vitellijs ad recipiendum in urbem Tarquinios coniurauerant, uirgis cæſos ſecuri percußit. Deinde in prælio, quod aduerſus eos gerebat, ſingulari certamine cum Arunte filio Tarquinij congreſſus, ſe ambo mutuis uulneribus occiderunt. Cuius corpus in foro poſitũ, à collega laudatum, matronæ anno luxerunt.

DE HORATIO COCLITE. 11

PORſena rex Hetruſcorum, cum Tarquinios in urbem reſtituere tentaret, & primo impetu Ianiculum cepiſſet, Horatius Cocles illo cognomine, quòd in alio prælio oculũ amiſerat, pro Ponte Sublicio ſtetit, & aciem hoſtium ſuſtinuit, donec pons à tergo interrumperetur, cum quo in Tyberim decidit, & armatus ad ſuos tranauit. Ob hoc ei tantum agri publice datum eſt, quantũ uno die circumarari potuiſſet: ſtatua quoq; ei in Vulcanali poſita.

DE MVTIO, QVI MANVM foculo immiſit. 12

CVm Porſena rex urbem obſideret, Mutius Scæuola Cordus uir Romanæ conſtantiæ ſenatum adijt, & ueniam transfugiendi petijt, necem regis repromittens. Accepta poteſtate, in caſtra Porſenæ uenit, ibiq; purpuratum pro rege deceptus occidit. Apprehenſus, & ad regem pertractus, dexteram aris impoſuit, hoc ſupplicij ab

ea exi

ea exigens, quòd in cæde peccaſſet. Vnde cum miſericordia regis abſtraheretur, quaſi beneficium referens ait, trecentos aduerſum eum ſimileis coniuraſſe. Qua re ille territus, bellum acceptis obſidibus depoſuit. Mutio prata trans Tyberim data, ab eo Mutia appellata. Statua quoq; ei honoris gratia conſtituta eſt.

DE COELIA VIRGINE. 17

PОrſena Cœliam uirginem nobilem inter obſides accepit, quæ deceptis cuſtodibus, noctu caſtris eius egreſſa, equũ, quem ſors dederat, arripuit, & Tyberim traiecit. A' Porſena per legatos repetita, reddita. Cuius ille uirtutem admiratus, cum quibus optaſſet in patriam redire permiſit. Illa uirgines, puerosq́; elegit, quorũ ætatem iniuriæ obnoxiam ſciebat, huic ſtatua equeſtris in foro poſita.

DE MORTE FABIAE GENTIS. 14

ROmani cum aduerſum Veienteis bellarent, eos ſibi hoſteis familia Fabiorum priuato nomine depoſcit, & profecti trecentiſex duce Fabio conſule fuerunt. Cum ſæpe uictores extitiſſent, apud Cremeram fluuium caſtra poſuerunt. Veientes ad dolos conuerſi, pecora ex aduerſo in conſpectu illorum poſuerunt: ad quæ progreſſi Fabij, in inſidias delapſi, ad unum occiſione perierunt. Dies quo id factum, inter nefaſtos relatus. Porta, qua profecti fuerant, Scelerata eſt appellata. Vnus ex ea gẽte propter impuberem ætatẽ domi relictus, genus propagauit ad Q. Fabium Maximum, qui Hannibalem mora fregit, Cũctator ab obtrectatoribus dictus. 15

DE LVCIO VALERIO PVBLICOLA.

LVcius Valerius Voleſi filius, primùm de Veientibus, iterum de Sabinis, tertiò de utriſque gentibus triumphauit: hic, quia in locum Tricipitini collegæ conſulem

ſubrogauerat, & domum in Veleia tutiſsimo loco habebat, in ſuſpicionem regni affectati uenit. Quo cognito, apud populum queſtus quòd de ſe tale aliquid timuiſſent, immiſit qui domum ſuam diruerent. Secures etiam faſcibus dempſit, eosq; in populi concione ſubmiſit. Legem de prouocatione à magiſtratibus ad populum tulit, hinc Publicola dictus. Cum diem obijſſet, publice ſepultus, & annuo matronarum luctu honoratus eſt.

DE AVLO POSTHVMIO. 16

TArquinius eiectus ad Manilium Tuſculanum generũ ſuum confugit, qui cùm Latio concitato Romanos grauiter urgeret, Aulus Poſthumius dictator dictus, apud Regilli lacum cum hoſtibus conflixit. Vbi cùm uictoria nutaret, magiſter equitum equis frænos detrahi iuſsit, ut irreuocabili impetu ferrentur: ubi & aciem Latinorum fuderunt, & caſtra ceperunt. Sed inter eos duo iuuenes candidis equis inſigni uirtute apparuerunt, quos dictator quæſitos, ut dignis muneribus honoraret, non reperit. Caſtorem & Pollucem ratus, communi titulo dedicauit.

DE LVCIO QVINTIO Cincinnato. 17

LVcius Quintius Cincinnatus filium Cæſonem petulantiſsimum abdicauit, qui & à cenſoribus notatus, ad Volſcos & Sabinos confugit, qui duce Cœlio Graccho bellũ aduerſum Romanos gerebant, & Q. Minutiũ conſulem in Algio monte obſidebant. Quintius Dictator dictus, ad quem miſsi legati, nudum eum arantem trans Tyberim offenderũt, qui inſignibus ſumptis conſulẽ obſidione liberauit. Quare à Minutio, & eius exercitu obſidionali corona donatus eſt. Vicit hoſteis. Ducem eorum in deditionẽ accepit, & in triumphi die ante currũ egit.

Sextode

Sextodecimo die dictaturam, quam acceperat, depoſuit, & ad agriculturam reuerſus: iterum poſt uiginti annos Dictator dictus, Spurium Melium regnum affectantem, à Seruilio Hala magiſtro equitum occidi iuſsit. Domum eius ſolo æquauit: unde locus ille Aequimelium dictus.

DE MENENIO AGRIPPA ROMANAE pacis inſigni arbitro.

Menenius Agrippa cognomento Lanatus, dux electus, aduerſum Sabinos, de ijs triumphauit: & cum populus à patribus ſeceſsiſſet, quòd tributum & militiam toleraret, nec reuocari poſſet, Agrippa apud eum, Olim, inquit, humani artus, cum uentrem ocioſum cernerent, ab eo diſcordarunt, & ſuum illi miniſterium negauerunt. Cum eo pacto & ipſi deficerent, intellexerunt uentrem acceptos cibos per omnia membra digerere: cum eo in gratiam redierunt. Sic ſenatus & populus, quaſi unum corpus diſcordia pereunt, concordia ualent. Hac fabula populus regreſſus eſt. Creauit tamen tribunos plebis, qui libertatem ſuam aduerſum nobilitatis ſuperbiam defenderent. Menenius autem tanta paupertate deceſsit, ut eum populus collatis quadrantibus ſepeliret, locum ſepulchro ſenatus publice daret.

DE CNEO MARTIO CORIOLANO.

Cneus Martius captis Coriolis urbe Volſcorum, Coriolanus dictus, ob egregia militiæ facinora à Poſthumio optionem munerum accipiens, equum tantum, & hoſpitē ſumpſit, uirtutis & pietatis exēplum. Hic cōſul graui annona aduectū è Sicilia frumentū magno precio, dādum populo curauit, ut hac iniuria plebs agros, non ſeditiones coleret. Ergo à tribuno plebis Decio die dicta, ad Volſcos conceſsit, eosq; duce Actio Tullio aduerſus Ro-

manos concitauit, & ad quartum ab urbe lapidem caſtra poſuit. Cumq; nullis ciuium legationibus flecteretur, à Veturia matre, & Volumina uxore matronarum numero comitata motus, omiſſo bello, ut proditor occiſus eſt. Ibi templum Fortunæ muliebri conſtitutum eſt.

DE LICINIO STOLONE PRIMO *conſule ex plebe.*

FAbius Ambuſtus ex duabus filijs alteram Licinio Stoloni, alteram Aulo Sulpitio patritio coniugem dedit: quarum plebeia cum ſororem ſalutaret, cuius uir tribunus militum conſulari poteſtate erat, faſces lictorias foribus appoſitos indecenter expauit, à ſorore irriſa, marito queſta, qui adiuuante ſocero, ut primum tribunatum plebis aggreſſus eſt, legem tulit, ut alter conſul ex plebe crearetur. Lex reſiſtente Appio Claudio, lata tamen. Et primus Licinius Stolo conſul factus, idem lege ſanciuit, ne cui plebeio plus centum iugera agri habere liceret. Et ipſe cum iugera centum quinquaginta haberet, & altera emancipati filij nomine poſſideret, in iudicium uocatus, & primus omnium ſua lege punitus eſt.

DE VIRGINIO CENTVRIONE *filiæ occiſore.*

POpulus Romanus cum ſeditioſos magiſtratus ferre non poſſet, decemuiros legibus ſcribendis creauit, qui eas ex libris Solonis translatas duodecim tabulis expoſuerunt. Sed cum pacto dominationis magiſtratum ſibi prorogarent, unus ex ipſis Appius Claudius Virginiam Virginij centurionis filiam in Algido militantis adamauit: quam cum corrumpere non poſſet, clientem ſubornauit, qui eam in ſeruitutem depoſceret, facile uicturus, cum ipſe eſſet accuſator & iudex: pater re cognita, cùm

ipſo

ipſo iudicij die ſuperueniſſet, & filiã iam addictã uideret, ultimo eius adloquio impetrato, cum eam in ſecretum abduxiſſet, occidit, & corpus eius humero gerens, ad exercitum profugit, & milites ad uindicandum facinus accendit: qui creatis decem tribunis Auentinum occuparunt. Decemuiros abdicare ſe magiſtratu præceperunt, eosq́; omnes aut morte, aut exilio punierunt. Appius Claudius in carcere necatus eſt.

DE AESCVLAPIO RO*mam aduecto.*

ROmani ob peſtilentiam reſponſo monete, ad Aeſculapium Epidauro accerſendum decem legatos principe Q. Volumnio miſerunt. Qui cum eò ueniſſent, & ſimulachrum ingens mirarentur, anguis è ſedibus eius elapſus uenerabilis, non horribilis, per mediam urbem cum admiratione omnium ad nauem Romanorum perrexit, & ſe in Volumnij tabernaculo cõſpirauit. Legati Deum uehentes, Antium profecti ſunt, ubi per mollitiẽ anguis proximum Aeſculapij fanum petijt, & poſt paucos dies ad nauim redijt: & cum aduerſo Tyberi ſubueheretur, in proximam ſyluam deſiluit, ubi templum ei conſtitutum, & peſtilentia mira celeritate ſedata eſt.

DE FVRIO CAMILLO VR*bis Rom. liberatore.*

FVrius Camillus cum Phaliſcos obſideret, ac ludi literarum magiſter principum filios ad eum adduxiſſet, uinctum cum iiſdem pueris in urbem redigendum, & uerberandum tradidit. Statim Phaliſci ſe ei ob tantam iuſtitiã dediderunt. Veios decenni obſidione domuit, deq́; iis triumphauit. Poſtmodum crimini datum quòd albis equis triumphaſſet, & prædam inique diuiſiſſet, die dicta ab

Apuleio tribuno plebis damnatus, Ardeam conceßit: mox cum Galli Senones relictis ob ſterilitatem agris ſuis, Cluſium Hetruriæ obſiderent, mißi ſunt Romani tres legati, qui Gallos monerent, ut ab oppugnatione deſiſterent. Ex ijs unus contra ius gentium in aciem proceßit, & ducem Senonum interfecit. Quo commoti Galli petitis in deditionem legatis, nec impetratis Romam petierunt, & exercitum Romanum apud Alliam fluuium occiderunt, die XVI. Kalend. Auguſti, qui dies inter nefaſtos relatus Allienſis dictus. Victores Galli urbem intrauerunt, ubi nobilißimos ſenum in curulibus, & honorum inſignibus primo ut deos uenerati, deinde ut homines deſpicati, interfecere. Reliqua iuuentus cum Manlio in Capitolium fugit, ubi obſeſſa Camilli uirtute liberata eſt, qui abſens Dictator dictus, collectis reliquijs, Gallos improuiſos internetione occidit. Populũ Romanũ migrare Veios uolentẽ retinuit. Sic & oppidũ ciuibus, & ciueis oppido reddidit.

DE MANLIO CAPITOLINO.

Manlius ob defenſum Capitoliũ, Capitolinus dictus, ſexdecim annorum uoluntarium militem ſe obtulit. Trigintaſeptem militaribus donis à ſuis ducibus ornatus, uigintitreis cicatrices in pectore habuit. Capta urbe autor in Capitolium fugiendi: quadam nocte clangore anſeris excitatus, Gallos aſcendenteis deiecit. Patronus à ciuibus appellatus, & farre donatus eſt. Donum etiam in Capitolio publice accepit. Qua ſuperbia elatus, cum à ſenatu ſuppreßiſſe Gallicos theſauros argueretur, et addictos propria manu liberaret, regni affectati ſuſpicione, in carcerem coniectus, populi cõſenſu liberatus eſt. Rurſus cum in eadem culpa, & grauius perſeueraret, & reus factus, & ob conſpectum Capitolij ampliatus, alio deinde loco

damnatus

damnatus,& de ſaxo Tarpeio præcipitatus. Domus diruta,bona publicata. Gentilitas eius Manlij cognomine iurauit,ne quis poſtea Capitolinus uocaretur.

DE CORNELIO COSSO.

FIdenates fidei Romanorum hoſtes, ut ſine ſpe ueniæ fortius dimicarent,legatos ad ſe miſſos interfecerunt, ad quos Quintius Cincinnatus Dictator miſſus,magiſtrū equitum habuit Cornelium Coſſum, qui Larten Tolunnium ducē ſua manu interfecit. De eo ſpolia opima Ioui Pheretrio ſecundus ab Romulo conſecrauit.

DE PVBLIO DECIO PATRE.

DEcius Mus bello Samnitico ſub Valerio Maximo, & Cornelio Coſſo conſulibus tribunus militum exercitu in anguſtijs Gauri montis inſidijs hoſtium clauſo, accepto,quod poſtulauerat,præſidio, in ſuperiorē locum euaſit,hoſteis terruit. Ipſe intempeſta nocte per medias cuſtodias ſomno oppreſſas incolumis euaſit. Ob hoc exercitu ciuica corona de quercu,quæ dabatur ei,qui ciueis in bello ſeruaſſet:obſidionalis,quæ dabatur ei, qui obſidione ciueis liberaſſet,donatus eſt. Conſul bello Latino collega Manlio Torquato poſitis apud Veſerim fluuium caſtris, cum utriq; cōſuli ſomnio obueniſſet,eos uictores futuros, quorum dux in prælio cecidiſſet: cùm collato cum collega ſomnio conueniſſet,ut cuius cornu in acie laboraret, dijs ſe manibus uoueret:inclinante ſua parte,ſe & hoſteis per Valerium pontificem dijs manibus deuouit. Impetu in hoſteis facto,uictoriam ſuis reliquit.

DE PVBLIO DECIO FILIO.

PVblius Decius Decij filius,primò conſul de Samnitibus triumphauit. Spolia de ijs Cereri cōſecrauit. Iterum,& tertio conſul multa domi militiaq; geſſit. Quarto

conſu

conſulatu cum Fabio Maximo,cum Galli,Samnites,Vmbri,Tuſci contra Romanos conſpiraſſent, ibi exercitu in aciem ducto,& cornu inclinante,exemplum patris imitatus,aduocato M. Liuio pontifice haſtæ inſiſtens & ſolennia uerba reſpondens,ſe & hoſteis dijs manibus deuouit. Impetu in hoſteis facto,uictoriam ſuis reliquit. Corpus à Collega laudatum,magnifice ſepultum eſt.

DE TITO MANLIO TORQVATO. 28

Titus Manlius Torquatus ob ingenij, & linguæ tarditatem à patre rus relegatus, cum audiſſet ei diem dictam à Pomponio Trib. Pleb.noctu urbem petijt.Secretum colloquium à tribuno impetrauit, & gladio ſtricto, dimittere eum accuſationem terrore multo compulit. Sulpitio dictatore tribunus militũ Gallum prouocatorẽ occidit.Torquem ei detractum,ceruici ſuæ induit. Cõſul bello Latino filium ſuum,quòd contra imperium pugnaſſet,ſecuri percuſſit. Latinos apud Veſerim fluuiũ Decij collegæ deuotione ſuperauit.Cõſulatũ recuſauit, quòd diceret neq; ſe populi uitia, neq; illũ ſeueritatẽ ſuã poſſe ſufferre.

DE MARCO VALERIO CORVINO. 29

Reliquias Senonum Camillus perſequebatur, aduerſum ingentem Gallum prouocatorem ſolus Valerius Trib.militũ omnibus territis proceſſit:coruus ab ortu ſolis galeæ eius inſedit, & inter pugnandum ora oculoſq; Galli uerberauit:hoſte deuicto Valerius Coruinus dictus: hic cum ingens multitudo ære alieno oppreſſa Capuã occupare tentaſſet,& ducem ſibi Quintium neceſſitate compulſum feciſſet,ſublato ære alieno,ſeditionem compreſſit.

DE PONTIO THELESINO. 30

Caius Veturius,& Spurius Poſthumius conſules bellum aduerſum Samnites gerentes à Pontio Theleſi-

no

no duce hoſtium per inſidias ſeducti ſunt. Nam *ille ſimulatos transfugas miſit, qui* Romanis *dicerent, Luceriam à Samnitibus obſideri in Apulia, quò duo itinera ducebãt, aliud longius, & tutius: aliud breuius, & periculoſius.* Feſtinantibus *itaq;, cum inſidias ſtatuiſſet, qui locus furculæ Caudinæ uocatur,* Pontius *accitum patrem* Herennium *rogauit, quid fieri placeret.* Ille *ait: aut omneis occidendos, ut uires frangerentur: aut omneis dimittendos, ut beneficio obligarentur.* Vtroq; *improbato conſilio, omneis ſub iugo miſit ex fœdere: quod à* Romanis *improbatum eſt.* Poſthumius Samnitibus *deditus, nec receptus.*

DE LVCIO PAPYRIO CVRSORE. 31

LVcius Papyrius *à uelocitate* Curſor, *cum conſulem ſe aduerſis ominibus aduerſum Samnites progreſſum eſſe ſenſiſſet, ad auſpicia repetenda* Romam *regreſſus, edixit* Fabio Rutiliano, *quem exercitui præponebat, ne manum cum hoſte confereret. Sed ille opportunitate ductus pugnauit.* Reuerſus *eum ſecuri ferire uoluit: ille in urbem confugit, nec ſupplicem* Tribuni *tuebantur.* Deinde *pater lacrymis, populus precibus ueniam impetrarunt.* Papyrius *de Samnitibus triumphauit.* Idem *Præneſte cum prætorem grauiſſime increpuiſſet:* Expedi, *inquit, lictor ſecures: & cum eum metu mortis attonitum uidiſſet, incommodam ambulantibus radicem excìdi iuſſit.*

DE QVINTO FABIO *Rutiliano.* 32

QVintus Fabius Rutilianus, *primus ex ea familia ob uirtutem* Maximus, *magiſter equitum à* Papyrio Curſore *ſecuri penè percuſſus.* Primum *de Apulis &* Lucerinis, *iterum de Samnitibus, tertio de Gallis,* Vmbris, Marſis, *atq;* Tuſcis *triumphauit.* Cenſor Libertinos *tribus*

bus amouit. Iterum Cenſor fieri noluit, dicens non eſſe ex uſu Reipub. eoſdem Cenſores ſæpius fieri. Hic primus inſtituit, uti equites Romani Idibus Quintilibus ab æde Honoris equis inſidentes in Capitolium tranſirent. Mortuo huic tantum æris populi liberalitate congeſtum, ut inde filius uiſcerationem & epulas publice daret.

DE MARCO CVRIO Dentato. 33

MArcus Curius Dentatus primo de Samnitibus triumphauit, quos uſq; ad mare ſuperum perpacauit. Regreſſus in concione ait: Tantum agri cepi, ut ſolitudo futura fuerit, niſi tantum hominum cepiſſem: tantum porrò hominum cepi, ut fame perituri fuerint, niſi tantum agri cepiſſem. Iterum de Sabinis triumphauit. Tertio de Lucanis ouans urbem introiuit. Pyrrhum regem Epirotarum Italia expulit: quaterna dena agri iugera uiritim populo diuiſit. Sibi deinde totidem conſtituit, dicens neminē eſſe debere, cui non tantum ſufficeret. Legatis Samnitum aurū offerētibus, cum ipſe in foco rapas torreret: Malo, inquit, hæc in fictilibus meis eſſe, & aurum habentibus imperare. Cum interuerſæ pecuniæ argueretur, cadum ligneum, quo uti ad ſacrificia conſueuerat, in medium protulit: iurauitq; ſe nihil amplius de præda hoſtili in domum ſuam conuertiſſe. Aquam deinde Anienem manibus hoſtium in urbem induxit. Tribunus plebis patres autores fieri coēgit comitijs, quibus plebeius magiſtratus creabatur: ob hæc merita domus ei apud Tiphatā, & agri iugera quingenta publice data.

DE APPIO CLAVDIO CAECO. 34

APpius Claudius Cæcus in Cenſura libertinos quoq; in ſenatum legit, epulandi, decantandiq; ius tibicinibus

bus in publico ademit. Duæ familiæ ad Herculis ſacra ſunt deſtinatæ, ſcilicet [Potitiorum & Pinariorum. Potitios Herculis ſacerdotes precio corrupit, ut ſacra Herculea ſeruos publicos edocerent, unde cæcatus eſt. Gens Potitiorum funditus periјt. Ne conſulatus cum plebeijs communicaretur, acerrime reſtitit: ne Fabius ſolus ad bellum mitteretur, contradixit. Sabinos, Samnites, Hetruſcos bello domuit. Viam uſq; Brunduſium ſtrauit lapidibus, unde illa Appia dicta. Aquam Anienem in urbem induxit. Cenſurã ſolus omni quinquennio obtinuit. Cum de pace Pyrrhi ageretur, & gratia potentum per legatum Cineam precio quæreretur, ſenex & cæcus lectica in ſenatum latus, turpiſsimas conditiones magnifica oratione diſcuſsit.

DE PYRRHO REGE *Epeirotarum.* 75

PYrrhus rex Epeirotarum materno genere ab Achille, paterno ab Hercule oriundus, cum imperium orbis agitans Romanos potenteis uideret, Apollinem de bello conſuluit. Ille ambigue reſpondit: Aio te Aeacida Romanos uincere poſſe: hoc dicto in uoluntatem tracto, auxilio Tarentinis uenit, bellum Romanis intulit, Leuinum conſulem apud Heracleam Elephantorum nouitate turbauit. Cumq; Romanos aduerſis uulneribus occiſos uideret: Ego, inquit, talibus uiris breui orbem terrarum ſubigere potuiſſem. Amicis gratulantibus, Quid mihi cum tali uictoria, inquit, ubi exercitus robur amittam? ad uigeſimum ab urbe lapidem caſtra poſuit, captiuos Fabricio gratis reddidit. Viſo Leuinij exercitu, eandem ſibi ait aduerſum Romanos, quàm Herculi aduerſus hydram fuiſſe fortunam. À Curio & Fabricio ſuperatus, Tarentum refugit, in Siciliã traiecit. Mox in Italiam Locros regreſſus,

pecun

pecuniam Proſerpinæ auehere tentauit. Sed ea naufragio elata eſt. Tum in Græciã regreſſus, dum Argos oppugnaret, ictu tegulæ proſtratus eſt. Corpus ad Antigonum regem Macedoniæ delatum, magnifice ſepultum.

36 DE VOLSINIIS.

VOlſinij, Hetruriæ nobile oppidum, luxuria penè perierunt. Nam cum temere ſeruos manumitterẽt, dum in curiam legerẽt, conſenſu ſeruorum oppreßi, cum multa indigna paterentur, clàm Roma auxilium petierunt. Miſſusq; Decius Muræna mox libertinos omneis aut in carcere necauit, aut dominis in ſeruitutem reſtituit.

DE APPIO CLAVDIO

37 Caudace.

APpius Claudius uictis Volſinienſibus cognomento Caudax, frater Cæci fuit, Conſul ad Mamertinos liberandos miſſus, quorum arcem Carthaginienſes, & Hiero rex Syracuſanus obſidebãt. Primo ad explorandos hoſteis fretum piſcatoria naui traiecit, & cum duce Carthaginienſium egit, ut præſidium arce deduceret: Rhegium regreſſus quinqueremem hoſtium copijs pedeſtribus cepit, phalangem in Siciliã traduxit. Carthaginienſeis Meſſana expulit. Hierona regem prælio apud Syracuſas in deditionem accepit: qui eo periculo territus Romanorum amicitiam petijt, eiſq; poſtea fidelißimus fuit.

DE CNEO DVILLIO ET HImilcone Pœnorum duce.

38

CNeus Duillius primo Punico bello dux contra Carthaginienſeis miſſus, cum uideret eos multum mari poſſe, claſſem magis ualidam, quàm decoram fabrefecit: & quas Coruos uocauere, manus ferreas cum irriſu hoſtium primus inſtituit. Quibus inter pugnandum hoſtium naueis

naueis apprehendit, qui uicti, & capti ſunt. Himilco dux claßis Carthaginem fugit, & à ſenatu quæſiuit, quid faciendum cenſerent: omnibus ut pugnaret, adclamantibus: Feci, inquit, & uictus ſum: ſic pœnam crucis effugit. Nā apud Pœnos dux male re geſta puniebatur. Duillio conceſſum eſt, ut prælucente funali, & præcinente tibicine, à cœna publice rediret.

DE ATTILIO CALATINO.

ATtilius Calatinus dux Romanorum aduerſus Carthaginiēſeis miſſus, maximis & munitißimis ciuitatibus, Aetna, Drepano, Lilybæo hoſtilia præſidia deiecit. Panormum cepit, totamq; Siciliā peruagatus, paucis nauibus magnam hoſtium claſſem, duce Hamilcare, ſuperauit. Sed cum ad Camerinam ab hoſtibus obſeſſam feſtinaret, à Pœnis in anguſtijs clauſus eſt, ubi tribunus militum Calpurnius Flamma acceptis trecentis in ſuperiorem locum euaſit. Conſulem liberauit: ipſe cum trecentis pugnans cecidit, & poſtea ab Attilio ſemianimis inuentus, & ſanatus, magno poſtea terrori hoſtibus fuit. Attilius glorioſe triumphauit.

DE MARCO ATTILIO REGVLO.

MArcus Attilius Regulus conſul, fuſis Salentinis triumphauit, primusq; Romanorum ducum in Africam claſſem traiecit, quaſſatas, duce Hamilcare, naueis longas treis & ſexaginta accepit. Oppida ducenta, & hominum ducenta milia cepit: abſente eo coniugi eius, & liberis ob paupertatē ſumptus publice dati. Mox arte Xanthippi Lacedæmonij mercenarij militis captus, in carcerē miſſus, legatus de permutādis captiuis Romā miſſus, dato iureiurādo, ut ſi nō impetraſſet, ita demū rediret, in ſenatu conditionem diſſuaſit, reiectisq; à ſe coniuge & liberis,

Carthaginem regreſſus, ubi in arcam ligneam coniectus, clauis introrſum adactis, uigilijs ac dolore punitus eſt.

DE Q. LVCTATIO CATVLO.

QVintus Luctatius Catulus primo Punico bello trecentis nauibus aduerſum Pœnos profectus, ſexcentas eorum naueis commeatibus, & alijs oneribus impeditas duce Himilcone apud Egates inſulas inter Siciliam et Africam depreßit, finemq; bello impoſuit. Pacem petentibus hac conditione conceßit, ut Sicilia, Sardinia, & cæteris inſulis intra Italiam, Africamq; decederent, Hiſpania citra Hiberum fluuium abſtinerent.

DE HANNIBALE CARTHAginienſi duce.

HAnnibal Hamilcaris filius, undecim annos natus à patre aris admotus, odium in Romanos perenne iurauit. Exinde ſocius, & miles in caſtris patris fuit, mortuo eo cauſam belli quærens, Saguntum Romanis fœderatam intra ſex menſeis euertit. Tum Alpibus patefactis, in Italiam traiecit. P. Scipionem apud Ticinum, Sempronium Longum apud Trebiam, Flaminium apud Thraſimenum, Paulum & Varronem apud Cannas ſuperauit. Cumq; urbem capere poſſet, in Campaniam diuertit, cuius delicijs elanguit. Et cum ad tertium ab urbe lapidem caſtra poſuiſſet, tempeſtatibus repulſus primum à Fabio Maximo fruſtratus, deinde à Valerio Flacco repulſus, à Graccho & Marcello fugatus, in Africam reuocatus, à Scipione ſuperatus, ad Antiochum regem Syriæ confugit, cumq; hoſtem Romanis fecit: quo uicto ad Pruſiam Bithyniæ regem conceßit. Vnde Romam legatione repetitus, hauſto, quod ſub annuli gemma habebat, ueneno, abſumptus eſt: poſitus apud Libyſſan in arca lapidea, in

qua

qua hodie quoq; inſcriptum eſt: HANNIBAL HIC SITVS EST.

DE Q. FABIO MAXIMO. 43

QVintus Fabius Maximus Cunctator, ut Verrucoſus à uerruca in labris, ita Ouicula à clementia morum. Conſul de Liguribus triumphauit. Hannibalem mora fregit. Minutium magiſtrum equitum imperio æquari ſibi paſſus eſt, & nihilominus periclitanti ſubuenit. Hannibalem in agro Falerno incluſit. Manlium Statilium transfugere ad hoſteis uolentem, equo & armis donatis retinuit, & Lucano cuidam fortiſsimo ob amorem mulieris infrequenti, eandem emptam dono dedit. Tarentum ab hoſtibus recepit. Herculis ſignum inde translatum in Capitolio dedicauit. De redemptione captiuorum cum hoſtibus pepigit: quod pactum cum à ſenatu improbaretur, fundum ſuum ducentis millibus uendidit, & fidei ſatisfecit.

DE P. SCIPIONE NASICA. 44

PVblius Scipio Naſica à ſenatu uir optimus iudicatus, matrem deûm hoſpitio recepit: cũ aduerſum auſpicia conſulem ſe à Graccho nominatum cõperiſſet, magiſtratu ſe abdicauit. Cenſor ſtatuas, quas ſibi quiſque per ambitionem in foro ponebat, ſuſtulit. Conſul Delminium urbẽ Delmatarum expugnauit: imperatoris nomen à militibus, & ab ſenatu triumphum recuſauit oblatum. Eloquentia primus, iuris ſcientia conſultiſsimus, ingenio ſapientiſsimus fuit, unde uulgò Corculum dictus.

DE MARCO MARCELLO. 45

MArcus Marcellus Viridomarum Gallorum ducem ſingulari prælio fudit, ſpolia legit apud Nolam, Hannibalẽ primus locorũ anguſtia adiutus uinci docuit.

Syracuſas per treis annos expugnauit, & cum per calumniam triūphus ei à ſenatu negaretur, de ſua ſententia in Albano monte triumphauit. Quinquies conſul, inſidijs Annibalis deceptus occubuit, & magnifice ſepultus. Oſſa Romam remiſſa, à prædonibus intercepta perierunt.

46 DE LIVIA CLAVDIA.

uirgine Veſtali.

HAnnibale Italiam deuaſtante, ex reſponſo librorum Sibyllinorū mater deûm è Peſſinunte accerſita, cum aduerſo Tyberi ueheretur, repente in alto ſtetit: & cum moueri nullis uiribus poſſet, ex libris cognitum eſt, caſtiſſimæ demum fœminæ manu moueri poſſe. Tum Claudia uirgo Veſtalis falſo inceſtu ſuſpecta, deam orauit, ut ſi pudicam ſciret, ſequeretur. Et zona impoſita nauem mouit. Simulachrum matris deûm aduexit. Templum ædificauit Naſica, qui uir optimus iudicabatur.

47 DE MARCO PORTIO CATONE.

MArcus Portius Cato genere Tuſculanus à Valerio Flacco Romam ſolicitatus, tribunus militum in Sicilia, quæſtor ſub Scipione fortiſſimus, Prætor iuſtiſſimus fuit. In prætura Sardiniam ſubegit. Vbi ab Ennio Græcis literis inſtitutus, conſul Celtiberos domuit. Et ne rebellare poſſent, literas ad ciuitates ſingulas miſit, ut muros diruerent, cum unaquæq; ſibi ſoli imperari putaret, fecerunt. Syriaco bello tribunus militum ſub Marco Atilio Glabrione occupatis Thermopylarū iugis, præſidiū hoſtium depulit. Cenſor L. Flaminium conſularem ſenatu mouit, quòd ille in Gallia ad cuiuſdam ſcorti ſpectaculum eductum quendam è carcere in conuiuio iugulari iuſſiſſet. Baſilicā ſuo nomine primus fecit. Matronis ornamēta erepta Oppia lege repetentibus reſtitit. Accuſator aſſiduus

duus malorum, Galbã octogenarius accuſauit. Ipſe quadragies quater accuſatus, glorioſe abſolutus. Carthaginem delendam cenſuit. Poſt octoginta annos filium genuit. Imago huius funeris gratia produci ſolet.

DE CLAVDIO NERONE, ET Haſdrubale fratre Hannibalis.

HAſdrubal frater Hannibalis ingẽtibus copijs in Italiam traiecit: actumq́; erat de Romano imperio, ſi cõiungere Hannibali copias potuiſſet. Sed Claudius Nero, qui in Apulia cum Hannibale caſtra coniunxerat, relicta in caſtris parte, cum delectis ad Haſdrubalem properauit, & ſe Liuio collegæ apud Senã oppidum, & Metaurum flumen coniunxit: amboq́; Haſdrubalem uicerũt. Nero regreſſus, pari celeritate, qua uenerat, caput Haſdrubalis ante uallum Hannibalis proiecit. Quo ille uiſo, uinci ſe fortuna Carthaginis confeſſus eſt: ob hæc Liuius triumphans, Nero ouans, urbem introierunt.

DE PVBLIO CORNELIO Scipione Africano.

PVblius Scipio ex uirtutibus cognominatus Africanus, Iouis filius creditus: nam antè quàm conciperetur, ſerpens in lecto matris eius apparuit. Et ipſi paruulo draco circunfuſus nihil nocuit. In capitolium intempeſta nocte eunti nunquàm canes allatrauerunt. Nec hic quicquã prius cœpit, quàm in cella Iouis diutiſsime ſediſſet, quaſi diuinam mentẽ accepiſſet. Decem & octo annorum patrem apud Ticinum ſingulari uirtute ſeruauit. Clade Cannenſi nobiliſsimos iuuenes Italiã deſerere cupienteis ſua autoritate compeſcuit. Reliquias incolumeis per media hoſtium caſtra Canuſium perduxit. Vigintiquatuor annorum prætor in Hiſpaniam miſſus, Carthaginem, qua

die uenit, cepit. Virginem pulcherrimam, ad cuius aſpectum concurrebatur, ad ſe uetuit adduci, patriq; eius, ac ſponſo reſtitui iuſsit. Haſdrubalem, Magonemq; fratres Hannibalis Hiſpania expulit. Amicitiam cum Syphace Maurorum rege coniunxit. Maſiniſſam in ſocietatem recepit. Victor domum regreſſus, conſul ante annos factus, concedente collega in Africam claſſe traiecit. Haſdrubalis & Syphacis caſtra una nocte perrupit. Reuocatum ex Italia Hannibalem ſuperauit. Victis Carthaginienſibus leges impoſuit. Bello Antiochi legatus fratri fuit, captum filium gratis recepit. À Petilio Acteo Tribuno Pl. repetundarũ accuſatus, librũ rationum in conſpectu populi ſcidit: Hac die, inquit, Carthaginem uici, quaſi bonũ factũ, in capitolium eamus, & dijs ſupplicemus. Inde in uoluntarium exiliũ conceſsit, ubi reliquã egit ætatẽ. Moriens ab uxore petijt, ne corpus ſuum Romam referretur.

50 DE LIVIO SALINATORE.

Liuius Salinator primo cõſul de Illyrijs triumphauit: deinde ex inuidia peculatus reus ab omnibus tribubus, excepta Metia, condemnatus: Iterum cum Claudio Nerone inimico ſuo cõſul, ne Reſp. diſcordia male adminiſtraretur, amicitiam cum eo iniunxit, & de Haſdrubale triumphauit. Cenſor cum eodem collega omneis tribus, excepta Metia, ærarias fecit. Stipendio priuauit eo crimine, quòd aut prius ſe iniuſte condemnaſſent, aut poſtea tantos honores non recte tribuiſſent.

51 DE T. QVINTIO FLAMINIO.

Titus Quintius Flaminius, Flaminij, qui apud Traſimenum perijt, filius, conſul Macedoniam ſortitus, ducibus Charopis principis paſtoribus prouinciam ingreſſus, regem Philippum prælio fudit, caſtris exuit:

filium

filium eius Demetrium *obſidem accepit, quem pecunia multatum in regnum reſtituit.* À Nabide *quoq;* Lacedæ*monio filium obſidē accepit. Liberos etiam* Græcos Ne*meæ per præconem pronunciauit. Legatus etiam ad* Pru*ſiam, ut* Hannibalem *repeteret, miſſus.*

DE Q. FVLVIO NOBILIORE. 52

QVintus Fuluius Nobilior *conſul* Etolos, *Ambraciotasq; ſuperauit.* Vnde *ouans urbē introijt.* Con*ſul* Achæos, *qui bello* Macedonico *interfuerant, poſt* An*tiochum defecerant, prælijs frequentibus uictos, & in* Ambraciam *oppidum coactos, in deditionem accepit, tamen ſignis, tabulisq; pictis ſpoliauit, de quibus triumphauit. Quam uictoriam per ſe magnificam* Marcus Ennius *amicus eius inſigni laude celebrauit.*

DE L. SCIPIONE ASIATICO. 53

SCipio *Aſiaticus, frater Africani, infirmo corpore, tamen in Africa uirtutis nomine à fratre laudatus, conſul* Antiochum *regē* Syriæ *legato fratre apud* Sipylum *montem, cum arcus hoſtium pluuia hebetati fuiſſent, uicit, & regni relicti à patre parte priuauit, hinc Aſiaticus dictus.* Pòſt *reus pecuniæ interceptæ, ne in carcerem duceretur,* Gracchus *trib. pl. interceſſit.* M. Cato *cenſor, equum ei ignominiæ cauſa ademit.*

DE ANTIOCHO REGE SYRIAE. 54

ANtiochus *Syriæ rex nimia opum fiducia bellū* Ro*manis intulit, ſpecie* Lyſimachiæ *repetendæ, quàm à maioribus ſuis in* Thracia *conditam* Romani *poſſidebant, ſtatimq; Græciam, inſulasq; eius occupauit.* In Eu*boëa luxuria elanguit, aduentu* Attilij Glabrionis *exercitus* Thermopylas *occupauit.* Vnde *induſtria* Marci Catonis *eiectus, in Aſiam refugit, nauali prælio, cui* Han-

nibalem præfecerat à L. Aemilio Regillo ſuperatus, filium Scipionis Africani, quem inter nauigandum ceperat, patri remiſit: qui ei, quaſi pro reddenda gratia ſuaſit, ut amicitiam Romanã peteret. Antiochus ſpreto conſilio, apud Sipylum montem cum L. Scipione conflixit. Victus, & ultra Taurum montem relegatus à ſodalibus, quos temulentus in conuiuio pulſauerat, occiſus eſt.

55 DE CNEO MANLIO VOLSONE.

CNeus Manlius Volſo, miſſus ad ordinandã Scipionis Aſiatici prouinciam, cupiditate triumphi bellum Piſidis & Gallogræcis, qui Antiocho affuerant, intulit. His facile uictis, inter captiuos uxor regis Ortiagontis centurioni cuidam in cuſtodiam data, à quo ui ſtuprata de iniuria tacuit. Et pòſt impetrata redemptione, marito adulterum centurionem interficiendum tradidit.

DE LVCIO AEMILIO PAVLO

56 *Macedonico.*

LVcius Paulus Aemilius filius eius, qui apud Cannas occidit, primo cõſulatu, quem poſt treis repulſas adeptus erat, de Liguribus triumphauit. Rerum geſtarum ordinem in tabula pictum publice poſuit: iterum cõſul Perſem Philippi filium, regem Macedonum apud Samothracas cepit: quem uictum fleuit, & aßidere ſibi iußit, tamen in triumphum duxit. In hac lætitia duos filios amiſit. Et progreſſus ad populum, gratias fortunæ egit, quòd ſi quid aduerſi reipub. imminebat, ſua eſſet calamitate deciſum. Ob hæc omnia & à populo, & à ſenatu conceſſum eſt, ut ludis Circenſibus triumphali ueſte uteretur. Ob huius licentiam & paupertatem poſt mortem eius dos uxori niſi uenditis poſſeßionibus non potuit exolui.

DE T. SEMPRONIO GRACCHO.

Titus

Titus Sempronius Gracchus nobiliſſima familia ortus, Scipionem Aſiaticũ quamuis inimicum, duci in carcerem nõ eſt paſſus. Prætor Galliam domuit, conſul Hiſpaniam, altero conſulatu Sardiniam: tantumq́; captiuorum adduxit, ut longa uenditione res in prouerbium ueniret: SARDI VENALES. Cẽſor libertinos, qui ruſticas tribus occuparant, in quatuor urbanas diuiſit: ob quod à populo collega eius Claudius (nam ipſum autoritas tuebatur) reus factus, & cum eum duæ claſſes condemnaſſent, Tiberius iurauit, ſe cũ illo in exilium iturum. Ita reus abſolutus eſt. Et cum in domo Tyberij duæ angues è geniali thoro ſerpſiſſent, reſponſo dato, cum de dominis periturum, cuius ſexus anguis fuiſſet occiſus. Amore Corneliæ coniugis marem iuſſit interfici.

DE P. SCIPIONE AEMILIANO.

Publius Scipio Aemilianus Pauli Macedonici filius, à Scipione Africano adoptatus, in Macedonia cũ patre agens, uictũ Perſem tam pertinaciter perſequutus eſt, ut media nocte in caſtra redierit. Lucullo in Hiſpaniam legatus, apud Intercatiam oppidum prouocatorẽ ſingulari prælio uicit. Muros hoſtilis ciuitatis primus aſcendit. Tribunus in Africa ſub Tito Manilio Imperatore cohortes octo obſidione uallatas conſilio & uirtute ſeruauit, à quibus corona obſidionali donatus. Cũ ædilitatẽ peteret, conſul ante annos ultro factus, Carthaginẽ intra ſex menſeis deleuit. Numãtiam in Hiſpania, correcta prius militũ diſciplina, fame uicit, hinc Numantinus dictus. Caio Lælio plurimum uſus. Ad reges adeundos miſſus, duos ſecum præter cũ ſeruos duxit. Ob res geſtas ſuperbus, Gracchũ iure occiſum uideri reſpõdit, obſtrepẽte populo: Taceãt, inquit, quibus Italia nouerca eſt, non mater: & addidit,

Quos ſub corona uēdidi. Cenſor Mūmio collega ſegniore in ſenatu ait: Vtinā mihi collegā aut dediſſetis, aut non dediſſetis. Suſcepta Agrariorū cauſa, domi repente exanimis inuentus, obuoluto capite elatus, ne liuor in ore appareret. Huius patrimoniū tam exiguum fuit, ut XXXII. *libras argenti, duas & ſemilibram auri reliquerit.*

DE AVLO HOSTILIO *Mancino.*

59 *AVlus Hoſtilius Mancinus prætor aduerſum Numantinos uetantibus auibus, & neſcio qua uoce reuocante, profectus, cum ad Numantiam ueniſſet, exercitum Pompeij acceptum prius corrigere decreuit, inde ſolitudinem petit. Eo die Numantini forte ſolenni nuptu filias locabant, & unam ſpecioſam duobus competentibus pater puellæ conditionem tulit, ut ei illa nuberet, qui hoſtis dextram attuliſſet. Profecti iuuenes abſceſſum Romanorum in modum fugæ properantium cognoſcunt, rem ad ſuos referunt. Illi ſtatim quatuor milibus uiginti milia Romanorum ceciderunt. Mancinus autore Tiberio Graccho quæſtore in leges hoſtium fœdus percuſſit: quo per ſenatum improbato, Mancinus Numantinis deditus, nec receptus, augurio in caſtra deductus, præturam poſtea conſequutus eſt.*

60 DE LVCIO MVMMIO ACHAICO.

LVcius Mummius deleta Achaia Achaicus, aduerſus Corinthios miſſus, uictoriam alieno labore quæſitam intercepit. Nam cum illos Metellus Macedonicus apud Heracleam fudiſſet, & duce Critolao priuaſſet, cū lictoribus, & paucis equitibus in Metelli caſtra properauit, Corinthios apud Leucopetrā uicit duce Dioneo, qui domum refugit, eamq; incendit, cōiugem interficit, & ſe in ignem

ignem præcipitauit, excepto ipſo, nemo interijt. Mũmius Corinthum ſignis, tabulisq; ſpoliauit, quibus cum totam repleſſet Italiam, in domum ſuam nihil contulit.

DE Q. CAECILIO METELLO Macedonico.

QVintus Cæcilius Metellus, à domita Macedonia Macedonicus: prætor Pſeudophilippum, qui idem Andriſcus dictus eſt, uicit. Achæos bis prælio fudit, triũphandos Mummio tradidit. Inuiſus plebi ob nimiam ſeueritatem: & ideo tertio poſt duas repulſas, conſul ægre factus, Arbachos in Hiſpania domuit. Apud Contrebiam oppidum cohortes loco pulſas redire, & locum recipere iuſſit. Cum omnia proprio, & ſubito cõſilio ageret, amico cuidam quid acturus eſſet roganti: Tunicam, inquit, meam exurerem, ſi eam conſilium meum ſcire exiſtimarẽ. Hic quatuor filiorum pater, ſupremo tempore humeris eorum ad ſepulchrum latus eſt. Ex quibus treis conſuleis, unum etiam triumphantem uidit.

DE Q. CAECILIO METELLO Numidico.

QVintus Cæcilius Metellus Numidicus, qui de Iugurtha rege triumphauit, Cenſor Quintium, qui ſe Tiberij Gracchi filium mentiebatur, in cenſum nõ recepit. Idem in legem Apuleiam per uim latam iurare noluit. Quare in exilium actus Smyrnæ exulauit. Claudia deinde rogatione reuocatus, cum ludis forte literas in theatro accepiſſet, non prius eas legere dignatus eſt, quàm ſpectaculum finiretur. Metellum ſororis ſuæ uirum laudare noluit, quòd is olim ſuum iudicium, & leges detrectarat.

DE QVINTO METELLO PIO.

Quintus

QVintus Metellus Pius Numidici filius: Pius, quia patrem lacrymis, & precibus aſsidue ab exilio reuocauit. Prætor bello ſociali Q. Pompedium Marſorum ducem interfecit. Conſul in Hiſpania Herculeios fratres oppreſsit. Sertorium Hiſpania expulit. Adoleſcẽs in petitione præturæ & pontificatus conſularibus uiris prælatus eſt.

DE TIBERIO GRACCHO.

TIberius Gracchus Africani ex filia nepos, Quæſtor Mancino in Hiſpania fœdus eius flagitioſum probauit. Periculum deditionis eloquentiæ gratia effugit. Tribunus plebis legem tulit, ne quis plus mille agri iugera haberet. Octauio collega intercedente, nouo exemplo magiſtratu abrogauit. Deinde tulit, ut ea familia, quæ de Attali hæreditate erat, ageretur, & populo diuideretur. Deinde cum prorogare ſibi poteſtatem uellet, aduerſis auſpicijs in publicum proceſsit, ſtatimq; capitolium petijt, manum ad caput referens, qua ſalutem ſuam populo commendabat: hoc nobilitas ita accepit, quaſi diadema poſceretur. Segniterq; ceſſante Mutio conſule, Scipio Naſica ſequi ſe iuſsit, qui ſaluam Rempu. uellent, Gracchum in capitolium perſequutus oppreſsit. Cuius corpus Lucretij ædilis manu in Tyberim miſſum, unde ille Viſpillo dictus. Naſica ut inuidiæ ſubtraheretur, per ſpeciem legationis in Aſiam ablegatus eſt.

DE CAIO GRACCHO.

CAius Gracchus peſtilentem Sardiniam quæſtor ſortitus, non ueniente ſucceſſore, ſua ſponte diſceſsit. Aſculanæ & Fregellanæ defectionis inuidiam ſuſtinuit. Tribunus plebis agrarias & frumentarias leges tulit: colonos etiam Capuam, & Tarentum mittendos cenſuit.

Triumuiros agris diuidendis ſe & Fuluium Flaccum, & C. Craſſum conſtituit, Minutio Rufo tribuno plebis legibus ſuis abrogante, in capitolium uenit: ubi cum Atilius præco Opimij conſulis in turba fuiſſet occiſus, in forum deſcendit, & inprudens concionem à tribuno plebis auocauit. Quare accerſitus, cum in ſenatum non ueniſſet, armata familia Auentinum occupauit. Vbi ab Opimio uictus, dum à templo Dianæ deſilijt, talum intorſit, & Pomponio amico apud portam trigeminam, P. Lectorio in ponte ſublicio perſequentibus reſiſtente, in lucum Furinæ peruenit: ibi uel ſua uel ſerui Euphori manu interfectus, caput à Septumuleio amico Gracchi ad Opimium relatum, auro expenſo fertur, propter auaritiam infuſo plumbo grauius effectum.

DE MARCO LIVIO DRVSO.

Marcus Liuius Druſus genere & eloquentia magnus, ſed ambitioſus, & ſuperbus, ædilis munus magnificentiſsimum dedit: & ibi Rubrio collegæ quædam de utilitate reipublicæ ſuggerente: Quid tibi, inquit, cum Repub. noſtra? Quæſtor in Aſia nullis inſignibus uti uoluit, ne quid ipſo eſſet inſignius. Trib. plebis Latinis ciuitatem, plebi agros, equitibus curiam, ſenatui iudicia permiſit. Nimiæ liberalitatis fuit. Ipſe etiam profeſſus, nemini ſe ad largiendum præter cœlum & cœnum reliquiſſe. Ideoq; cum pecunia egeret, multa contra dignitatem fecit. Magulſam Mauritaniæ principem ob regis ſimultatem profugum accepta pecunia Bocho prodidit, quem ille elephanto obiecit. Adherbalem filium regis Numidarum obſidem domi ſuæ ſumpſit, redemptionē eius occulte à patre ſperans. Cæpionem inimicum actionibus ſuis reſiſtētem, ait ſe de ſaxo Tarpeio præcipitaturum. Conſuli

legibus

legibus Agrarijs reſiſtentia, ita collum in comitio obtorſit, ut multus ſanguis efflueret è naribus: quæ ille luxuria comprobans, morti iam detrudi ſe dicebat. Deinde ex gra*tia in inuidiam uenit*. Nam *plebs acceptis agris gaudebat, expulſi dolebant, equites lecti lætabantur*. *Senatus permiſſis iudicijs exultabat, ſed ſocietatem cum equitibus ægre ferebat*. *Vnde Liuius anxius, ut Latinorum poſtulata differret, qui promiſſam ciuitatem flagitabant, repente in publico concidit ſiue morbo comitiali, ſeu hauſto caprino ſanguine, ſemianimis domum relatus. Vota pro illo per Italiam publice ſuſcepta ſunt: et cum Latini conſulem in Albano mõte interfecturi eſſent, Philippum admonuit, ut caueret. Vnde in ſenatu accuſatus, cum domum ſe reciperet, immiſſo inter turbam percuſſore, corruit. Inuidia cædis apud Philippum, & Cœpionem fuit.*

DE CAIO MARIO PATRE.

CAius Marius ſepties conſul, Arpinas, humili loco natus, primis honoribus per ordinem functus, legatus Metello in Numidia, criminando conſulatum adeptus, Iugurtham captum ante currum egit: in proximum annum conſul ultro factus. Cymbros in Gallia apud aquas Sextias, Theutonas in Italia in campo Caudio uicit, deq; his triumphauit. Vſque ad ſextum conſulatum per ordinem factus, Apuleius Saturninum Tribunum plebis, & Glauciam Prætorem ſeditioſos ex ſenatuſconſulto interemit, & cum Sulpitia rogatione prouinciam Syllæ eriperet, armis ab eo uictus, Minturnis in palude latuit. Inuentus, & in carcerem coniectus, immiſſum percuſſorem Gallũ uultus autoritate deterruit, acceptaq; nauicula in Africam traiecit: ibi diu exulauit. Mox Cinnana dominatione reuocatus, ruptis ergaſtulis, exercitum fecit: cæ-

ſisq;

ſisq; inimicis iniuriam ultus ſeptimo cõſulatu, ut quidam ferunt, uoluntaria morte deceſsit.

DE CAIO MARIO FILIO.

CAius Marius filius uigintiquinq; annorum conſulatum inuaſit, quem honorem tam immaturum mater fleuit: hic patri ſæuitia ſimilis, curiam armatus obſedit, inimicos trucidauit, quorum corpora in Tyberim præcipitauit. In apparatu belli, quod contra Syllam parabatur, apud Sacriportum uigilijs & labore defeſſus, ſub dio requieuit, & abſens uictus, fugæ, non pugnæ, interfuit. Præneſte refugit, ubi per Lucretium Offellam obſeſſus, tentata per cuniculum fuga, cum omnia ſepta intelligeret, iugulandum ſe Pontio Theleſino præbuit.

DE LVCIO CORNELIO CINNA.

LVcius Cornelius Cinna flagitioſiſsimus rempublicã ſumma crudelitate uaſtauit. Primo cõſulatu legem de exulibus reuocandis ferens, ab Octauio collega prohibitus, & honore priuatus, urbe profugit: uocatisq; ad pileũ ſeruis, aduerſarios uicit. Octauium interfecit. Ianiculum occupauit. Iterum & tertio cõſulem ſe ipſe fecit. Quarto conſulatu cum bellum contra Syllam pararet, Ancone ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidibus occiſus eſt.

DE C. FIMBRIA.

C. Fimbria ſæuiſsimus quippe Cinnæ ſatelles, Valerio Flacco conſuli legatus in Aſiam profectus, per ſimultatem dimiſſus, corrupto exercitu, ducem interficiendum curauit. Ipſe correptis imperij inſignibus, prouinciam ingreſſus, Mithridatem Pergamo expulit. Ilium ubi tardius portæ patuerunt, incendi iuſsit, ubi Mineruæ templum inuiolatum ſtetit, quod diuina maieſtate ſeruatum nemo dubitauit. Idem Fimbria militiæ principes ſecuri percuſs

percuſſit:mox à Sylla Pergami oppreſſus,corrupto exercitu deſertus ſemet occidit.

DE VIRIATO LVSITANO.

VIriatus genere Luſitanus, ob paupertatem primo mercenarius, deinde alacritate uector, audacia latro, ad poſtremũ dux, bellum aduerſum Romanos ſumpſit, eorumq́; imperatorem Claudium Vnimanum, deinde C. Nigidium oppreſſit. Pacem à Popilio maluit integer petere,quàm uictus:& cum alia dediſſet,& arma retinerentur, bellum renouauit. Cæpio cum uincere aliter non poſſet,duos ſatellites pecunia corrupit,qui Viriatum humi depoſitum perimerent. Quæ uictoria, quia empta erat,à ſenatu non probata.

DE MARCO AEMILIO SCAVRO.

MArcus Aemilius Scaurus nobilis, pauper: nam pater eius, quamuis patritius, ob paupertatem carbonarium negotium exercuit. Idem primo dubitauit,honores peteret, an argentariã faceret:ſed eloquentiæ conſultus ex ea gloriam peperit.Primo in Hiſpania Corniculum meruit.Sub Horeſte in Sardinia ſtipẽdia fecit. Aedilis iuri reddẽdo magis,quàm muneri edendo ſtuduit. Prætor aduerſus Iugurtham,tamẽ eius pecunia uictus.Conſul legẽ de ſumptibus,& libertinorũ ſuffragijs tulit. P. Decium prætorem tranſeunte ipſo,ſedentẽ iuſſit adſurgere, eiq́; ueſtẽ ſcidit,ſellam cõcidit: ne quis ad eum in ius iret, edixit.Conſul Ligures,& Gantiſcos domuit, atq; de his triumphauit.Cenſor Aemiliam ſtrauit, Pontem Miluium fecit. Tantumq́; autoritate potuit, ut Opimium contra Gracchum, Marium contra Glauciam, & Saturninum priuato cõſilio armaret.Idem filium ſuum, quia præſidiũ deſeruerat, in conſpectum ſuum uetuit accedere. Ille ob

hoc dedecus mortem ſibi conſciuit. Scaurus ſenex cum à Vario tribuno plebis argueretur, quaſi ſocios, & Latium ad arma coëgiſſet, ad populum ait, Surius Sucronenſis Aemilium Scaurum ait ſocios ad arma coëgiſſe. Scaurus negat. utri potius credendum putatis?

DE L. APVLEIO SATVRNINO.

L*Vcius Apuleius Saturninus Trib. plebis ſeditioſus, ut gratiam Marianorum militum pararet, legẽ tulit, ut Veteranis centena agri iugera in Africa diuiderẽtur. Intercedentem Bæbium collegam, facta per populum lapidatione, ſubmouit. Glauciæ prætori, quòd is eo die, quo is concionem habebat, ius dicendo partem populi aduocaſſet, ſellam concidit, ut magis popularis uideretur. Quendam Libertini ordinis ſubornauit, qui ſe Tiberij Gracchi filium fingeret. Ad hoc teſtimonium Sempronia ſoror Gracchorum producta, nec precibus, nec minis adduci potuit, ut dedecus familiæ agnoſceret. Saturninus Aulo Mẽmio competitore interfecto Trib. plebis refectus, Siciliam, Achaiam, Macedoniã nouis colonis deſtinauit, & aurum dolo, an ſcelere Cæpionis partum ad emptionem agrorũ conuertit. Aqua & igni interdixit ei qui in leges ſuas nõ iuraſſet. Huic legi multis nobilibus abrogantibus, cum tonuiſſet: Iã, inquit, niſi quieſcitis, grandinabit. Metellus Numidicus exulare, quàm iurare maluit. Saturninus tertiò Trib. plebis refectus, ut ſatellitem ſuum Glauciã prætorem faceret, Mummium competitorem eius in campo Martio necandum curauit. Martius ſenatuſcõſulto armatus, quo cenſetur, ne quid Reſp. detrimenti caperet, darent operam cõſules, Saturninũ & Glauciam in Capitoliũ perſequutus obſedit, maximoq; aſtu inciſis fiſtulis in deditionem accepit: nec deditis fides ſeruata eſt. Glauciæ fracta ceruix.*

Apuleius cum in curiam fugiſſet, lapidibus, & tegulis deſuper interfectus. Caput eius Rabirius quidem ſenator per conuiuia in ludibrium circuntulit.

DE LVCIO LVCVLLO.

LVcius Lucullus nobilis, diſertus, et diues, munus quæſtoriũ ampliſsimum dedit. Mox per Murenã in Aſia claſſem Mithridatis, & Ptolemæũ regem Alexandriæ con ſuli Syllæ cõciliauit. Prætor Africam iuſtiſsime rexit. Aduerſus Mithridatẽ miſſus, collegam ſuũ Cottam Calcedoniæ obſeſſum liberauit. Cizicon obſidione ſoluit. Mithridatis copias ferro & fame afflixit, eumq́; regno ſuo Ponto expulit. Quem rurſum cum Tigrane rege Armeniæ ſubueniente magna felicitate ſuperauit. Nimius in habitu, maxime ſignorum & tabularũ amore flagrauit. Pòſt cùm alienata mente deſipere cœpit, tutela eius M. Lucullo fratri permiſſa eſt.

DE L. CORNELIO SYLLA.

COrnelius Sylla in fortuna felix dictus, cum paruulus à nutrice ferretur, mulier obuia, Salue, inquit, puer tibi, & Reip. tuæ felix. Et ſtatim quæſita, quæ hæc dixiſſet, non potuit inueniri. Hic quæſtor Marij Iugurtham à Bocho in deditionem accepit. Bello Cymbrico, & Theutonico legatus bonam operã nauauit. Prætor inter ciueis ius dixit, prætor Ciliciam prouinciam habuit. Bello ſociali Samniteis, Hirpinosq́; ſuperauit. Ne monimenta Bochi tollerentur, Mario reſtitit. Conſul Aſiam ſortitus, Mithri datem apud Orchomenum, & Chæroneam prælio fudit. Archelaũ prælio præfectũ eius Athenis uicit, portũ Piræũ recepit, Medos, Dardanos in itinere ſuperauit. Mox cùm rogatione Sulpitia imperium eius transferretur, ad Marium in Italiam regreſſus corruptis aduerſariorum exercitibus,

citibus, Carbonem Italia expulit. Marium apud Sacriportum, Theleſinũ apud portam Collinã uicit. Mario Præneſte interfecto, felicem ſe edicto appellauit. Proſcriptionis tabulas primus propoſuit. Nouem millia deditorum in uilla publica cecidit. Numerum ſacerdotum auxit. Tribunitiam poteſtatem minuit, Rep. ordinata dictaturam depoſuit. Vnde ſpe deceptus Puteolos conceßit, & morbo, qui Phthiriaſis uocatur, interijt.

DE MITHRIDATE REGE PONTI.

Mithridates rex Põti, oriundus à ſeptem Perſis, magna ui animi, & corporis, ut ſex iuges equos regeret: duarum & uiginti gẽtium ore loqueretur: bello ſociali dißidentibus Romanis, Nicomedem Bithynia, Ariobarzanem Cappadocia expulit: literas per totam Aſiam miſit, ut quicunq; Romanus eſſet, certa die interficeretur: & factum eſt. Græciam, inſulasq́; omneis, excepta Rhodo, occupauit. Sylla eum prælio uicit. Claſſem eius proditione Archelai intercepit. Iſum apud Orchienum oppidum fudit, & oppreßit, & potuit capere, niſi aduerſum Marium feſtinans, qualẽcunq; pacem componere maluiſſet: deinde eũ Cabiris reſiſtentem Lucullus fudit. Mithridates póſt à Pompeio nocturno prælio uictus, in regnum confugit. Vbi per ſeditionem popularem à Pharnace filio in turre obſeſſus, uenenũ ſumpſit. Cum id tardius biberet, quia aduerſum uenena multis antea medicaminibus corpus firmauerat, immiſſum percuſſorem Gallum Sithocum autoritate uultus territum reuocauit, & in cædem ſuam manum trepidantis adiuuit.

DE CN. POMPEIO MAGNO.

CNeus Pompeius Magnus ciuili bello Syllæ partes ſequutus, ita egit, ut ab eo maxime diligeretur. Sici-

liam ſine bello à proſcriptis recepit. Numidiam Iarbæ ereptam, Maſiniſſæ reſtituit, uigintiſex annos natus triumphauit. Lepidum acta Syllæ reſcindere uolētem, priuatus Italia abrogauit. Prætor in Hiſpaniam proconſuli miſſus Sertorium uicit. Mox piratas intra quadrageſimum diem ſubegit. Tigranem ad deditionem, Mithridatē ad uenenū compulit. Deinde mira felicitate rerum in Septentrione Albanos, Colchos, Heniochos, Caſpios, Hiberos: nūc in Oriētem Parthos, Arabas, atq; Iudæos cum magno ſui terrore penetrauit. Primus in Hircanum, Rubrum, & Arabicū mare uſq; peruenit. Mox diuiſo orbis imperio, cum Craſſus Syriam, Cæſar Galliam, Pōpeius urbem obtineret, poſt cædem Craßi Cæſarem dimittere exercitum iußit. Cuius infeſto aduentu urbe pulſus, in Pharſalia uictus, ad Ptolemæum Alexandriæ regē fugit. Huius latus ſub oculis uxoris, & liberorum, à Septimio Ptolemæi præfecto mucrone cōfoſſum eſt. Iamq; defuncti caput gladio præciſum, quod uſq; ad ea tempora fuerat adoratum. Trūcus Nilo iactus, à Seruio Codro rogo inuſtus, humatuſq; eſt, inſcribēte ſepulchro: HIC SITVS EST MAGNVS P.

Caput ab Achilla Ptolemæi ſatellite, Aegyptio uelamine inuolutum, cum annulo Cæſari præſentatum eſt. Qui non continens lacrymas, illud plurimis, & precioſißimis odoribus cremandum curauit.

FINIS.

Suet

SVETONII TRANQVILLI DE ILLVSTRIBVS GRAMMATICIS LIBER.

GRAMMATICA olim Romæ ne in uſu quidem, nedũ in honore ullo erat, rudi ſcilicet, ac bellicola etiam tum ciuitate, necdum magnopere liberalibus diſciplinis uacante. Initium quoque eius mediocre extitit. Siquidem antiquiſſimi doctorum quidem, & poëtæ, & oratores ſemigræci erãt: Liuium & Enniũ dico, quos utraq; lingua domi, foriſq; docuiſſe adnotũ eſt. Nihil amplius quàm Græcè interpretabantur. Ac ſi quid Latine ipſi compoſuiſſent, prælegebant. Nam quod nonnulli tradunt, duos libros de literis, ſyllabiſq;, item de metris ab eodem Ennio editos, iure arguit L. Cotta, non poëtæ, ſed poſterioris Ennij eſſe, cuius etiam de augurandi diſciplina uolumina feruntur.

DE CRATETE MALLOTE PRIMO grammatico in Vrbe.

PRimus igitur quantum opinamur, ſtudium grammaticæ in urbem intulit Crates Mallotes Ariſtarchi æqualis, qui miſſus ad Senatum ab Attalo rege inter ſecundum, ac tertium bellum punicum ſub ipſam Ennij mortẽ, cum in regione palatij prolapſus in cloacæ foramen crus fregiſſet, per omne legationis ſimul et ualetudinis tempus plurimas ἀκροάσεις ſubinde fecit, aſſiduecq; diſſeruit, ac noſtris exemplo fuit ad imitandum. Hactenus tamen imitati, ut carmina parum adhuc diuulgata, uel defunctorum amicorum

Id eſt, auſcultationes.

corum,uel ſi quorum aliorum probaſſent, diligentius re tractarent,ac legendo,commentandoq́; etiam cæteris nota facerent,ut C. Octauius Lampadio Næuij Punicum bel*lum,quod unico uolumine, & continenti ſcriptura expoſitum,diuiſit in ſeptem libros:ut poſtea* Q. Varguntei*us annaleis* Ennij, *quos certis diebus in magna frequentia pronunciabat,ut* Lælius,Archelaus,Vectius:Q.Philoco*mus* Lucilij *Satyras familiaris ſui,quas legiſſe apud* Archelaum Pompeius Lenæus,*apud* Philocomum Valerius Cato *prædicāt.* I*nſtruxerunt,auxeruntq́; ab omni parte grãmatica* Lælius Lanuuinus *gener* Q. Aelij, *Seruius* Clodius,*uterq; eques* Romanus,*multiq́;, ac uarij & in doctrina & in* Rep.*uſus.*

DE LAELIO PRAECONINO *ſiue* Iſtilone.

L Aelius *cognomine duplici fuit, nam &* Præconinus, *quòd pater eius præconium fecerat, uocabatur: &* Iſtilo,*quòd orationes nobiliſsimo cuiq; ſcribere ſolebat.* Tantus *optimatum fauor,ut* Q. Metellum Numidicum *in exilium comitatus ſit. Seruius cum librum ſoceri nondum editum fraude intercepiſſet,& ob hoc repudiatus pudore ac tædio ſeceßiſſet ab urbe,in podagræ morbum incidit,cuius impatiens ueneno ſibi perunxit pedes, & enecuit ita,ut parte ea corporis quaſi præmortui uixerit: poſt hoc magis ac magis & gratia, & cura artis increuit, ut ne clariſsimi quidem uiri abſtinuerint, quo minus & ipſi aliquid de ea ſcriberent.* Vtq́; *temporibus quibuſdam ſuper* x x. *celebres ſcholæ fuiſſe in urbe tradantur.* Precia *grammaticorum tanta, mercedesq́; tam magnæ,ut conſtet* Luctatium Daphnidem,*quem* Lenæus Meliſſus *per cauillationem nominis* πανὸς ἄγημα *dicit, ducentis milibus numûm*

Id eſt, Panis agmen.

mũm Q. Catulo emptum ac breui manumiſſum. L. Apu=
leium ab Eficio Caluino equite Rom. prædiuite quadrin
genis annuis conductum, multos edocuiſſe. Nam in pro=
uincias quoque Grammatica penetrauerat, ac nonnulli
de notiſsimis doctoribus peregre docuerunt, maxime in
Gallia Togata, inter quos Octauius Teucer, & Siſcen=
nius Iacchus, & Oppius Cares, hic quidem ad ultimam
ætatem, & cum iam non greſſu modò deficeret, ſed &
uiſu.

DE GRAMMATICORVM appellatione.

Appellatio grammaticorum Græca conſuetudine in=
ualuit, ſed initio literati uocabantur. Cornel. quoq;
Nepos in libello, quo diſtinguit literatum ab erudito:
literatos quidem uulgò appellari ait eos, qui aliquid dili=
genter, & acute, ſcienterq; poſsint aut dicere, aut ſcribe=
re. Cæterum proprie ſic appellandos poëtarum interpre=
tes, qui à Græcis Grammatici nominentur, eoſdem litera=
tos uocitatos. Meſſala Coruinus in quadam epiſtola non
eſſe ſibi dicens rem cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida
quidem, aut literatore Catone: ſignificat enim hauddubie
Valeriũ Catonem poëtam ſimul, grammaticumq; notiſsi=
mum. Sunt qui literatum à literatore diſtinguant: ut Græ Literatus.
ci grammaticum, à grammatiſta: & illum quidem abſo= Literator.
lute, hunc mediocriter doctum exiſtiment: quorum opi=
nionem Orbilius etiam exemplis confirmat. Nam apud
maiores ait, cùm familia alicuius uenalis produceretur,
non temere quem non literatum in titulo, ſed literatorem
inſcribi ſolitum eſſe, quaſi non perfectum literis, ſed im=
butum. Veteres grammatici & Rhetoricam docebant, ac
multorum de utraq; arte commentarij feruntur, ſecũdum

quam conſuetudinem poſteriores quoque exiſtimo, quanquam iam diſcretis profeßionibus, nihilominus uel retinuiſſe, uel inſtituiſſe, & ipſos quædam genera inſtitutionum ad eloquentiam præparandam, ut problemata, periphraſes, elocutiones, ethologias, atq; alia hoc genus, ne ſcilicet ſicci omnino, atq; aridi, pueri rhetoribus traderentur: quæ quidem omitti iam uideo deſidia quorundam & infantia: non enim faſtidio putem. Me quidem adoleſcentulo, repeto, quendam principem nomine, alternis diebus declamare, alternis diſputare, nonnullis uero mane diſſerere, poſt meridiem remoto pulpito declamare ſolitum. Audiebam etiam memoria patrum, quoſdam è grammaticis ſtatim ludo tranſiſſe in forum, atq; in numerum præſtantißimorum patronorũ receptos. Clari profeſſores, & de quibus prodi poßit aliquid duntaxat a nobis, ferè hi fuerunt.

DE SAEVIO NICANORE.

SAeuius Nicanor primus ad famam, dignationemq́; docendo peruenit, fecitq; præter commentarios, quorum tamen pars maxima intercepta dicitur, ſatyram quoque, in qua libertinum ſe, ac duplici cognomine eſſe hoc indicat: Sæuius Nicanor Marci libertus: negabit Sæuius Poſthumius idem. At M. docebit. Sunt qui tradant ob infamiã quandam eum in Sardiniam ſeceßiſſe, ibiq́; diem obiſſe.

DE AVRELIO OPILIO.

AVrelius Opilius Epicurei cuiuſdam libertus, Philoſophiam primo, deinde Rhetoricam, nouißime grammaticam docuit: dimiſſa autem ſchola Rutilium Rufum damnatũ in Aſiam ſequutus, ibidem Smyrnæ ſimulq́; conſenuit, compoſuitq; uariæ eruditionis aliquot uolumina, ex quibus nouem unius corporis, qui quia ſcriptores, ac poëtas ſub clientela muſarum iudicaret, non abſurde & ſcri-

pſiſſe,

pſiſſe,& feciſſe ſe ait ex numero diuarum: & appellatione huius cognomẽ in pleriſq; indicibus, & titulis per unã literam ſcriptum animaduerto: Verum ipſe id per duas eſſert in Paraſichidæ libellis, qui inſcribitur Pinax.

DE M. ANTONIO GNIPHONE.

MArcus Antonius Gnipho ingenuus in Gallia natus, ſed expoſitus, a nutritore ſuo manumiſſus, inſtitutusq; Alexandriæ quidem, ut aliqui tradunt, in contubernio Dionyſij Scithobrachionis, quod equidem non temere crediderim, cum temporum ratio uix congruat. Fuiſſe dicitur ingenij magni, memoriæ ſingularis, nec minus Græce, quàm Latine doctus, præterea comi, faciliq; natura: nec unquam de mercedibus pactus, eoq; plura ex liberalitate diſcentium cõſequutus: docuit primum in diui Iulij domo pueri adhuc, deinde in ſua priuata: docuit autem & Rhetoricam ita, ut quotidie præcepta eloquẽtiæ traderet. Declamaret uero non niſi nũdinis. Scholam eius claros quoq; uiros frequentaſſe aiunt. In his M. Ciceronem, etiam cum prætura fungeretur. Scripſit multa, quamuis annũ ætatis quinquageſimum non acceſſerit, etſi Atteius Philologus duo tãtum uolumina de Latino ſermone reliquiſſe eũ tradit: nam cætera ſcripta diſcipulorum eius eſſe, non ipſius, in quibus & ſuum alicubi reperiri nomen.

DE M. POMPILIO.

POmpilius Andronicus natione Syrus, ſtudio Epicureæ ſectæ, deſidioſior in profeſſione Grammaticæ habebatur, minusq; idoneus ad tuendam ſcholam. Itaq; cum ſe in urbe non ſolum Antonio Gniphoni, ſed cæteris etiã deterioribus poſtponi uideret, Cumas tranſijt, ibi'que in ocio uixit, & multa compoſuit. Verum adeò inops, atque egens, ut coactus ſit, præcipue illud opuſculum annalium

elenchorū ſexdecim milibus numûm cuidam uendere: quos libros Orbilius ſuppreſſos redemiſſe ſe dixit, uulgandosq́; curaſſe nomine autoris.

DE ORBILIO.

ORbilius Pupillus Beneuentanus morte parentum una atq; eadem die inimicorum dolo interemptorum deſtitutus, primo apparituram magiſtratibus fecit, deinde in Macedonia corniculo, mox equo meruit, functusq́; militia, ſtudia repetit, quæ iam inde à puero non leuiter attigerat: ac profeſſus diu in patria, quinquageſimo demum anno Romam conſule Cicerone tranſijt, docuitq́; maiore fama, quàm emolumento: nanque iam perſenex pauperem ſe, & habitare ſub tegulis quodam ſcripto fatetur: librum etiam, cui eſt titulus Perialogos edidit, continentem querelas de iniurijs, quas profeſſores negligēter ab ambitione parentum acciperent. Fuit autem naturæ acerbæ nō modò in antiſophiſtas, quos omni ſermone lacerauit, ſed etiā in diſcipulos, ut Horatius ſignificat, plagoſum eum appellans, & Domitius Marſus ſcribens,

Siquos Orbilius ferula, ſcuticaq́; cecidit.

Ac ne principum quidem uirorum inſectatione abſtinuit: ſiquidem ignotus adhuc, cùm iudicio frequenti teſtimoniū diceret, interrogatus à Varrone diuerſæ partis aduocato, quid nam ageret, & quo artificio uteretur: Gibberoſos ſe de ſole in umbrā transferre reſpondit: quòd Muræna gibber erat. Vixit propè ad centeſimum ætatis annum, amiſſa iam pridem memoria, ut uerſus Bibaculi docet:

Orbilius ubi nam eſt literarum obliuio.

Statua eius Beneuenti oſtenditur in capitolio ad ſiniſtrum latus marmorio habitu ſedentis ac palliati, appoſitis duobus ſcrinijs. Reliquit filium Orbilium & ipſum gramma

ticum

ticum profeſſorem.

DE ATTEIO PHILOLOGO.

ATteius Philologus libertinus Athenis natus, hunc Capito Atteius iuriſconſult. inter grammaticos rhetorem, inter rhetores grammaticum fuiſſe ait. De eodem Aſinius Pollio in libro, quo Salluſtij ſcripta reprehendit, ut nimia priſcorum uerborum affectatione oblita, ita tradit: In eam rem adiutorium ei fecit maxime quidam Atteius prætextatus nobilis grammaticus Latinus, declamantium deinde adiutor, atque præceptor. Ad ſummam Philologus ab ſemet nominatus, ipſe ad Lælium Hermam ſcripſit, ſe in Græcis literis magnum proceſſum habere, & in Latinis nonnullum. Audiſſe Antonium Gniphonem, eiusq; Hermam poſtea docuiſſe. Præcepiſſe autem multis & claris iuuenibus, in quibus Appio quoque & Pulchro Claudijs fratribus, quorum etiam comes in prouincia fuerit. Philologi appellationem adſumpſiſſe uidetur: quia ſicut Eratoſthenes, qui primus hoc cognomen ſibi uendicauit, multiplici, uariaq; doctrina cenſebatur: quod ſane ex commentarijs eius apparet, quanquam pauciſſimi extent: de quorum tamen copia ſic altera ad eundem Hermam epiſtola ſignificat: Hylen noſtram alijs memento commendare, quam omnis generis coëgimus, uti ſcis, octingentos in libros. Coluit poſtea familiariſſime C. Salluſtium, & eo defuncto Aſinium Pollionem, quos hiſtoriam componere aggreſſos: alterum breuiario rerum omnium Romanorum, ex quibus, quas uellet, eligeret, inſtruxit: alterum præceptis de ratione dicendi. Quo magis miror Aſinium Pollionem credidiſſe antiqua eum uerba, & figuras ſolitum eſſe colligere Salluſtio, cũ ſibi ſciat nil aliud ſuadere, quàm ut noto, ciuiliq; & proprio ſermone

mone

mone utatur, uitetq́; maxime obſcuritatem Salluſtij, & audaciam in translationibus.

DE VALERIO CATONE.

Valerius Cato, ut nonnulli tradiderunt, Burſenni cuiuſdam libertus ex Gallia, ipſe libello, cui eſt titulus Indignatio, ingenuum ſe natum ait, & pupillum relictũ, eoq́; facilius licentia Syllani temporis exutum patrimonio: docuit multos, & nobileis, uiſusq́; eſt peridoneus præceptor, maxime ad poëticam tendentibus, ut quidem apparere uel his uerſiculis poteſt:

Cato grammaticus Latina Siren,
Qui ſolus legit, ac facit poëtas.

Inſcripſit præter grammaticos libellos etiã poëmata, ex quibus præcipue probantur Lydia & Diana.

Lydiæ Ticida meminit,
Lydia doctorum maxima cura liber.
Dianæ Cinna,
Secula permaneat noſtri Diana Catonis.

Vixit ad extremam ſenectam, ſed in ſumma pauperie, & penè inopia, abditus modico gurguſtio, poſtquàm Tuſculana uilla creditoribus ceſſerat, ut autor eſt Bibaculus:

Si quis forte mei domum Catonis,
Depictas minio aſſulas, & illos
Cuſtodes uidet hortulos Priapi,
Miratur quibus ille diſciplinis
Tantam ſit ſapientiam aſſequutus,
Quem tres calculi, & ſelibra farris,
Racemi duo, tegula ſub una
Ad ſummam propè nutriant ſenectam.
Et idem rurſus.
Catonis modo Galle Tuſculanum

Tota creditor urbe uenditabat.
Mirati ſumus unicum magiſtrum,
Summum grammaticum, optimum poëtam
Omneis ſoluere poſſe quæſtiones,
Vnum difficile expedire nomen.
En cor Zenodoti, en iecur Cratêtis.

DE CORNELIO EPICADO.

Cornelius Epicadus L. Cornelij Syllæ Dictatoris Libertus, Calatorq́; ſacerdotio augurali, filio´que eius Fauſto gratiſsimus fuit: quare nunquam non utriuſq; ſe libertum edidit. Librum autem, quem Sylla nouiſsimum de rebus ſuis imperfectum reliquerat, ipſe ſuppleuit.

DE L. TABERIO.

Taberius Hiera ſuo hero emptus de Cataſta, & propter literarum ſtudium manumiſſus, docuit inter cæteros Brutum, & Caßium. Sunt qui tradant, tanta eum honeſtate præditum, ut temporibus Syllanis proſcriptorum liberos gratis, & ſine mercede ulla in diſciplinam receperit.

DE CVRTIO NITIA.

Curtius Nitia hæſit Gn. Pompeio, & C. Memmio: ſed cum codicillos Memmij ad Pompeij uxorem de ſtupro pertuliſſet, proditus ab ea, Pompeium offendit, domoq́; ei interdictum eſt. Fuit & M. Ciceronis familiaris, in cuius epiſtola ad Dolabellam hæc de eo legimus: Omnino mihi literæ magis ſunt expetendæ à te, quàm à me tibi. Nihil enim Romæ geritur, quod te putem ſcire curare, niſi forte ſcire uis, me inter Nitiam noſtrum & Vidium iudicem eſſe. Profert alter, opinor, duobus uerſiculis expenſum Nitiæ, alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam Criticus antiquus iudicaturus ſum, Vtrum ſint Id eſt, expungit.

τȣ ποι

Id eſt, Poëtæ, an interiecti. τῶ ποιητῶ, ἀν παρεμβεβλημένοι. Item ad Atticum: De Nitia quod ſcribis, ſi ita me haberem, ut eius humanitate frui poſſem, in primis uellem illum mecum haberem: ſed mihi ſolitudo, & receſſus prouincia eſt, quod quia ferebat Sicca, eo magis illum deſidero. Præterea noſti Nitiæ noſtri imbecillitatem, molliciem, conſuetudinem uictus. Cur ego illi moleſtus eſſe uelim, cum mihi ille iucũdus eſſe non poßit? Volũtas tamen eius mihi grata eſt. Huius de Lucilio libros etiam ſatyra comprobat.

DE LENAEO.

LEnæus Pompeij Magni libertus, & penè omniũ expeditionum comes, defuncto eo filijsq; eius, ſchola ſe ſuſtentauit: docuitq; in Carinis ad Telluris ædem, in qua regione Pompeiorũ domus fuerat. Ac tanto amore erga patroni memoriam extitit, ut Salluſtium hiſtoricum, quòd eũ oris improbi, animo inuercũdo ſcripſiſſet, acerbißima ſatyra lacerauerit, Laſtaurum, & lurconem, & nebulonẽ, popinonemq; appellans, & uita, ſcriptisq; monſtroſum: præterea priſcorum, Catonisq; uerborum ineruditißimũ furem. Traditur autem puer adhuc catenis ſubreptus refugiſſe in patriam, perceptisq; liberalibus diſciplinis, preciũ domino ſuo retuliſſe. Verum ob ingenium atq; doctrinam gratis manumiſſus.

DE Q. CAECILIO.

Q. Cæcilius Epeirota Tuſculi natus, libertus Attici Satrij equitis Rom. ad quem ſunt Ciceronis epiſtolæ, cum filiam patroni nuptam M. Agrippæ doceret, ſuſpectus in ea, & ob hoc remotus, ad Cornelium Gallum ſe cõtulit, uixitq; unà familiarißime, quod ipſi Gallo inter grauißima crimina ab Auguſto obijcitur. Poſt deinde damnationem, mortemq; Galli, ſcholam aperuit: ſed ita, ut paucis, & tan

& tantum adoleſcentibus præciperet, prætextato nemini, niſi ſi cuius parenti hoc officium negare non poſſet. Primus dicitur Latine ex tempore diſputaſſe, primusq; Vergilium, et alios poëtas nouos perlegere cœpiſſe, quod etiã Domitij Marſi uerſiculus indicat:

Epeirota tenellorum nutricula uatum.

DE VERRIO FLACCO.

VErrius Flaccus libertinus docẽdi genere maxime inclaruit: nanque ad exercitanda diſcentium ingenia, æqualeis inter ſe committere ſolebat, propoſita nõ ſolum materia, quam ſcriberent, ſed & præmio, quod uictor auferret: id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior: quare ab Auguſto quoque nepotibus eius præceptor electus, tranſijt in palatium cum tota ſchola. uerum ut neq; amplius poſthac diſcipulum reciperet. Docuitq; in atrio Catilinæ domus, quæ pars palatij tunc erat, & ſextertia centena in annum accepit: deceßit ætatis exactæ ſub Tiberio. Statuam habet Præneſte in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo faſtos à ſe ordinatos, & marmoreo parieti inciſos publicaret.

DE CRASSITIO.

LVcius Craßitius genere Tarentinus, ordinis Libertini, cognomine Paſides, mox Panſam ſe tranſnominauit. Hic initio circa ſcenã uerſatus eſt, dum Mimographos adiuuat: deinde in pergula docuit, donec cõmẽtario Smyrnæ edito adeò inclaruit, ut hæc de eo ſcriberentur:

Vni Craßitio ſe credere Smyrna probauit,
Deſinite indocti coniugio hanc petere.
Soli Craßitio ſe dixit nubere uelle,
Intima cui ſoli nota ſua extiterint.

Sed cum edoceret iam multos, ac nobileis, in his Iulium

Anton

Antonium triumuiri filium, ut Verrio quoq; Flacco compararetur, dimiſſa repentè ſchola, tranſijt ad Q. Septimij philoſophi ſectam.

DE SCRIBONIO.

Scribonius Aphrodiſius Orbilij ſeruus atq; diſcipulus, mox à Scribonia Libonis filia, quæ prior Auguſti uxor fuerat, redemptus, & manumiſſus: docuit, quo Verrius tẽpore: cuius etiam libros de orthographia reſcripſit, nõ ſine inſectatione ſtudiorum, morumq; eius.

DE C. IVLIO HIGINO.

Caius Iulius Higinus Auguſti libertus, natione Hiſpanus (etſi nonnulli Alexandrinum putant, & à Cæſare puerum Romam aductum Alexandria capta) ſtudioſe, & auide imitatus eſt Cornelium Alexandrum grammaticum Græcum, quem propter antiquitatis notitiam Polyhiſtorem multi, quidam Hiſtoriã uocabant. Præfuit Palatinæ bibliothecæ, nec eo ſecius plurimos docuit: fuitq; familiariſſimus Ouidio poëtæ, & C. Licinio conſulari hiſtorico, qui eum admodum pauperem deceſſiſſe tradit, & liberalitate ſua quoad uixit ſuſtentatum. Huius libertus fuit Iulius Modeſtus, in ſtudijs atq; doctrina ueſtigia patroni ſequutus.

DE C. MELISSO.

Caius Meliſſus Spoleti natus, ingenuus, ſed ob diſcordiam parentum expoſitus, cura & induſtria educatoris ſui altiora ſtudia percepit, ac Mecœnati pro grammatico muneri datus eſt: cui cum ſe gratum, & acceptum in modum amici uideret, quanquam adſerente matre, permanſit tamen in ſtatu ſeruitutis, præſentemq; conditionem ueræ origini antepoſuit: quare citò manumiſſus, Auguſto inſinuatus eſt, quòd eleganter curam ordinand

nandarum bibliothecarum in Octauiæ porticu ſuſcepit, atq; ut ipſe tradit, ſexageſimum ætatis annum agens, libellos ineptiarum, qui nunc iocorum ſcribuntur, componere inſtituit: abſoluitq; centum & quinquaginta, quibus & alios diuerſos poſtea addidit, fecit & nouum genus togatarum, inſcripſitq; trabeatas.

DE M. POMPONIO, Marcello.

MArcus Pomponius Marcellus ſermonis Latini exactor modeſtiſſimus, in aduocatione quadam (nam interdum & cauſas agebat) ſolœciſmum ab aduerſario factum uſq; adeò arguere perſeuerauit, quoad Caßius Seuerus interpellatis iudicibus dilationē petijt, ut litigator ſuus alium Grammaticum adhiberet, quando non putat is cū aduerſario de iure, ſed ſibi de ſolœciſmo controuerſiā futurā. Hic idem cum ex oratione Tiberium reprehendiſſet, affirmante Atteio Capitone, & eſſe illud Latinū, & ſi non eſſet, futurum certe: Iam inde mentitur, inquit, Capito. Tu enim Cæſar ciuitatem dare potes hominibus, uerba non potes. Pugilem olim fuiſſe Aſinius Gallus hoc in eum epigrammate oſtendit:

Qui caput ad læuam didicit,
Gloſſemata uobis præcipit,
Os nullum uel potius pugilis.

DE Q. RHEMMIO PALAEMONE.

RHemmius Palæmon, Veicetinus mulieris uerna primò, ut ferūt, Textrinū deinde herilē filium dum comitatur in ſcholas, literas didicit: poſtea manumiſſus docuit Romæ, ac principem locū inter Grāmaticos tenuit, quanquam infamis omnibus uitijs, palamq; & Tiberio, & mox Claudio prædicantibus, nemini minus inſtitutio-

E nem

nem puerorum, uel iuuenum committēdam. Sed capiebat homines cum memoria rerum, tum facilitate ſermonis: nec non etiam poëmata faciebat ex tempore. Scripſit ex uarijs, nec uulgaribus metris. Arrogantia fuit tanta, ut M. Varronem porcum appellaret: ſecum & natas, & morituras literas iactaret. Nomen ſuum in Bucolicis non temere poſitum, ſed præſagiente Vergilio, fore quandoque omnium poëtarum, ac poëmatū Palæmonē iudicem. Gloriabatur etiam latrones quondā ſibi propter nominis celebritatem parſiſſe. Luxuriæ ita indulſit, ut ſæpius in die lauaretur: nec ſufficeret ſumptibus, quanquam ex ſchola quadragena annua caperet, ac non multo minus ex re familiari, cuius diligentiſſimus erat, cum & officinas promercalium ueſtium exerceret, & agros adeò coleret, ut uitem manu eius inſtitutam ſatis conſtet CCC.LXV. *uaſa edidiſſe: ſed maxime flagrabat libidinibus in mulieres uſq; ad infamiam oris, dictoq; non inſaceto notatum ferunt cuiuſdam, qui cum in turba oſculum ſibi ingerentem, quanquam refugiens deuitare non poſſet: Vis tu, inquit, magiſter quoties feſtinantē aliquē uides abligurire?*

DE MARCO VALERIO PROBO.

MArcus Valerius Probus Berrytius diu cēturiatum petijt, donec tædio ad ſtudia ſe contulit. Legerat in prouincia quoſdā ueteres libellos apud grammatiſtā, durante adhuc ibi antiquorum memoria, necdum omnino abolita, ſicut Romæ. Hos cum diligentius repetere, atque alios deinceps cognoſcere cuperet, quāuis ſe contēni, magiſq; opprobrio legentibus, quàm gloriæ & fructui eſſe animaduerteret, nihilominus in propoſito manſit, multaq; exemplaria contracta emendare, ac diſtinguere, & adnotare curauit. Soli huic, nec ulli præterea grāmatices par

ti dedi

*ti deditus:hic nõ tam diſcipulos, quàm ſectatores aliquot
habuit:nunquàm enim ita docuit,ut magiſtri perſonã ſu=
ſtineret. Vnum uel alterum,uel cũ plurimos treis,aut qua
tuor pomeridianis horis admittere ſolebat: cubanſq́; in=
ter lõgos,ac uulgares ſermones legere quædam, idq́; per=
raro:nimis pauca & exigua de quibuſdam minutis quæ=
ſtiunculis edidit. Reliquit autem non mediocrem ſyluam
obſeruationum ſermonis antiqui.*

SVETONII TRANQVILLI DE CLARIS RHETORIBVS LIBER.

RHETORICA *quoq; apud nos per=
inde atq; grãmatica fere recepta eſt,pau
lò etiam difficilius. Quippe quam cõſtet
nonnunquam etiã prohibitam exerceri:
quod ne cui dubiũ ſit,uetus,itẽ Cenſoriũ
edictum ſubijciã. Fannio Strabone,* M. *Valerio Meſſala
conſulibus,* M. *Pomponius prætor Senatum conſuluit,
quòd uerba facta ſunt de philoſophis, & Rhetoribus.* S.
Conſu. de ea re ita cenſuerunt: ut M. *Pompo. prætor ani=
maduerteret,curaretq́;,ut ſi ei è republica,fideq́; ſua uide
retur, uti Romæ ne eſſent. De ijſdem interiecto tempo=
re Cn. Domitius Aenobarbus,* L. *Licinius Craſſus Cen=
ſores ita edixerunt, Renunciatum eſt nobis, eſſe homi=
nes,qui nouum genus diſciplinæ inſtituerunt, ad quos iu
uentus in ludos conueniat,eos ſibi nomen impoſuiſſe La=
tinos Rhetoras: ibi homines adoleſcẽtulos totos dies de=
ſidere. Maiores noſtri quæ liberos ſuos diſcere,& quos*

in ludos itare uellent, inſtituerunt. Hæc noua, quæ præter conſuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neq; placent, neq; recta uidentur. Quapropter & ijs, qui eos ludos habent, & ijs, qui eò uenire conſueuerũt, uidetur faciendũ, ut oſtendamus noſtrã ſententiã nobis non placere. Paulatim *& ipſa utilis, honeſtaq́; apparuit, multiq́; eã præſidij cauſa, & gloriæ appetiuerunt.* Cicero ad præturam uſq; Græce declamauit, Latine uero ſenior quoq; & quidem conſulibus Hircio & Panſa, quos diſcipulos, & grãdeis prætextatos uocabat. Gn. Pompeiũ quidã hiſtorici tradiderũt ſub ipſum ciuile bellũ, quo facilius C. Curione prõptiſsimo iuueni cauſam Cæſaris defendenti cõtradiceret, repetiſſe declamandi conſuetudinẽ: M. Antonium, itẽ Auguſtum ne Mutinenſi quidẽ bello omiſiſſe. Nero Cæſar & primo imperij anno, publice quoq; bis antea declamauit: pleriq; autem oratorũ declamationes ediderũt. Quare magno ſtudio hominibus iniecto, magna etiã profeſſorum, ac doctorũ profluxit copia: adeoq́; floruit, ut nonnulli ex infima fortuna in ordinẽ ſenatorium, atq; ad ſummos honores proceſſerint. Sed ratio docendi nec una omnibus, nec ſingulis eadẽ ſemper fuit, quando uario modo quiſq; diſcipulos exercuerũt: nam & dicta præclare per omnes figuras, per caſus, & apologos aliter atque aliter exponere, & narrationes tum breuiter & preſſe, tum latius & uberius explicare cõſueuerant. Interdum Græcorum ſcripta conuertere, ac uiros illuſtreis laudare, uel uituperare: quædam etiam ad uſum communis uitæ inſtituta, dum utilia & neceſſaria, dum pernicioſa & ſuperuacanea oſtendere. Sæpe fabulis fidem firmare, aut demere, quod genus θέσεις, & ἀνασκευὰς, & κατασκευὰς Græci uocant, donec ſenſim hæc exoluerunt, & ad controuerſiam

uentum eſt. Veteres controuerſiæ aut ex hiſtorijs trahebantur, ſicut ſanè nõnullæ uſq; adhuc, aut ex ueritate, ac re, ſi qua fortè recens accidiſſet. Ita locorum etiam appellationibus adiectis proponi ſolebant. Sic certe collectæ, editæq; ſe habent, ex quibus non alienum fuerit unã, & alterã exempli cauſa ad uerbum referre. Aeſtiuo tempore adoleſcentes urbani cum Hoſtiam ueniſſent, littus ingreſsi, piſcatores trahentes rete adierunt, & pepigerunt, bolum quanti emerent, numos ſoluerunt, diu expectauerunt, dum retia extraherentur: aliquando extractis, piſcis nullus infuit, ſed ſporta auri obſuta: tum emptores bolum ſuum aiunt, piſcatores ſuum. Venalicij cum Brunduſij gregem uenalium è naui educerent, formoſo, & pre cioſo puero, quod portitores uerebantur, bullam, & prætextam togam impoſuere, facile fallaciam celarunt. Romã uenitur, res cognita eſt: petitur puer, quòd domini uoluntate fuerit liber in libertate. Olim autem eas appellationes Græci συντάξεις uocabant. Mox cõtrouerſias quidam, ſed aut fictas, aut iudicialeis. Illuſtres profeſſores, & quorum memoria aliqua extet, non temere alij reperientur, quàm de quibus tradam.

DE L. PLOTIO GALLO.

LVcius Plotius Gal. de hoc Cicero in epiſtola ad M. Ticinnium ſic refert: Equidem memoria teneo pueris nobis primũ Latine docere cœpiſſe L. Plotium quendam, ad quem cum fieret concurſus, quòd ſtudioſiſsimus quiſq; apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. Continebar autem doctiſsimorum hominum autoritate, qui exiſtimabant Græcis exercitationibus ali melius ingenia poſſe. Hunc eundem (nam diutiſsime uixit) M. Cœlius in oratione, quam pro ſe de ui habuit, ſignifica-

bat dictaſſe à Cratino accuſatori ſuo actionem, ſubtracto'q; nomine ordearium eum rhetorem appellat, deridens ut inflatum, ac leuem, & ſordidum.

DE L. OCTACILIO PILITO.

LVcius Octacilius Pilitus ſeruiſſe dicitur, atque etiam hoſtiarius uetere more in catena fuiſſe, donec ob ingenium, ac ſtudium literarum manumiſſus accuſanti patrono ſubſcripſit: deinde Rhetoricã profeſſus, Cn. Pomp. Magnum docuit, patris eius res geſtas, nec minus ipſius compluribus libris expoſuit. Primus omnium Libertinorum, ut Cornelius Nepos opinatur, ſcribere hiſtoriam orſus, nõ niſi ab honeſtiſſimo quoq; ſcribi ſolitam. Ad id tempus Epidius calumnia notatus, ludum docẽdi aperuit, docuitq; inter cæteros M. Antonium, & Auguſtum, quibus quondã C. Canutius obijciẽtibus ſibi, quòd in Rep. adminiſtranda potiſſimum cõſularis Iſaurici ſectã ſequeretur: Malle, reſpondit, Iſaurici eſſe diſcipulũ, quàm Epidij calumniatoris. Hic Epidius ortum ſe ab Epido Nunciono prædicabat, quem ferunt olim præcipitatum in fontem fluminis Sarni, paulò pòſt cum cornibus exijſſe, ac ſtatim nõ comparuiſſe, in numeroq; deorum habitum.

DE SEXTO CLODIO.

SExtus Clodius è Sicilia Latinæ ſimul, Græcæq; eloquentiæ profeſſor, male oculatus, & dicax par òculorum. In amicitia M. Antonij triumuiri extitiſſe ſe aiebat, eiuſdem uxorem Fuluiam, cui altera bucca inflatior erat, acumen ſtyli tẽtare dixit, nec eo minus, imò uel magis ob hoc Antonio gratus: à quo mox conſule ingens etiã cõgiarium accepit, ut ei in Philippicis Cicero obijcit: Tu uero adhibes ioci cauſſa magiſtrum ſuffragio tuo, & cõpotorũ tuorũ Rhetorẽ, cui cõceſſiſti, ut in te quæ uellet, diceret

diceret,ſalſum oīno hominē,ſed materia facilis & in te & in tuos dicta dicere. At quanta merces rhetori eſt data audite,audite P.C. & cognoſcite Reipu.uulnera.duo mulia iugerū cāpi Leontini Sex.Clo.rhetori adſignaſti,& quidem immunia,ut pro tanta mercede nihil ſapere diſceres.

DE C. ALBVTIO SILO.

CAius Albutius Silus Nouarienſis, cum ædilitate in patria fungeretur, cum forte ius diceret, ab ijs contra quos pronunciabat, pedibus è tribunali detractus eſt: quod indigne ferens, ſtatim contendit ad portam, & inde Romam, receptusq; in Planci oratoris contubernium: cui declamaturo mos erat prius aliquem, qui antè diceret, excitare. Suſcepit eas parteis, actaq; ita impleuit,ut Planco ſilētium imponeret,non audenti in comparationem ſe dimittere. Sed ex eo clarus própria auditoria inſtituit:ſolitus propoſita controuerſia ſedens in opere & calore, demum prouectus conſurgere, ac perorare, declamare, aut gemere uario modo ſplendide atque adornate. Tum ne uſquequaque ſcholaſticus exiſtimaretur, circunciſe ac ſordide, & tantummodo triuialibus uerbis egit & cauſas, uerum rarius,dum ampliſſimam quanquā ſectatur,nec alium in ulla locum quàm perorandi: poſtea renunciauit foro partim pudore, partim metu. Nam cum in lite quadam cētumuirali aduerſario, quem ut impium erga parentes inceſſabat, iuſiurādum quaſi per figuram ſic obtuliſſet,Iura per patris,matriſq; cineres,qui inconditi iacent, & alia in hunc modum, arripiente eo conditionem, nec iudicibus aſpernantibus, non ſine magnā ſui inuidia negociū afflixit. Et rurſus cognitione cædis Mediolani apud L. Piſonem proconſulem defendens reum, cum cohiberent lictores nimias laudantium uoces, ita ex

 canduiſſet

canduiſſet,& deplorato Italiæ ſtatu,q uaſi iterũ in formã prouinciæ redigeretur: M. inſuper Brutum, cuius ſtatua in cõſpectu erat,inuocaret legum ac libertatis autorẽ, & uindicem,penè pœnas luit.Iam autem ſenior ob uitiũ Vomicæ Nouariam redijt,conuocatáq; plebe cauſis,propter quas mori deſtinaſſet, diu ac more concionantis redditis, abſtinuit cibo.

FINIS.

IVLII OBSEQVENTIS AB ANNO *urbis conditæ quingenteſimoquinto,Prodigiorum liber imperfectus.*

L. SCIPIONE, C. Lælio Coſ.

IVNONIS *Lucinæ templum fulmine ictum ita, ut faſtigium, ualuæq; deformarentur.In finitimis pleraq; de cœlo icta. Nurſiæ ſereno nimbi orti, & homines duo exanimati.Tuſculi terra pluit. Mula Reate peperit. Supplicatio per decẽ pueros patrimos, matrimos,totidemq; uirgines habita.*

M. MESSALA, C. LIVIO COSS.

LVce inter horam tertiam & quartam tenebræ ortæ, in Auentino lapidum pluuiæ nouendiali expiatæ, in Hiſpania proſpere militatum. Sacrum nouẽdiale factum, quòd in Piceno lapidibus pluit, igneſq; cœleſtes multifariã orti, leui afflatu complurium ueſtimenta aduſſerunt.

Aedes

Aedes Iouis in capitolio fulmine icta. In Vmbria ſemimas duodecim ferme annorũ natus, aruſpicumq́; iuſſu necatus. Galli, qui alpeis tranſierunt in Italiã, ſine prælio eiecti.

M. CLAVDIO, Q. FAB. LA-
beone Coſs.

IN *area Vulcani per biduum, in area Concordiæ totidem diebus ſanguinem pluit. In Sicilia inſula noua maritima. Hannibal in Bithinia ueneno perijt. Celtiberi ſubacti.*

L. AEMILIO PAVLO, CN.
Bæbio Pamphilo Coſs.

PRocelloſa *tempeſtate ſtrages in urbe facta, ſigna ænea in capitolio deiecit. Signa in circo maximo cum columnis euertit. Faſtigia templorum aliquot à culmine abrupta diſsipauit. Mulus tripes Reate natus. Aedes Apollinis Caietæ fulmine ictæ. In area Vulcani, & Concordiæ ſanguinẽ pluit. Haſtæ Martis motæ. Lanuuij ſimulachrũ Iunonis ſoſpitæ lacrymauit. Peſtilentiæ Libitina nõ ſuffi cit. Ex Sibyllinis ſupplicatum, cũ ſex menſibus non pluiſſet. Ligures prælio uicti, deletiq́;.*

Q. FVLVIO, C. MANLIO COSS.

NImbis *continuis in capitolio ſigna aliquot deiecta fulmine, Romæ & circa plurima decuſſa. In lectiſternio Iouis terræmotu deorum capita ſe conuerterunt. Luna cum integumẽtis, quæ Ioui erant appoſita, decidit. De menſa oleas mures præroſerunt.*

M. IVNIO, CN. MANLIO. COSS.

INcendio *circa forum cum plurima eſſent deuſta, ædes Veneris ſine ullo ueſtigio cremata. Veſtæ penetralis ignis extinctus. Virgo iuſſu M. Aemilij pontificis maximi flagro cæſa, negauit. Vlterius interitorũ ſupplicatio-*

nibus habitis, in Hiſpania, & Hiſtria bella proſpere admi niſtrata.

C. CLAVDIO, L. PETELLIO COSS.

CVm immolaſſent uictimas conſules, iecur extabuit. Cornelius ex monte Ablano rediens, membris captus, ad aquas Cumanas mortuus. Petellius contra Ligures dimicans, occiſus eſt.

M. LEPIDO, Q. MVTIO COSS.

GRaui peſtilentia hominum, boumq; cadauera non ſufficiente Libitina, cum iacerent, ulterius non apparuit. Celtiberi deleti.

Q. AEMILIO PAETO, M. IVLIO COSS.

ROmæ aliquot loca ſacra, profanaq; cœlo tacta. Anagniæ terra pluit. Lauinij fax ardẽs in cœlo uiſa. Calatiæ in agro publico p triduũ et duas noctes ſanguis manauit. Rex Illyrici Gẽtius, et Macedoniæ Perſes deuicti.

M. MARCELLO, P. SVLPITIO COSS.

IN Campania multis locis terra pluit. In Præneſtino cruenti ceciderunt imbres. Veienti lana ex arboribus nata. Terracinæ in æde Mineruæ mulieres tres, quæ operatæ ſedebant, fulmine exanimatæ. Ad locum Libitinæ in ſtatua equeſtri ænea ex ore, & pede aqua manauit diu. Galli Ligures deleti. Comitia cum ambitioſiſſime fierent, & ob hoc Senatus in Capitolio haberetur, miluus uolans muſtellam raptam de cella Iouis, in medio conſeſſu patrũ miſit. Sub idem tempus ædes Salutis de cœlo tacta. In colle Quirinali ſanguis terra manauit. Lanuuij fax in cœlo nocte conſpecta, fulmine pleraque diſcuſſa. Caſſini & ſol per aliquot horas noctis uiſus. Theani Sidicini puer cum quatuor manibus, & totidem pedibus natus. Vrbe ſtrata, pax domi foriſq; fuit.

C N.

CN. OCTAVIO, T. MANLIO COSS.

PEſtilentia, fameq; ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita, ſacellaq; operaturus ſederit. In æde Penatium ualuæ nocte ſua ſponte adapertæ, & lupi Exquilijs, & in colle Quirinali meridie apparuerũt, exagitatiq; fuerunt. Vrbe luſtrata, nihil triſte accidit.

T. GRACCHO, M. IVVENTIO COSS.

CApuæ nocte ſol uiſus. In agro Stellati fulgure uerue cum de grege pars exanimata. Terracinæ pueri trigemini nati. Formijs duo ſoles interdiu uiſi, cœlum arſit. Concij homo ex ſpeculo acie orta combuſtus. Gabijs lacte pluit. Fulmine pleraq; decuſſa in palatio. In templum Victoriæ cygnus inlapſus, per manus capiẽtium effugit. Priuerni puella ſine manu nata. In Cephalenia turba in cœlo cantare uiſa. Terra pluit. Proceſſoſa tempeſtate tecta diruta, ſtragesq; agrorũ facta, crebro fulminauit. Nocte ſpecies ſolis Piſauri adfulſit. Cere porcus humanis manibus & pedibus natus, & pueri quadrupedes, & quadrumanes nati. Ad forum Eſij bouẽ flamma ex ipſius ore nata non læſit.

P. SCIPIONE NASICA, GN. Martio Coſſ.

ANagniæ cœlum nocte arſit, fulmine pleraq; decuſſa. Fruſinone bos loquutus. Reate mulus tripes natus. Gn. Octauius legatus in Syria per Lyſiam tutorem Antiochi pueri in gymnaſio occiſus.

L. LENTVLO, C. MARTIO COSS.

PRoceſſoſa tempeſtate in Capitolio ædes Iouis & circa quaſſata. Põtis maximi tectum cum columnis in Tymberim deiectũ. In Circo Flaminio porticus in ædẽ Iunonis reginæ & Fortunæ tacta, & circa, & ædificia pleraque

raque diſsipata, Taurus ad immolationem cum duceretur, ob hæc ipſa corruit. Dalmatæ Scordis ſuperati.

L. OPIMIO, QVINTO
Poſthumio Coſ.

IN *prouinciam proficiſcens* Poſthumius *conſul, cum immolaret, in plurimis uictimis câput in iocinore non inuenit, profectusq; poſt diem ſeptimum æger* Romam *relatus, expirauit.* Conſæ *arma in cœlo uolare uiſa, fulmine pleraq; decuſſa.* A' Gallis *&* à Luſitanis *Romani per arma grauiter uexati.*

M. CL. MARCELLO, L. VALERIO
Flacco Coſ.

T*Vrbinis ui in campo columna ante ædem* Iouis *decuſſa cum ſigno aurato: cumq; aruſpices reſpondiſſent magiſtratuum & ſacerdotum interitum fore, omnes magiſtratus ſe protinus abdicauerũt.* Quòd Ariciæ *lapidibus pluerat, ita ſupplicatio habita, quòd* Romæ *multis locis ſpecies togarum uiſæ adpropinquantium oculos eludebant.* In Luſitania *uarie, in* Gallia *proſpere pugnatum.*

SP. POSTHVMIO, L. PISONE COSS.

V*Aſto incendio* Romæ, *cum regia quoque ureretur, ſacrariũ, & ex duabus altera laurus ex medijs ignibus inuiolata eſt,* Pſeudophilippus *deuictus.*

P. APHRICANO, ET
Lælio Coſ.

A*Miterni puer tribus pedibus, una manu natus.* Romæ *& circa fulmine pleraque icta.* Cere *ſanguinis riui terra fluxerũt, & nocte cœlum ac terra ardere uiſum.* Fruſinone *aurum ſacrũ mures adroſerũt.* Lanuuij *inter horam tertiam & quintam duo diſcolores circuli ſolem cinxerunt rubente alter, alter candida linea. Stella arſit*

per

per dies trigintaduos: & cum Carthago obſideretur, in captiuos Romanorum per Haſdrubalem barbaro more ſæuitum, mox Carthago per Aemilianum diruta.

APPIO CLAVDIO, P. METELLO COSS.

AMiterni puer tribus pedibus natus. Cauræ ſanguinis riui è terra fluxerunt. Cum à Salaßis illata clades eſſet Romanis, decemuiri pronunciauerunt ſe inueniſſe in Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi eſſent, ſacrificari in eorum finibus oportere.

L. METELLO, Q. FAB. Maximo Coß.

FAmes & peſtilentia cum eſſent, per decemuiros ſupplicatum. Lunæ androgynus natus, præcepto aruſpicum in mare deportatus. Tanta fuit Lunenſibus peſtilentia, ut iacentibus in publicum paßim cadaueribus, qui funerarent, defuerint. In Macedonia exercitus Romanus prælio uexatus, aduerſus Viriatum dubie dimicauit.

CN. COEPIONE, C. LAELIO COSS.

PRæneſte & in Cephalenia ſigna de cœlo cecidiſſe uiſa. Mons Aetna ignibus abundauit, prodigium maioribus hoſtijs quadraginta expiatũ. Annus pacatus fuit Viriato uicto.

M. AEMILIO, C. HOSTILIO Mancino Coß.

CVm Lanuuij auſpicarentur, pulli è cauea in ſyluam Laurẽtinam euolarũt, neq; inuẽti ſunt. Præneſte fax ardẽs in cœlo uiſa, ſereno intonuit. Terracinæ, M. Claudius prætor in naue fulmine conflagrauit, Lacus Fucinus per milia paſſuũ quinq; quoquò uerſum inũdauit. In Græcoſtaſi & comitio ſanguine fluxit. Exquilijs equuleus cũ quinq; pedibus natus, fulmine pleraque decuſſa. Hoſtilius

Mancinus

Mancinus conſul, in portu Herculis cum cõſcenderet na-uem petens Numantiã, uox improuiſo audita, manc Man cinc. cumq́; egreſſus, poſtea nauem Genuæ conſcendiſſet, anguis in naui inuentus, è manibus effugit, ipſe cõſul de-uictus, mox Numantinis deditus.

L. FVRIO, ATTILIO SARRANO COSS.

Regium penè totum incendio cõſumptum, ſine ullo humanæ fraudis, aut negligentiæ ueſtigio. Puer ex ancilla quatuor pedibus, manibus, oculis, auribus, & du-plici obſcœno natus. Puteolis in aquis calidis riui mana-runt ſanguine: fulmine pleraque deiecta: puer aruſpicum iuſſu crematus, cinisq́; eius in mare deiectus. Ab Achæis exercitus Romanus cæſus.

SERVIO FLACCO, Q. CALPVRNIO COSS.

Mons Aetna maioribus ſolito arſit ignibus. Romæ puer ſolidus, poſteriore naturæ parte genitus. Bo-noniæ fruges in arboribus natæ. Bubonis uox primum in Capitolio, dein circa Vrbem audita. Quæ auis præmio po ſito ab aucupe capta, combuſtaq́;, cinis eius in Tyberim diſperſus. Bos loquutus. In Numãtia res male geſtæ. Ex-ercitus Romanus oppreſſus.

P. AFRICANO, C. FVLVIO COSS.

In Amiterno ſol noctu uiſus, eiusq́; lux aliquandiu fuit uiſa. Bos loquutus & nutritus publicè, ſangui-ne pluit. Anagniæ ſeruo tunica arſit, & intermortuo igne nullũ flammæ apparuit ueſtigium. In Capitolio no-cte auis gemitus ſimuleis hominibus dedit. In æde Iunonis Reginæ ſcutum Liguſticum fulmine tactum. Fugitiuorũ bellum in Sicilia exortum: coniuratione ſeruorum Italia oppreſſa. Tiberius Gracchus legibus ferendis occiſus. Proditum eſt memoria Tiberium Gracchum, quo die pe-rijt

riȷt,triſtia neglexiſſe omnia, cũ domi & in Capitolio ſacrificanti dira portenderentur: domoq́; exiens ſiniſtro ad limen offenſo pede decuſſerit pollicem,& corui fragmentum tegulæ ante pedes eius proiecerunt ex ſtillicidio. In lacu Romano lacte riui manarunt. Lunæ terra quatuor iugerum ſpatio in profundum abijt, & mox de cauerna lacum reddidit. Ardeæ terra pluit. Minturnis lupus uigilem laniauit,& inter tumultum effugit. Romæ bubo,& alia auis ignota uiſa. In æde Iunonis Reginæ clauſis per biduum ualuis infantis uox audita. Scuta nouo ſanguine maculata. Puella quadrupes nata. In agro Ferentino Androgynus natus,& in flumen deiectus. Virgines ter nouenæ canentes, Vrbem luſtrauerunt. In Italia multa milia ſeruorum, quæ coniurauerant, ægre comprehenſa,& ſupplicio conſumpta. In Sicilia fugitiui Romanos exercitus necauerunt. Numantia diruta.

APPIO CLAVDIO, M.
Perpenna Coſſ.

R*Eate mulus cum quinque pedibus natus. Romæ in agro Cortaſi lacte pluit. Lupus & canis Hoſtiæ pugnantes, fulmine exanimati. Grex ouium in Apulia, prætor populi Romani uno ictu fulmine exanimatus. Terracinæ ſereno nauis uelum fulmine exanimatum in aqua deiectum, & impenſas omneis, quæ ibi erant, ignis abſumpſit. Publius Craſſus aduerſus Ariſtonicum dimicãs, occiſus. Apollinis ſimulachrum lacrymauit per quatriduum. Vates portenderunt Græciæ fore exitium, unde deductum eſſet: ſacrificatum tum à Romanis, donaq́; in templo poſita. Phrygia recepta. Aſia Attali teſtamento legata Romanis. Antiocho regi Syriæ ingenti exercitu dimicanti, hirundines in tabernaculo nidum fecerunt: quo*

prodigio

prodigio neglecto prælium commiſit, & à Parthis occiſus eſt. M. Fuluij Flacci triumuiri diſſenſione in legibus ferendis angues duo nigri in cella Mineruæ allapſi, ciuilem cædem portenderunt.

M. AEMILIO, L. AVRELIO COSS.

NOcturna tempeſtate in Capitolio aliquot templa concuſſa ſunt. Romæ & circa fulmine pleraque deiecta ſunt. Aetna mons terræmotu ignes ſuper uerticem late diffudit, & ad inſulam Liparas mare efferbuit, & quibuſdam aduſtis nauibus uapore pleroſq; naualeis exanimauit. Piſcium uim magnam exanimem diſperſit, quos Liparenſes auidius epulis appetentes cōtaminatione uentris cōſumpti, ita, ut noua peſtilentia uaſtarentur inſulæ. Quod prodigium aruſpicum reſpōſo, ſeditionē, quæ poſt tempora patuit, portendit.

P. PLAVTIO, M. FVLVIO COSS.

IN arboribus fruges natæ ſunt. Oleo & lacte in Veiente pluit. Bubo in Capitolio uiſus. Arpis lapideus imber triduo apparuit. Locuſtarum ingenti agmine in Africa, quæ à uento in mare deiectæ, fluctibuſq; eiectæ, odore intolerabili Cyrenis mortifero uapore grauē peſtilētiam fecerunt pecori, hominum DCCC. mulia conſumpta tabe proditum eſt. Fregellæ, quæ aduerſus Romanos coniurauerunt, dirutæ. Ligures Sallyes trucidati.

C. CASSIO LONGINO, C. Sextilio Coſs.

IN Græcoſtaſi lacte pluit. Fulmine Crotone grex ouiū cum cane, & tribus paſtoribus exanimatus. Saturæ uitulus biceps natus, tumultus in urbe fuit, Graccho leges ferente.

CN. DOMITIO, C. FANNIO COSS.

In foro

IN foro Veſſano androgynus natus, in mare delatus eſt. In Gallia tres ſoles, & tres lunæ uiſæ. Vitulus biceps natus. Bubo in Capitolio uiſus, & ex incendio catena conſumpta. Sallyes & Allobroges deuicti.

L. OPIMIO, Q. FABIO
Maximo Coſſ.

GRex luporum limites, qui in agrorum diuiſione per C. Gracchum depoſiti erant, diſſipauit. Ipſe Gracchus in Auentino occiſus.

L. AVRELIO, ET L. CAECILIO COSS.

ANdrogynus in agro Romano annorum octo inuentus, & in mare deportatus. Virgines ter nouenæ in urbe cantarunt.

M. CATONE, QVINTO
Martio Coſſ.

CAtone Conſule immolante exta tabuerunt, caput iocinoris inuentum non eſt. Lacte pluit, terra cum mugitu tremuit. Examen apum in foro conſedit. Sacrificium ex Sibyllinis.

L. CAECILIO, L. AVRELIO COSS.

FVlmine Romæ & circa pleraque tacta. Præneſte lacte pluit. Haſtæ Martis in regia motæ, Priuerni terra ſeptem iugerum ſpatio in cauerna deſedit. Saturniæ androgynus annorum decem inuẽtus, et mari demerſus. Virgines uigintiſeptem urbẽ carmine luſtrauerunt, Reliquũ anni in pace fuit.

M. ACILIO, C. PORCIO COSS.

POmpeius Eluius eques Romanus, à ludis Romanis cum in Apulia reuerteretur, in agro Stellati filia eius uirgo, equo inſidens, fulmine icta, exanimataq;, ueſtimento deducto in inguinibus exerta lingua per inferiores

locos,ut ignis ad os emicuerit. Reſponſum infamiam uirginibus,& equeſtri ordini portendi,quia equi ornamenta diſperſa erant. Tres *uno tempore uirgines* Veſtales *nobiliſsimæ cũ aliquot equitibus* Romanis *inceſti pœnas ſubierunt:ædes* Veneri Verticordiæ *facta.*

C. CAECILIO, CNEO
Papyrio Coſs.

A*Lbanus mons nocte ardere uiſus. Aedicula & ſignũ de cœlo tacta. Ara Salutis interrupta.* Terra *in* Lucanis *&* Priuernati *late hiauit. In* Gallia *cœlum ardere uiſum.* Cimbri, Theutoniq; Alpes *transgreßi, fœdam ſtragem* Romanorum*,ſociorumq; fecerunt.*

P. SCIPIONE, L. CAL-
purnio Coſs.

M*Axima pars urbis exuſta cum æde matris magnæ.* Lacte *per triduum pluit, hoſtijsq; expiatum maioribus.* Iugurthinum *bellum exortum.*

SERGIO GALBA, M. SCAVRO COSS.

A*Vis incendiaria,& bubo in* Vrbe *uiſæ.* In Latomijs *homo ab homine adeſus.* Ex Sibyllinis *in inſula* Cimolia *ſacrificatum per triginta ingenuos patrimos,et matrimos,totidemq; uirgines.* Multa *milia hominum, intumeſcẽte* Pado *& ſtagno* Arretino*,obruta.* Bis *lacte pluit.* Nurſiæ *gemini ex muliere ingenua nati,puella integris omnibus membris, puer à parte priore aluo aperto,ita ut nudũ inteſtinum conſpiceretur.* Idem *poſteriore natura ſolidus natus,qui uoce miſſa,expirauit.* Contra Iugurtham *proſpere dimicatum.*

Q. SERVILIO COEPIONE,
Attilio Sarrano Coſs.

A*Miterni cum ex ancilla puer naſceretur,Aue dixit.*

P. SAR

P. SARRANO, C. ATILIO COSS.

IN agro Peruſino & Romæ locis aliquot lacte pluit. Inter multa fulmine icta, Atellis digiti hominis quatuor tanquam ferro præciſi: argentum ſignatum afflatu fulminis diffluxit. In agro Trebulano mulier nupta ciui Romano fulmine icta, nec exanimata. Fremitus cœleſtis auditus, & pila cœlo cadere uiſa, ſanguine pluit. Romæ interdiu fax ſublime uolans conſpecta in æde Larum flamma à faſtigio ad ſummum columē penetrauit innoxia. Per Cœpionem conſulem ſenatorum & Equitum iudicia communicata, cætera in pace fuerunt.

P. ATILIO ET COR. MANILIO COSS.

TRebulæ Mutuſcæ antè quàm ludi committerentur, canente tibicine angues nigri aram circundederunt, deſinente cantare, dilapſi: poſtero die exorti à populo lapidibus enecati, foribus templi adapertis ſimulachrū Martis ligneum capite ſtans inuentum. A' Luſitanis exercitus Romanus cæſus.

C. MARIO, C. FLACCO COSS.

BVbo extra Vrbem uiſus, bos loquuta. Trebulæ Mutuſcæ ſimulachrum in templo, quod capite adoperto fuit, opertum inuentum. Nuceriæ ulmus uento euerſa, ſua ſponte erecta in radicem conualuit. In Lucanis lacte, Lunæ ſanguine pluit. Arimini canis loquutus, arma cœleſtia tempore utroque ab ortu, & occaſu uiſa pugnare, & ab occaſu uinci. Aruſpicum reſponſo populus ſtipem Cereri, & Proſerpinæ tulit. Virgines uigintiſeptem dona canentes tulerunt. Luna interdiu cum ſtella ab hora tertia uſque ad horam ſeptimam apparuit. A' fugitiuis & deſertoribus in Turinis regiones uaſtatæ. Cimbri alpes trāſgreſſi per Hiſpaniam uaſtatam iunxerunt ſe Theuto-

nis.Lupus Vrbem intrauit. Fulminis ictu uultures ſuper turrem exanimati. Hora diei tertia ſolis defectus lucẽ obſcurauit. Examen apium ante ædem Salutis conſedit. In comitio lacte pluit. In Piceno tres ſoles uiſi. In agro Vulſinienſi flamma è terra orta, cœlumq; uiſa contingere. In Lucanis duo agni equinis pedibus nati, alter ſiminino capite. In Tarquinienſi lactis riui terra ſcaturienti exorta, aruſpicum reſponſo ſigna oleaginea duo armata ſtatuta, ſupplicatumq;. In Macedonia Thraces ſubacti.

CAIO MARIO, Q. LVCTATIO COSS.

NOuendiale ſacrũ fuit, quòd in Tuſcis lapidibus pluerat. Vrbs Aruſpicum iuſſu luſtrata. Hoſtiarum cinis per decemuiros in mare diſperſus, & per dies nouem circa omnia templa per magiſtratus & municipia põpa ducta ſupplicantum. Haſtæ Martis in regia ſua ſponte motæ. Sanguine circa amnem Anienem pluit. Examen apium in foro Boario, in ſacello conſedit. In Gallia, in caſtris lux nocte fulſit. Puer ingenuus Ariciæ flamma comprehenſus, nec ambuſtus. Aedes Iouis cluſa fulmine icta, cuius expiationem, quia prius monſtrauerat Aemilius Potenſis Aruſpex præmiũ tulit, cæteris celantibus, quòd ipſis, liberiſq; exitium portenderetur. Piratæ in Sicilia à Romanis deleti, Theutoni à Mario trucidati. Ancylia cum crepitu ſua ſpõte mota, ſeruuſq; Seruilij Cæpionis matris Ideæ ſe præcidit, & trans mare exportatus, ne unquam Romæ reuerteretur. Vrbs luſtrata, capra cornibus ardẽtibus per urbẽ ducta, porta Næuia emiſſa, relictaq;. In Auẽtino luto pluit. Luſitanis deuictis, Hiſpania ulterior pacata. Cimbri deleti.

CAIO MARIO, L. VALERIO COSS.

FAx ardens Tarquinijs late uiſa, ſubito lapſu cadens. Sub occaſu ſolis, orbis clypei ſimilis ab occidente ad orien

orientē uiſus præferri. In Piceno terræmotu domicilia ruinis proſtrata, quædam conuulſa ſede ſua inclinata manſerunt. Fremitus armorū ex inferno auditus. Quadrigæ auratæ in foro à pedibus ſudauerūt. Fugitiui in Sicilia prælijs trucidati.

M. ANTONIO, AVLO
Poſthumio Coſſ.

Bubone in urbe uiſo, urbs luſtrata, nimbis & procella plurima diſsipata, fulmine pleraque tacta. Lanuuij in æde Iunonis Soſpitæ, in cubiculo deæ ſanguinis guttæ uiſæ. Nurſiæ ædes ſacra terræmotu diſiecta. Luſitani rebellantes ſubacti. Sextius tribunus plebis de agris diuidendis populo, cùm repugnantibus collegis pertinaciter legē ferret, corui duo numero in alto uolantes, ita pugnauerūt ſupra concionem, ut roſtris, unguibusq; lacerarentur. Aruſpices ſacra Apollinis litanda, & de lege quæ ferebatur, ſuperſedendū pronuntiarunt. Fremitus ab inferno ad cœlum ferri uiſus, inopiam, famemq; portēdit. Populus ſtipē, matronæ theſaurum, & uirgines dona Cereri & Proſerpinæ tulerunt. Per uirgines uigintiſeptem cantitatum. Signa cupreſſea duo Iunoni Reginæ poſita. In Luſitania proſpere à Romanis pugnatum.

QVINTO METELLO, TVLLIO
Didio Coſſ.

Bubone in Capitolio ſupra deorum ſimulachra uiſo, cum piaretur Taurus uictima exanimis concidit, fulmine pleraq; decuſſa. Haſtæ Martis in regia motæ. Ludis in theatro, creta candida pluit, fruges & tempeſtates portendit bonas. Sereno tonuit. Apud ædem Apollinis decēuiris immolantibus caput iocinoris non fuit, ſacrificantibus anguis ad aram inuētus. Item androgynus in mare deportatus.

tatus. In Circo inter pila militum ignis fuſus. Hiſpani pluribus prælijs deuicti.

GNEO CORNELIO, LENTVLO, P. Licinio Coſ.

SVpplicatum in urbe, quod androgynus inuentus, et in mare deportatus erat. Piſauri terræ fremitus auditus. Muri pinnæ ſine terræmotu paßim deiectæ, ciuiles portẽdêre diſcordias. Nurſinæ ſimulachrum Iouis in partẽ ſiniſtram conuerſum. Cupreſſea ſimulachra Iunonis reginæ poſita per uirgines uigintiſeptem, quæ urbẽ luſtrauerunt. Celtiberi, Medi, Dardani ſubacti.

CN. DOMITIO, C. CASSIO COSS.

LVpus urbem ingreſſus, in domo priuata occiſus. Bubo in Capitolio occiſus. Fulmine pleraq; decuſſa. Signa aurata Iouis cum capite, columnaq; diſiecta. Feſulis ſanguine terra manauit. Aretij mulieri è naſo ſpicæ farris natæ, eadẽ farris grana uomuit, Vrbe luſtrata. Ptolemæus rex Aegypti Cyrenis mortuus, S. P. Q. R. hæredem reliquit.

P. CRASSO, Q. SCAEVOLA COSS.

CEre lacte pluit. Lebadiæ Eutichydes in templum Iouis Trophonij digreſſus, tabulam æneam extulit, in qua ſcripta erant, quæ ad res Rom. pertinerent. Fulminis afflatu pleraque animalia exanimata. Venafri hiatu terra alte ſubſedit. Vultures canẽ mortuum laniantes occiſi ab alijs, & comeſi uulturibus. Agnus biceps, puer tribus manibus, totidemq; pedibus natus. At haſtæ Martis in Regia motæ. Androgynus Vrbino natus, in mare deportatus, pax domi foriſq; fuit.

C. LAELIO, L. DOMITIO COSS.

NOuendiale ſacrum fuit, quòd in Volſca gente, lapidibus pluerat. Vulſinijs Luna noua decidit, & nõ

niſi

niſi poſtero die hora tertia cōparuit. Puella biceps, quadripes, quadrimana, gemina fœmina natura, mortua nata. Auis incendiaria uiſa, occiſaq;. In Veſtinis, in uilla lapidibus pluit. Fax in cœlo apparuit, & totum cœlum ardere uiſum. Terra ſanguine manauit, & concreuit. Canes ſaxa, tegulas uulgo roſerunt. Feſulis ingens multitudo inter ſepulchra lugubri ueſte, pallida facie, interdiu ambulare gregatim uiſa. Per Naſicam Hiſpaniæ principes, qui rebellabant, ſupplicio conſumpti, urbibus dirutis.

Q. VALERIO, M. HERENNIO COSS.

ROmæ & circa fulmine pleraque decuſſa, ancilla puerum unimanum peperit. Fregellis ædes Neptuni nocte patefacta. Maris uituli cum exta demerentur, gemini uitelli in aluo eius inuenti. Aretij ſignum æneum Mercurij ſudauit. In Lucanis gregem ueruecum cum paſceretur, & nocte in ſtabulo flamma circundata nihil adußit. Carſeolis torrens ſanguinis fluxit. Lupi in urbem ingreſſi: Præneſte lana uolitauit. In Apulia mula peperit. Miluus in æde Apollinis Romæ cōprehenſus. Herennio cōſuli bis immolanti, caput iocineris defuit. In ſacro nouendiali cœna Deæ poſita, à cane adeſa antè, quàm delibaretur. Vulſinijs prima luce flamma cœlo emicare uiſa, cum in unum coiſſet, os flammæ ferrugineum oſtendit, cœlum uiſum deſcendere, cuius hiatu uertices flammæ apparuerunt. Luſtrationibus proſpere expiatum: nam totus annus domi foriſq; tranquillus fuit.*

C. CLAVDIO, M. PERPENNA COSS.

BVbo in æde Fortunæ equeſtris comprehenſus, inter manus expirauit. Feſulis fremitus terræ auditus. Puer ex ancilla natus ſine foramine naturæ, qua humor emittitur. Mulier duplici natura inuenta. Fax in cœlo uiſa.*

Bos loquuta. Examen apium in culmine priuatæ domus conſedit. Volaterris ſanguinis riuus manauit, Romæ lacte pluit. Aretij duo androgyni inuenti. Pullus gallinaceus quadripes natus. Fulmine pleraque icta. Supplicatio fuit, populus Cereri & Proſerpinæ ſtipem tulit. Virgines uigintiſeptem carmen canentes urbem luſtrauerunt. Medorum in Macedonia gens prouinciam cruentè uaſtauit.

L. MARTIO, SEX. IVLIO COSS.

Libius Troſo, P. Tarquinius leges ferentes, cũ bellum Italicũ conſurgeret, prodigia multa apparuerunt Vrbi. Sub ortu ſolis globus ignis à Septẽtrionali regione cũ ingenti ſono cœli emicuit. Aretij frangẽtibus panes cruor è medijs fluxit. In Veſtinis per dies ſeptẽ lapidibus teſtiſq; pluit. Aenariæ terræ hiatu flamma exorta in cœlũ emicuit. Circa Rhegium terræmotu pars urbis, muriq; diruta. In Spoletino colore aureo globus ignis ad terram deuolutus, maiorq; factus è terra ad orientem ferri uiſus magnitudinem ſolis obtexit. Cuius in arce ſimulachrum Apollinis ſudauit. Aedis Pietatis in circo Flaminio clauſa, fulmine icta. A' Sylo per ludos Romani trucidati, cum ex agris in Vrbem pecora armentaq; Latini agerent, ſtrages hominum paſsim facta: armenta in tantam rabiẽ concitata ſunt, ut uaſtando ſuos hoſtile imaginarentur bellum, lacrymanteſq; multis affectibus calamitatem præſagirent ſuis.

LVCIO IVLIO CAESARE,
P. Rutilio Coſs.

Metella Cæcilia ſomnio Iunonem Soſpitam profugientẽ, quòd immundè ſua templa fœdarentur, cùm ſuis precibus ægre reuocatam diceret, gregem matronarũ ſordidis obſcœniſq; corporis coinquinatum miniſterijs, in quo etiam ſub ſimulachro Deæ cubile canis conſœtuerat,

comm

commundatum ſupplicationibus habitis, priſtino ſplendo re reſtituit. A' Picentibus Romani barbaro more excruciati. Vbiq; in Latio clades acceſſa. Lucilius Lupus ſpretis religionibus, cum in extis caput non inueniſſet iocinoris, amiſſo exercitu, in prælio occiſus.

L. SYLLA, Q. POMPEIO COSS.

Pompeius Sylo in oppidum Bouianum, quod ceperat, triumphans inuectus, omen uictoriæ hoſtibus oſtẽdit: quia triumphus in Vrbem uictricem, non uictam induci ſolet: proximo prælio amiſſo exercitu, occiſus. Mithridati aduerſus ſocios bellum parãti, prodigia apparuerũt. Stratopedo, ubi Senatus haberi ſolet, corui uulturem tundendo, roſtris occiderunt. In eundem locum ſydus ingens cœlo demiſſum, Iſidis ſpecies uiſa, fulmine petere. Lucũ Furiarum cum Mithridates ſuccenderet, riſus exauditus ingens ſine autore. Cum aruſpicum iuſſu uirginem Furijs immolaret, è iugulo puellæ riſus ortus turbauit ſacrificiũ. Claſsis Mithridatis in Theſſalia à Romanis in prælio amiſſa. Cinna & Mario per bella ciuilia crudeliter ſæuientibus, Romæ in caſtris Gneij Pompeij cœlum ruere uiſum, arma ſignaq; tacta, milites exanimati. Ipſe Pompeius afflatus ſydere interijt. Lectum eius populus diripuit, corpus unco traxit, quòd diſcrimine ciuili perſeueraſſet periclitanti patriæ non ſuccurrere, cum & imperium, & maximos haberet exercitus. Peiræum Sylla cum oppugnaret, unus miles eius aggerem ferens, exanimatus fulmine. Aruſpex reſpondit, Diuturno labore, quòd caput iacentis in oppidum uerſum eſſet, introitum & uictoriam Romanis ſignificare. Poſt breue tempus Athenæ & Peiræum à Sylla capta. Ilio à C. Fimbria incenſo, cum ædes quoque Mineruæ deflagraſſet, inter ruinas ſimulachrum antiquiſſi-

F 5 mum

mum inuiolatum ſtetit, ſpemq́; reſtitutionis oppido portendit.

L. SCIPIONE, C. NORBANO COSS.

PEr *Syllana tempora inter Capuam, & Vulturnum, ingens ſignorum ſonus, armorum'que horrendo clamore auditus, ita, ut uiderentur duæ acies concurrere per plures dies. Rei miraculo intus conſiderantibus, ueſtigia equorum, hominumq́;, & recentes protritæ herbæ, & uirgulta uiſa, molem ingentis belli portendere. In Hetruria Cluſij, materfamiliæ uiuum ſerpentem peperit, qui iuſſu aruſpicum in profluentem deiectus, auerſa aqua natauit. Lucius Sylla poſt quintū annum uictor, in Italiam reuerſus, magno terrori fuit inimicis. Aedituis Capitolium una nocte conflagrauit. Syllæ crudelitate fœda proſcriptio principum fuit. Centena milia hominum conſumpta Italico, ciuiliq́; bello relata ſunt.*

MARCO AEMILIO, D. BRVTO COSS.

DIdius Lælius legatus Pompeij, *cum prodigium Romæ erat factum, in lecto uxoris duo angues conſpecti, in diuerſumq́; lapſi. Proxime Pompeio in caſtris ſedenti accipiter ſuper caput acceſſerat, in Hiſpania aduerſus Sertorium inter pabulatores occiſus.*

CNEO OCTAVIO, C. SCRIbonio Coſ.

REate *terræmotu ædes ſacræ in oppido, agriſq́; commotæ. Saxa, quibus forum ſtratum erat, diſcuſſa. Pontes interrupti. Ripæ labentis fluminis in aquam prouolutæ, fremitus inferni exauditi: & poſt paucos dies, quæ concuſſa erant, corruerunt. Saxum uiuum cum prouolueretur,*

retur, in præcipiti rupe immobile ſtetit. A' Sertorio in Hiſpania exercitus Romani cæſi. Aduerſum Medos uarie dimicatum.

L. AVRELIO, L. OCTAVIO COSS.

SErtorio in Hiſpania exercitum ducenti, tale prodigiũ eſt factum. Scuta equitum parte exteriore, iaculaq́;, & pectora equorum cruenta uiſa: quod proſperum ſibi interpretatus eſt Sertorius, quia exteriora hoſtili ſanguine maculari ſolent. Continua ei prælia cum ſucceſſu fuerũt. Cyzicum Mithridates cum oppugnaret, Ariſtagoræ, qui in ſummo magiſtratu erat, Proſerpina in quiete uiſa eſt dicere aduerſus tibicines, ſe tibicinem comparaſſe. Poſtero die turres hoſtium uento deſiectæ ſunt. Ad immolandum bos ſacra iniuſſa de montibus per hoſtium claſſem adnatauit, ſeq́; ad aras percutiendam obtulit.

M. CAESONE, C. ANTONIO COSS.

FVlmine pleraque decuſſa, ſereno Vargunteius Pompeius de cœlo exanimatus. Trabis ardens ab occaſu ad cœlum extenta. Terræmotu Spoletum totum concuſſum, & quædam corruerunt. Inter alia relata bienniò antè in Capitolio Lupam Remi & Romuli fulmine ictam, ſignum'que Iouis cum columna diſiectum, aruſpicum reſponſo in foro repoſitum. Tabulæ legum æneæ literis liquefactis. Ab his prodigijs Catilinæ nefaria conſpiratio cœpta.

QVINTO METELLO, L.
Afranio Coſs.

DIe toto antè ſereno, circa horam undecimam nox ſe intendit, deinde reſtitutus fulgor turbinis ui tecta deiecta, ponte ſublapſo, homines in Tyberim præcipitati. In agris pleræque arbores euerſæ radicibus; Luſitani,

Galleci

Galleci deuicti.

M. CIC. CAIO ANTONIO COSS.

CV'm in agro Piſtorięſi Catilinam deuiciſſet, laureatos faſces in prouinciam tulit, ibi à Dardanis oppreſſus, amiſſo exercitu profugit. Apparuit eum hoſtibus portendiſſe uictoriam, cùm ad eos laurum uictricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere. Lupi in urbe uiſi, nocturni ululatus flebiles canum auditi. Simulachrũ Martis ſudauit, fulmen tota urbe peruagatum, pleraq; deorum ſimulachra decuſſit, homines exanimauit. Vrbs luſtrata, propter dictaturam Pompeij ingens ſeditio in urbe fuit.

CNEO DOMITIO, APPIO Claudio Coſſ.

MArcus Craſſus ad Parthos profectus, cùm Euphratem tranſiret, multa prodigia neglexit. Cùm etiam coorta tempeſtas ſignifero ſignum arreptum merſiſſet gurgiti, & offundente nimborum caligine prohiberentur tranſire, pertinaciter perſeuerans, cum filio & exercitu interijt.

L. PAVLO C. MARCELLO COSS.

MVla pariens, diſcordiam ciuium, bonorum interitum, mutationem legum, turpes matronarum partus ſignificauit. Incendium, quo maxima pars Vrbis deleta eſt, prodigij loco habitum. Inter Cæſarem, & Pompeium bella ciuilia exorta. Aduerſus Cæſarem Pompeius Macedonia, cum inuitatis gentibus amicis inſtrueret aciẽ, à Dyrrhachio uenientibus, aduerſa fuerunt fulmina, examen apiũ in ſignis portendit. Nocturni terrores in exercitu fuere. Ipſe Pompeius pridie pugnæ die uiſus in theatro ſuo ingenti plauſu excipi, mox acie uictus, in Aegypto occiſus; eo ipſe die pleriſque locis ſigna ſua ſponte con

conuerſa. Clamorem, crepitumq́; armorum Antiochiæ, bis ut curreretur in muros, auditum: indeq́; ſonum tympanorum Pergami. Palma uiridis Trallibus in æde Victoriæ ſub Cæſaris ſtatua inter coagmenta lapidum magnitudine mature enata. C. Cornelius augur Patauij eo die cum aueis admitterent, proclamauit rem geri, & uincere Cæſarem.

C. CAESARE, M. LEPIDO COSS.

DEcimæ legionis Aquilæ Gn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, uiſæ dimittere, & in ſublime auolare, ipſe adoleſcens Pompeius uictus, & fugiens occiſus.

CAIO CAESARE, M. *Antonio Coſs.*

CAeſari dictatori exta ſine corde inuenta. Calpurnia uxor ſomniauit, Faſtigium domus, quod ſicut erat adiectũ, ruiſſe. Nocte cùm ualuæ cubilis clauſæ eſſent, ſua ſponte apertæ ſunt, ita, ut lunæ fulgore, qui introuenerat, Calpurnia excitaretur. Ipſe Cæſar uigintitribus uulneribus in Curia Pompeiana à coniuratis confoſſus.

M. ANTONIO, P. DOLA*bella Coſs.*

C.Octauius teſtamento Cæſaris patris Brunduſij ſe in Iuliam gentem adſciuit. Cumq́; hora diei tertia ingenti circunfuſa multitudine Romam intraret, Sol, puri ac ſereni cœli orbe modico incluſus, extremæ lineæ circulo, qualis tendi arcus in nubibus ſolet, eam circunſcripſit. Ludis Veneris genitricis, quos pro Collegio fecit, ſtella hora undecima crinita ſub ſeptentrionis ſydere exorta, conuertit omnium oculos. Quod ſydus, quia ludis Veneris apparuit, diuo Iulio inſigne capitis conſecrari placuit. Ipſi Cæſari monſtroſa malignitate Antonij conſulis

ſulis multa perpeſſo, generoſa fuit ad reſiſtendum conſtantia. Terræmotus crebri fuerunt, fulmine naualia pleraq; tacta: turbinis ui ſimulachrum, quod M. Cicero Plebiſcito ante cellam Mineruæ pridie, quàm in exilium iret, poſuerat, diſsipatum membris pronũ iacuit, fractis humeris, brachijs, capite, dirum ipſi Ciceroni portendit. Tabulæ æneæ ex æde Fidei turbine euulſæ. Aedis Opis ualuæ fractæ. Arbores radicitus, & pleraq; tecta euerſa. Fax cœlo ad occidentem uiſa ferri. Stella per dies ſeptem inſignis arſit. Soles tres fulſerunt, circaq; ſolem imum corona ſpicæ ſimilis in urbem emicuit, & poſtea in unum circulum ſole redacto, multis menſibus languida lux fuit. In æde Caſtoris nominum literæ quædam Antonij & Dolabellæ conſulum excuſſæ ſunt, quibus utriſq; alienatio à patria ſignificata. Canum ululatus nocte ante pontificis maximi domũ Lepidi auditi: ex his maximus à cæteris laniatus, turpem infamiam Lepido portendit. Hoſtiæ, grex piſcium in ſicco reciproco maris fluxu relictus. Padus inundauit, & intra ripam refluens, ingentem uiperarum uim reliquit: inter Cæſarem & Antonium ciuilia bella exorta.

CAIO PANSA, HIRCIO COSS.

CAeſari cum honores decreti eſſent, & imperium aduerſus Antonium, immolanti duplicia exta apparuerunt. Sequutæ ſunt eum res proſperæ. C. Panſa Conſ. ſtatua equeſtris Antonij domi corruit: equus phaleratus in ipſius conſpectu feſtinans concidit. Quidam è populo ſanguine uictimarum prolapſo reſperſam cruore palmam proficiſcenti dedit. Funeſta hæc ipſi prodigia fuerunt. Qui mox aduerſus Antonium dimicans, in mortem uulneratus eſt: armorum, telorumq; ſpecies à terra uiſa cum fragore ad cœlum ferri: ſigna legionis, quæ relicta à Panſa

ad urbis

ad urbis præſidium erant, ueluti longo ſitu inductis araneis uenire uiſa, fulmine pleraq; icta. In *caſtris Cæſaris luce prima, in culmine prætorij ſuper linteũ conſedit Aquila, inde circunuolantibus minoribus auibus excita, de conſpectu abijt.* Oraculo *Apollinis uox audita, lupis rabies hyeme, æſtate frumentum non demeſſum.* Veteranis *Cæſari conſulatum flagitãtibus terribilis tumultus* Romæ *fuit. Cæſar cum in campum Martium exercitũ deduceret, ſex uultures apparuerunt, conſcendenti deinde roſtra, creato conſuli iterum ſex uultures conſpecti, ueluti* Romuli *auſpicijs nouam* Vrbem *condituro ſignum dederunt.* Reconciliatione *inter Cæſarem, Antonium, Lepidum facta, fœda principum fuit proſcriptio.*

M. LEPIDO, MVNATIO
Planco Coſ.

MVla Romæ *ad Duodecim portas peperit. Canis æditui mortua à cane tracta.* Lux *ita fulſit, ut tanquam die orto ad opus ſurgeretur.* In Mutinenſi *uictoriæ Marianæ ſignum meridiem ſpectans, ſua ſponte conuerſum in* Septentrionem *hora quarta. cùm hæc uictimis expiarentur, ſoles tres circiter hora tertia diei uiſi, mox in unũ orbem contracti. Latinis in Albano monte cùm ſacrificaretur, ex humo, à pollice* Iouis *cruor manauit.* Per *Caſsiũ & Brutum in prouincijs direptionibus ſociorum bella geſta.* Notatum *eſt prodigij loco fuiſſe, quod P. Titius prætor propter diſſenſiones collegæ magiſtratum abrogauit, & ante annum eſt mortuus.* Conſtat *neminem, qui magiſtratum collegæ abſtulerat, annum uixiſſe: abrogauerunt autem hi: Lucius Iunius Brutus conſul, Tarquinio Collatino: Tib. Gracchus, M. Octauio Cecinnæ: P. Tarquinius, P. Marullo; Tullius Bruto, & Caſsio, pugnam aduerſus*

Cæſa

Cæſarem,& Antonium molientibus. In caſtris Caſsij examen apium conſedit, locus, aruſpicum iuſſu, intercluſus, interius ducto uallo. Vulturum, et aliarum alitum, quibus ſtrages cadauerum pabulo eſt, ingens uis exercitum aduolauit. Puer in pompa Victoriæ cultu cùm ferretur, ferculo decidit. Luſtrationi lictor peruerſis faſcibus lauream impoſuit. Brutianis in prælium egredientibus, Aethiops in porta occurrit, & à militibus confoſſus, Caßius & Brutus interierunt.

C. FVRNIO, C. SYLLANO COSS.

SVb Appennino, in uilla Liuiæ uxoris Cæſaris, ingenti motu terra intremuit. Fax cœleſtis à meridiano ad Septentrionem extenta, luci diurnæ ſimilem in nocte fecit. Turris hortorum Cæſaris ad portam Collinam de cœlo tacta. Inſidijs Romanorum Germani circumuenti, ſub M. Lollio legato grauiter uexati.

PAVLO FABIO, QVINTO

Elio Coß.

IN Germania, in caſtris Druſi examen apium in tabernaculo Hoſtilij Rutilij præfecti caſtrorum conſedit, ita ut funem præpendentem, præfixamq; tentorio lanceam amplecteretur. Multitudo Romanorum per inſidias ſubiecta eſt.

FINIS.

Accia Variola 172
Accius 124
Achaia 417
Achilla 420
Acilianus 27
Acilius 28.144
Actio & agendi ratio 33. 53.63.100.146.168.178
Actori quot horæ datæ 100
Adherbal 414
Aegroti quales elegi hendecaſyllabi, et eiuſmodi uerſus 108.118.136.163.177. 181.166.238.241.
Aegyptus 325
Aelius 422
Aemilius 441.442.445. 448.452
Aemilianus 409
Aenobarbus 435
Aequimelium 391
Aerarium 329
Aeſchines 32.43. 97.245
Aeſculapius 393
Aetna 401.445.446
Afer 56
Afranius Dexter 138.213
Africanus 407.408.444. 446.
Africanæ 174
Agon gymnicus 114
Agrippa 391
Albutius Silus 439
Albinus 77.102
Allia fluuius 894
Allienſis dies 394
Aquilius Gallus 19
Alſienſis uilla 152
Amaſtriani 295
Amiſeni 292
Ammius Flaccus 234
Amor 144.152.372.373
Ancus Martius 384
Anicius Maximus 299
Anienis inundatio 217
Annæus Seneca 123
Annia 282
Antigonus 400
Antiochus 407.447
Antium 393
Antonia Harmeridis 257
Antonia Maximilla 257
Antonius 144.425.427. 436.453
Antoninus 136

Appollinaris 47.126
Appius Maximus 278
Appius Claudius 447
Apuleius 423
Aquæductus Nicomedenſiũ 269
Aquileges 270
Archelaus 422
Archippus 288
Architectus 270
Ariſtion 170
Ariſto 36.123.211
Armenius Brocchus 282
Arria 233
Arrianus 13.49.53.68.99. 105.146
Arionilla 16
Artemidorus 83
Arulenus Ruſticus 15
Aſclepiades 289
Aſia legatur Romanis 447
Aſiaticus 447
Aſinius Baſſus 109
Aſinius Gallus 433
Aſinius Pollio 123.427
Aſſudius Curianus 121
Attalus 421.447
Atteius Philologus 427
Atticinus 164
Attilius 23.151.450
Aufidius Baſſus 71
Augurinus 230
Auguſtus 123
Auidius Quietus 168.235
Auidius Nigrinus 282.283
Auitus 45.135.273
Aurelia 65
Aurelius 424.448.449

B

Bæbius Macer 105
Bæbius Maſſa 70.169.199
Bæbius 417
Bætici 19.70.77.169
Balineum Claudipolitanorum 271
Balineum Pruſenſium 283
Baſſus 71.101.110.143. 169.264.277.290
Beneficium 70
Bibaculus 423
Bithyni 143.224
Betitius Priſcus 178
Bos fatalis imperij 386
Bructerus rex 46
Brutus 429.440
Bule 298
Bulcutæ 299
Bulla 385
Brixia 28

C

Cæcilius 16.70.113.111. 430.450
Cæſar 32.123.420
Cæſenius Syluanus 76

Cæſo 390.459
Calatinus 401
Caleſtrius 185
Calpurnia 148.150.178
Cæcinna. 87
Cælianus 266
Calpurnius 401.446.450
Caluiſius 26.64.66.96
Caluus 123.276
Camerinus 16
Camillus 313.393.394
Canutius 438
Candidus 144
Candidati 92.150.160
Capito 133.154
Capitolinus 394
Careotæ 19
Carthago 445
Carus 16.18.196
Caßius 119.192.454
Caſtor 390
Cato 32.84.404.422.
428.449
Catulus Meſſalinus 115
Catulus 402.423
Catullus 123
Caudax 400
Cauſæ quæ ſuſcipiendæ 168
Celer 16.104
Cenſus 28
Centumcellæ 170
Centuriæ equitũ 382.385
Cerealis 63
Chriſtiani 293.294.295
Cicero 33.176.177.426.
430.436.438
Cinea 399
Cinna 415.428
Cincinnatus 390.395
Circenſes deteſtatur 229
Clarius 247
Clarus 29
Claßicus 70
Claudius 288. 392. 398.
400. 427. 441. 442.
445.447
Claudia Veſtalis 404
Clemens 95
Clitumnus fons 208
Clodius 438
Cluuius 239
Cocceianus Dion 288
Cocles 388
Codrus 420
Cœlius mons 383
Cœlius 32.105.275.437.
Cœlia uirgo 389
Cœna deſcribitur 29.84.
95.237
Cæpio 102.103.417.445.
Collegia an permittẽda 268
Colones 231
Comitiorum ordo 91.92

Comœdia 163
Comparatiuũ ſupra ſuperlatiuum 46.375.379
Comparatiuũ ad plures ſui generis 249
Conſiliũ publicũ quale 54
Conſolandi ratio 140.141. 220
Conſolatur 210
Conſulit alium 38.167
Copia inopẽ facit 220.221
Cordus 388
Cornelius Tacitus 109
Corellia 111.183
Coriolanus 391
Cornelius Priſcus 144
Cornelius Minutianus 191
Cornelius 395.429
Cornelianus 170
Cornelia Veſt. 104.409
Cornutus Tertullus 235
Coruinus 396.423
Corui naues 400
Coſſus 395
Cotta 421
Cotia 82
Craßitius 431
Craßitius Panſa 431
Craſſus 16.435.447.454
Crates Mallotes 421
Cratinus 438
Cremutius Ruſo 165
Creſcens 151
Criſpus 166.179
Curiæ plebis 386
Curiatij 383
Curio 436
Cuſtodiæ 263

D

Danubius 312.315
Decibalus 285
Decurionis cenſus 32
Decius 395
Dedicationis lex 274
Defunctorũ dignitas & uoluntas ſeruãdæ 303.43.57.102.103.302.303
Defunctorum reliquiæ an transferendæ 283
Delatores eiecti 328
Delphinus geſtat puerum 249.250
Demetrius Macedo 407
Dentatus 396
Diamone 301
Dicta & facta hominũ qualia 86.87.115
Didius 453
Dijs quid gratum 305
Diſcere oculis et aurib. 212
Diligentia nimia improbatur 251

Dion

Dionyſius Scithobrachion 425
Diplomata 273.181
Dolabella 461
Doleo 218
Domeſtici præceptores quatenus probentur 69
Domitianus 278.312.318
Domitianus à principe quid differat 318
Domitiani acta confirmata 279
Domitius Apollinaris 234
Domitius 448.449.454.471
Donat uel offert 32.43.172.202
Druſus 413
Duillius 400

E

Edictum in Rhetores 435
Eficius Caluicius 423
Egeria nympha 383
Egnatius Marcellinus 105
Eloquentia 144
Eluius 449
Emptio mala 38
Encolpius 201
Ennius 124.407.421
Epicadus 429
Epidius 438
Epimachus 290
Equicoli 384
Equitis cenſus 32
Equites Romani 450
Erani 292
Erutius 29.48
Euentus actionũ iudex 145
Eumolpus 288.289
Euphrates philoſophus 23
Eupolis 34
Euripus 14
Eurythmus 171
Exactio pecuniarum 297
Exules an reſtituendi 276

F

Fabatus 94.136.154.169.185.191.199.209
Fabius Celer 381
Fabius Poſthumius 234
Fabritius Veiento 234
Fabius 16.78.234.389.392.395.396.403.441.445.449
Fabritij 313
Fabritius 399
Faciendi uel non faciendi ratio 167
Falco 38.118.190.237.
Fannius 125.435.449
Fannia 87.188.233
Fauor 50

Fauſtus 429
Fauſtulus 381
Felicis cognomen 374
Felicitas 219
Ferox 50.278.291
Fides 31.80
Fidenates 364
Filij qua ratiõe habẽdi 232
Fimbria 415.457
Firminus 52
Fiſcus 329
Flaccus 415.431.444.446
Flaminius 406
Flamma 401
Flauius 50.277.288
Fons per interualla decreſcens 120.121
Formiana uilla 85
Fortunæ muliebris templũ 392
Foſſæ Quiritum 387
Frontinus 99.121.238
Fronto 101.154
Fucinus lacus 445
Fuluia 438
Fuluius 407.441.448
Fundanus 22.109.149
Furcula Caudina 397
Furius 393.423.446
Fuſcus 153.166.180.254. 291

G

Gabius Baſſus 264.290
Galba 405.450
Galitta 170
Gallus 176.177.220.394. 396.430
Galli Senones 394
Gallia Togata 423
Galli Ligures 442
Gallis bellum illaturi Romani 443
Gaurus mons 395
Gemellinus 266.290
Geminius 26.204.223. 232.248
Genialis 211
Getulicus 123
Genitor 69.197.237
Gentius 442
Glaucia 414.417
Gloria 21
Gnipho 425
Gracchus 32.409.412. 413.443.446
Grammatica 421
Grãmat. illuſtres 423.424
Grammaticorum appellatio 423
Grammaticorũ mores 424
Grammaticorũ officiũ 424
Grammatiſta 423

Grammaticorū pretia 422
Gratia malorum quàm infida ſit 18
Gratia perit, ſi repoſcatur 27
Gratias agit 242.248.251.258.260
Gratilla 122
Gratulatur 136.139.153.166.247.255.261.291
Gula uitanda 45
Gymnaſium Nicenſiū 270
H
Hala 391
Hamilcar 402
Hannibal 402.441
Harpocras 257.258.260
Haſdrubal 406.445
Helia 257
Herennius 101.397
Heluidius 188.235
Heluidiæ ſorores 114
Herma 427
Hermes 183
Heſus 384
Hiera 429
Hiero rex 400
Higinus 432
Himilco 401.402
Hipponenſis colonia 249
Hirtius 436
Hiſpanus 38
Hiſpellates 26
Hiſpo 101
Hiſpulla 26.68.210
Hiſtoriæ ſcribendæ ratio 133.186.200.246
Homulus 101.144.160
Honorariū uti ſoluēdū 299
Horatius poëta 240
Horatij 383.388
Hortenſius 123
Hoſtius Hoſtilius 382
Hoſtilius 52.383.410.445
Hyle 427
I
Iabolenus Priſcus 155
Iacchus 423
Iatralipta 257.260
Imaginor 49 & ſæpe
Imitatio Ciceronis 17.99
Imitanda optima 17
Immortalitas 228
Impendia coërcentur 273
Inire numerum 237
In ſumma 26.218 & alib.
Inuitat in ſua prædia 15
Inundatio 218
Iocatur 36
Iſæus 41
Iſauricus 438
Iſelaſtici 301

Iſelaſticum certamen 301
Iſocrates 169
Iſtilo 422
Iudicare quis poßit 23
Iulius Modeſtus 432
Iulianus 24
Iulius 179.442.456
Iulius Valens 135
Iulius Aphricanus 179
Iulius Proculus 382
Iulius Auitus 135
Iulius Naſo 149
Iulius Baſſus 277
Iulius Largus 285
Iulius ferox 291
Iulius Piſo 298
Iulius Higinus 432
Iuliopolitani 286
Iunior 216.232
Ius feciale 384
Iunius 441
Iunia Veſtalis 188
Iuſtus 24.175
Iuuencius 443
Iuuencius Celſus 149

L

Labeo 441
Laberius Maximus 285
Lacus Nicomedenſium an mari committendus 272. 274.280
Lælius 375.422.427.446. 444.445.
Laguncula 18.45
Lampadio 422
Lanuuinus 422
Largius Licinius 56
Larius lacus 47.119.230
Lartes 395
Laudandi omnes 183
Laudatur uir, & alia 23. 27.29.36.39.41.66.67. 68.83.87.93.96.97.105. 112.113.114.115.118.125. 135.142.144.150.163. 167.192.198.229.230. 231.240.248.
Laudicœni 56
Laus ſcriptorum 188
Legendi qui 24
Leges eſſe philoſophiæ membrum 24
Lenæus 422.430
Lentulus 123.443
Lepidus 442
Leuinus 399
Liberis expoſitis, et pro ſeruis educatis, datur adſertio 282.284.285
Liberti ſuperbia 219.240
Liberti patronorum nomina adſumunt 874

Libo

Libo Frugi 81
Libius Troſo 456
Libo 432
Librum ſuum emendari petit 14.20.44.85.108.136
Licinianus 103
Licinius Stolo 392
Licinius 56.432.435
Licinius Nepos 119
Literas eſſe ſolatio 133
Literati 423
Liuius 396.405.413.441
Liuia Veſtalis 404
Loci deſcriptio 126
Longinus 448
Loquentia 144
Lucanus 219
Luceres 382
Lucilius 430.457
Lucretius Viſpillo 412
Lucretius Offella 415
Lucretia 387
Luctatius Daphnides 422
Luctatius 402.452
Lucullus 418.419
Lucumo 384
Lunenſes 445
Lupercus 43.242
Luſtricus Bructianus 164
Lycormas 281.283
Lyſias 82.443

M

Macer 71.142.165.272.281.286
Macrinus 46.69.178.182.204.228
Magulſa 413
Magiſtratus uti gerendus 225
Magiſtratum capere, aut legi in ſenatum prouinciarum qui poſſent 287
Magni cognomen 374
Mallotes 421
Mamilianus 237.242
Manilius 390.458
Mancinus 410.445
Mancipia 219
Manlius 394.396.408.443
Marcellinus 105.140.224.
Marcellus 403.433.442.444
Martius 384.391.443.449.456
Marinus 260
Maritus futurus laudatur 27
Marius 49.169.256.415.419.449
Marſus 426.430
Martialis 93
Martianus

Martianus 650
Maſſa Bæbius 69.169.199
Mauricus 17.27.62.115. 155
Maximilla 257.104
Maximus 55.68.91.114. 125.153.174.193.220. 227.241.266.278.285. 290.299.396.403.449
Medicus 298
Meliſſus 422.432
Memmius 124.417.429
Menenius 391
Meſius 117
Meſichorus 56
Meſſala 123.423.435.440
Metellus 375.411.412. 417.422.445
Metilius 166
Metius 188.383
Metuentium natura 148
Minutianus 77.103.191. 210
Minutius Macrinus 28
Minutius 183.284.390. 413
Miſericordia 50
Mithridates 419
Modeſtus 16
Monet 174.225
Montanus 164.197.204
Morbi plerunq; hæreditarij 25
Mulieris cõſtãtia 87.166
Munera ne accipiãtur 100
Mummius Achaicus 410
Municeps meus 31
Muræna 400.426
Muſonius 83
Mutia prata 389
Mutius 388.412.442

N

Næuius 422.438
Nepos 423
Neratius Marcellus 76
Nero 75.405.436
Nicete 150
Micanor 424
Nigidius 416
Nitia 429.430
Nigrinus 138.144.178.
Nilus 325.326
Naſica 403.412.443.455
Naſo 97.150
Nonianus 27
Nonius 248
Norbanus 81
Numa Pompilius 382
Numidius Quadratus 153. 168.192.
Numidia Quadratilla 192
Nymphidius Lupus 290

Octacilius

O

Octacilius Pilitus 438
Octauius 422.423.443
Opilius 424
Opimius 416.444.449
Oppius Cares 423
Optimi cognomen 374
Orariæ naues 257
Oratio 32.33.63
Orator qualis 83.98.178. 179
Oratoris ſtylus 62.242
Oratores plura dixiſſe, quàm ediderint 32
Oratores damnat 56.434
Orbilius 423.426.432
Orchienum 419
Offella 415
Ouidius 432

P

Pacorus 285
Pætus 87
Palæmon 433
Pallas 197.205
Pamphilus 441
Panarium 18
Panſa 436.462
Papyrius Curſor 395
Papyrius 450
Paſides 431
Paßienus 155.179.240
Paternus 107.217.246
Paulus 155.240.280.408. 441
Paulinus 41.102.110.142. 228.297.
Pauperes ſtudioſi 191
Pecunia publica danda fœnori 276
Pergula 431
Perialogos 426
Pericles 34
Perpenna 447.455
Petellius 442
Petit conſolationem 25
Petit ſibi uel alteri, & commendat 38. 47.54.68. 74.97.105.119.143.146 148.149.152.165.198. 199.240.248.253.257. 266.276.290.292.295.
Petus 442
Phaliſci 393
Philippus Macedonicus 408
Philocomus 422
Philologus 427
Pinarij 399
Pinax 425
Piſo 75.142.398.439.444
Plancus 439
Plautius 448
Plauſus

Plauſus emptus damnatur 56
Plinius iunior ſcripſit carmina 181. & quas egerit cauſas 168.177
Plinij ſenioris ſcripta, & exitus 71.155.160
Plotina 247
Plotius Gallus 437
Plura mediocriter faciat, qui non poteſt unum inſigniter 247
Podagræ 422
Pollio 101.123.168.198. 427
Pollux 390
Polycletus 171
Polyænus 178.284
Polyhiſtor 432
Pompeius 258.260.324. 419.429.436.
Pompeia lex 287.299
Pompilius 425
Pomponia Gratilla 121
Pomponianus 157
Pomponius 396.433.435
Pontius 139.168.176.397
Popilius 247
Porſena 388.389
Porta ſcelerata 329
Portius 404.449
Poſthumius 234.260.390. 396.424.444
Potitij 399
Præconinus 422
Præneſte 431
Præſul 383
Prætexta 385
Princeps qua ratione monendus 89
Princeps grãmaticus 424
Princeps qualis futurus 303
Priſcus 49.54.77.93.144. 154.169.180.185.188. 256
Probat factum 180.251. 268.281.286
Probus 78.434
Proca 380
Proculus 86.235.382
Prodigia 440
Propertius 241
Pruſenſes 264
Ptolemæus 420
Publicius Certus 235
Publius, in ſeq. nomine
Publicola 389
Pudens 265
Pulcher Claudius 427
Punicum primum bellum 405. & ſecundum 406
Pyrrhus 392

Q.
Quadratus 168.192
Quadratilla 192
Queritur de amicorum morte,& alijs incommodis 25.36.39.125.135.140.152.160.188.201.224.231
Quintius 390.395.407.449.
Quintianus 231
Quintilianus 56,150.172
Quirinalis 383
Quirinus 382
Quirites 382

R
Rabirius 418
Ramnenſis 382
Recitanda quæ componimus 123.135.185.223
Recitare 63.159.185.246
Recuperatoriũ iudiciũ 91
Roſcillatus 85
Regulus 15.52.65.66.95.98.147.401
Religio ædis occupat ſolum 284
Reliqua colonorum 91
Remus 381
Reo quot horæ tributæ 100
Recitandi modus 35
Rhea Syluia 380
Rhemmius 433
Rhetores illuſtres 437
Rhetores urbe pulſi 436
Rhetorica 435
Robuſtus 166
Romanus 31.39.84.119.155.163.172.208.230.246
Romulus 381
Roſianus Geminus 265
Rubrius 413
Rufus 18.39.81.100.109.114.145.170.183.192.235.238.424
Rufus Varenus 144
Rufinus 218.241
Ruris ociũ & negotiũ 22
Ruſo 165
Ruſticus 16.27.122.247
Rutilius 424
Rutilianus 397

S
Sabinus 102.159.238
Sabinianus 240.242
Sabina 102
Sæuius Nicanor 424
Sæuius Poſthumius 424
Salinator 166.291.406
Salluſtius 427.430
Saluius Liberalis 51.81

Sardus 248
Sardi uenales 409
Sarranus 446.456
Satrius 17.261.430
Satrius Rufus 235
Saturninus 19.29.133.135. 179.185.253.416
Scæuola 123.388.454
Scaurus 137.416
Scipio 313.403.405.407. 409.450
Scribonius 432.458
Scribonia 432
Scribonianus 87
Scriptoris officium 131
Scriptores iocorum 123
Sempronius 114.409
Senecio 16.26.98.104. 170.189.240
Senilis uita 66.92.154.211. 212
Sentētiæ in Senatu qua ratione diuidendæ 214
Sentius Augurinus 118
Septimus 432
Septitius 13.291.196
Seria et iocoſa miſcēda 222
Serrana 28
Seruianus 88.166.179.224
Serui 217
Seruorum ingenia 15
Seuerus 88.119.121. 167.240
Sextilius 448
Sextius 453
Signum Corinthium deſcribitur 73
Sinopēſiū aquæductus 291
Siſcenius Iacchus 423
Somnium 31
Soſius Senecio 26
Sparſus 97.202
Splenium 146
Sportularum diuiſio 300
Spurinna 16.46.82.118.141
Stolo 392
Statilius 403
Strabo 105.435
Studendum ubi 106.180
Studentium uita 22
Stigmoſus 15
Suburranus 173
Suetonius Tranquillus 31. 76.136.292
Suffragia 91
Sulpitius 123.396.442
Sura 119.194.261
Surius Sucronenſis 417
Suſagus 285
Silius Italicus 74
Sylla 123.418.457
Syllanus 76.458

Sylo

Sylo 456.457
T
Tabellaria lex 91
Taberius 429
Tacere 179
Tatius 381
Tacitus 18.32.40.49
Tanaquil 384
Tarpeia uirgo 381
Tarpeius mons 382
Tarquinius Collatinus 387
Tarq.Sextus 487
Tarq.Priſcus 384
Tarq.Superbus 386
Tempus fœlix,breuius 132
Tẽporaria ſimulatio 213
Terentius Iunior 193
Terentius Maximus 278
Tertullus 53.139
Teucer 423
Thalaſſus in nuptijs 381
Theanus Sidicinus 442
Theatrum Nicẽſium 270
Theleſinus 397.424
Theophanes 100
Thermuthis 257
Thraſea 88.168.188.223
Tiberius 312.409.412. 433.463
Ticinum 185.405
Tigillum ſororium 384
Timor emendat 187
Tiſernium Tyberinũ 185
Titus 312.329
Titinius Capito 210
Torquatus 123
Traianus 257.& per totũ lib.x. & Panegyricũ
Tragœdia 186
Tranquillus 31.39.76.136. 251.
Trebonius Rufinus 115
Tribunitia poteſtas 38
Tullus 218.219.383
Tullius 279.385
Tullia 386
Tuſcilius Noĩatus 124.137
Tutilius 172
Tyberis inundatio 217
Tyro 146.170.185.191
V
Vadimonis lacus 221
Valens 135
Valerius 102.151.297. 389.396.422.428.434. 444
Varenus 144.148.154.169. 178.182
Variola 172
Valerianus 57.124
Varius 398
Varro 123.426.434

Vargunteius

Varganteius 422.
Varus 151
Vectius 234.422
Vectius Proculus 234
Veientes 384
Veiento 234
Velius Paulus 378
Velleius Blæſus 65
Veicetinus 124.433
Venia alijs danda, ut detur nobis 238
Verania 64
Verecundia 98
Vergilius 75.124.434
Verginius 123.152.163.
Veſuuius mons 157
Virginius 39.392
Virginia 392
Verrius 431.432
Verus 148
Veſeris fluuius 395.396
Veſpaſianus 312
Veſtalis uirgo 188.450
Veturia 392
Veturius 397
Vicus Sceleratus 386
Vidius 350
Vigeſima 330
Villa deſcribitur 58.126.
128
Villicus qualis futurus 148
Virbius Gemellinus 266
Viri illuſtres 380
Viriatus 416
Virginius Centurio 392
Virtus ſectanda 14
Vitæ diſpoſitio 66.67.71
Vitellius Honoratus 50
Vitellius 75
Vitia quatenus reprehendenda 224
Viua uox adficit 42
Vnimanus 416
Voconius Ro. 15.39.84.
119.155.230.256
Volſinij 400
Volſo 408
Volumnius 393
Vota pro principe 296
Vrſus 99.148.154
Vxor laudatur 370

X

Xanthippus 401
Xerxes 76

Z

Zoſimus 142
Zenodotus 429

FINIS.